

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā

2006/C 309/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības regulējums"	1
2006/C 309/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana — Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Pētniecības un inovācijas sekmēšana — ieguldījums izaugsmei un nodarbinātībai" COM(2005) 488 galīgā redakcija	10
2006/C 309/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par uzlabotas terapijas zālēm un grozījumiem Direktīvā 2001/83/EK un Regulā (EK) 726/2004" COM(2005) 567 galīgā redakcija — 2005/0227 (COD)	15
2006/C 309/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas Paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Kopienas Lisabonas programmas ieviešana: normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija" COM(2005) 535 galīgā redakcija	18
2006/C 309/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka Kopienas Muitas kodeksu (Modernizētais Muitas kodekss)" COM(2005) 608 galīgā redakcija — 2005/0264 (COD)	22
2006/C 309/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Baltā grāmata par finanšu pakalpojumu politiku no 2005.–2010. gadam" COM(2005) 629 galīgā redakcija	26

2006/C 309/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko apstiprina Eiropas Kopienas pievienošanās Hāgas vienošanās par [rūpniecisko] dizainparaugu starptautisko reģistrāciju Ženēvas aktam, kurš pieņemts 1999. gada 2. jūlijā” COM(2005) 687 galīgā redakcija 2005/0273 CNS un — “Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulas (EK) Nr. 6/2002 un (EK) Nr. 40/94, lai nodrošinātu, ka stājas spēkā Eiropas Kopienas pievienošanās Hāgas vienošanās par [rūpniecisko] dizainparaugu starptautisko reģistrāciju Ženēvas aktam” COM(2005) 689 galīgā redakcija 2005/0274 CNS	33
2006/C 309/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Septītās pamatprogrammas darbībās un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007–2013)” COM (2005) 705 galīgā redakcija — 2005/0277 (COD)	35
2006/C 309/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Regulai (Euratom), kas paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Eiropas Atomenerģijas kopienas Septītās pamatprogrammas pasākumos un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007–2011)” COM(2006) 42 galīgā redakcija — 2006/0014 (CNS)	41
2006/C 309/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru atceļ Regulu (EEK) Nr. 4056/86, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus par to, kā Līguma 85. un 86. pantu piemērot attiecībā uz jūras transportu, un ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1/2003 par tās darbības jomas paplašināšanu, iekļaujot kabotāžas un starptautisko līgumreisu kuģu pakalpojumus” COM(2005) 651 galīgā redakcija/2 — 2005/0264 (CNS)	46
2006/C 309/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Lidojumu drošība”	51
2006/C 309/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atkritumiem” COM(2005) 667 galīgā redakcija — 2005/0281 (COD)	55
2006/C 309/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums padomei un Eiropas Parlamentam — Rīcības plāns 2006. — 2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējo zivsaimniecības politiku” COM(2005) 647 galīgā redakcija	60
2006/C 309/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Tematiskā stratēģija dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai” COM (2005) 670 galīgā redakcija. — [SEK(2005) 1683 + SEK(2005) 1684]	67
2006/C 309/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai par Kalifornijas bruņu uts ierobežošanu” KOM (2006) 123 galīgā redakcija — 2006/0040 (CNS)	71
2006/C 309/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Izejvielu piegāde Eiropas rūpniecībai — riski un problēmas”	72
2006/C 309/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas integrētās sociālās aizsardzības statistikas sistēmu (ESSPROS)” COM (2006) 11 galīgā redakcija — 2006/0004 (COD)	78
2006/C 309/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Attiecības starp Eiropas Savienību un Andu kopienu”	81
2006/C 309/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Ziemeļu dimensijas politikas nākotne	91
2006/C 309/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Eiropas kaimiņu politika”	96

2006/C 309/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Kopienas pašu resursu sistēmu" (//EK, Euratom) COM(2006) 99 galīgā redakcija — 2006/0039 (CNS)	103
2006/C 309/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai par atbrīvojumu no pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa precēm, kuras ievieš personas, kas ieceļo no trešām valstīm" COM(2006) 76 galīgā redakcija — 2006/0021 (CNS)	107
2006/C 309/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: izmantojot izglītību un mācības, stimulēt uzņēmējdarbības garu" COM(2006) 33 galīgā redakcija	110
2006/C 309/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Baltā grāmata par Eiropas komunikācijas politiku" COM (2006) 35 galīgā redakcija	115
2006/C 309/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Sociālā kohēzija — pamatojot Eiropas sociālo modeli"	119
2006/C 309/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība ES kohēzijas politikas un reģionālās attīstības politikas īstenošanā"	126
2006/C 309/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par kopuzņēmuma izveidi jaunas paaudzes Eiropas gaisa satiksmes vadības sistēmas (SESAR) ieviešanai" COM(2005) 602 galīgā redakcija — 2005/0235 (CNS)	133
2006/C 309/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Vispārējās nozīmes pakalpojumu nākotne"	135

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

428. PLENĀRAJĀ SESIJĀ, KAS NOTIKA 2006. GADA 5. UN 6. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības regulējums”

(2006/C 309/01)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 14. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu “Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības regulējums”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā. Ziņotāja — SÁNCHEZ MIGUEL kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 1374 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Brīvā konkurence piedāvā ieguvumus visiem tirgus dalībniekiem, jo īpaši patērētājiem. Tomēr neatbilstība šajā sakarā noteiktajām tiesību normām šim nolūkam jo īpaši kaitējusi konkurējošām uzņēmēj sabiedrībām un noteikumiem, kuru mērķis ir soda sankciju noteikšana, mazinot ekonomiskās sekas, kas rodas minēto uzņēmēj sabiedrību konkurences neesamības dēļ.

1.2 Līdz šim konkurences tiesības neparedzēja, ka patērētājiem būtu pieejami piemēroti juridiskie instrumenti, kas ļautu viņiem konkurences noteikumu pārkāpumu gadījumā vērsties tiesā vai pieprasīt kompensāciju par ekonomiskajiem zaudējumiem, kas viņiem radušies aizliegto konkurences darbību rezultātā. Tikai pēc lielajām pārmaiņām iekšējā tirgū, īpaši vispārējās ekonomiskās nozīmes pakalpojumu liberalizācijas jomā, uzsāktas diskusijas par tādu instrumentu nepieciešamību, kas ļautu patērētājiem piedalīties konkurences politikā.

1.3 Pirmais solis minētajā virzienā bija tāda patērētāju sadarbības koordinatora iecelšana Konkurences ģenerāldirektorātā, kurš darbotos kā Konkurences ģenerāldirektorāta un patērētāju organizāciju starpnieks viņaprāt būtiskos ar konkurenci saistītos jautājumos. Trīs gadus pēc minētā koordinatora iecelšanas jāsecina, ka viņa darbība nav bijusi pietiekami efektīva, jo tās veikšanai netika piešķirts pietiekams finansējums.

1.4 Pa to laiku vissvarīgākajās liberalizētajās nozarēs radušies nepārprotami brīvās konkurences ierobežojumi, kas ļāvuši

izstumt no tirgus konkurentus un kas skaidri liecina, ka patērētāju ekonomiskās tiesības tiek ierobežotas. Viens no minētās negatīvās ietekmes iemesliem ir fakts, ka lielākā daļa dalībvalstu liberalizācijas procesā vairāk domāja par nacionālajām interesēm, atgriežoties pie uzņēmumu valsts protekcionisma. Komisijai jāpiešķir nepieciešamie līdzekļi, kas ļautu tai novērst iepriekš minētās negatīvās parādības.

1.5 Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (EKDL) 153. panta 2. punkts ir juridiskais pamats, lai Komisija varētu īstenot horizontālu pieeju un veikt patērētāju tiesību aizsardzības pasākumus visu Kopienas politiku, jo īpaši konkurences politikas, ietvaros. Tas būtu izdarāms, ja EK Līguma 81. un 82. panta piemērošanas noteikumos tiktu ņemtas vērā ne tikai konkurējošo uzņēmumu intereses, kuras ietekmē konkurences tiesību pārkāpumi, bet arī patērētāju intereses. Savukārt dalībvalstīm būtu jāiekļauj minētais mērķis attiecīgās valsts tiesību aktos minētajā jomā.

1.6 Paturot prātā iepriekš teikto, jāizstrādā pasākumi, lai garantētu kompensācijas izmaksu aizliegto darbību, jo īpaši saistībā ar ekonomiskajām tiesībām, radīto kaitējumu un zaudējumu jomā.

1.7 Bez tam nepieciešams arī pastiprināt patērētāju informēšanas un konsultēšanas sistēmu darbību. Ja Konkurences ģenerāldirektorāts saglabā koordinatora amatu, jāpiesaista līdzekļi,

kas vajadzīgi viņa pienākumu izpildei, un Konkurences ģenerāldirektorātam jāiesaista visas savas struktūrvienības, lai vairāk ietekmētu tos ar konkurenci saistītos jautājumus, kuriem ir tieša ietekme uz patērētāju interesēm. Šajā sakarā uzskatām, ka Eiropas Konkurences tīkls var pielāgot savu darbību, iekļaut informāciju un novērojumus, ko valstu vai Kopienas patērētāju organizācijas vēlas sniegt, lai padarītu efektīvāku konkurences politikas darbību tirgos un nodrošināt patērētāju ekonomisko tiesību atzīšanu.

2. Eiropas konkurences politikas pašreizējā virzība

2.1 Brīvā konkurence ir tirgus ekonomikas pamatprincips, kuras pamatā ir princips, ka visām ieinteresētajām pusēm un kopumā visām privātpersonām, kurām ir pieeja tirgum, ir iniciatīvas brīvība. NO nepieciešamība pēc noteikumiem, kas apvienotu brīvu konkurenci tirgū un visu tirgus dalībnieku tiesību ievērošanu, izriet Līgumā, kuru izmanto tirgus regulēšanai, izklāstītie noteikumi. Liberalizācijas kulminācijas punktā Eiropas Komisija uzsvēra to ⁽¹⁾, ka jānosaka uzņēmumu un patērētāju interešu līdzsvars, ņemot vērā jaunās ekonomiskās situācijas, kas nav paredzētas konkurences tiesībās. Komisija arī izteica atbalstu, lai nodrošinātu brīvprātīgu instrumentu darbības spēju, kā arī atbalstu patērētāju un uzņēmumu dialoga veicināšanai, lai paaugstinātu patērētāju ticību tirgum, jo ar konkurenci vien to nevar panākt.

2.2 Pašreizējā situācija ietver dažus jaunus aspektus, kas apskatīti Komisijas paziņojumā par konkurences politiku 2004. gadā ⁽²⁾ un komisāres Kroes runā ⁽³⁾. Abos dokumentos uzsvēta nepieciešamība virzīt darbību uz tām nozarēm, kas svarīgas iekšējam tirgum un konkurencei atbilstoši Lisabonas programmai, bet jo īpaši, ņemot vērā patērētāju intereses, kā arī kartelu un monopolu ietekmi uz viņu tiesībām. Minēto nostāju var uzskatīt par pirmo soli, iekļaujot patērētāju aizsardzību kā līdzekli tirgus regulēšanai atkarībā no pieprasījuma, ne vien no piedāvājuma aspekta, kā tas bijis līdz šim.

2.3 Jānorāda, ka konkurences politika sadarbībā ar dalībvalstīm jāpiemēro visā Eiropas Savienībā ne vien tāpēc, ka tā jāattiecinā uz vienoto tirgu un līdz ar to arī uz pārrobežu darbībām, bet arī tādēļ, ka minētās politikas mērķis ir valsts tiesību aktu saskaņošana tā, lai netiktu istenoti valsts aizsardzības pasākumi vietējā tirgus aizsardzībai, diskriminējot konkurentus. Tādējādi Kopienas iestāžu, jo īpaši Komisijas, nozīme ir svarīga, jo Komisija ir ne vien atbildīga par likumdošanas iniciatīvu sagatavošanu konkurences jomā, bet arī par

uzņēmējiesabiedrību apvienošanās kontroli un valsts atbalstu, kur vispārējās intereses ir svarīgākas par katras valsts interesēm.

2.4 Vispārējās nozīmes pakalpojumu nozares liberalizācija un finanšu pakalpojumu regulējums izraisījis centienus izveidot saikni starp konkurences politiku un citām Komisijas politikām, jo īpaši patērētāju politiku. Pēdējā ziņojumā par konkurences politiku 2004. gadā minēts, ka viens no politikas stingras piemērošanas mērķiem ir patērētāju interešu nostiprināšana un patērētāju uzticības palielināšana iekšējam tirgum.

2.5 Neraugoties uz šo principu deklarāciju, dažādo Eiropas konkurences politikas noteikumu analīze sniedz maz praktisko detaļu, un tās politika paliek nemainīga. 2003. gadā un sakarā ar Eiropas Konkurences dienu ⁽⁴⁾ tika paziņots, ka Konkurences ģenerāldirektorāts iecels "patērētāju sadarbības koordinatoru", kura uzdevums būtu uzraudzīt katru jomu, ko aptver minētā politika, lai pārraudzītu patērētāju interešu ievērošanu. Turklāt tiek publicēti informatīvie materiāli ⁽⁵⁾, lai sniegtu patērētājiem informāciju par konkurences politikas saturu un to, kā minētā politika varētu ietekmēt patērētāju intereses.

2.6 Cita starpā patērētāju sadarbības koordinatoram ⁽⁶⁾ ir šādi uzdevumi:

- darboties kā patērētāju organizāciju un individuālo patērētāju kontaktpersonai ⁽⁷⁾;
- veidot regulārus kontaktus ar minētajām organizācijām un jo īpaši ar Eiropas patērētāju konsultatīvo grupu (GCEC);
- pievērst patērētāju grupu uzmanību konkurences gadījumiem, kad patērētāju viedoklis var izrādīties lietderīgs, un paskaidrot, kā viņi var paust savus uzskatus;
- patērētāju aizsardzības jautājumos veidot kontaktus ar valsts iestādēm, kuru pārziņā ir konkurences jautājumi.

2.7 Šo konkurences politikas tendenci ņemt vērā patērētāju intereses jārealizē horizontālā veidā, tādējādi izbeidzot Konkurences ģenerāldirektorāta un EK paplašināšanas ģenerāldirektorāta stingro sadalījumu. Tāpēc būtu nepieciešama visu politiku, ne tikai Eiropas līmenī, bet arī Eiropas un valstu politiku pastāvīga koordinācija, lai tirgū nodrošinātu brīvu konkurenci, kas sniedz labumu gan ekonomiskās un sociālās jomas dalībniekiem, gan patērētājiem.

⁽¹⁾ Patērētāju politikas rīcības plāns 1999.–2001.

⁽²⁾ SEC(2005) 805 galīgā red., 17.06.2005. EESK atzinums, OV C 110, 09.05.2006., 8.lpp.

⁽³⁾ Londona, 2005. gada 15. septembris, konference par tematu "Eiropas Patērētāju un konkurences diena".

⁽⁴⁾ Komisārs Monti paziņoja par Rivièrē y Marti kga iecelšanu šajā amatā Romā, 2003. gada 6. decembrī.

⁽⁵⁾ "ES konkurences politika un patērētāji". Luksemburga, Eiropas Kopienas Oficiālais publikāciju birojs.

⁽⁶⁾ Skat. XXXIII ziņojumu par konkurences politiku 2003. gadā, 6. lpp. un turpmākās lappuses, SEC(2004) 658 galīgā red., 04.06.2004. EESK atzinums — OV C 221, 08.09.2005.

⁽⁷⁾ To var izdarīt, izmantojot e-pastu: comp-consumer-officer@cec.eu.int.

3. ES konkurences politikas, kas ietekmē patērētājus

3.1 Var sacīt, ka konkurences politika pēdējā laikā ir ievērojami mainījusies, un ne vien tā sauktās ekonomikas globalizācijas dēļ, bet arī ļoti nepieciešamās pakalpojumu nozares liberalizācijas un citu sabiedrisko pakalpojumu mērķu sasniegšanas dēļ, kā, piemēram, lai nodrošinātu minēto pakalpojumu sniedzēju plurālismu un uzticamību. Konkurences politikai ir svarīga nozīme Lisabonas programmā noteikto konkurences mērķu īstenošanā, kas vērsti uz tirgus ekonomikas stabilu funkcionēšanu, un galvenokārt uz uzņēmējdarbību apvienošanu, kas ir izšķiroši nozīmīga Eiropas ekonomikas veiksmīgai darbībai salīdzinājumā ar starptautiskā mēroga konkurentiem, un bez jebkādiem konkurentu un jo īpaši patērētāju tiesību ierobežojumiem Eiropā.

3.2 Nepieciešamība precizēt konkurences politiku, jo tā ietekmē patērētājus, liek pievērst nopietnu uzmanību sadaļām, kas regulē minēto jautājumu, tāpat tām, kas atbilst Līguma pantiem un tā īstenošanas nosacījumiem. Daži no tiem nesen grozīti, bet citi gaida apstiprināšanu.

3.3 Ierobežojoši līgumi un darbības.

3.3.1 Uzņēmumu savstarpējie līgumi ir tirgus attiecību neatņemama daļa un palīdz nodrošināt tirgus pareizu darbību. Tomēr minētos līgumus ne vienmēr noslēdz konkurences iemeslu dēļ, bieži vien tas ir gluži pretēji, un jau tad, kad tika veidots kopējais tirgus, tika apspriesta nepieciešamība aizliegt šādus līgumus, jo to mērķis ir kavēt, ierobežot vai kropļot brīvu konkurenci. Tas pats attiecas uz uzņēmumu apvienībām, kas viskrasāk izpaužas kā kartēļi, kuri darbojas kā uzņēmumu grupējumi bez jebkādas savstarpējas koordinācijas. Ja to darbība ierobežo vai kavē brīvo konkurenci, uz šādu darbību attieksies aizliegums.

3.3.2 Uzņēmumiem savstarpējo vienošanos un lēmumu juridiskais pamats ir līgums, kurā noteiktas attiecīgo pušu saistības. Gan vienošanos, gan likumu spēkā esamība ir atkarīga no atbilstības attiecīgajām juridiskajām normām. Izskatāmais jautājums ir minēto vienošanos ietekme uz trešām pusēm, un jo īpaši uz noteikumiem, kas regulē konkurenci tirgū.

3.3.3 Minētā likuma mērķis ir kategoriski aizliegt rezultātus, kas ir konkurences ierobežojums, tomēr likums pārsniedz minētās robežas, jo tajā par spēkā neesošiem noteikti visi

līgumi vai lēmumi līdz ar praktiskajām sekām saistībā ar kaitējumu, kas nodarīts konkurentiem un ekonomikai kopumā, izkropļojot tirgu darbību.

3.3.4 Sakarā ar stāvokļa sarežģītību, uz ko attiecas Līguma 81. panta izklāstītie noteikumi valstu tirgos, kā arī Eiropas iekšējā tirgū Komisijai bija jāizstrādā t.s. modernizācijas pakete⁽⁸⁾, kas palīdz nodrošināt Līguma noteikumu atbilstību tiesu praksei un situācijām, kuras izraisījušas Līguma piemērošanas gaitā.

3.3.5 Noteikumi par kategoriju atbrīvojumu arī ir aktuālizēti⁽⁹⁾. Minētajā regulā paredzēti jauni noteikumi atbrīvojumiem atbilstoši tirgus pašreizējām vajadzībām un jo īpaši attiecībā uz tehnoloģiju nodošanas nolīgumiem. Nepieciešamība pēc skaidri formulētiem tiesību aktiem, kas atvieglos uzņēmumu savstarpējo līgumu nodrošināšanu, nepārkāpjot aizliegumu, nepieciešams noteikt uzņēmumu sadarbības robežas, un minētajiem tiesību aktiem pirmām kārtām jānodrošina, ka šādu atbrīvojumu rezultātā patērētāji necietīs.

3.4 Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana

3.4.1 Līguma 82. pants aizliedz vienam vai vairākiem uzņēmumiem ļaunprātīgi izmantot dominējošo stāvokli kopējā tirgū vai ievērojamā tā daļā. Minētais noteikums nav paredzēts, lai novērstu dominējošā stāvokļa rašanos (ir tendence faktiski veicināt uzņēmējdarbību apvienošanu, ļaujot Eiropas uzņēmumiem konkurēt ar uzņēmumiem citur pasaulē), bet vairāk ar mērķi aizkavēt to, ka iegūtais dominējošais stāvoklis tiek izmantots nosacījumu uzspiešanai konkurentiem, ierobežojot konkurenci. Šajā gadījumā minētajā pantā ietvertais noteikums neattiecas uz dominējošā stāvokļa rašanos atšķirībā no 81. panta, kurā apskatīta līguma vai lēmumu izcelsme, lai varētu tos paziņot par spēkā neesošiem.

3.4.2 Dominējošā stāvokļa ietekme ir atšķirīga no slepenu vienošanos ietekmes, jo tā neietekmē konkurenci, kas jau var būt ierobežota konkurentu neesamības dēļ vai sakarā ar konkurentu nenozīmīgo lomu tirgū. Patērētāju iejaukšanās tomēr nepieciešama, jo viņu intereses cietīs attiecīgā dominējošā uzņēmuma nosacījumu rezultātā⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Padomes 2002. gada 16. decembra Regula EK 1/2003 par Līguma 81. un 82. pantā paredzēto konkurences noteikumu praktisko piemērošanu, ko pēc tam groza Regula EK 411/2004 (OV L 68, 06.03.2004.); Komisijas 2004. gada 7. aprīļa Regula EK 773/2004 par Līguma 81. un 82. panta piemērošanas procedūru (OV L 123, 27.04.2004., 18. lpp.). Bez tam tika publicēta virkne paziņojumu un vadliniju ar mērķi izveidot procedūras konkurences iestāžu un Komisijas attiecībām, un Komisijai un tiesu iestāžu attiecībām.

⁽⁹⁾ Komisijas 2004. gada 27. aprīļa Regula EK 772/2004 par Līguma 81. panta 3. punkta noteikumu piemērošanu atsevišķām tehnoloģiju nodošanas līgumu kategorijām (OV L 123, 27.04.2004., 11. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Eiropas Kopienas Tiesas praksē bija jādefinē dominējošā stāvokļa jēdziens, tādēļ ka tas nav definēts Līgumā, un jēdzienu definēja, uzskatot to par vienu vai vairāku uzņēmumu ekonomisko stāvokli, dodot tiem iespēju kavēt faktisku konkurenci tirgū un darbojoties neatkarīgi no konkurentiem, klientiem un patērētājiem.

3.4.3 Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija uzsākusi darbību svarīgākajās nozarēs, kurās sakarā ar nozaru neseno liberalizāciju uzņēmēj sabiedrības izmantoja dominējošo stāvokli lielākajā daļā ES dalībvalstu, kā, piemēram, telekomunikāciju nozarē⁽¹¹⁾, vai nozarēs, kur sakarā ar apjomīgām tehnoloģiskām inovācijām uzņēmēj sabiedrībām nenācās saskarties ar faktisku konkurenci, kā, piemēram, *Microsoft* (¹²) gadījumā. Abos gadījumos tika konstatēta dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana. Pirmajā gadījumā tā bija nelikumīga cenu noteikšana telekomunikāciju pakalpojumiem;⁽¹³⁾ bez tam tiesas nolēmums bija ievēribas cienīgs arī tādēļ, ka tas attiecās uz saimniecisko nozari, kuru regulē valsts, un Komisija tādēļ uzskatīja, ka tai jārikojas, lai gan cenas reglamentē nozari regulējošie noteikumi.

3.4.4 Otrajā gadījumā ar *Microsoft* jautājums bija sarežģītāks, jo tas ir Ziemeļamerikas uzņēmums, kam pieder gandrīz pilnīgs monopols attiecībā uz tā datorsistēmu izmantošanu. Tomēr Komisija izlēma, ka pārkāpti 82. panta noteikumi, *Microsoft* ļaunprātīgi izmantojot dominējošo stāvokli datoru operētājsistēmu tirgū un atsakoties sniegt informāciju par savietojamību un galvenokārt par *Windows Media Player* un *Windows* obligāto apvienošanu. Komisija ne tikai noteica ievērojamus sodus par ļoti nopietnu pārkāpumu, bet arī pieprasīja *Microsoft* noteikt pasākumu kopumu, nodrošinot informācijas pieejamību par *Microsoft* operētājsistēmām un nošķirot *Windows* operētājsistēmu atsevišķu sastāvdaļu tirdzniecību.

3.5 Uzņēmēj sabiedrību apvienošanās kontrole

3.5.1 EK Līgumā nebija minēts īpašs pants, kas regulētu uzņēmēj sabiedrību apvienošanās, sākotnēji tāpēc, ka šāda veida ekonomiskās darbības bija neikdienišķas, un vēlāk tādēļ, ka dalībvalstu varas iestādes atbalstīja uzņēmēj sabiedrību apvienošanās, lai padarītu pašmāju uzņēmumus konkurētspējīgākus. Tomēr tad, ja uzņēmēj sabiedrību apvienošanās rezultātā uzņēmumam rodas dominējošs stāvoklis, tiek piemēroti gan 81., gan 82. panta noteikumi, taču ar vienu nosacījumu: uzņēmēj sabiedrību apvienošanās process tiks pārbaudīts tikai tad, ja konstatēta dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana.

3.5.2 Lai novērstu minēto trūkumu un padarītu iespējamu attiecīgu uzraudzību, pamatojoties uz EKDL 83. un 308. pantu, ar ko ir atļautas papildpilnvaras noteikto mērķu sasniegšanai — šajā gadījumā brīvas konkurences apstākļos — Padome pieņēma vairākas regulas, kā rezultātā tika izstrādāta spēkā

esošā Regula Nr. 139/2004 (¹⁴), ar ko groza un pilnveido EK Regulu EK/1310/97 (¹⁵), jo īpaši iekļaujot tiesas praksi, kas izriet no tiesas nolēmuma *Gencor*/Komisijas lietā (¹⁶).

3.5.3 Jaunā regula groza arī piekritības aspektus, uzdodot jautājumus, ko Komisija vai vismaz trīs dalībvalstis uzskata par valstiskā līmenī risināmiem, attiecīgo valstu kompetentām iestādēm, lai ievērojami samazinātu Kopienas konkurences iestāžu darbu. Mēs uzskatām, ka šo atbildību var nodot dalībvalstīm vienīgi gadījumā, ja tas neietekmē ievērojamu kopējā tirgus daļu, kas atvieglo konkurences ierobežojumu novēršanu un aizsargā ietekmēto pušu, īpaši patērētāju intereses.

3.5.4 Attiecībā uz satura grozījumiem ir precizēta gan 1. pantā noteiktā kvantitatīvā robežvērtība, gan 2. pantā noteiktā konceptuālā robežvērtība, tādējādi paskaidrojot, kādā situācijā parādās dominējošais stāvoklis, un jo īpaši, ja tiek ievērojami samazināta konkurence.

3.5.5 Citi tikpat nozīmīgi aspekti, kas mainīti, attiecas uz procedūrām. Šajā gadījumā ir būtiski grozījumi attiecībā uz termiņu pagarināšanu, nododot lietas dalībvalstīm un sniedzot iespēju iesaistītajām pusēm efektīvāk rīkoties, ievērojot valstu tiesību aktu normas. Tas pats attiecas uz termiņiem iesniedzējām pusēm, kuras iesniedz pieprasījumu: šajā gadījumā 15 darba dienas no paša procedūras sākuma varētu būt pārāk stingrs noteikums, jo tas liegtu pusēm iespēju iepazīties ar visiem argumentiem, kas Komisijai iesniegti saistībā ar konkrēto lietu. Katrā gadījumā jānorāda tas, ka nevienā procedūras posmā nav paredzēta patērētāju iejaukšanās iespēja; vēl jo vairāk, prasība ņemt vērā uzņēmumu darbinieku intereses un nodarbinātības līmeni, izvērtējot uzņēmēj sabiedrību apvienošanās, dokumentā vairs nav iekļauta.

3.6 Konkurences ierobežošanas veidi

3.6.1 EKDL 81. un 82. pantā Kopienas likumdevēja iestāde ir sagatavojusi tādas komerciālās prakses papildināmu uzskaitījumu, ko tā uzskata par aizliegtu praksi, un pirmais no minētajiem pantiem attiecas uz uzņēmumu slepenas vienošanās izmantošanu, bet otrais no minētajiem pantiem — uz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Vispirms jānorāda tas, ka uzskaitījums nav pilnīgs, bet tajā vienkārši norādīta vispārpieņemta prakse, kurā parādās minētie divi rīcības veidi, kas nozīmē, ka varētu tikt noteiktas darbības ar tādu pašu ietekmi, attiecīgi piemērojot tos pašus aizliegumus.

⁽¹⁴⁾ Padomes 2004. gada 20. janvāra Regula EK 139/2004 par uzņēmēj sabiedrību apvienošanās kontroli, OV L 24, 29.01.2004; Komisijas 2004. gada 7. aprīļa Regula EK 802/2004 par Regulas EK 139/2004 piemērošanu, OV L 133, 30.04.2004., 1.lpp.

⁽¹⁵⁾ Padomes Regula EEK/4064/89, (OV L 395, 30.12.1989., 1.lpp.), kā arī grozījumi, kas tajā izdarīti ar Austrijas, Somijas un Zviedrijas Pievienošanās aktu. Jaunā regula tādējādi ir visu juridisko dokumentu un to pantu grozījumu, uz kuriem attiecas tiesu prakses interpretācija, pārstrādāts variants.

⁽¹⁶⁾ Lieta Nr. T-102/96, kurā Eiropas Kopienas Tiesa precizēja jēdzienu "dominējošais stāvoklis" un "ievērojama konkurences samazināšanās", lai konkurences noteikumus varētu piemērot līdz šim neskaidrās situācijās, piemēram, attiecībā uz oligopoliem.

⁽¹¹⁾ *Deutsche Telekom AG* lieta, COMP/C-1/37.451, OV L 263, 14.10.2003., 9. lpp.

⁽¹²⁾ *Microsoft* lieta COMP/37/792.

⁽¹³⁾ *Deutsche Telekom* ievērojami samazināja apvienotos līniju tarifus platjoslas Interneta piekļuvei fiksētajā telekomunikāciju tīklā.

3.6.2 Abos pantos uzskaitītie darbības veidi ir ļoti līdzīgi:

- cenu noteikšana;
- ražošanas, tehniskās attīstības vai ieguldījumu ierobežošana vai kontrole;
- tirgu vai piegādes avotu kopīga izmantošana;
- nevienādu nosacījumu piemērošana līdzvērtīgiem darījumiem ar tirdzniecības partneriem;
- līgumu noslēgšana tikai tādā gadījumā, ja pārējās puses uzņemtas papildu saistības.

3.6.3 Visus iepriekš minētos darbības veidus var iedalīt divās grupās, atspoguļot situāciju, kādā attiecīgais veids izpaužas:

- a) konkurences ļaunprātīga izmantošana, kas apvieno dažas pret konkurenci vērstas darbības, kā, piemēram, atteikšanās no piegādes, cenu noteikšana zem pašizmaksas, lojalitātes prēmijas vai diskriminējošu cenu noteikšana. Šādi rīcībā ir ekonomiskas sekas: tā samazina vai kavē konkurenci tirgū vai ievērojamā tirgus daļā.
- b) to uzņēmumu ļaunprātīga vai netaisnīga izmantošana, kas atkarīgi no viena vai vairāku uzņēmumu dominējošā stāvokļa, pārņemot preces vai pakalpojumus, nosakot netaisnīgas cenas, diskriminējot, rīkojoties neefektīvi vai pavirši, vai pat ļaunprātīgi izmantojot rūpnieciskā īpašuma likumu.

3.6.4 Viens no visbiežāk sastopamajiem veidiem ir cenu noteikšanas ļaunprātīga izmantošana, kas tiek plaši izmantota, lai slēptu atlaides, pārmērīgus peļņas procentus, atmaksas termiņus vai rabatus. Tāpat ir ietverta arī iepriekšējo saistību neievērošana, atkāpšanās no cenrāžiem un pārdošana pēc citas cenas. Visos minētajos gadījumos tiek ietekmēti patērētāji; neraugoties uz īpašiem likumiem, kas aizsargā viņu tiesības, viņi atrodas neizdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar uzņēmējdarbības, kas ieņem dominējošu stāvokli tirgū un bieži vien ir vienīgie piegādātāji konkrētajā tirgū.

3.7 Konkurences attīstība atsevišķās liberalizētās nozarēs.

Kopienas konkurences politika, ko regulē EKDL, tika veidota, orientējoties uz tradicionālajām Eiropas tautsaimniecības nozarēm, tādēļ minētā līguma piemērošanas noteikumi bija jāpilnveido saskaņā ar jaunajām ekonomiskās attīstības tendencēm, kas noteica nepieciešamību paaugstināt konkurētspēju. Procedūras, saskaņā ar kurām notikusi svarīgu tirgus nozaru liberalizācija, negatīvi ietekmējušas patērētājus, jo attiecīgie uzņēmumi no sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem lielākoties pārveidojušies uzņēmumos, kuriem ir dominējošais stāvoklis attiecīgajos tirgos, un citiem uzņēmumiem ir sarežģīti ar tiem konkurēt.

3.7.1 Enerģētika

3.7.1.1 Pēdējos gados panākts ievērojams progress Eiropas enerģētikas (elektrības un gāzes) nozares liberalizācijā, kas vēl nesen bija daļa no publiskā sektora, un kā tādu to kontrolēja attiecībā uz cenu veidošanu un piegādes noteikumiem. Komisija bija paredzējusi atvērt tirgu visiem rūpnieciskajiem patērētājiem līdz 2004. jūlijam un privātajiem patērētājiem — no 2007. gada jūlija. Pirmais termiņš nav pilnībā ievērots, un pašreizējā situācija liecina, ka arī tirgus atvēršana privātiem patērētājiem netiks īstenota.

3.7.1.2 Situācija ir sarežģīta, un jo īpaši privatizēto elektrotīklu darbību tirgū var raksturot kā vāju, jo tie iegulda maz līdzekļu iekārtu uzturēšanā, kas savukārt ievērojami ietekmē patērētājus, kuri bieži saskaras ar elektrības piegādes traucējumiem.

3.7.1.3 Tomēr ar pašreizējo elektrības regulu⁽¹⁷⁾ tiek veicināta pārrobežu tirdzniecība ar elektrību, un tā var veicināt konkurences palielināšanos iekšējā tirgū, izmantojot kompensācijas mehānismu starp tīkla operatoriem un nosakot nediskriminējošus un pārredzamus tarifus, kas nav saistīti ar attālumu.

3.7.1.4 Lai apspriestu un izstrādātu nolīgumu par Kopienas konkurences noteikumu piemērošanu enerģētikas tirgiem, Komisija vēlāk izveidoja darba grupu enerģētikas jautājumos, kas ir daļa no Eiropas Konkurences tīkla.

3.7.2 Telekomunikācijas

3.7.2.1 Likumdošana telekomunikāciju nozarē 2002. gadā⁽¹⁸⁾ ievērojami attīstījās, lielā mērā pateicoties likumdošanas paketes par elektroniskajiem sakariem pilnveidošanai, ar kuras palīdzību tīkli tika pielāgoti jauno tehnoloģiju izmantošanai. Likumdošanas pielāgošana dažādās dalībvalstīs noritēja atšķirīgi. Var sacīt, ka Devītais ziņojums⁽¹⁹⁾ par ES telekomunikāciju regulatīvās paketes īstenošanu pievērsa galveno uzmanību šo noteikumu iekļaušanai valstu tiesību aktos un uzdevumiem, kas jāveic valsts pārvaldes iestādēm.

3.7.2.2 Devītajā ziņojumā atzīmēts, ka operatoru skaits palicis stabils, lai gan daži no tiem vienkārši palikuši savas valsts tirgū; operatoru konkurence vairs nav tik liela starptautiskajā tirgū un starptautisko tālsarunu pakalpojumu sniegšana tirgū, bet tā ir saasinājusies vietējo sarunu sektorā, kur tradicionālie operatori saskaras ar šā veida zvanu skaita pastāvīgu samazināšanos, no kā patērētāji gūst priekšrocības, jo samazinās sarunu tarifi, bet dažos gadījumos viņi var izrādīties zaudētāji, jo, parakstot jaunus līgumus, tiek ļaunprātīgi izmantots viņu sākotnējais stāvoklis.

⁽¹⁷⁾ Regula (EK) 1228/2003 par noteikumiem attiecībā uz pieeju pārrobežu tirdzniecībai ar elektrību, OV L 176, 15.07. 2003.

⁽¹⁸⁾ Direktīva 2002/77/EK, (OV L 249, 17.09. 2002., 21.lpp.)

⁽¹⁹⁾ COM(2003) 715 galīgā redakcija

3.7.2.3 Stingra telekomunikāciju tirgus uzraudzība, lai noteiktu pašreizējo situāciju konkurences jomā, zināmā mērā palīdz kontrolēt dominējošā stāvoklī esošos operatorus, izvirzot tiem īpašas prasības, lai novērstu nelabvēlīgu noteikumu un cenu uzspiešanu patērētājiem. Jebkurā gadījumā Komisija stingri sekojusi Direktīvas 2002/77/EK īstenošanai katrā no dalībvalstīm⁽²⁰⁾, ar mērķi mazināt visa veida nepilnības, kas ne tikai ierobežo konkurenci, bet ietekmē arī patērētāju intereses.

3.7.3 Transports

Dažādie transporta veidi ir jāaplūko atsevišķi, un mēs galvenokārt pievērsīsimies gaisa, dzelzceļa un jūras transportam, kurā notikušas ievērojamas pārmaiņas, jo īpaši pasažieru aizsardzības uzlabošanā gaisa transportā un drošības palielināšanā jūras transporta nozarē.

3.7.3.1 Gaisa transports

3.7.3.1.1 2003. gadā Komisija uzsāka dialogu ar civilās aviācijas nozari, lai panāktu vienotu viedokli par konkurences tiesību normu piemērošanu gadījumos, kad minētajā nozarē tiek veidotas alianses/notiek uzņēmējiesabiedrību apvienošanās. Tajā pašā gadā kļuva skaidrs, ka nepieciešams grozīt Regulu EK 1/2003, lai palielinātu gaisa pārvadājumu apjomu starp Eiropas Savienību un trešajām valstīm ar mērķi izveidot "atvērtas debesis", kas dotu iespēju ietekmēt Eiropas un trešo valstu uzņēmumu alianses, jo īpaši ES un ASV uzņēmumu alianses. Šajā laika posmā Komisija izskatīja vairākus līgumus starp uzņēmumiem un noteica, ka daži no tiem bija pretrunā konkurences noteikumiem⁽²¹⁾, un citos lika ieviest izmaiņas līgumu saturā un darbības ilgumā.

3.7.3.1.2 Šajā pašā laika posmā tika pieņemta regula, kurā noteiktas pasažieru tiesības⁽²²⁾.

3.7.3.2 Dzelzceļa transports

3.7.3.2.1 Ar Regulu 1/2003 valstu konkurences iestādēm ir atļauts piemērot noteikumus konkurences aizsardzībai dzelzceļa nozarē. Kopienas un valsts iestādēm sadarbībā ar Enerģētikas un transporta ģenerāldirektorātu jānosaka vispārsvāriģi jautājumi saistībā ar dzelzceļa liberalizāciju.

⁽²⁰⁾ Skatīt detalizēto pārskatu par kontroles pasākumiem, kas iekļauts Komisijas XXXIII paziņojumā, 2003. g., 41. lpp. un turpmākās lappuses.

⁽²¹⁾ Komisija atteicās apstiprināt *Air France* un *Alitalia* līguma sākotnējo variantu un lūdza citas iesaistītās puses izteikt viedokli minētajā jautājumā. *British Airways* un *Iberia* līguma gadījumā Komisija ierobežoja tā darbības periodu uz sešiem gadiem.

⁽²²⁾ Regula (EK) 261/2004, (OV L 46, 17.02.2004., 1. lpp.)

3.7.3.2.2 Dzelzceļa direktīvu pirmā pakete, kuras mērķis bija tirgus atvēršana, bija paredzēta, lai nodrošinātu pārrobežu preču pārvadājumu brīvu kustību un noteiktu pamatprincipu kopumu preču un pasažieru pārvadājumu pakalpojumu pieejamībai, maršrutu noteikšanai, biļešu cenu noteikšanai utt.

3.7.3.2.3 Otrajā paketē ir paredzēta valstu kravu pārvadājumu tirgus liberalizācija, kā arī valstu un starptautiskā pasažieru pārvadājumu tirgus liberalizācija.

3.7.3.2.4 Vispārējais mērķis ir nodrošināt kopīgu pieeju konkurences tiesību aktu piemērošanai dzelzceļa nozarē, lai novērstu to, ka valstu iestādes un Komisija pieņem pretrunīgus lēmumus.

3.7.3.3 Jūras transports

3.7.3.3.1 Jūras transporta nozarē ir ļoti liels kategoriju atbrīvojumu skaits, tas īpaši sakāms par līnijpārvadātāju konferencēm un jūras transporta konsorciem. Minētie atbrīvojumi pieļauti saskaņā ar Regulu EK 823/2000⁽²³⁾, kura pašreiz tiek pārstrādāta. Tiks izstrādāti EKDL 81. panta 3. punkta piemērošanas noteikumi. Minētajā regulā jūras konsorciem un konferencēm ir atļauts pārsniegt tajā noteikto limitu ar noteikumu, ka apstrīdēšanas procedūras ietvaros par attiecīgo vienošanos Komisija tiek informēta un ka tiek saņemta tās atļauja.

3.7.3.3.2 Praksē daži konsorci izmantojuši minēto atbrīvojumu piešķiršanas kārtību, lai veiktu darbības, kas tajā nav paredzētas, piemēram, cenu noteikšanu. Tāpēc Komisija noteikusi⁽²⁴⁾ līgumu satura ierobežojumus. Arī Pirmās instances tiesa (CFI)⁽²⁵⁾ ir pasludinājusi nolēmumu par jūras transporta uzņēmumu vienošanos nepiešķirt saviem klientiem publicēto tarifu maksājumu un izcenojumu atlaides.

3.8 Dažādu nozaru liberalizācijas ietekme uz patērētājiem

3.8.1 Procedūrām, saskaņā ar kurām notikusi iepriekš minēto nozaru liberalizācija, kas tika veikta valstu līmenī, ir bijusi negatīva ietekme, raugoties no iekšējā tirgus perspektīvas. Oligopolu izveide liegusi patērētājiem reālu konkurenci, kas palīdzētu samazināt cenas un veicinātu uzņēmumu konkurenci. Turklāt Komisijai arī jāpēta, kāda līdz šim brīdim bijusi uzņēmumu apvienošanās ietekme liberalizētajās nozarēs, jo īpaši attiecībā uz patērētājiem.

⁽²³⁾ OV C 233, 30.09.2003., 8. lpp.

⁽²⁴⁾ *Wallenius/Wilhelmsen/Hyundai* lieta, 2002. gads.

⁽²⁵⁾ Lieta Nr. IV/34.018, OV L 268, 20.10.2000., 1. lpp.

3.8.2 Vispārīgi runājot, pārredzamības trūkums, augstie un nepamatotie maksājumi, kas tiek uzspiesti komerc klientiem un patērētājiem, kā arī uzņēmumu vertikālā integrācija nav radījuši efektīvu konkurenci liberalizētajos tirgos, bet, gluži pretēji, ar patērētājiem noslēgto līgumu nosacījumi daudzos gadījumos nav atbilduši standartlīgumu prasībām.

3.8.3 Jautājums attiecas uz līdzekļiem, kas ir patērētāju rīcībā, lai pastiprinātu savas tiesības strīdos ar tādiem uzņēmumiem, jo īpaši tiesvedības uzsākšanā, kas pamatojas uz konkurences likumu, īpaši saskaņā ar Līguma 81. un 82. pantu. Visās konkurences iestādēs, Komisijā un valsts iestādēs saņemtais sūdzības iesnieguši uzņēmumi, un EKT nav izskatījusi nevienu privātpersonas sūdzību.

3.8.4 Komisijas sagatavotajā Zaļajā grāmatā par tematu "Kompensācijas pieprasīšana par EK konkurences noteikumu pārkāpumiem"⁽²⁶⁾ ir jāparedz tādu līdzekļu izveidošana, kas ļautu patērētājiem aizstāvēt savas tiesības. Par minēto tematu EESK izstrādās īpašu atzinumu.

4. Patērētāju aizsardzība un konkurences politika

4.1 Protams, ir pieņemti īpaši tiesību akti, kas nosaka patērētāju tiesības un pienākumus⁽²⁷⁾. EKDL 153. panta 2. punktā noteikts: "Nosakot un īstenojot Kopienas pārējās politikas un pasākumus, jāņem vērā patērētāju tiesību aizsardzības prasības". Patērētāju tiesību aizsardzības politikai ir transversāls raksturs, un tāpēc tā jāiekļauj visās politikās, kas ietekmē patērētājus. Tas īpaši sakāms par konkurences politiku, kas attiecas uz tirgu, un patērētāji ir tirgus neatņemama sastāvdaļa, jo viņi ir tie, kas nosaka pieprasījumu tirgū.

4.1.1 Minētajā punktā mēģināts noteikt, kuras atzītās patērētāju tiesības (un kādā veidā) ietekmē konkurences politika un it īpaši konkurences noteikumu pārkāpumi iekšējā tirgū. Runa ir arī par to, ka patērētāji ir jāaplūko kā tieši konkurences politikas dalībnieki, lai Komisija varētu ņemt vērā viņu intereses, kad tai konkrēti jārikojas, lai panāktu tirgus noteikumu ievērošanu.

4.2 Ekonomiskās tiesības

4.2.1 Attiecībā uz patērētāju ekonomiskajām tiesībām jāprecizē tādu finanšu zaudējumu neesamība, kas liegtu patērētājam vai lietotājam izmantot preces vai pakalpojumus, kas iegūti saskaņā ar panākto vienošanos ar uzņēmumu. Pamatprincips, kas regulē šo jautājumu, ir labticīga rīcība un līdzsvars, kas nozīmē, ka jebkāds instruments vai noteikums, kas ir pretrunā

ar šo principu, uzskatāms par patērētāju interešu pārkāpumu vai šīm interesēm neatbilstošu.

4.2.2 Attiecība starp konkurences aizsardzības politiku un patērētāju izvēles brīvību bijusi viens no galvenajiem jautājumiem Kopienas tiesību aktos, kā norādīts iepriekšējā 85. panta 3. punktā un pašreizējā EKDL līguma 81. pantā, kas paredz to, ka slepenas vienošanās apstiprināmas tikai tad, ja tās, neraugoties uz konkurences ierobežojumiem, sniedz kādu labumu patērētājiem. Raksturīgs piemērs tam būtu ģeogrāfisko apgabalu kopīga izmantošana konkurentu starpā, lai nodrošinātu pilnīgu tirgus aptveršanu, lai gan atsevišķos apgabalos tas nenestu peļņu.

4.2.3 No patērētāju tiesību aizsardzību viedokļa tirgus uzraudzība nozīmē pievērst uzmanību iespējamiem horizontāliem līgumiem, kā, piemēram, brīvprātīgiem līgumiem, cenu karteļiem, kopīgiem iepirkumu centriem, kopīgai tirgus izmantošanai utt., kā arī vertikāliem līgumiem, kā, piemēram, līgumiem, kas regulē ražotāju un piegādātāju attiecības utt. Uzmanība tiek pievērsta arī dominējošā stāvokļa ļaunprātīgai izmantošanai, kas apgrūtina vai kavē konkurentu ienākšanu tirgū, nosakot cenas, kas ir pārāk augstas vai zemas, īpašu cenu noteikšana vai tādu nosacījumu piedāvāšana, kas ir diskriminējoši attiecībā pret atsevišķiem klientiem.

4.2.4 Komisija regulāri savā gada pārskatā informē par iekļauto lielo skaitu lēmumu gan attiecībā uz iespējamām saskaņotām darbībām, gan dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un dažiem EKT nolēmumiem, kuros bieži ir atzīmētas izmaiņas likuma interpretācijā un pat pieprasītas izmaiņas tiesību aktos.

4.2.5 Pēdējos gados Komisija izskatījusi aizvien mazāk lietu, galvenokārt pateicoties stingrajai nostājai, ko dalībvalstu konkurences iestādes pieņēmušas attiecībā uz savu valstu tirgiem un jo īpaši paziņošanas sistēmas atcelšanas rezultātā. Konkurences ģenerāldirektorāts ir izskatījis 24 lietas, pieņemot formālu lēmumu, un tas ir ļoti neliels skaits salīdzinājumā ar uzņēmējdarbības apvienošanās jomu, kurā ir pieņemts liels skaits formālu lēmumu (231)⁽²⁸⁾ atbilstoši grozītajā regulā noteiktajai kārtībai; jaunajā posmā tiks pieņemts mazāks skaits lēmumu, kad vairumā gadījumu atbildību minētajā jomā pārņems valstu iestādes.

4.2.6 Dažas no izskatītajām lietām tieši ietekmēja patērētājus vai bija viņiem ļoti nozīmīgas. Individuālie lēmumi attiecās uz mobilo telefonu, apraides un aviācijas nozarēm⁽²⁹⁾ un pēc uzņēmumu iniciatīvas tika pieņemti pasākumi transporta, brīvo

⁽²⁶⁾ COM(2005) 672 galīgā redakcija, 19.12.2005.

⁽²⁷⁾ Skat. EESK atzinumu — INT/263 — AC 594/2006, ziņotājs — Pegado Liz kgs.

⁽²⁸⁾ Skat. 2003. gada pārskata 191. lpp. un turpmākās lappuses.

⁽²⁹⁾ Skat. 2003. gada pārskata 3. aili (29. lpp.), kas attiecas uz ļaunprātīgu dominējošā stāvokļa izmantošanu telekomunikāciju nozarē, 2004. gada pārskata 2. aili (28. lpp.), kas attiecas uz sporta pārraīžu tiesību pārdošanu, lai tās translētu trešās paaudzes (3G) tīklā, 2004. gada pārskata 43. lpp.

profesiju, automobiļu un masu saziņas līdzekļu⁽³⁰⁾ nozarēs. Visas izskatītās lietas bija saistītas ar cenu ļaunprātīgu izmantošanu, uz ko attiecas 82. pants, ļaunprātīgas ekskluzīvu cenu noteikšanas rezultātā attiecībā uz preču vai pakalpojumu sniegšanu⁽³¹⁾.

4.3 Tiesības saņemt informāciju un piedalīties

4.3.1 Patērētāju aizsardzības politikas efektivitāte būs atkarīga no patērētāju līdzdalības tajās politikās, kas viņus skar, un tādējādi viņiem jāiesaistās visās politikās, kurās viņiem šobrīd nav atļauts iesaistīties. Viens no patērētāju aizsardzības politikas stratēģijas mērķiem⁽³²⁾ bija nodrošināt patērētāju organizāciju pietiekamu iesaistīšanu Kopienas politikās. Gadu vēlāk Konkurences ģenerāldirektorātā patiešām tika iecelts patērētāju sadarbības koordinators.

4.3.2 Patērētāju organizācijām ir forums — Patērētāju komiteja — mehānisms, kas nodrošina darbību tieši patērētāju aizsardzības politikas jomā, bet minētais mehānisms nav attiecināts uz līdzdalību citās politikās. Pašreizējais mērķis ir dot iespēju patērētājiem piedalīties Kopienas iniciatīvās ES lēmumu pieņemšanas procesa visos posmos. Būs jānosaka minimālās prasības, dodot iespēju patērētājiem piedalīties konsultatīvajās organizācijās, kā tas jau notiek lauksaimniecībā, un jo īpaši nesen izveidotās organizācijās, kā, piemēram, transporta, enerģētikas, telekomunikāciju vai jebkādas citās, kas varētu tikt izveidotas.

4.3.3 Attiecībā uz pašlaik izskatāmo jautājumu, jākonstatē, ka nav nekādas formālas līdzdalības, un ar patērētājiem pat nekonsultējas par jautājumiem, kas saskaņā ar Līgumu uz viņiem attiecas. Ir runa par atbrīvojumu no noteikumiem par saskaņotām darbībām, kā to paredz 81(3) pants un par ļaunprātīgu rīcību, kas ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus vai tehnisko attīstību, nodarot kaitējumu patērētājiem, kā noteikts 82(b) pantā. Tādēļ Konkurences ģenerāldirektorāts un patērētāju organizācijas ir atbildīgi par līdzdalības un konsultāciju mehānismu izveidi, piemērojot savstarpēji saskaņotus noteikumus, kā to nosaka Baltā grāmata par Eiropas pārvaldību⁽³³⁾, un kas ietekmēs iekšējo tirgu.

4.3.4 Tāda pati atbildība jāuzņemas EK paplašināšanas ģenerāldirektorātam, kas ar pastāvīgas konsultatīvas grupas starpniecību varētu iesaistīt atsevišķos konkurences jautājumos, kas ietekmē patērētāju intereses.

4.3.5 Lai ievērotu patērētāju tiesības saņemt informāciju saistībā ar konkurenci, iecelts patērētāju attiecību koordinators, kas darbosies kā kontaktpersona. Eiropas patērētāju organizācijas tiek regulāri informētas, un valstu organizācijām un individuālajiem patērētājiem ir sava tīmekļa vietne⁽³⁴⁾, kas pat ietver

sūdzību veidlapu⁽³⁵⁾ par visa veida kaitējumu, ko viņi varētu ciest uzņēmējdarbību pret konkurenci vērstas rīcības rezultātā.

5. Pārstāvības institūcijas

EESK uzskata: lai realizētu patērētāju tiesības tikt informētiem un piedalīties, pirmkārt, vispirms jānodrošina tas, ka patērētāju organizācijas likumīgi pārstāv patērētājus. Otrkārt, jānosaka, kura organizācija nodrošinās šo patieso līdzdalību, kā apskatīts turpmāk.

5.1 Patērētāju organizācijas

5.1.1 Patērētāju organizācijām piemēro valstu tiesību normas, kurās noteiktas minimālās prasības minēto organizāciju atzīšanai un likumībai, lai nodrošinātu šādu organizāciju leģitimitāti patērētāju tiesību izmantošanā, kad šādas tiesības tiek aizskartas ar jebkāda veida aizliegtu darbību.

5.1.2 Eiropas līmenī pilnībā tiek atzītas visas organizācijas, kas reģistrētas EK paplašināšanas ģenerāldirektorātā, un tās ir tiesīgas saņemt informāciju, sniegt konsultācijas, un tās piedalās visu to jautājumu risināšanā, kurus uzskata par atbilstošiem to kompetencei.

5.1.3 Šo leģitimitāti, kas zināmā mērā ir ekskluzīva, var apšaubīt, izskatot ar konkurenci saistītus jautājumus, ņemot vērā to, ka minētie jautājumi attiecas uz patērētāju materiālo tiesību pārkāpumiem, ieskaitot tiesības, kas attiecas uz noteiktu teritoriju un noteiktiem jautājumiem. Būtu jāorganizē plašas debātes par likumīgu pamatojumu rīkoties minētajā jomā.

5.2 Eiropas konkurences tīkls

5.2.1 EK Regula 1/2003⁽³⁶⁾ un tā sauktā "modernizācijas pakete" noteica sadarbības līdzekļus starp Komisiju un konkurences iestādēm, kuras ietilpst Eiropas Konkurences tīklā (ECN)⁽³⁷⁾. Minētais tīkls sāka darbību 2003. gadā, izveidojot darba grupu, kas izskatīja vispārīgākus jautājumus, kā, piemēram, tīkla darbības kārtību un pasākumus valstu iestāžu savstarpējai saziņai. Šobrīd tīkls darbojas pilnībā, un tas ir sadalīts 14 apakšgrupās, kas nodarbojas ar nozaru jautājumiem⁽³⁸⁾.

⁽³⁰⁾ Skat. 2004. gada pārskata 52. lpp., kas attiecas uz transportu, 2003. gada pārskata 60. lpp., kas attiecas uz brīvajām profesijām, 2004. gada pārskata 44. lpp., kas attiecas uz autotransporta sadali.

⁽³¹⁾ *British Telecommunications* lieta (OV L 360) bija jo īpaši svarīga tādēļ, ka minētais uzņēmums tajā laikā bija valsts monopols.

⁽³²⁾ Komisijas Paziņojums par patērētāju politikas stratēģiju 2002.–2006., COM(2002) 208 galīgā redakcija

⁽³³⁾ COM(2001) 248 galīgā redakcija

⁽³⁴⁾ Tīmekļa vietne:

http://europa.eu.int/comm/consumers/redress/compl/index_en.htm.

⁽³⁵⁾ Skat. pielikumu.

⁽³⁶⁾ Padomes 2002. gada 16. decembra Regula (EK) par Līguma 81. un 82. pantā minēto konkurences noteikumu īstenošanu, ko pēc tam groza Padomes 2004. gada 26. februāra Regula (EK) 411/2004, OV L 68, 06.03.2004., 1.lpp.

⁽³⁷⁾ Komisijas Paziņojums par iestāžu sadarbību Konkurences tīkla ietvaros, OV C 101, 27.04.2004.

⁽³⁸⁾ 2004. gadā apakšgrupas izskatīja 298 gadījumus. Komisija informēja par 99 gadījumiem, valstu konkurences iestādes — par 199 gadījumiem.

5.2.2 Ar Regulu 1/2003 Eiropas Konkurences tīkla dalībniekiem piešķir līdzekļus savstarpējai palīdzībai un darbībai saskaņā ar kompetentās iestādes norādījumiem; plašākā nozīmē — vākt visu nepieciešamo informāciju, kas nepieciešama izskatāmo problēmu risināšanai. Tāpat tas arī uzsāk pētījumus, ko pieprasījušas valstu iestādes, kuru rezultāti tiek nosūtīti atbilstoši noteiktajai procedūrai, lai tos var novērtēt visas iesaistītās puses.

5.2.3 Eiropas Konkurences tīkla darbība labvēlības statusa piešķiršanas programmas ietvaros ir ļoti svarīga, jo dalībvalstis parakstījušas deklarāciju, uzņemoties ievērot iepriekš minētajā paziņojumā izklāstītos noteikumus. Tādējādi tīkls sniedz praktisku palīdzību valstu tiesām, kuru piekritībā ir konkurences lietas, un atbild arī par pastāvīgu atbilstību Eiropas Kopienas Tiesas praksei ⁽³⁹⁾.

5.2.4 Nepieciešamā saziņa starp Eiropas Konkurences tīklu, konkurences iestādēm un tiesām palīdz izplatīt informāciju par kartelēm un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un piemērojamo procedūru, tādējādi dodot iespēju pieņemt lēmumu par to, kam būtu jāierosina lieta ātrāk, nekā paredzēts līdz šim noteiktajās tiesību normās.

5.2.5 Vēl viens no REC uzdevumiem ir atklāt pārkāpumus, un šāda darbība, kas faktiski ir preventīva, samazina nelabvēlīgo ietekmi uz konkurentiem un patērētājiem. Viens no uzdevumiem, kas būtu jāuzsver, ir tīkla darbība saistībā ar atbrīvojuma procedūrām, kur jānovērtē, vai rezultāts ir patērētāju interesēs, un vai līgumā būtu jāiekļauj norāde uz materiālajiem labumiem, ko patērētāji var no tā sagaidīt.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁹⁾ Komisijas Paziņojums par Komisijas un ES dalībvalstu tiesu sadarbību, piemērojot Līguma 81. un 82. pantu, OV C 101, 27.04.2004., 54. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Kopienas Lisabonas programmas īstenošana — Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Pētniecības un inovācijas sekmēšana — ieguldījums izaugsmei un nodarbinātībai”

COM(2005) 488 galīgā redakcija

(2006/C 309/02)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 12. oktobrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā Ziņotāja — FUSCO kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 152 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Priekšvēsture un Komisijas paziņojuma apkopojums

1.1 Komisijas paziņojuma mērķis ir **iepazīstināt ar kopīgu pieeju** ⁽¹⁾ pētniecībai un inovācijai, īstenojot 2000. gada martā notikušās Eiropadomes lēmumos izvirzīto Lisabonas programmu, saskaņā ar kuru ES 2010. gadā jāklūst par “viskonkurētspējīgāko un visdinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomiku pasaulē, kas spēj nodrošināt ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi, to apvienojot ar kvantitatīvu un kvalitatīvu nodarbinātības uzlabojumu un lielāku sociālo kohēziju” Savā paziņojumā par Eiropas izpētes telpu ⁽²⁾ Padome apstiprināja Komisijas ierosināto projektu.

1.2 Barselonas Eiropadome 2002. gada marta rezolūcijā izvirzīja mērķi palielināt ES ieguldījumu pētniecībā un attīstībā, 2010. gadā sasniedzot 3 %, kā arī palielināt privātā finansējuma daļu līdz 2/3, bet 2003. gada marta Briseles Eiropadome pieprasīja veikt konkrētas darbības.

1.3 Komisija 2003. gada 30. aprīļa paziņojumā “Ieguldīt pētniecībā: rīcības plāns Eiropai” norāda, kādas darbības atbilstoši pirmajam, 2002. gada septembra paziņojumam “Vairāk pētniecības Eiropā — virzībā uz 3 % no IKP” ir nepieciešamas valstu un Eiropas līmenī ⁽³⁾. Pirmie oficiālie dati par pētniecību un attīstību rāda, ka 2003. gadā “P&A intensitāte 1,93 % līmenī no 25 valstu ES IKP bija gandrīz nemainīga”. Mērķi sasniegusi ir tikai Somija un Zviedrija.

1.4 Eiropadome 2005. gada martā apņēmas īstenot atjauninātu Lisabonas stratēģiju ⁽⁴⁾. Kopīgā politiskā griba tika apstiprināta Eiropas valstu un valdību neformālās tikšanās laikā

Hemptonkortā 2005. gada oktobrī, tādējādi atbildot uz lielo nepieciešamību globalizētas konkurences apstākļos paaugstināt konkurētspēju.

1.5 Pirmā Komisijas iniciatīva pēc lēmuma atbalstīt atjauninātu Lisabonas stratēģiju attiecas uz Eiropas informācijas sabiedrību 2010 ⁽⁵⁾, prasot dalībvalstīm to Nacionālajās reformu programmās līdz 2005. gada oktobra vidum noteikt informācijas sabiedrības prioritātes nolūkā sniegt ieguldījumu Paziņojuma par i2000 noteikto mērķu īstenošanā.

1.6 Ierosināto iespēju un darbību pamatā ir iekšējā un ārējā satura kontrasts: neatlaidīga pasaules mēroga konkurence, no vienas puses, un dažādu valstu tirgu neelastīgums un sadrumstalotība apstākļos, kad nepieciešams izveidot vienotu Eiropas telpu un augsti kvalificētu strādājošo mobilitāti, no otras puses. Atzīstot, ka tās kompetences skatāmajā jautājumā ir ierobežotas, Komisija vēlas, lai tai galvenokārt būtu “katalizatora” loma.

1.7 Komisija vēlas nostiprināt saikni starp pētniecību un inovāciju, izmantojot tādu **pētniecības politiku**, kas virzīta uz jaunu zināšanu radīšanu un pielietošanu, kā arī uz pētniecības regulējuma izveidošanu un tādu inovācijas politiku, kas ļauj zināšanas pārvērst tautsaimnieciskās vērtībās un komerciālos panākumos. Tiecoties panākt labāku regulējumu, tiktu veikta visu to pasākumu, kuriem ir potenciāla ietekme uz konkurētspēju, **ietekmes analīze**.

1.8 Novērtējumā, kas papildina paziņojumu, apsvērtas trīs politiskas iespējas un ir izvēlēta pēdējā ⁽⁶⁾:

— neko nedarīt,

— integrācijas politika,

— vienota pieeja.

⁽¹⁾ SEC (2005) 1289, pielikums dokumentam COM (2005) 488 galīgā redakcija; Ietekmes novērtējums, kur Komisija izvēlas 3. vienotās pieejas iespēju.

⁽²⁾ OV C 204, 18.7.2000.

⁽³⁾ COM(2002) 499 galīgā redakcija

⁽⁴⁾ Sadarbība izaugsmei un darbavietām. Jauns posms Lisabonas stratēģijā [KOM(2005) 24 galīgā red., 2.2.2005 un “Kopīgi pasākumi izaugsmei un nodarbinātībai: Kopienas Lisabonas programma” (KOM(2005) galīgā red., 20.7.2005).

⁽⁵⁾ KOM(2005) 229 galīga red. un SEC(2005) 717, 2005. gada 1. jūnijā par tematu “i2010 — Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai” informācijas un plašsaziņas līdzekļu sabiedrības izaugsmei un darba informātikas jomā veicināšanai. Tā fokusā ir ES ekonomikas nozare, kas ES nosaka ražīguma palielināšanos par 40 % un IKP palielināšanos par 25 %.

⁽⁶⁾ SEC (2005) 1289, Ietekmes analīze.

1.9 Komisijas ierosinātajā rīcības plānā ir 4 daļas:

- pētniecība un inovācija ES politiku fokusā,
- pētniecība un inovācija ES finansējuma fokusā,
- pētniecība un inovācija uzņēmumu darbības fokusā,
- labāka pētniecības un inovāciju politika.

1.10 Deviņpadsmit jaunās darbības sadalītas 3 galvenajās jomās: valsts politika un regulējums, finanses un nodokļi ⁽⁷⁾ un privāto dalībnieku nozīme ⁽⁸⁾.

1.11 Lai gan šķiet, ka paziņojums ir līdzīgs iepriekšējam, 2003. gada paziņojumam, Komisija papildinājusi, ka nacionālās reformu programmas noteikti ietver pētniecību un inovāciju. Nacionālās atbalsta programmas tātad atbalstīs Kopienas finansējums, kas virzīts uz tādām darbībām, kurās ir ieinteresēta Eiropa; tiks sniegtas konsultācijas attiecībā uz koordinētu politiku attīstību un uzlabotas savstarpējās zināšanu apguves platformas visos reģionos, kur pārrobežu sadarbība sniedz lielu pievienoto vērtību. Darbs P&A jomā tiek atbalstīts arī Stabilitātes paktā, kur tam atvēlēti līdzekļi, kas pārsniedz 3 % no deficīta.

1.12 Pat ja šis atzinums neattiecas uz *Esko Aho* ziņojumu, EESK to ņem vērā, norādot, ka paziņojuma 2006. gada pavasara Eiropadomei "Vairāk ieguldīt zināšanās un inovācijā" 3.1. punktā Komisija neatsaucas uz KOM(2005) 488, bet gan uz *Esko Aho* ziņojumu. EESK pauž nožēlu, kas par to nav notikusi ne konsultācija, ne iepriekšējs novērtējums, tādēļ iekļauj to pašreizējās debatēs.

1.13 Hemptonkortā 2005. gada oktobrī tika izveidota grupa 4 cilvēku sastāvā, kuras koordinēšanu veica *Esko Aho* kgs. Ziņojumā, ko 2006. gada janvārī, gatavojoties 2006. gada pavasara Eiropadomei, iesniedza Eiropas Komisijai, sniegtas rekomendācijas, kā paātrināt Eiropas un valstu līmenī organizēto iniciatīvu ieviešanu. Ziņojuma pamatā ir skatāmais paziņojums, bet tajā ierosināta lielāka integrācija (2. iespēja, SEC(2005) 1289). Konkurences padomi un Briseles Eiropadomi ar ziņojumu iepazīstināja 2006. gada martā. Eiropadome uzsvēra *Aho* ziņojuma nozīmību un lūdza Komisiju to novērtēt līdz 2006. gada septembrim ⁽⁹⁾.

⁽⁷⁾ Publisko un privāto resursu mobilizēšana; nodokļu atvieglojumi Eiropas struktūrfondi, MVU pieeja finansējumam.

⁽⁸⁾ Universitāšu un rūpniecības partnerība, poli un klasteri, proaktīvi atbalsta pakalpojumi uzņēmumiem un inovatīvi pakalpojumi.

⁽⁹⁾ 2006. gada 23. un 24. marta Briseles Eiropadomes secinājumi.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 EESK pauž gandarījumu par paziņojumu, kura pamatā ir *Partnerība izaugsmei un darbavietām*, jo tas tiecas plaši aptvert visu pētniecību un inovāciju, arī netehnoloģisko inovāciju. Paziņojumā iezīmētas darbības, kas pārsniegtu Barselonā noteikto 3 % limitu ⁽¹⁰⁾ un vispārīgi aprakstītas Kopienas saistības, detalizēti izklāstot pētniecības un inovācijas atbalsta pasākumus, kas jau ir vai tiks veikti ⁽¹¹⁾.

2.2 Kā minēts Paziņojumā, pasaules mēroga konkurence par investīciju piesaisti pētniecībā un inovācijā pastāvīgi pieaug, arī tādās valstīs kā Ķīna un Brazīlija. *Pētniecībā veikto ieguldījumu atšķirība starp Eiropas Savienību (ES) un Savienotajām Valstīm jau pārsniedz EUR 120 miljardus gadā un strauji pieaug* ⁽¹²⁾. Eiropai minētās konkurences mērogs ir par lielu, lai atsevišķas dalībvalstis individuāli varētu sasniegt panākumus. Sinerģija starp valstīm ir vienīgais veids, kā veicināt pētniecību un inovāciju un to pārvērst izaugsme un darbavietās. Turklāt pētniecība un inovācija ir vajadzīga, lai ES ekonomika kļūtu noturīgāka, meklējot ekonomiskās izaugsmes, sociālās attīstības un vides aizsardzības risinājumus.

2.3 Līdz ar Rīcības plānu vairums dalībvalstu ir sākušas ieviest valsts pasākumus P&A veicināšanai privātajā sektorā un izvirzījušas mērķus, kas 2010. gadā ļautu paaugstināt ieguldījumus pētniecībā līdz 2,6 % no IKP. Minētā sakarā īpašu nozīmi iegūst nodokļu atvieglojumi ⁽¹³⁾. Neskatoties uz to, pētniecības intensitāte ES ir vairāk vai mazāk nemainīga, arī privātajā sektorā. Minētā situācija izraisa bažas.

2.4 Darbību pamatojums liek izraisīties debatēm par produktivitātes ES dalībvalstīs un citās valstīs salīdzināšanu.

2.4.1 Pirmkārt, pastāv vairākas produktivitātes (attiecības starp saražotā produkta vai pakalpojuma daudzumu un ražošanā izmantoto faktoru vienību skaitu) definīcijas. Visbiežāk izmantotā novērtējuma pamatā ir viens faktors — darbs, kura indikators ir vienā stundā saražotās produkcijas daudzums uz vienu strādājošo rūpniecības nozarē; to ir viegli iegūt, bet tas ir tikai daļējs, jo netiek ņemta vērā kapitāla nozīme ražošanas procesā.

⁽¹⁰⁾ INI/2006/2005: 12/10/2005, saskaņā ar Eiropas Parlamenta veikto COM(2005) 488 (galīgā redakcija) analīzi.

⁽¹¹⁾ SEC(2005) 1253 pielikums COM(2005) 488 galīgā redakcija, "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana".

⁽¹²⁾ COM(2003) 226 galīgā redakcija, 2. punkts.

⁽¹³⁾ Astoņas dalībvalstis jau tādus ir ieviešušas un tajās ir 13 % tiešo investīciju pētniecībā.

2.4.2 Otrkārt, Eiropas un Savienoto Valstu salīdzinājumu nedrīkst vispārināt, bet gan jāizprot nopietnas atšķirības pa nozarēm un valstīm, pat tādas valsts kā ASV iekšienē. Ir konkurētspējīgas nozares un valstis, kurās produktivitāte ievērojami pieaug. Atbilstoši O'Mahony un van Ark teiktajam (2003) aprēķini par izmaksām uz darba vienību ražošanas nozarēs liek domāt, ka ES salīdzinājumā ar ASV nav konkurētspējīga augsto tehnoloģiju nozarē, bet ir konkurētspējīga pārējās nozarēs. Tradicionālajās rūpniecības nozarēs tomēr galveno konkurenci rada zemās algas trešajās valstīs, nevis ASV, un tas nozīmē lielu spriedzi ES. Dosi, Llerena un Labini (2005) ir kritiskāks skatījums, uzskatot, ka Eiropas rūpniecības politikas nepieciešamība nav aizliegts temats.

2.4.3 Treškārt, daudzfaktoru produktivitāte vai *total factor productivity (TFP)* būtu labākais līdzeklis, "IKP pielāgojot atšķirībām visos aprēķinos izmantotajos datos" (Calderon, 2001) un ļaujot veikt labāku salīdzinājumu starp valstīm. Lai izskaidrotu valstu starpā esošās atšķirības produktivitātē, empīriskos pētījumus darbas spēka un/vai daudzfaktoru produktivitātes, kāpuma determinantes iedalītas trīs grupās. Tā kā valstis ir savstarpēji atkarīgas, Calderon apgalvo, ka TFP atšķirības valstu starpā, šķiet, pastāv tehnoloģijas izplatības ātruma dēļ (tirdzniecības, tiešo ārvalstu investīciju vai migrācijas ceļā).⁽¹⁴⁾

2.4.4 Ja atšķirība ir spēja nodrošināt ātru izplatīšanu, inovatīvi MVU būs nepieciešami izplatībai, un tie veidotu arī jaunus tirgus. Šā paša iemesla dēļ pētniecības un inovācijas stratēģisko prioritāšu izvēle varētu veicināt ātrāku zināšanu izplatīšanu.

2.4.5 Visbeidzot, kvalificēta personāla nodrošināšana un uzņēmumu kapitāla investīciju ģeogrāfiskā vieta ir jautājumi, kuriem nopietni pievēršas gan Savienotajās Valstīs, gan Eiropā, jo īpaši sakarā ar Ķīnu, kurai, lai varētu pāriet uz pakalpojumu ekonomiku, pašai trūkst 75 tūkstošu augsti kvalificētu strādājošo.

2.5 Tādēļ šķiet, ka var būt divu veidu makroekonomiskas pieejas, kas nosaka, kāda politika tiek izvēlēta. No vienas puses, ir neatliekama vajadzība pēc organizatoriskas inovācijas, kas nepieciešama kā tehniskas inovācijas priekšnoteikums (Lam 2005 un ESAO 2005), un tas attiecas arī uz Eiropas iestādēm; (Sachwald 2005, Sapir et al 2003, Esko Aho 2006); no otras puses, iemesls nepietiekošajam uzņēmumu investīcijām P&A un inovācijā Eiropā varētu būt tāda "inovācijām draudzīga" tirgus neesamība, kurā varētu izplatīt jaunas preces un pakalpojumus. EESK tomēr atzīmē, ka uzņēmējdarbības gars un riska uzņemšanās vienmēr būs nepieciešama.

2.6 Tirgus kā inovāciju ģenerators darbības traucējumi ir plaši atspoguļoti literatūrā, kā piemēram, Arrow (1962), Dasgupta un Stiglitz (1980) darbos. Komisijas pamatprogrammas lielā mērā balstās uz racionālu pieeju aktīvam mikroliemeņa atbalstam uzņēmumu pētniecībai un attīstībai, ar atbalstu pētniecībai un attīstībai kopā ar sadarbības veicināšanu, lai pārvarētu nopietnākos šķēršļus (atvieglota partneru meklēšana un kopīgas dinamikas veicināšana, kuru rezultātā, citastarp, rodas priekšrocības iekļūšanai tirgū (*market entry*), pārkārtošanai (*downstreaming*), kā arī veikti ievērojami ietaupījumi). Tomēr šīs iniciatīvas nebija pietiekamas, lai Eiropas Savienībā uzsāktu atbilstošu inovāciju dinamiku.

2.7 EESK izsaka gandarījumu par Komisijas uzsvērtu *meso*, nozaru un pārrobežu līmeni. Inovācijas veicināšanā partnerības instrumenti, tikli, kopas, aglomerācijas, forumi un dialogi vairo uzņēmumu, organizāciju un ģeogrāfiskās saites, ārējos efektus un vēlāko ietekmi. Šīs koordinācijas telpas ļaus skaidrāk noteikt investīciju apjoma inovāciju jomā ietekmes faktorus un vājās vietas (*bottleneck*).

2.8 Taču ierosinātajai pieejai un pasākumiem, kuru sekmīgai īstenošanai nepieciešams finansējums un ievērojami koordinācijas līdzekļi, nav budžeta pamatojuma. Turklāt Paziņojuma par 2006. gada pavasara Eiropadomi lapaspusē, kur Komisija vienīgo reizi piemin doto paziņojumu, tā atgādina, ka "tiesību aktu izstrādes priekšlikumi paliks bez rezultātiem, kamēr tos nepieņem Padome un Eiropas Parlaments. Turklāt lielākā daļa finanšu pasākumu ir atkarīgi no finanšu perspektīvas 2007.–2013. gadam galīgās izstrādes un pieņemšanas". Tādējādi ierosinātajiem pasākumiem ir "pagaidu raksturs".

2.9 EESK aicina Komisiju pēc iespējas ātrāk noteikt finansējumu, ietverot precīzu paziņojuma pārraudzības un novērtēšanas sistēmu, norādot arī datumu, piemēram, 2008. gadā. EESK uzskata, ka Komisijai jāizstrādā ziņojums, apkopojot visus ekspertu grupu ziņojumus, kas tieši attiecas uz paziņojumu, kā arī jāizstrādā iesniegto ieteikumu novērtējums. Šādām vadlīnijām jāatbilst izvēlētajai iespējai un darbībām. Visbeidzot, cenšoties pārvarēt pastāvošo sadrumstalotību, būtu vēlams izveidot par pasākumu, ko paredz COM(2005) 488, koordināciju atbildīgo personu sarakstu visos līmeņos — reģionālajā, dalībvalstu un Eiropas iestāžu līmenī. Komisija ir pielikusi lielas pūles, izveidojot valstu ceļvežus (*Trendcharts*), kuros ir aprakstītas pētniecības un inovācijas iestādes un ko varētu izmantot kā pamatu saraksta sastādīšanai. Būtu lietderīgi arī izpētīt ASV "virtuālās aģentūras" (*virtual agency*) pieredzi pētniecības un inovācijas jomā.

⁽¹⁴⁾ Turpat, Calderon 2001, 19. lpp.

2.10 EESK vēl arī atzīmē, ka paziņojumā nav definēti pamatkoncepti (pētniecība, inovācija, zināšanas un tehnoloģija), kaut gan Komisija atbalstīja Eiropas pētījumu šādu definīciju izstrādei. Eurostat un OECD ir izstrādājušas inovācijas definīciju. Pēdējā *European Innovation Scoreboard* (Ziņojumā par inovāciju Eiropā) par inovācijas ieguldījumu un rezultātu rentabilitātes rādītāju ir izstrādāts "inovācijas efektivitātes" (*innovation efficiency*) koncepts un tiek uzskatīts, ka pētniecība un attīstība veido ieguldījumu inovācijā. Skaidrāk ir jānodala konkrētie pētniecības un inovācijas pasākumi no inovāciju veicinošām politikām (piemēram: mobilo cilvēkresursu apmācība, uzņemšana un pārraudzība, atbalsts MVU un reģioniem, kuros informācijas un komunikācijas tehnoloģiju ienākšanai nebija tik labvēlīgi apstākļi un izmaksas bija proporcionāli lielākas nekā citiem partneriem). Ir jānodala inovācija kā tirgū ienākoši jauni produkti un pakalpojumi, un inovācija kā process. Pirmais gadījums ir nepieciešams, bet ne pietiekams dinamikas endogēnai izaugsmei.

2.11 EESK aktīvi seko līdž šai jomai, sagatavojot vairākus atzinumus par šo plašo tematu, kas saistīts ar dokumentu COM 488. Vietas trūkuma dēļ EESK šeit min tikai dažus atzinumus, jo īpaši atzinumu par Eiropas pētījumu telpu, kura jau tika atspoguļotas visas COM 488 dokumentā minētās tēmas (CESE 595/2000), kā, piemēram, 7. punktā "Pētījumi un tehniskās inovācijas" un 8. punktā par nepieciešamību pētniecības un ražošanas centru speciālistu apmaiņai.

2.12 EESK atzinumā 724/2001 par zinātņi un sabiedrību tika atzīmēta fundamentālās pētniecības nozīme lielākajā daļā svarīgu atklājumu. EESK atzinuma par fundamentālo pētniecību Eiropā⁽¹⁵⁾ un tās saikni ar lietišķo pētniecību 2.5. punktā uzsvērts jautājums par patentiem: EESK secina, ka Eiropas patentu sistēmas izveide ir neatliekama un tai jāparedz, tāpat kā ASV, pārejas periods no atklājuma zinātniskā publicēšanas brīža līdz atklājuma izmantošanas patenta izsniegšanas brīdim. Kopienas patents ir jāiegūst ātri un bez lielām izmaksām. EESK izsaka nožēlu par procesa kavēšanos sakarā ar valodas problēmām.

2.13 EESK atzinumā par zinātniekiem Eiropas Pētniecības telpā tiek atbalstīta Eiropas Zinātnieku harta⁽¹⁶⁾ un obligāta nepieciešamība akadēmiskās un rūpnieciskās nozares sadarbībai (5.4. punkts), un ierosināts labāk novērtēt ar pieredzi bagātos ekspertus, saistot to ar vairākām sociālās apdrošināšanas un dzīvesvietas nodrošinājuma elementu savienojamību un atzīšanu, tādējādi nodrošinot "ģimenes kohēziju" (5.5. punkts). Gan atzinumā par zinātņi un tehniku⁽¹⁷⁾, gan attiecībā

uz pētniecības 7. pamatprogrammu EESK atzīmē to nozīmi, finansējumu un sadali apakšprogrammās un 9 pētniecības nozarēs, par kuriem EESK⁽¹⁸⁾ ir iesniegusi īpašus atzinumus⁽¹⁹⁾.

2.14 Atzinumā par konkurenci un inovāciju 2007.–2013. gadam⁽²⁰⁾ Komiteja atzīmē, cik svarīgi ir iesaistīt inovācijā MVU un sociālos partnerus⁽²¹⁾. Lai veiksmīgi īstenotu inovāciju, uzņēmumiem jābūt ieinteresētiem. Pašreiz izstrādes stadijā esošajā atzinumā par politisko ietvaru ES apstrādes rūpniecības nostiprināšanai atzinīgi tiek vērtēts sektoru sadalījums, bet tiek atgādināts, ka koordinācijai nepieciešams finansējums un tā pagaidām vēl nav; atzinumā izteikta cerība, ka strādājošo kvalifikācijai, kas ir starpnozaru problēma, tiks pievērsta pienācīga uzmanība. Šāda integrētā rūpniecības politika ir būtiska: tā "nodarbina vairāk kā 34 miljonus personu un izlieto 80 % no privātajam sektoram pētniecībai un attīstībai atvēlēto budžeta Eiropas Savienībā".

3. Īpašas piezīmes

3.1 EESK īpaši atbalsta Komisijas centienus izveidot konkurētspējīgu Eiropas intelektuālā īpašuma sistēmu un izstrādāt pētniecības (2007.–2013) rezultātu izplatīšanas noteikumus, kā arī iesaka īpašu uzmanību pievērst inovācijas patentu pārvaldībai ar 2.7. punktā minētajiem instrumentiem.

3.2 Konkurences veicināšanai nepieciešama labāka zināšanu izplatīšanas sistēma. Apsveicama ir *Innovation Relay Centres* iniciatīva un Komisijas ideja izmantot mazo un vidējo uzņēmumu inovāciju stratēģijas ietvaros vaučeris konsultāciju pakalpojumiem. Šādu izplatīšanu veicinātu pārrobežu klasteri, kuru nozīme tiks atzīta tuvākajā paziņojumā par klasteriem Eiropā. Sākot ar 2006. gadu, tiks izveidota klasteru datu bāze.

3.3 EESK uzsver inovācijas sociālās dimensijas, cilvēkresursu un sociālās novērtēšanas kā pētniecības un inovācijas radītāja nozīmīgumu un cer, ka nākamajā Oslo rokasgrāmatas (*OECD-Eurostat*) redakcijā tiks iekļauti statistikas dati, kas ņems to vērā, tai skaitā dati par kvalificēto darbaspēku, universitātēm un citām izglītības iestādēm, kā arī kopīgām rūpniecības/valsts iestāžu/universitāšu platformām kā inovāciju radītājam.

⁽¹⁵⁾ OV C 65, 17.03.2006.

⁽¹⁶⁾ Nanotehnoloģija, biotehnoloģija, pētniecība veselības jomā, informācijas tehnoloģija, pētniecība enerģētikas jomā (ieskaitot kodoltermisko enerģiju), kosmosa pētniecība un pētniecība drošības jomā.

⁽²⁰⁾ OV C 65, 17.03.2006.

⁽²¹⁾ MVU sastāda 98 % no Eiropas uzņēmumiem. Tie nodrošina 55 % darbavietas privātajā sektorā un tiem ir ievērojams inovāciju potenciāls ražošanas procesā, tā galarezultātā un pakalpojumu sniegšanā.

⁽¹⁵⁾ OV C 110, 30.04.2004.

⁽¹⁶⁾ OV C 110, 30.04.2004..

⁽¹⁷⁾ OV C 157, 26.06.2005..

3.4 Attiecībā uz valsts finansējumu inovācijām, kurām būtu nozīmīgs sviras efekts uz uzņēmumu izdevumiem pētniecībai, EESK izsaka gandarījumu par uzmanību, kas pievērsta MVU un prasa Komisijai uzskatīt darba vietu radīšanu kā investīciju pētniecībā un inovācijā, ja darba vietas radītas tieši šādam mērķim. EESK uzsver arī nepieciešamību sekmēt inovatīvu MVU izveidošanu (*starts-ups*), izmantojot tādas līdzekļus kā riska kapitāls un nodrošinot Eiropas investīciju fonda iesaistīšanu.

3.5 Ņemot vērā 2.4.5. punktā minēto vispasaules mēroga konkurenci, būtisks inovācijas nosacījums ir atbilstoši cilvēkresursi visos līmeņos. Paziņojums galvenokārt skar zinātniskos resursus. Taču uzmanība būtu jāvelta arī kvalificētam darbaspēkam ārpus zinātnes jomas. Atkarībā no nozaru vajadzībām, ir jālīdzsvaro arī specifisko īpašību un zināšanu pieprasījums un piedāvājums. Lai gūtu efektīvus un ātrus rezultātus, nepieciešama visu sociālo partneru un ieinteresēto pušu līdzdalība. EESK aicina Komisiju uzsākt debates par šo jautājumu.

3.6 Arī mobilitātes nodrošināšanai ir jāattīsta kopīgas Eiropas kompetences hartas pa sektoriem vai tematiem, ņemot vērā izglītības kvalitatīvo dimensiju (vērtības, vienlīdzīgas iespējas). Tā kā Nodarbinātības, Izglītības un kultūras ģenerāldirektorātu kompetencē ir arī "cilvēkresursi", ir svarīgi iekļaut paziņojumā to iniciatīvas pētījumu un inovācijas jomā ar mērķi nosegt visas jomas.

3.7 EESK aicina Komisiju veicināt pētniecību un inovāciju visās iespējamajās nozarēs, jo konkurences problēmas neskar tikai augsto tehnoloģiju nozares. Ierosinātajos pasākumos būtu jāiekļauj arī jauno tehnoloģiju masveida ienākšanas MVU izraisīto pārmaiņu stratēģiskā pārvaldība. Sociālo partneru un citu ieinteresēto pušu līdzdalībai šeit ir būtiska nozīme.

3.8 EESK piekrīt *Esko Aho* kga ziņojumā norādītajam par to, ka uzņēmumiem, kuros ir vairāk nekā 250 darbinieku, netiek veltīta pienācīga uzmanība; viens no iespējamiem tā iemesliem ir MVU definīcija, kas, salīdzinājumā ar ASV un Japānas MVU definīciju, ir pārāk ierobežota. Lai izveidotu Eiropas inovācijas ekonomiku, kas saistīta ar sociālo kohēziju, EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelti inovatīvu MVU finansēšanai. Pat, ja citi inovācijas dati Itālijā nav tik pozitīvi, tomēr neizbrīna fakts, ka *Emilia Romagna* reģiona *Region Paxis* ir viens no aktīvākajiem. Tāpat pakalpojumiem uzņēmumu atbalsta jomā ir jābūt atbil-

stošiem MVU īpašībām dažādās to formās (kooperatīvi, citi sociālās ekonomikas uzņēmumi u.c.).

3.9 EESK vēlētos, lai Komisija minētu pētījumu un inovācijas sadarbības pasākumus ar citiem reģioniem. Komisija jau ir pievērsusies pasaules mēroga redzējumam valstu ceļvežos (*TrendCharts*) un vairākās iniciatīvās. Pēc 2001. gada 25. jūnija paziņojuma Nr. 346 par tematu "Eiropas reģionālās pētniecības starptautiskā dimensija" Eiropas pētniecības telpa (*ERA*), 6. pētniecības un attīstības pamatprogrammas *INCO* nodaļā īpaši atbalstīta trešo valstu līdzdalība, un tas turpinātos arī 7. pamatprogrammā. Minētie pasākumi būtu jāapskata atsevišķā nodaļā. Vairāk uzmanības būtu jāvelta arī jautājumam par pilsētvides un lielpilsētu nozīmi inovācijā.

3.10 EESK ierosina Komisijai novērtēt laika posmu no investīcijas brīža tehnoloģijā līdz liberalizācijai un pārstrukturēšanai, ņemot vērā, ka uzņēmumiem, īpaši lielākiem uzņēmumiem vienlaicīgi ar izmaiņām kontrolē būs jārisina arī jautājums par investīciju nepieciešamību pētniecībā un inovācijā (piemēram, enerģētikas un transporta sakarā).

3.11 EESK brīdina, ka ir jāatrod pareizais līdzsvars starp konkurences tiesībām un inovācijas veicināšanu saistībā ar jaunu produktu un pakalpojumu nonākšanu tirgū un licencēšanu.

3.12 EESK neuzskata inovāciju par vienkāršu galarezultātu, bet gan par ieguldījumu konkurētspējīgā ekonomikā, kas saistīta ar sociālo kohēziju. Apzinoties šo izaicinājumu, EESK aicina Komisiju izstrādāt statistiku un veicināt pētījumus, kas labāk atspoguļotu inovācijas, konkurētspējas un sociālās kohēzijas savstarpējo saikni, skaidri novērtēt rezultātus un pārlicenošā veidā darīt tos zināmus Eiropas iedzīvotājiem. Citi ir teikuši: "Izstrādājiēt tālejošus projektus, tehnoloģiski drosmīgākus pasākumus, kurus attaisno to sociālā un politiskā vērtība" (*Dosi un al*, 2005).

3.13 Turklāt, apskatot inovāciju kā sistēmu, EESK prasa Komisijai koordinēt sadarbību ar Eiropas Investīciju banku nolūkā nodrošināt EIB programmu, Eiropas Investīciju fonda, 7. pētniecības pamatprogrammas un konkurences un inovācijas pamatprogrammas savstarpējo ietekmi, lai inovācija izveidotos par dinamisku un labi strukturētu sistēmu.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par uzlabotas terapijas zālēm un grozījumiem Direktīvā 2001/83/EK un Regulā (EK) 726/2004”

COM(2005) 567 galīgā redakcija — 2005/0227 (COD)

(2006/C 309/03)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2006. gada 10. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā. Ziņotājs — BÉDOSSA kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 150 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Komiteja atbalsta priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par uzlabotas terapijas zālēm, ar ko groza Direktīvu 2001/93/EK un Regulu (EK) 726/2004.

1.2 Ņemot vērā straujo zinātnes attīstību — jo īpaši biotehnoloģiju jomā — ir nepieciešams nodrošināt skaidrību, noteiktību un profesionālo kompetenci.

1.3 Priekšlikuma mērķis ir kompleksi saskaņot uzlabotās terapijas, aizpildīt plaisu pastāvošajā regulējumā un nostiprināt Eiropas Zāļu aģentūras veikto novērtēšanu jaunajās disciplīnās. Tādējādi varēs nodrošināt, lai

— stingri tiktu ievērotas pacientu prasības un to ražotāju vēlmes, kas strādā reģeneratīvās medicīnas pētniecības un attīstības jomā;

— tiktu garantēta augsta līmeņa veselības aizsardzība Eiropas pacientiem;

— pastāvētu vispārēja tiesiskā noteiktība, vienlaikus rēķnoties ar pietiekamu elastīgumu tehniskā līmenī, neatpaliekot no zinātnes un tehnikas attīstības.

1.4 Ņemot vērā uzlabotas terapijas zāļu specifiku, tiesiskajam regulējumam jābūt visaptverošam, uzticamam un piemērojamam visās dalībvalstīs.

1.5 Regula tika izvēlēta kā vispiemērotākais tiesību akts — vēl jo vairāk tādēļ, ka bez īpaša tiesiskā regulējuma ieviešanas nevarēs atrisināt Eiropas Savienībā šobrīd vēl pastāvošās veselības aprūpes problēmas saistībā ar uzlabotas terapijas zālēm.

1.6 Tajā pašā laikā atsevišķas iezīmes regulas projektā var radīt piemērošanas grūtības sakarā ar tajā un direktīvas par medicīnas ierīcēm projektā sniegtajām definīcijām — galīgajā redakcijā nepieciešams ieviest skaidrību attiecībā uz daudzajiem jautājumiem un iespējamajām šaubām:

— kādēļ nepieciešams jauns regulējums, ja gēnu terapijā un šūnu terapijā izmantojamo uzlabotas terapijas zāļu jautājumu regulē īpašas direktīvas par farmācijas produktiem;

— īpaši 2.b pantā minētās definīcijas ir sarežģītas, un tās faktiski ir liekas;

— skaidrs ir arī tas, ka kādas valsts tiesību akti farmācijas jomā var neļaut piemērot Eiropas tiesību aktus;

— šajā gadījumā labāk būtu bijis izmantot elastīgāku pieeju un sākumā piemērot savstarpēju atzīšanu;

— sakarā ar autoloģisko produktu izmantošanu slimnīcās un nerūpnieciskas izcelsmes produktiem jāskata arī jautājums par citas izcelsmes robežjošiem produktiem un to izmantošanu Eiropā.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Regulas priekšlikuma pantu sakarā Komiteja vēlas izteikt dažas piezīmes, jautājumus un ieteikumus. Attiecībā uz 2. pantu — “Definīcijas” (¹):

2.2 Definīcijas attiecībā uz gēnu terapiju un somatisko šūnu terapiju parasti nerada problēmas, jo laika gaitā un, uzkrājoties pieredzei, ir panākts konsenss; attiecīgie produkti ir klasificēti kā zāles, un kā tādas tie ir reglamentēti Kopienas līmenī.

2.2.1 Audu inženierijas produktu definīcija, šķiet, ir sarežģītāka. Tā kā saskaņā ar pašreizējo izklāstu 2. panta 1. punkta (b) apakšpunkta pirmajā ievilkumā audu inženierijas produkti “satur vai sastāv no inženierijas šūnām vai audiem” (neprecizējot, ka “tie ir šo produktu sastāvdaļas”), pie inovatīvās terapijas medikamentiem patiesībā ir pieskaitāmas arī medicīnas ierīces, kas kā “papildu vielas” satur arī audu inženierijas produktus. Tādējādi netiek ņemtas vērā šobrīd apspriežamās direktīvas par medicīnas ierīcēm priekšlikuma normas.

(¹) COM(2004) 567 galīgā redakcija

2.2.2 Arī otrais 2. panta 1 punkta (b) apakšpunkta ievilkums ir formulēts tā, ka var radīt piemērošanas problēmas, jo, piemēram, tas pārklājas ar direktīvu par medicīnas ierīcēm: ņemot vērā to, ka audu inženierijas produktus reglamentē medikamentiem paredzēta regulējuma ietvaros, būtu vēlams minēt šo produktu primāro nozīmi — slimību ārstēšanu un profilaksi vai arī fizioloģisko funkciju mainīšanu, pateicoties farmakoloģiskai, imunoloģiskai vai metaboliskai iedarbībai, nevis tikai norādīt uz to īpašībām, kas ļauj “reģenerēt, atjaunot vai aizvietot cilvēka audus”, jo šādas īpašības raksturo arī atsevišķus medicīnas ierīču veidus.

2.3 Jāatzīmē centieni pēc iespējas konkrētāk noteikt, kas ir “audu inženierijas produkts”. Atšķirība no audu terapijas (kaulu smadzeņu transplantācija, cilmes šūnu transplantācija, nabassaites asins cilmes šūnu transplantācija, pieauguša cilvēka vai embrionārās cilmes šūnas...) tomēr nav skaidri saskatāma.

2.4 Minētās definīcijas precizēšanas nolūkā Komiteja ierosina pievērsties tādu produktu paraugiem, ko pašreiz uzskata par audu inženierijas produktiem. Tādējādi tiktu uzlabota izpratne, jo sevišķi tādēļ, ka visiem ir zināmas par šo tematu notiekošās debates un domstarpības — īpaši attiecībā uz embrionālajām cilmes šūnām.

2.5 Ētiskie aspekti, izņemot attiecībā uz cilvēka embrionālās cilmes šūnām (HESC), šobrīd nerada problēmas.

2.6 Galvenais domstarpību iemesls ir cilmes šūnu iegūšanas veids. Īpaši nopietnas ētikas problēmas rada šūnu iegūšana, pārstādot kodolu (jeb klonēšana), un Eiropas Savienībā vēl nav vienprātības minētajā jautājumā. Pēdējā laikā izteiktie iebildumi saistās ar reproduktīvās klonēšanas, ovocītu nelikumīgas tirdzniecības un cilvēka ķermeņa daļu tirdzniecības risku.

2.7 Šādu praksi ir izteikti nosodījuši Eiropas Konvencija par biomedicīnu (Ovjedo konvencija, 1998) un Starptautiskā bioētikas komiteja (UNESCO, 1997).

2.8 Kamēr nav panākta Eiropas Savienības dalībvalstu vienošanās, cilvēka embrionālo cilmes šūnu izmantošana ir valstu kompetencē.

2.9 Apsvērumos⁽²⁾ ieviestais precizējums ir būtisks, jo tajā ņemtas vērā pastāvošās debates un uzsvērts, ka uzlabotas terapijas zāles Kopienas līmenī reglamentējošā dokumenta mērķis nav “kavēt dalībvalstīs pieņemtos lēmumus par to, vai atļaut kāda konkrēta cilvēka šūnu veida, piemēram, embrija cilmes šūnu vai dzīvnieku šūnu izmantošanu”.

2.10 Dokumenta mērķis nav arī “ietekmēt valstu tiesību aktu piemērošanu, kas aizliedz vai ierobežo zāļu, kas satur šīs šūnas, sastāv no vai ir iegūtas no tām, pārdošanu, piegādi vai izmantošanu”.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Saskaņošana ar principiem, ko piemēro visām citām Kopienas līmenī reglamentētām modernās biotehnoloģijas zālēm, notiek, izmantojot centralizētu atļaujas izsniegšanas procedūru, t.i., vienoti zinātniski novērtējot uzlabotas terapijas zāļu kvalitāti, drošību un iedarbīgumu.

3.2 Atšķirībā no tradicionālās medicīnas līdzekļiem uzlabotās terapijas pēc savas būtības liek izmantot īpašas pirmsklīniskās un klīniskās procedūras, piemēram, attiecībā uz eksperimentāli, risku pārvaldības plānu un farmakoloģisko drošību pēc tirdzniecības atļaujas izsniegšanas.

3.3 Atzinuma sagatavošanai iesniegtajā regulas priekšlikumā uzstājīgi uzsvērtā nepieciešamība Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejai (CHMP⁽³⁾) attīstīt īpašas zināšanas minēto produktu novērtēšanai, novērtēšanas grupās iesaistot arī pacientu apvienības.

3.4 Būtisks ir ierosinājums izveidot Uzlaboto terapiju komiteju (CAT⁽⁴⁾), ar kuru Eiropas Zāļu aģentūras Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejai pirms galīgā zinātniskā slēdziena pieņemšanas būs jākonsultējas visos ar uzlabotas terapijas zāļu novērtēšanu saistītos jautājumos.

3.5 Tā kā šajā jomā ir maz ekspertu, Uzlabotas terapijas komitejas izveidošana sekmēs šobrīd Eiropas Savienības labāko uzlabotas terapijas zāļu ekspertu un citu izvēlētu ieinteresēto pušu pārstāvju apvienošanu.

3.6 Minētās komitejas izveidošana ir pamatota, jo papildus zinātniskajām procedūrām tā ļaus noteikt arī labu klīnisko praksi, labu ražošanas praksi un izsekot novērtēšanai līdz tirdzniecības atļaujas izsniegšanai un arī pēc tās.

3.7 Būtisks ir atgādinājums par principu, ka “uzlabotas terapijas zālēm izmantotās cilvēka šūnas vai audi iegūstami no brīvprātīgiem un neatalgotiem donoriem”; tas ir līdzeklis, kas palīdz nodrošināt pastāvīgu audu un šūnu drošības normu paaugstināšanu, cilvēka ķermeņa daļu tirdzniecības riska novēršanu un vispārīgu cilvēka veselības aizsardzību.

3.8 Priekšlikumā apstiprināta Eiropas Zāļu aģentūras loma, un tai būs izšķiroša nozīme visos līmeņos — sākot ar uzlabotas terapijas zāļu ražošanu, labu ražošanas praksi vai noteikumiem par produkta apraksta kopsavilkumu un beidzot ar etiķetēšanu un tehniskiem norādījumiem, kā arī gadījumos, kad, attīstoties zinātnei, būs jānosaka robežlīnija ar citām jomām (piemēram, kosmētiku vai atsevišķām medicīnas ierīcēm).

⁽²⁾ COM(2004) 567 galīgā redakcija 6. apsvērums.

⁽³⁾ CHMP: Committee for Medical Products for Human Use

⁽⁴⁾ CAT: Comitee for Advanced Therapies.

3.8.1 Daži uzskata, ka salīdzinājumā ar valstu atļaujām, kas neprasa tik lielas izmaksas, piemērojamās procedūras būs dārgas. Grūtības var radīt arī pārejas periods, kas valstīs ir garāks — 5 gadi (ES līmenī tas ir tikai 2 gadi). Valstīs pieņemtās decentralizētās procedūras nozīmē politisku risku, jo var kavēt uzlabotas terapijas zāļu pieejamību — vienās valstīs tās var būt pieejamas, bet citās nē.

3.9 Visbeidzot priekšlikumā sniegta lietderīga pieeja ekonomiskajam aspektam⁽⁵⁾. Ņemot vērā pasaules konkurenci medicīniskās rūpniecības jomā, Eiropas Savienībai ir pilnībā jāizmanto savas iespējas tiklab ES iekšējā tirgū, kā arī ārpus tā.

3.10 Ekonomiskie riski saistībā ar nenoteiktību vai strauju attīstību zinātnes jomā, kā arī pētniecības lielās izmaksas nopietni kavē nozīmīgas un ilglaicīgas investīcijas farmācijas, it īpaši uzlabotas terapijas zāļu jomā.

3.11 Turklāt visbiežāk pētījumus, kas nepieciešami uzlabotas terapijas zāļu kvalitātes un neklīniskās drošības noteikšanai, veic mazie un vidējie uzņēmumi, un bieži vien farmācijas nozarē iepriekšējie pētījumi nav veikti (parasti runa ir par biotehnoloģijas laboratoriju un medicīnisko līdzekļu ražotāju jaundibinātiem (*spin-off*) uzņēmumiem).

3.12 Pamatots liekas priekšlikums par “novērtēšanas un sertificēšanas sistēmas, ko neatkarīgi no tirdzniecības atļaujas pieteikuma veic aģentūra”, ieviešanu nolūkā atbalstīt un veicināt minētos pētījumus.

3.12.1 Audu inženierija tomēr ļauj iegūt MVU, jaundibinātu mazo uzņēmumu un “*spin off*” uzņēmumu, nevis farmaceitiskās rūpniecības ražotus produktus. Līdz ar to jāizsaka vairākas piezīmes.

- Kas regulai jāaptver, lai tā darbotos? Vai tā neizraisīs plašas debates, kaut gan izmantotās tehnoloģijas ir daudzsoļošas?
- Problēmu sagādā arī Uzlaboto terapiju komitejas sastāva atkarība no Cilvēkam paredzēto zāļu komitejas (CHMP), kuras sastāvā ir pa vienam pārstāvis no katras dalībvalsts.
- Pastāvošā tiesību aktu sistēma nav piemērota, jo sakarā ar netradicionālajiem farmācijas produktiem būs nepieciešams grozīt citus tekstus.
- Piesardzības pasākumi cilmes šūnu izmantošanā var izraisīt ieinteresēto valstu veto — teksta redakcijai jābūt adekvātai, lai nerastos detaļu interpretācijas problēmas.

3.13 Atbalstāms un sekmējams ir mērķis atvieglot jebkuru vēlākas tirdzniecības atļaujas pieprasījuma novērtēšanu, pamatojoties uz tiem pašiem datiem.

3.14 Ja nepieciešams, minētais nosacījums tomēr jāpielāgo, lai ņemtu vērā zinātnisko datu straujo attīstību (piemēram datu derīguma ilgumu, uzglabāšanas nosacījumus).

3.15 Plānotais ziņojums par “minētā regulas priekšlikuma īstenošanu, pamatojoties uz iegūto pieredzi” būtu iespēja izvērst debates ieinteresētajās iestādēs (īpaši Uzlabotas terapijas komitejā (CAT) un Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejā (CHMP)).

3.15.1 Tomēr sākotnējās ekspertīzes mehānisma, Uzlabotas terapijas komitejas pakļaušana Cilvēkiem paredzēto zāļu komitejai sarežģī procedūras un var izraisīt nevajadzīgas pretrunas.

3.16 Vispārīgāk, paredzētajā ziņojumā, (25. panta 8. nodaļa) varētu ietvert ne tikai “visaptverošu informāciju par to uzlabotas terapijas zāļu dažādajiem veidiem, kas atļautas atbilstoši šai regulai”, bet arī informāciju un rezultātus attiecībā uz iniciatīvas pasākumiem, kas paredzēti 6. nodaļā (17., 18. un 19. pantā): “Zinātniskā konsultācija”, “Zinātniskais ieteikums par uzlabotas terapijas klasifikāciju” un “Kvalitātes un pirmsklīnisko datu sertificēšana”.

4. Secinājumi

4.1 Kopumā regulas priekšlikums ir atbilstošs un lietderīgs. Tas ļauj pacientu interesēs sekot līdz zinātnes attīstībai un noteikt uzlabotas terapijas zāļu definīcijas un lietošanas nosacījumus.

4.1.1 Kaut arī no pacientu viedokļa ir lielas cerības saistībā šīm jaunajām tehnoloģijām sāpju novēršanai, lai attaisnotu legītimās cerības, īpaši reģeneratīvās medicīnas jomā, attiecīgie pētījumi ir jākontrolē ar tādu būtisku testu palīdzību, kuru protokoli garantē pacientiem pilnīgu drošību; novārtā nedrīkst atstāt arī ar vides aizsardzību saistīto neizlietoto produktu atkritumu jautājumu. No šāda viedokļa vienam no galvenajiem mērķiem (pamatojuma 2.1. punkts) būtu jābūt ne tikai augsta veselības aizsardzības līmeņa garantēšanai, bet arī medicīnas kvalitātes nodrošināšanai.

4.2 Minētā regula ir svarīgs dokuments — jo īpaši gēnu terapijas un somatisko šūnu terapijas jomā. Tā kā diskusijas par ētiku nav beigušās un tās atkarīgas no dažādas cilvēcisko vērtību interpretācijas, piesardzība attiecībā uz definīcijām un audu inženierijas preparātu izmantošanu iezīmē to, ka regulas projekta mērķis nav tās izbeigt vai papildināt valstīs notiekošās diskusijas.

⁽⁵⁾ Skatīt COM(2005) 567 galīgā redakcija, Erwägungsgrund 23

4.2.1 Regulas projekts rada priekšnoteikumus, lai novērstu to plaisu regulējumā, kas vienlaicīgi pastāv direktīvas par medicīnas ierīcēm projektā un skatāmās regulas projektā. Vispārējais riska novērtēšanas princips attiecas kā uz uzlabotas terapijas zāļu, tā arī uz medicīnas ierīču izmantošanu. Neskaidrības var rasties saistībā ar kombinētiem produktiem (t.i., medicīnas ierīcēm ar audu terapijas elementiem): šādā gadījumā ir jānodrošina gan kvalitāte, gan arī drošība. Novērtēšanas procesā ir

jāizpēta arī efektivitāte saistībā ar jauna veida zāļu pielietošanu attiecīgā medicīnas ierīcē.

4.3 Komiteja priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par uzlabotas terapijas zālēm, ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK, kā arī Regulu (EK) 726/2004 vērtē pozitīvi, tomēr norāda uz kritiskiem jautājumiem, kuros būtu jārod konkrēti risinājumi, nodrošinot pareizu direktīvas piemērošanu.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas Paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai Kopienas Lisabonas programmas ieviešana: normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija”

COM(2005) 535 galīgā redakcija

(2006/C 309/04)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Eiropas Komisija 2005. gada 9. decembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā. Ziņotājs — **Cassidy** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 146 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. EESK secinājumi un ieteikumi

1.1 Šis atzinums ir sniegts saskaņā ar Komisijas pieprasījumu, un tas ir turpinājums 2005. gada marta paziņojumam “Labāks regulējums izaugsmei un darbavietām Eiropas Savienībā”⁽¹⁾.

1.2 Vienkāršošanas rezultātā būtu jāizveidojas augstas kvalitātes normatīvajai videi, kas būtu vieglāk saprotama un “lieto-tājam draudzīgāka”.

1.3 Vienkāršošanai būtu jāveicina ES tiesību aktu ievērošana un jānostiprina to leģitimitāte.

1.4 Komiteja uzskata, ka viens no svarīgākajiem dalībvalstu pienākumiem ir nodrošināt ES tiesību normu pienācīgu transponēšanu valstu normatīvajos aktos un piemērošanu. Komiteja atzīst, ka Iestāžu nolīgums par tiesību aktu labāku izstrādi⁽²⁾ var kalpot kā “uzvedības kodekss” dalībvalstīm, lai tās sekmīgāk transponētu un piemērotu EK direktīvas. Svarīgi ir tas, lai tā

normatīvā satvara saturs, kas izveidots dalībvalstu līmenī un ir attiecināms uz uzņēmējiem, darba ņēmējiem, patērētājiem un visiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, būtu līdzsvarots un vienlaicīgi pēc iespējas vienkāršāks.

1.5 Komiteja vēlas iesaistīt socioprofesionālos dalībniekus “komitoloģijas” procedūrās normatīvo aktu vienkāršošanai, pēc modeļa, kas būtu līdzīgs SLIM komiteju modelim, tomēr tas būtu veicams sistemātiskākā veidā un normatīvos aktus savstarpēji saskaņojot pirms to pieņemšanas, nevis *a posteriori*, kā tas bija SLIM eksperimentu gadījumā.

1.6 Komiteja vēlētos redzēt plašākas konsultācijas starp Komisiju un ieinteresētajām aprindām, līdzīgi tām, kuru rezultātā tika pieņemts apspriežamais paziņojums. Tā uzskata, ka tas visnotaļ veicinātu “kopīgu regulējumu”⁽³⁾, kas minēts paziņojuma 3. punkta d) apakšpunktā. Tomēr tā izsaka nožēlu par to, ka nav nekādas norādes uz “pašregulāciju”⁽⁴⁾, uz ko ir aicinājusi EESK⁽⁵⁾.

⁽³⁾ OV C 321, 31.12.2003.

⁽⁴⁾ OV C 321, 31.12.2003.

⁽⁵⁾ Informatīvs ziņojums par tematu “Pašreizējais kopregulācijas un pašregulācijas stāvoklis vienotajā tirgū”, CESE 1182/2004 fin, 11.1.2005, ziņotājs: Vever kgs.

⁽¹⁾ KOM(2005) 97, 16.3.2005.

⁽²⁾ OV C 321, 31.12.2003.

1.6.1. Attiecībā uz pašregulācijas pasākumiem Komiteja atzīst, ka pastāv risks, ka netiks ieviests tāds tiesiskais regulējums, kas dalībniekiem uzliktu obligāti pildāmus pienākumus, nevis ļauj tiem pašiem brīvprātīgi vienoties un regulējumu ievērot vai neievērot pēc izvēles.

1.7 Arvien vairāk palielinās Eiropas Kopienų Tiesas loma Eiropas Kopienų direktīvu interpretēšanā, un tai nākas interpretēt neskaidrus formulējumus direktīvās, kas radušies “koplēmuma” procedūru rezultātā. EKT arī tiek pieprasīti skaidrojumi valstu tiesām gadījumos, kad to kompetences jomas savstarpēji saskaras. Komiteja atzinīgi novērtē EKT veikto progresu, par 12 % samazinot neizskatīto lietu skaitu, kuras attiecas uz EK direktīvu neizpildi, nepareizu piemērošanu un neievērošanu no dalībvalstu puses.

1.8 Komiteja atzīst šī Komisijas paziņojuma nozīmi Lisabonas programmas īstenošanā, kuras progress līdz šim ir bijis nožēlojami lēns, sakarā ar dalībvalstu valdību nevēlēšanos pildīt Lisabonā pieņemtās saistības.

1.9 EESK īpaši atzinīgi novērtē Komisijas apņēmību plašāk izmantot informācijas tehnoloģijas un izsaka cerību, ka jebkuri paredzētie izkārtojumi IT uzlabošanai būs saderīgi ar valstu izkārtojumiem (jeb valstu izkārtojumi būs saderīgi ar ES izkārtojumiem!).

1.10 EESK ir vienmēr atbalstījusi sešu prezidentūru 2004. gada 7. decembra deklarāciju “Eiropas normatīvās vides reformas virzība”⁽⁶⁾ un izsaka cerību, ka arī turpmākās prezidentūras atbalstīs šo deklarāciju⁽⁷⁾.

1.11 EESK ir pieņēmusi zināšanai Eiropas Parlamenta ziņojumus par normatīvās vides uzlabošanu un īpaši *Gargani* ziņojumu par tematu “Normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija”⁽⁸⁾.

1.12 Komiteja atzīst, ka pašreizējais paziņojums liecina par apņēmību konsekventi turpināt *SLIM* un *BEST* nozaru iniciatīvas. Februāra ietvarpasākuma (2003. gada februāris — 2004. gada decembris) rezultātā tika apsekoti aptuveni 40 politikas sektori, un Komisija pieņēma aptuveni 40 vienkāršošanas priekšlikumus. Pašlaik 9 vienkāršošanas priekšlikumi vēl tiek izskatīti.

1.13 Komiteja atzīst, ka Eiropas Savienībai paplašinoties līdz 25 dalībvalstīm, ir palielinājies arī regulatīvais slogs gan Komisijas dienestiem, gan jauno dalībvalstu pārvaldes aparātam.

⁽⁶⁾ ES Īrijas, Nīderlandes, Luksemburgas, Apvienotās Karalistes, Austrijas un Somijas prezidentūru kopīgais paziņojums.

⁽⁷⁾ 2007. gads: Vācija no janvāra līdz jūnijam; Portugāle no jūlija līdz decembrim; 2008. gads: Slovēnija no janvāra līdz jūnijam; Francija no jūlija līdz decembrim.

⁽⁸⁾ A6-0080/2006, pieņemts 16.5.2006.

1.14 Vienkāršošana un tiesību aktu labāka izstrāde ir savstarpēji saistīti pasākumi, kuros piedalās Padome un Parlaments, kā arī Komisija, attiecīgi konsultējoties ar EESK un RK.

1.15 Komiteja atkārtoti uzsver savu nostāju, ko tā ir bieži paudusi savos iepriekšējos atzinumos, par to, cik svarīgi ir atvieglot regulatīvo un finansiālo slogu uzņēmējdarbībai, īpaši MVU.

2. Ievads

2.1 Komiteja vairāku gadu laikā ir sniegusi virkni atzinumu par vienkāršošanas procesu, sākot ar Padomes lūgumu 1995. gadā, kad tika izveidota darba grupa, lai izvērtētu iespējas ES normatīvo aktu vienkāršošanai.

Šajā atzinumu sērijā EESK ir secinājusi, ka

— ir nepieciešams dialogs starp EESK un Reģionu komiteju, kā arī ar dalībvalstu Ekonomikas un sociālo lietu padomēm;

— vienkāršošanas procesam nav nepieciešamas jaunas idejas; tam ir nepieciešama to ideju efektīva īstenošana, ko jau ir formulējušas Eiropas iestādes un Lisabonas Eiropadome;

— likumdošanas iniciatīvām būtu jāatbilst šādiem kritērijiem:

— vai normatīvie akti ir saprotami un “lietotājam draudzīgi”?

— vai normatīvie akti ir nepārprotami pēc satura?

— vai normatīvie akti atbilst esošajai likumdošanai?

— vai normatīvo aktu darbības jomai jābūt tik plašai, kā tiek piedāvāts?

— vai piemērošanas termiņi atbilst reālajām iespējām, un vai tie nodrošina uzņēmumiem un citām ieinteresētajām pusēm pietiekoši daudz laika, lai pielāgotos?

— kādas pārskatīšanas procedūras ir paredzētas, lai nodrošinātu netraucētu izpildi un izvērtētu efektivitāti un izmaksas?

— “ieinteresētās aprindas” lielā mērā iestājas par to, lai būtu vairāk pašregulācijas un kopregulācijas;

— nav pietiekami izpētītas iespējas mazāk detalizētam un mazāk sīkumainam normatīvajam regulējumam, paredzot kopregulācijas un pašregulācijas iespēju⁽⁹⁾.

2.2 Ir nepieciešama mijiedarbība starp vienkāršošanu un labāku izpildi un piemērošanu. Izskatās, ka pašreizējā Komisijas paziņojumā ir ņemti vērā daži no iepriekšējos EESK atzinumos ietvertajiem secinājumiem, atzīstot, ka “vienkāršošana nav jauns

⁽⁹⁾ Informatīvs ziņojums par tematu “Pašreizējais kopregulācijas un pašregulācijas stāvoklis vienotajā tirgū”, CESE 1182/2004 fin, 11.1.2005, ziņotājs: Vever kgs.

jautājums". Komisijas paziņojumu sērija sākās ar 1997. gadu, t.i., divus gadus pēc EESK aicinājuma par vienkāršošanu.

3. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

3.1 Paziņojumā ir atzīts, ka vienkāršošana Kopienas un dalībvalstu līmenī nozīmē to, ka lietas pilsoņiem un uzņēmējiem kļūst saprotamākas un tiek panākta lielāka rentabilitāte.

3.2 Svarīga jaunās vienkāršošanas stratēģijas sastāvdaļa ir *acquis* pārskatīšana ES līmenī. Tā paredz tālejošu 3 gadu nepārtraukto programmu no 2005. līdz 2008. gadam, balstoties uz ieinteresēto personu praktisko pieredzi un pieeju, kas pamatojas uz pastāvīgu padziļinātu sektorālo novērtējumu.

3.3 Komisijas pieeja vienkāršošanas procesam ir balstīta uz pieciem instrumentiem ⁽¹⁰⁾:

- a) **atcelšana** — neatbilstošu vai novecojušu tiesību aktu atcelšana;
- b) **kodifikācija** — tiesību akta noteikumu un visu tā grozījumu apvienošana jaunā tiesību aktā, nemainot šādu noteikumu būtību;
- c) **pārstrādāšana** — konsolidācija, kā minēts iepriekš, taču mainot būtību;
- d) **regulatīvās pieejas pārveidošana** — juridiski efektīvākas pieejas piemērošana, piemēram, aizstājot regulu ar direktīvu;
- e) **pastiprināta informācijas tehnoloģijas izmantošana** ⁽¹¹⁾ — IT izmantošanas veicināšana, lai uzlabotu efektivitāti.

3.4 Komisijas paziņojumā ir norādīts, ka to var sekmīgi īstenot tikai ar citu ES iestāžu un pirmām kārtām dalībvalstu atbalstu. Ir svarīgi, lai pēdējās atzītu nepieciešamību piemērot ES tiesību aktus, pēc iespējas precīzāk vadoties no oriģinālajām direktīvām, kuras saskaņotas koplēmuma procedūras kārtībā, nevis pievienojot savus papildinājumus (vai pārspīlējumus).

3.5 Paziņojumā ir ņemtas vērā atziņas, kas gūtas plašās konsultācijās ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm. No šī procesa izrietošais secinājums ir tas, ka ES priekšlikumiem būtu jānodrošina:

- tiesību aktu skaidrība un lasāmības uzlabošana;
- reglamentējošās struktūras atjaunošana un modernizācija;
- administratīvo izdevumu samazināšana;

⁽¹⁰⁾ Rīcības plāns "Normatīvās vides vienkāršošanai un uzlabošanai", KOM(2002) 278 galīgā red., un "Acquis communautaire kodifikācija", KOM(2001) 645 galīgā red.

⁽¹¹⁾ Komisija ierosina iniciatīvu e-pārvaldes jomā, 2006. gadā uzsākot e-pārvaldes Rīcības plānu.

— *acquis* saskaņības uzlabošana;

— *acquis* proporcionalitātes uzlabošana ⁽¹²⁾.

Pēdējais droši vien ir vissarežģītākā problēma ieinteresētajām pusēm.

Komisijas paziņojuma 2. pielikumā ir uzskaitīti 222 vienkāršošanas pasākumi. Komisijas vienkāršošanas programma aptver laikposmu no 2005. līdz 2008. gadam.

3.6 Pirmā Uzņēmējdarbības tiesību direktīva (68/151/EEC) 2003. gadā tika vienkāršota, atjaunināta un modernizēta, lai varētu maksimāli izmantot modernos informācijas instrumentus un tehnoloģijas, kā arī palielināt pārredzamību attiecībā uz akciju sabiedrībām. Tomēr grozītajai direktīvai varētu arī piemērot pārstrādāšanas vai kodifikācijas procedūru. Pagājušā gada beigās tika uzsākta sabiedriskā apspriešana, lai apkopotu ieinteresēto pušu viedokļus par šādām iespējām.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 "Vienkāršošanu" principā nedrīkst maldīgi uzskatīt par līdzekli, ar kā palīdzību "pa sētas durvīm" panākt ierobežojumu atcelšanu. Administratīvā procesa vienkāršošana nedrīkst izraisīt pastāvošo sociālo normu, jo īpaši — darba ņēmēju un patērētāju aizsardzības, kā arī vides aizsardzības normu graušānu vai samazināšanu.

4.2 Komiteja atzinīgi novērtē paziņojumu un atbalsta Komisiju jautājumā par to, ka sekmīga normatīvās vides vienkāršošana ir atkarīga no dalībvalstīm un to regulējošajām institūcijām tiklab kā no Eiropas iestādēm.

4.2.1 Būtu lietderīgi izstrādāt rīcības kodeksu, kā jau iepriekš ir aicinājusi EESK savos atzinumos ⁽¹³⁾ (skat. I pielikumu).

4.2.2 EESK atgādina, ka vienkāršošanas programmas sekmīga īstenošana ir atkarīga ne tikai no Komisijas spējas sagatavot, bet arī no likumdevēju spējas saprātīgos termiņos pieņemt Komisijas iesniegtos vienkāršošanas priekšlikumus.

4.2.3 Jāatceras, ka Iestāžu nolīguma par "tiesību aktu labāku izstrādi" 36. punkts paredz, ka "sešu mēnešu laikā kopš šī nolīguma spēkā stāšanās Eiropas Parlamentam un Padomei, kuru uzdevums ir kā likumdevējām institūcijām pieņemt vienkāršotos tiesību aktus galīgajā redakcijā, ir jāmaina savas darba metodes, ieviešot, piemēram, ad hoc struktūras ar konkrētu mērķi veikt likumdošanas vienkāršošanu".

4.3 Paziņojumā ir atzīta vienkāršošanas iniciatīvas nozīme no MVU un patērētāju viedokļa. Slikti izstrādāti ES vai valstu tiesību akti rada nenoteiktību patērētājiem par savām tiesībām no aizsardzības iespējām.

⁽¹²⁾ Normatīvajiem aktiem jābūt proporcionāliem attiecībā pret sasniedzamajiem mērķiem.

⁽¹³⁾ OV C 125, 27.5.2002) (OV C 14, 16.1.2001).

4.4 Komiteja arī atzinīgi novērtē Komisijas apņēmību uzlabot ietekmes novērtējumu veikšanu, ne tikai sloga uzņēmumiem kontekstā, bet arī no ietekmes uz patērētājiem, nelabvēlīgākā stāvoklī esošām grupām (piemēram, invalīdiem) un vidi viedokļa. Īpaši apsveicams ir ierosinājums vairāk izmantot "vienas pieturas aģentūras" un atsauci noteiktās direktīvās uz "virtuālo testēšanu" un "paštestēšanu" automašīnu lietošanas kontekstā.

4.5 Būtu lietderīgi, ja Komisija izstrādātu ietekmes novērtējumu, pamatojot priekšlikumu atsaukšanu, tāpat kā jaunus priekšlikumus.

5. Īpašas piezīmes

5.1 No paziņojuma izriet, ka direktīvu pielāgošana tehniskā progresa prasībām ("komitoloģija") ir jāveic pārredzamākā veidā, uz ko nereti aicina Eiropas Parlaments. Tomēr šajā ziņā noteikta loma ir dalībvalstīm. Komitoloģijas darbu veic "nacionālie eksperti", un ir pazīmes, kas liek domāt, ka šie "eksperti" neņem vērā savu valdību viedokļus komitoloģijas darbības (piemēram, 1979. gada direktīva par putniem, kurai "eksperti" pievienoja tehniskos pielikumus pēc tam, kad ministri Padomē bija devuši savu piekrišanu pašai direktīvai).

5.2 Būtu jāuzsver vienkāršošanas nozīme no patērētāju, uzņēmēju, sociālo partneru un citu "ieinteresēto aprindu" viedokļa. Pretrunas starp valstu piemērojošajiem tiesību aktiem un oriģinālajām EK direktīvām, uz kurām tie ir balstīti, lielā mērā papildus noslogo Eiropas Kopienų Tiesu, kuras uzdevums ir "interpretācija", bet kurai arvien vairāk nākas nodarboties ar tādiem trūkumiem tiesību aktos, kas radušies nepietiekamas uzmanības rezultātā vai tādēļ, ka saskaņā ar vienprātīga balsojuma prasību Padomē nav izdevies pieņemt apmierinošus normatīvos aktus, piemēram, nodokļu jomā. Tas tomēr ir problemātiski, jo EKT uzņemas arvien vairāk politisku lēmumu pieņemēja funkciju. Tai trūkst šāda uzdevuma veikšanai vajadzīgā skaidrā politiskā pamata, turklāt tā pārsniedz savas pilnvaras. Tādējādi EKT pieņem lēmumus, ko īstenībā būtu jāpieņem demokrātiski ievēlētām institūcijām.

5.3 EESK atzīst, ka Komisija pati ir izrādījusi apņēmību un ir bijuši vairāki simti atsaukumu un paziņojumi par to, ka dokuments vairs nav spēkā, kas ir ievērojami veicinājuši turpmāku acquis apjoma samazināšanu, bet ne vienmēr ir mazinājuši slogu uzņēmumiem, darba ņēmējiem, patērētājiem un citām "ieinteresētajām pusēm". Komiteja atzīst, ka joprojām ir tādas jomas, kurās ir nepieciešams vairāk likumdošanas ES līmenī, lai aizsargātu vidi, kā arī darba ņēmēju, patērētāju un nelabvēlīgākā stāvoklī esošu grupu (piemēram, invalīdu un citu minoritāšu) tiesības, un nodrošināt, lai tiem visiem būtu pilnībā pieejamas vienotā tirgus priekšrocības.

5.3.1 Savukārt patlaban visvairāk pielietotā sistēma ir atjaunināšana. Kaut gan tā ļauj ieviest noteiktas nepieciešamās izmaiņas normatīvajos aktos, ne vienmēr tiek nodrošināts vienkāršošanas mērķis; tieši pretēji, dažkārt normas tiek iestrādātas tādējādi, ka gan vecais, gan jaunais tiesiskais regulējums dažās dalībvalstīs pastāv līdzās, radot neskaidrības ieinteresētajām pusēm. Tiesību normu piemērotājiem dalībvalstīs var rasties neskaidrības par to, vai viņu darbība atbilst vai neatbilst tiesību aktu prasībām.

5.3.2 Nepārtrauktajā programmā katrā vienkāršošanas priekšlikumā ietvertie vienkāršoējumi būtu skaidri jānorāda attiecīgajā izpētes memorandā un vajadzības gadījumā — arī pievienotajā ietekmes novērtējumā. Komisijas dienestiem būtu rūpīgi jākontrolē šie priekšlikumi starpiestāžu lēmumu pieņemšanas procesa gaitā, lai nodrošinātu, ka tiek saglabāta vienkāršošanas dimensija, kā to paredz Iestāžu nolīgums (par "kodifikācijas tehniku" ⁽¹⁴⁾), par "pārstrādāšanas tehniku" ⁽¹⁵⁾ un par "tiesību aktu labāku izstrādi" ⁽¹⁶⁾).

5.4 Komiteja vēlreiz vērš uzmanību uz tās daudzajiem atzinumiem ⁽¹⁷⁾ par normatīvās vides uzlabošanas un vienkāršošanas nepieciešamību, īpaši uz visjaunāko atzinumu par "Tiesību aktu labāku izstrādi", kas sniegts pēc Apvienotās Karalistes prezidentūras lūguma.

5.5 Komiteja vēlreiz atkārtoti savu bieži pausto vēlmi, lai saskaņā ar sešu prezidentūru deklarāciju turpinātos normatīvās vides uzlabošanas un vienkāršošanas process ⁽¹⁸⁾.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁴⁾ OV C 102, 4.4.1996.

⁽¹⁵⁾ OV C 77, 28.3.2002.

⁽¹⁶⁾ OV C 321, 31.12.2003.

⁽¹⁷⁾ Skat. I pielikumu.

⁽¹⁸⁾ "Eiropas normatīvās vides reformas virzība" — ES Īrijas, Nīderlandes, Luksemburgas, Apvienotās Karalistes, Austrijas un Somijas prezidentūru kopīgais paziņojums, 7.12.2004.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka Kopienas Muitas kodeksu (Modernizētais Muitas kodekss)”

COM(2005) 608 galīgā redakcija — 2005/0264 (COD)

(2006/C 309/05)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu 2006. gada 17. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā. Ziņotājs — *Umberto BURANI*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. jūlijā, ar 152 balsīm par, 1 balsi pret balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads: principi, kas ir jaunā kodeksa pamatā

1.1 Viens no svarīgākajiem pasākumiem Padomes 2002. gadā apstiprinātajā Kopienas rīcības programmā muitas jomā (Muita 2007) ir pašreizējā, tirgus un tehnoloģiju attīstības, dažādu līgumu pieņemšanas un jo sevišķi Eiropas Savienības paplašināšanās rezultātā novecojusā Muitas kodeksa [Padomes Regula (EEK) Nr. 2913/92] pilnīga pārveidošana.

1.2 Doma piedāvāt pilnīgi atjaunotu kodeksu izriet no konstatācijas, ka iepriekšējā kodeksā, kas joprojām ir spēkā, “nav ņemtas vērā ne starptautiskajā tirdzniecībā notikušās pārmaiņas, ne arī pietiekami atspoguļots tas, kā ir mainījušies muitas uzdevumi.” Skatāmais priekšlikums ir saskanīgs ar Kopienas politiku, it īpaši ar iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības principiem un ar Lisabonas stratēģiju, kā arī ir uzskatāms par pamatu turpmākiem pasākumiem, kuru mērķis ir muitas procedūru un procesu racionalizācija un noteikumu saskaņošana ar kopīgiem dalībvalstu informātikas sistēmu izmantošanas standartiem.

1.2.1 Komisija uzskata, ka šis pasākumu kopums ļaus īstenot Padomes pamatnostādnes attiecībā uz elektronisko pārvaldību, ļaus pildīt ar “tiesību aktu labāku izstrādi” saistītos pienākumus un sasniegt virkni konkrētu mērķu, it īpaši palielināt drošību uz ārējām robežām, samazināt krāpšanas iespējamību un uzlabot atbilstību citām Kopienas politikām, jo sevišķi fiskālajai politikai.

1.3 Jaunais kodekss atbilst Lisabonas stratēģijai, kuras mērķis ir “padarīt Eiropu pievilcīgāku investīcijām un darbam”. Kodekss atbilst arī Komisijas iesniegtajiem un Padomes 2003. gada decembrī apstiprinātajiem priekšlikumiem radīt vienkāršu, pilnībā elektronisku vidi. Šis Padomes ieteikums cita starpā ir iekļauts arī vienlaicīgi ar kodeksu izstrādātajā lēmumā “par elektronisku vidi muitā un tirdzniecībā” [2005. gada 30. novembra priekšlikums KOM(2005) 609], par kuru EESK izstrādās atsevišķu atzinumu.

1.4 Jaunā kodeksa jauninājumi neattiecas tikai uz formu vai noteikumu aktualizēšanu. Daudz svarīgākas ir izmaiņas muitas

politikas pamatnostādņēs. Pēdējo divdesmit gadu laikā muitas nozīme ir mainījusies — muitas nodevu iekasēšana ir pakāpeniski samazinājusies, ievērojami pieaugot muitas kompetencei tādās jomās kā ārpustarifu pasākumu piemērošana, jo īpaši attiecībā uz drošību, nelegālās imigrācijas kontroli, cīņu pret viltojumiem, naudas atmazgāšanu un narkotisko vielu tirdzniecību, higiēnu, veselību, vidi un patērētāju aizsardzību, kā arī pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa iekasēšanu. Attiecībā uz drošību Komisijas dokumentā tomēr nav tieši minēts kāds papildu elements, kas ietilpst muitas funkcijās, proti, nozīmīgais atbalsts, ko tā sniedz cīņā pret ieroču tirdzniecību un terorismu. Minētais trūkums atspoguļojas arī informācijas sistēmu koncepcijas līmenī — šis aspekts ir apskatīts zemāk 3.1.3.1. punktā.

1.5 Pie jauninājumiem ir pieskaitāma arī elektronisko procedūru pieņemšana. Šobrīd spēkā esošajā kodeksā tās ir paredzētas un ir pieņemtas gandrīz visās dalībvalstīs, taču valstu muitām un lietotājiem nav obligātas. Savukārt saskaņā ar jauno kodeksu elektroniskās procedūras ir obligātas, un tas ir nepieciešams pilnīgai pārejai uz elektronisko vidi. Minētā mērķa sasniegšanai ir paredzēta vēl cita, 1.3. punktā minētā iniciatīva.

1.6 Jaunā kodeksa izstrāde atbilst Komisijas politikām un tajā ņemtas vērā praktiskās izpildes, paredzamības un ietekmes novērtējuma jomā paredzētās procedūras. EESK ir gandarīta par to, ka ir notikušas konsultācijas ar attiecīgajiem pilsoniskās sabiedrības sektoriem, un ir sniegti pārsvarā pozitīvi atzinumi. Kaut arī EESK piekrīt Komisijai attiecībā uz tiesiskā pamata un subsidiaritātes un proporcionalitātes principu ievērošanu, tā tomēr vēlas tālāk šajā atzinumā izteikt atsevišķas piezīmes par ietekmes novērtējumu.

1.7 Komisija izpētīja četras dažādas pieejas un izvēlējās risinājumu, kas paredz lielāku sadarbību starp valstu datu pārstrādes sistēmām. Komisija savu izvēli pamato ar nepieciešamību ievērot subsidiaritātes principu un ar secinājumu, ka dalībvalstis nevēlas piekrist risinājumam, kas balstās uz centralizētu Eiropas sistēmu. EESK pieņem zināšanai minēto situāciju,

tomēr uzsver, ka centralizēta sistēma būtu drošāka, vienkāršāka un lētāka lietotājiem. Attiecībā uz subsidiaritātes principu jāteic, ka tas tiktu vairāk piemērots Eiropas, nevis valstu līmenī.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 EESK 2004. gada februārī izstrādāja atzinumu par "Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes regulu (EEK) Nr. 2913/92, kas nosaka Kopienas Muitas kodeksu" (KOM(2003) 452 — 2003/0167 (COD)) galīgā red. (1), kurā jau bija ieteikts veikt jauninājumus attiecībā uz elektroniskās vides ieviešanu un integrētu ārējo robežu pārvaldi. Komiteja ar gandarījumu secina, ka augstāk minētajā priekšlikumā izteiktie principi, kurus Komiteja atbalstīja, ir saglabāti skatāmajā priekšlikumā un ir iestrādāti normās, kurām tā lielos vilcienos arī var piekrist.

2.2 Jaunajās normās lielāka vērība ir veltīta nozares dalībnieku tiesībām un prasībām. Tas izpaužas, piemēram, kā virkne normu, kurās ir paredzētas situācijas, kad šīs procedūras var radīt zaudējumus. Šādu pamatnostādni apliecina likumdošanas vienkāršošana, piemēram, muitas režīmu apvienošana — šobrīd esošo trīspadsmit režīmu vietā ir paredzēts atstāt trīs (importa, eksporta un īpašo režīmu). Turklāt redakcionāla rakstura darbs ir veikts attiecībā uz divām trešdaļām spēkā esošā kodeksa pantu ar mērķi tos grozīt, saskaņot vai pārcelt uz piemērošanas noteikumiem — rezultātā pantu skaits ir samazinājies no 258 pantiem uz 200.

2.2.1 EESK atzīst, ka Komisija ir veikusi sarežģītu, liela apjoma darbu, to darot saskaņā ar vispārīgajiem vienotā tirgus principiem un visnotaļ ievērojot iesaistīto pušu tiesības un vajadzības. Komiteja tomēr norāda, ka tas, ka nav piemērošanas regulas, par kuras izstrādi atbild Komisija, šobrīd rada neskaidrības attiecībā uz vairākiem noteikumiem. EESK vēlas arī, lai jauno piemērošanas regulu izstrādātu un pieņemtu bez kavēšanās.

3. Īpašas piezīmes

3.1 1. sadaļa — vispārīgi noteikumi

3.1.1 Priekšlikuma regulai 3. pantā ir uzskaitītas visas valstu teritorijas, kas veido Kopienas muitas teritoriju. Vienīgā piezīme par šo pantu ir saistīta ar neskaidrību, kas izriet no 3. punkta, kurš nosaka, ka "dažus muitas tiesību aktu noteikumus var piemērot ārpus Kopienas muitas teritorijas tādu tiesību aktu sistēmā, kas reglamentē īpašas jomas, vai starptautisku konvenciju ietvaros". Juridiskā noteiktība nepieļauj to, ka normatīvā aktā ir minēti "daži noteikumi", neprecizējot tajā pašā dokumentā vai pielikumā, kuri tieši tie ir. Konkrētas teritorijas un noteikumi jānorāda ne tikai juridisku apsvērumu dēļ, bet arī pārredzamības nolūkā. Nereti dažādu iemeslu dēļ un dažādos

veidos piešķirtos atbrīvojumus un izņēmumus nepamana ne tikai iedzīvotāji, bet arī speciālisti, un minētie atbrīvojumi un izņēmumi bieži vien ir īstu — dažkārt ilgstošu — konkurences kropļojumu iemesls.

3.1.2 Tā kā ierosinātais regulējums atbilst privātās dzīves aizsardzības un komercdarbības konfidencialitātes noteikumiem, kuru ievērošanu parasti nodrošina valsts pārvaldes iestādes, kopumā Komitejai nav piezīmju par datu un informācijas apmaiņu un aizsardzību (5., 6., 7. pants). EESK pauž īpašu gandarījumu par 8. panta normām, saskaņā ar kurām muitas iestādēm būs jāinformē par muitas likumu piemērošanu un jāveicina pārredzamība, komersantiem internetā bez maksas dodot iespēju iepazīties ar normatīvajiem aktiem, administratīvajiem lēmumiem un iesniegumu veidlapām.

3.1.2.1 Savukārt vajadzētu atlikt 5. panta pirmā punkta, kas uzliek par pienākumu pieņemt elektroniskās procedūras sakarā ar jebkāda veida datu apmaiņu, dokumentiem, lēmumiem vai piezīmēm komersantu un muitas iestāžu starpā, piemērošanu. Šī norma, attiecībā uz kuru nav iebildumu uzņēmumu vai profesionālu komersantu gadījumā, var radīt grūtības, ja importētājs (vai retāk eksportētājs) ir vienkārši privātpersona, un, iespējams, nav "komersants". Brīdī, kad interneta tīklā vai, izmantojot pasta sūtījumus, preču pirkumu apjoms trešajās valstīs strauji pieaug, problēmu vairs nevar uzskatīt par mazsvarīgu. EESK pieņem zināšanai, ka šo jautājumu izskata komitoloģijas procedūras kārtībā, un iesaka to subjektu starpā, kam ir tiesības saskaņā ar 93. pantu iesniegt kopējo deklarāciju, izteikti norādīt privātpersonas. Būtu jāgroza arī 94. pants, kas paredz, ka muitas iestādes var pieņemt kopējās importa deklarācijas papīra formātā tikai īpašos gadījumos. Kā alternatīvu risinājumu vai papildinājumu varētu apsvērt iespēju attiecināt arī uz privātpersonām tiesības iesniegt 127. pantā paredzēto gadījuma rakstura vienkāršotu deklarāciju (vienmēr papīra formātā).

3.1.2.2 EESK vēl attiecībā uz informātikas jomu kopumā vērs uzmanību uz jaunās, integrētās elektroniskās procedūras lielajām izmaksām, kas ir jāsedz īsā laikā, savukārt ievērojama daļa ieguvumu, jo sevišķi kvalitatīvi ieguvumi, būs jūtami tikai vidējā termiņā un ilgtermiņā. Jau šobrīd liekas, ka atsevišķas valstis ir norūpējušās gan par finanšu slogu, gan par obligātiem jauno sistēmu izveides termiņiem; citas valstis, jo sevišķi no datorizācijas ziņā progresīvākās valstis uzskata, ka mainīt šajā valstīs nesen ieviestās sistēmas, lai pieskaņotu tās kopējai sistēmai, ir apgrūtinājoši. EESK izprot šādas bažas — un Komisijai tās būs jāņem vērā — tomēr uzskata, ka vajadzība pēc efektīvas muitas sistēmas Eiropā liek nest atsevišķus upurus, kurus nākotnē varētu kompensēt atbalsts līdzekļu veidā, ko sniegtu konkrētos gadījumos, attiecīgi dokumentējot tā pamatojumu.

(1) 2005. gada 30. aprīļa OV C 110.

3.1.3 Saskaņā ar 10. pantu dalībvalstis sadarbojas ar Komisiju lai izveidotu, uzturētu un izmantotu elektronisku sistēmu kopējai šādu ierakstu reģistrēšanai un saglabāšanai attiecībā uz visiem dalībniekiem un piešķirtajām atļaujām. Neskaidrības par sistēmas būtību un darbību kļūdē 194. pants, kurā noteikts, ka katra dalībvalsts nodrošina savas informācijas sistēmas uzturēšanu un nodrošina tās sadarbību ar citu dalībvalstu sistēmām, pamatojoties uz noteikumiem un normām, ko ar muitas kodeksa komitejas palīdzību ir noteikusi Komisija. Sistēmas spēkā stāšanās datums ir 2009. gada 30. jūnijs. EESK uzskata, ka pēc tam, kad būs izdevies panākt sadarbību, sistēma, kuras pamatā ir valstu datu bāzes un savstarpēja informācijas un ierakstu apmaiņa, var būt ne tikai grūti pārvaldāma, bet arī dārga. Turklāt lielāka ir iespēja, ka šāda sistēma nesāks darboties paredzētajā laikā. Komisija savā ietekmes novērtējumā pauž viedokli, ka sistēmas ieviešanas papildu izmaksas varētu būt 40 līdz 50 miljonu *euro* gadā — summa, ko vairāki eksperti — juristi uzskata par optimistisku.

3.1.3.1 Minētajai sistēmai tomēr ir būtisks trūkums — ja ne projekta līmenī, tad noteikti paziņojumā par to. Nekur nav minēta iespēja izmantot strukturētu pieeju to iestāžu datorstēmām, kuru uzdevums ir cīnīties pret terorismu un organizēto noziedzību, vienlaikus ievērojot privātās dzīves neaizskaramības un komercdarbības konfidencialitātes noteikumus. EESK šo aspektu dažādu iemeslu dēļ ir vairākkārt uzsvērusi un pievērsusi tam uzmanību. Padome jau vairākus gadus — bet līdz šim bez īpašiem panākumiem — uzsver dažādu iestāžu, proti, kriminālpolicijas un finanšu policijas, muitas iestāžu, slepeno dienestu, Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai un Eiropas Policijas biroja sadarbības nepieciešamību.

3.1.4 PANTS par muitas pārstāvi — 11. pants ir īpaši interesants. Tas paredz, ka šāds pārstāvis ir tiesīgs saskaņā ar pilnvaru pilnvarotāja vārdā un uzdevumā (tiešā pārstāvība) vai savā paša vārdā, bet pilnvarotāja uzdevumā (netiešā pārstāvība) “veikt un kārtot muitas noteikumus paredzētās darbības un formalitātes”. Saskaņā ar 2. punktu muitas pārstāvim ir jābūt Kopienas muitas teritorijā reģistrētai personai — šī prasība nav sīkāk paskaidrota. EESK tomēr vērš uzmanību uz to, ka Komisija pamatojumā apgalvo, ka “ir mainīti noteikumi par pārstāvjiem, atceļot iepriekšējos ierobežojumus, jo tie nav saderīgi ne ar elektronisko vidi, ne ar vienotā tirgus principiem”. Nākas secināt, ka muitas pārstāvis izmanto vienotu pilnvarojošu dokumentu — Kopienas pasi —, kas tam ikviena pilnvarotāja vārdā, neatkarīgi no vietas, kurā šis pilnvarotājs ir reģistrēts, ļauj rīkoties visā Kopienas teritorijā. EESK uzskata, ka pants būtu jāformulē jaunā redakcijā un jāpadara skaidrāks, iespējams, atsaucoties uz atsevišķu regulējumu, kāds pastāv attiecībā uz reģistra, saraksta vai cita šāda veida dokumenta izstrādes nosacījumiem līdzīgi tiem, kas ir noteikti atzītajam komersantam, par ko minēts tālāk tekstā.

3.1.5 Interesants ir arī jautājums par atzīto komersantu ir (4., 13. un 16. pants). Praksē tas ir uzņēmums (retāk individuāla persona), kas var garantēt, ka tas ir atbildīgs, maksātspējīgs un pietiekoši kompetents, lai dalībvalstu muitas iestādēs iegūtu virkni atvieglojumu muitas procedūru un kontroles jomā. Pamatojoties uz minēto 196. pantu, Komisija vēl precizēs atzītā komersanta statusa piešķiršanas nosacījumus. EESK pieņem zināšanai šos noteikumus, kuru mērķis ir veicināt starptautisko tirdzniecību un preču apmaiņai labvēlīgu apstākļu radīšanu, tomēr atzīmē, ka noteicošā nozīme šajā jomā būs atzītā komersanta statusa piešķiršanas nosacījumiem un noteikumiem, lai izvairītos no iespējamajiem pārkāpumiem. Turklāt nav skaidri noteikts, vai atzītajam komersantam tiks piešķirta “Eiropas pase”.

3.1.6 Izšķirošs solis virzībā uz muitas procedūru saskaņošanu ir 22. panta noteikumi, jo tie liek dalībvalstīm, pat ja tas notiek ar zināmu “elastīgumu”, paredzēt administratīvos un kriminālsodus Kopienas muitas tiesību aktu pārkāpšanas gadījumā. EESK piekrīt, ka šajā jomā ir jāpanāk saskaņoti noteikumi, bet izsaka bažas par to, kā dalībvalstis reaģēs uz centieniem ieviest noteikumus un pamatnostādnes krimināllietās, jo tas var izraisīt ja ne zināmu pretestību, tad vismaz atturību.

3.1.7 Administratīvās pārsūdzības, kas aprakstītas 24., 25. un 26. pantā (23. pants nosaka, ka tiesu varas iestādes spriedums nav pārsūdzams), un tam paredzēta divpakāpju procedūra: pirmā — pārsūdzība muitas iestādē, otrā — augstākajā instancē (tiesu varas iestādē vai tai atbilstošā struktūrā). Sankciju gadījumā piemēro vispārīgo principu “*solve et repete*” (maksājumu aizkavēšana), izņemot gadījumus, kad muitas iestādes uzskata, ka piemērotā sankcija var radīt “neatgūstamu zaudējumu” personai, kas iesniegusi pārsūdzību. EESK izsaka gandarījumu par šo nosacījumu, ar ko ņemtas vērā pilsoņu intereses.

3.1.8 Saskaņā ar 27. pantu kas nosaka, ka muitas iestādes ir tiesīgas veikt jebkādas fiziskas, administratīvas, grāmatvedības un statistikas pārbaudes. Tas paredz arī riska pārvaldības elektroniskās sistēmas ieviešanu, kuras uzdevums ir “identificēt un novērtēt riskus, un izstrādāt nepieciešamos pasākumus risku novēršanai”. Arī šo sistēmu, kuru dalībvalstis kopīgi ar Komisiju ieviesīs vēlākais 2009. gada 30. jūnijā, regulēs noteikumi, ko Komisija izstrādās, pamatojoties uz 196. pantu. EESK izsaka gandarījumu par šo iniciatīvu un cer, ka Komisija ir aptaujājusi dalībvalstis par to vēlmi ieviest sistēmu, kas prasīs lielas izmaksas un kuru nebūs viegli pārvaldīt.

3.1.9 Saskaņā ar 30. pantu tiek atceltas muitas formalitātes un pārbaudes personu rokas bagāžai un reģistrētajai bagāžai Kopienas iekšējos lidojumos un jūras braucienos, saglabājot pārbaudes attiecībā uz drošību un dalībvalstu noteiktajiem

aizliegumiem vai ierobežojumiem. Tas nozīmē, ka izņēmums ir spēkā tikai valstīs, kas nav noteikušas aizliegumus vai ierobežojumus. Tā kā ierobežojumi pastāv vienmēr un visur, kaut vai, piemēram, akcīzes nodoklim pakļauto preču gadījumā, no praktiskā viedokļa šim vispārīgajam noteikumam nav satura, un muita jebkurā brīdī var pārbaudīt gan rokas, gan reģistrēto bagāžu.

4. II līdz VIII sadaļa: muitas formalitātes un procedūras

4.1 II — VIII sadaļa veltīta muitas formalitātēm un procedūrām un lielākoties pārņem pašreiz spēkā esošā kodeksa saturu. EESK uzdevums nav sīki analizēt šos jautājumus, kuri tika plaši apspriesti ieinteresēto pušu konsultācijās pirms dokumenta izstrādāšanas. Komiteja tikai izteiks viedokli par atsevišķiem pantiem, kam ir īpaša nozīme.

4.2 Saskaņā ar 55. pantu muitas parāds rodas arī kontribandas vai nelikumīga ievaduma (ko definē kā “jebkuru preču, kurām piemēro ieviešanas vai izvešanas aizliegumu vai ierobežojumu, ieviešana vai izvešana”) gadījumā: ir jāmaksā muitas nodoklis, kā arī jāpiemēro citas administratīvās vai kriminālsankcijas. Taču muitas parāds nerodas attiecībā uz viltotas naudas vai narkotiku ievadumu, kas nenokļūst saimnieciskā aprītē. Šīs preču plūsmas, protams, attiecas uz krimināllietām, izņemot gadījumus, ja dalībvalsts tiesību akti paredz, ka finanšu sankciju apmēru nosaka, pamatojoties uz muitas nodokli. Pretēji Eiropas Kopienas tiesas izteiktajam viedoklim, EESK neuzskata, ka muitas iestādēm ar muitas parāda atcelšanu un ārpus administratīvajām un kriminālsankcijām būtu jāatsakās no likumīga ienākuma vismaz attiecībā uz narkotikām, nosakot to vērtību atbilstoši tirgus vērtībai. Neskatoties uz to, ka narkotiku ievadums ir likumpārkāpums, tas tomēr uzskatāms par (nelikumīgu) ievadumu. EESK saprot izņēmumu attiecībā uz viltoto naudu, bet ne attiecībā uz narkotikām.

4.3 Pamatojoties uz 61. pantu, atzītais komersants var iesniegt vispārēju galvojumu, kura mērķis ir nodrošināt muitas parāda maksājumu; 64. pants nosaka, ka viena no šīs garantijas atļautajām formām ir galvojums, un 66. pantā precizēts, ka galvnieks var būt “Kopienā akreditēta banka vai kāda cita atzīta finanšu iestāde”. Minētais nosacījums ir būtisks tādēļ, ka atbilstoši tam vienas dalībvalsts banka vai finanšu iestāde var galvot citas dalībvalsts muitas iestādēm. Šis pamatprincips jau ir stājies spēkā, bet vairāku valstu muitas bieži vien to neizmanto. Atliek vēl noskaidrot, ko Komisija saprot ar formulējumu “Kopienā akreditēta, oficiāli atzīta”, kas pēc EESK domām ir pleonasmis un rada tikai neskaidrības. Tā kā Kopienas bankas un finanšu iestādes jau ir saņēmušas “Eiropas pasi”, jebkurš papildu precizējums nav lietderīgs.

4.4 Arī 83. pants attiecas uz galvojumu, paredzot, ka Komisija saskaņā ar 196. pantā noteikto ir tiesīga noteikt “īpašu procedūru”, ar kuru garantē galvnieka maksājumu. Tekstā tomēr nekas nav minēts attiecībā uz šīs īpašā režīma saturu un piemērošanu. Ja ar to saprot, ka galvniekam “pēc pirmā pieprasījuma” ir jāveic maksājums, tas nav jaunums, jo šāda garantija jau pastāv un to paredz citi noteikumi (piemēram, ES Grāmatvedības regula). Ja tie ir citi nosacījumi, tad būtu lietderīgi zināt kādi tie ir, jo galvojuma apmērs ir atkarīgs no riska, ko uzņemas galvnieks, kā arī no galvojuma izpildes noteikumiem.

4.5 Cita starpā 83. pants nosaka, ka tiek ieturēti nokavējuma procenti par laikposmu no noteiktā perioda beidzamās dienas līdz samaksas dienai, bet 84. pants attiecas uz gadījumu, kad muitas iestāde ir parādā preču importētājam vai eksportētājam. Šajā gadījumā minētais pants paredz, ka pirmos trīs mēnešus nokavējuma procentus neietur. EESK uzsver, ka šādi acīmredzami atšķirīgi nosacījumi attiecībā pret valsts iestādi un pilsoni nav pieļaujami.

5. IX sadaļa: Muitas kodeksa komiteja un nobeiguma secinājumi

5.1 Šajā sadaļā minētie noteikumi ir būtiski, lai izprastu kodeksa struktūru un tā piemērošanas jomu. Tā būtiskākais elements ir 196. pants, kas paredz, ka tiesību aktu piemērošanā Komisijai palīdz Muitas kodeksa komiteja (vai “komiteja”), kuras darbību pamato “Lēmuma 1999/468/EK 4. un 7. pants, ievērojot minētā lēmuma 8. panta nosacījumus”. Tas nozīmē, ka Komisijai ir regulētāja tiesības — pat, ja tai palīdz komiteja — visos ar Muitas kodeksu saistītajos jautājumos, un tas ir saskaņā ar parasto Kopienas procedūru. EESK nav nekas iebilstams šajā sakarā, tomēr tā vēlas, lai pieņemtie noteikumi atbilstu lietotāju vajadzībām un būtu pietiekami elastīgi, tādējādi nodrošinot to ātru pielāgošanu jaunām metodēm, tehnoloģijām un tirdzniecības praksei.

5.2 Saskaņā ar tiesībām, ko tai piešķir 196. pants, Komisija ir tiesīga veikt pasākumus, lai noteiktu (194. pants):

- muitas sistēmu savstarpējās savietojamības noteikumus un standartus;
- “gadījumus un nosacījumus, kad Komisija var pieņemt lēmumus, pieprasot dalībvalstīm atcelt vai mainīt kādu lēmumu”;
- ja nepieciešams, jebkurus citus piemērošanas pasākumus, tostarp, ja Kopienas uzņemšanas saistības un pienākumus sakarā ar starptautiskiem nolīgumiem, kuriem ir nepieciešama Kodeksa noteikumu pielāgošana.

5.2.1 Tādējādi Komisijai ir dotas pietiekami plašas pilnvaras, tai skaitā arī tiesības noteikt (2. ievilkums) kādos gadījumos un apstākļos tā var pieņemt lēmumu pieprasīt dalībvalstīm atcelt vai mainīt kādu no to lēmumiem. EESK uzsver, ka pirmajā un trešajā ievilkumā minētajos gadījumos Komisija izpilda savu institucionālo koordinācijas un Padomes pieņemto vai atbalstīto lēmumu izpildes funkciju, bet — pat, ja to pamato pašreizējie apstākļi un EESK neizsaka par to kritiku — otrajā ievilkumā Komisijai ir piešķirtas neraksturīgas pilnvaras.

5.2.2 Kopumā EESK uzskata, ka lēmums pārbaudīt visa veida iedzīvotāju veiktās darbības, tajā skaitā tirdzniecības un muitas darbības, ietekmē brīvo tirdzniecību un izriet no politiskās izvēles, kas atkarībā no kompetences jomas ir ES vai dalībvalstu pārziņā un par kuras īstenošanu ir atbildīga Komisija.

5.2.3 EESK vēlas, lai uzsāktā muitas reforma neapdraudētu nepieciešamo brīvās tirdzniecības un lietotāju un galējo patērētāju drošības līdzsvaru, ievērojot cieņu pret muitas darbinieku un ar importētājiem un eksportētājiem saistīto darbinieku profesionālo kompetenci.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Baltā grāmata par finanšu pakalpojumu politiku no 2005.–2010. gadam”

COM(2005) 629 galīgā redakcija

(2006/C 309/06)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 1. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Baltā grāmata par finanšu pakalpojumu politiku no 2005.–2010. gadam”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā. Ziņotājs — IOZIA kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlijā sēdē), ar 152 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu turpmākos piecus gadus veltīt finanšu pakalpojumu nozares “dinamiskai konsolidācijai”, īstenojot un nostiprinot pašreiz spēkā esošos tiesību aktus, tādējādi izvairoties no papildu regulējošu pasākumu ieviešanas (*goldplating*) tendences, vienlaicīgi ievērojot Lisabonas stratēģiju un Eiropas sociālā modeļa iezīmes.

1.2 EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai uzraudzības iestāžu loma un darbs tiktu rūpīgi novērtēts un veicināta vislabākā koordinācija saskaņā ar noteikumiem par *Lamfalussy* procesa 3. pakāpes komitejām.

1.2.1 EESK uzskata, ka **pašlaik ir pārāgri izveidot vienu vienīgu ES uzraudzības iestādi**, kas nākotnē varētu atvieglot tirgu integrāciju. Tomēr Komiteja uzskata, ka pašlaik būtu lietderīgi ierosināt, lai ES iestādes nosaka **galveno uzraudzības iestādi**, kas atrastos mātesuzņēmuma mītnes valstī un kuras

uzdevums būtu uzraudzīt darbības, ko veic arī attiecīgie meitasuzņēmumi un saistītie uzņēmumi, kas tiek uzraudzīti citā dalībvalstī. Priekšrocības, ko varētu gūt Eiropas mēroga uzņēmumi, kā arī patērētāji, būtu acīmredzamas.

1.3 Finanšu darījumu pieaugošās lomas ekonomikā (ko dažkārt sauc par ekonomikas finansializēšanu) pamatā ir finanšu darījumu efektivitātes uzlabošana. Lai gan minētā procesa rezultātā rodas ievērojams potenciāls ekonomikas un nodarbinātības izaugsmei finanšu nozarē, tas var negatīvi ietekmēt ekonomiku kopumā. Komerčiāla un finansiāla rakstura spriedzes rezultātā ilgākā laika posmā varētu rasties nopietnas problēmas, piemēram, pašreiz raksturīgie neplānotie uzņēmumu pārņemšanas piedāvājumi, no kuriem liela daļa ir novedusi pie vērtības samazināšanas īsākā laika posmā. Vērtspapīru tirgus koncentrēšanās uz biržas vērtību var kavēt arī rūpniecības stratēģiju īstenošanu. Turklāt finanšu darījumu

nozīmes pieaugums ekonomikā rada tādu tirgu, kur, izmantojot pārņemšanas draudus, tiek īstenota uzņēmumu ārēja kontrole; šīs jomas speciālisti piekrīt, ka no vienas trešdaļas līdz pusei minēto operāciju rada vērtības samazināšanu.

1.3.1 Tomēr nedrīkst aizmirst, ka konsolidācijas procesu dēļ finanšu pakalpojumu jomā var vismaz īslaicīgi un vidējā termiņā samazināties darba vietu skaits un tādēļ **darbinieku vidū radīt aizvien lielāku nedrošības sajūtu**. EESK uzsver, ka konsolidācijas procesos jāņem vērā sociālās sekas, un aicina dalībvalstis **veikt piemērotus pasākumus, lai mazinātu minētās sekas**, un atbalstīt apmācību un pārkvalifikācijas plānus, kuri ir nepieciešami, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus.

1.4 EESK atbalsta tiesību aktu vienkāršošanas, kodificēšanas un skaidrākas formulēšanas mērķus, lai izveidotu labāku likumdošanas praksi, un šajā sakarā atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos rīkot regulāras, biežas un atklātas konsultācijas ar visām ieinteresētajām personām un pirms katra priekšlikuma veikt uzticamu ietekmes novērtējumu, kurā ir ņemti vērā arī sociālie un ekoloģiskie aspekti, kā arī ietekme uz tautsaimniecības sistēmu kopumā.

1.4.1 EESK pieprasa, lai darbs sakarā ar finanšu pakalpojumu rīcības plānu būtu pārskatāmāks un par to notiktu debates ne tikai ekspertu lokā.

1.5 EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosināto iniciatīvu, proti, publicēt tādu paziņojumu/ ieteikumu par pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumiem (PVKIU), kurā meklētas iespējas, lai novērstu pašreizējos šķēršļus minēto finanšu instrumentu brīvai aprītei.

1.6 Izšķiroša nozīme būs informācijas un finanšu kultūras uzlabošanai un patērētāju apziņas palielināšanai. Atzinīgi vērtējams ir Komisijas nodoms uzsākt īpašas iniciatīvas kopā ar ES patērētāju apvienībām. Attiecībā uz dalībvalstīm Komisijai tomēr būtu jāklūst aktīvākai un jāaicina dalībvalstis ieviest valstu līmenī stingrākus noteikumus par to, kādā veidā jāiesaista ieinteresētās personas. EESK pauž gatavību piedalīties šajā iniciatīvā un šajā sakarā sadarboties ar patērētāju tiesību aizsardzības iestādēm un valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm.

1.7 Saskaņā ar spēkā esošajiem uzraudzības noteikumiem, kas atšķiras katrā dalībvalstī, uzņēmumu pienākums ir sniegt noslēguma pārskatu un atskaiti. Starptautisko finanšu pārskatu standartu (IFRS) ieviešana būtu lieliska iespēja saskaņot pārskatu sniegšanas prasības Eiropas līmenī. EESK atzīmē, ka Starptautisko grāmatvedības standartu padome (IASB) — starptautiska iestāde, kas darbojas uz privāta finansējuma pamata, — pilnībā neatspoguļo pašreizējo situāciju pasaules ekonomikā un cer, ka šī iestāde izrādīs vēlmi sadarboties ar citām iestādēm starptautiskā līmenī, piemēram, ar Eiropas Komisiju.

1.8 Attiecībā uz ierosinātajām direktīvām par privātklientu darījumiem EESK paudis īpašu nostāju saistībā ar direktīvu par patērētāju kredītiem, kas būtu jāpieņem pēc iespējas ātrāk, un

saistībā ar direktīvu par maksājumu pakalpojumiem, kuru Komiteja pašlaik izvērtē atzinumā, kas tiek gatavots. Lai gan EESK piekrīt direktīvā par hipotekāro kredītu izvirzītajiem mērķiem, tā tomēr pauž nopietnas bažas, vai integrēts aizdevumu tirgus ir izveidojams īsā laikā. Turpretī attiecībā uz mijie-skaita un norēķinu sistēmām EESK atzinīgi vērtē to, ka ir pieņemta pamatdirektīva.

1.9 Komisija ir paudusi šaubas attiecībā uz tā sauktā "26. režīma" ieviešanu finanšu pakalpojumu jomā. EESK ņem vērā šo faktu un izsaka vēlmi izvērtēt efektīvas piemērošanas noteikumus (tad, kad tie tiks sagatavoti), kuros noteikti jāparedz patērētāju tiesību aizsardzība un patiesas vērtības nodrošināšana patērētājiem.

1.10 Attiecībā uz turpmākajām iniciatīvām EESK norāda, ka:

— lietderīgi ir tādi pasākumi saistībā ar PVKIU, kuru mērķis ir **tuvināt ieguldījumu fondiem piesaistītas dzīvības apdrošināšanas (mainīga daļu kapitāla polise) un citu finanšu produktu normatīvos standartus**,

— **svarīgi ir nodrošināt tiesības, kas garantē piekļuvi bankas kontam**,

— jānovērš **šķēršļi, lai radītu iespēju lietot citā valstī atvērto bankas kontus**.

1.11 EESK ir pārliecināta, ka ES standartu kvalitāte finanšu pakalpojumu regulēšanas jomā ir ļoti augsta un ka ES var būt par atskaites punktu visām citām valstīm. Līdzās dialogam ar jaunajām rūpnieciski attīstītajām valstīm (piemēram, Indija, Brazīlija un Ķīna) ES saskaņā ar Komisijas priekšlikumu būtu jāuzsāk dialogs arī ar mazāk attīstītajām valstīm, kurām ir nepieciešams ievērojams atbalsts, lai izveidotu finanšu pakalpojumu tirgu.

1.12 EESK atbalsta visas ES un valstu iestādes cīņā pret noziedzību un terorismu. Atbilstoši Komisijas uzsvertajai nepieciešamībai pēc plašas un nepārtrauktas sadarbības finanšu sistēmā ar atbildīgajām iestādēm, EESK atbalsta un atkārtoti uzsver finanšu iestādēm, kā arī atbildīgajām iestādēm izteikto aicinājumu, proti, darīt zināmu, kādus pasākumus tās ir veikušas pēc finanšu starpnieku iesniegtās informācijas saņemšanas.

2. Ievadpiezīmes

2.1 Baltajā grāmatā par finanšu pakalpojumu politiku no 2005.–2010. gadam ir izvirzīti vairāki mērķi finanšu pakalpojumu jomas **dinamiskas konsolidācijas** veicināšanai, jo finanšu tirgus efektīva darbība ir izšķirošs faktors, lai īstenotu attīstības un ekonomiskās izaugsmes stratēģiju. Baltās grāmatas moto ir "dinamiska konsolidācija", un tas ir jāsaprot kā tādu šķēršļu novēršana, kas, neskatoties uz jau finanšu pakalpojumu rīcības plānā no 1999.–2005. gadam (FSAP) sasniegtajiem būtiskajiem rezultātiem, vēl joprojām traucē finanšu pakalpojumu un kapitāla brīvu apriti.

2.2 Tā kā likumdošanai ir svarīga nozīme finanšu tirgu funkcionēšanā, pilnībā pamatoti Baltajā grāmatā ir īpaši uzsvērts, ka jāpiemēro un jānostiprina spēkā esošie tiesību akti un **vienlaicīgi** jāizvairās no tā, ka ir **pārāk daudz regulējošo pasākumu**, t.i., jāizvairās no tā sauktās “goldplating” tendences, it īpaši dalībvalstīs.

2.3 Analizējot tiesisko regulējumu, **jāapsver ES esošo uzraudzības iestāžu pilnvaras, uzdevumi un atbildība koordinācijas jautājumos**. Lai gan pašlaik uzraudzība valsts līmenī pagaidām ir vislabākais veids, kā aizsargāt un sniegt garantijas patērētājiem un ieguldītājiem, tomēr nedrīkst aizmirst par divām svarīgām problēmām, kas ir cieši saistītas ar šādu pieeju.

2.3.1 Nepietiekama uzraudzības jomas integrācija pārvalstiskā līmenī ierobežo tirgu integrāciju. Tādēļ **jāveicina un jānostiprina** cieša **dalībvalstu iestāžu sadarbība**. Lielo Eiropas banku, kas darbojas vairākās dalībvalstīs, riska pārvaldība notiek konsolidēti grupas līmenī. Uzraudzības iestādēm jābūt spējīgām pareizi novērtēt šo lielo Eiropas grupu riska profilu.

2.3.2 Saglabājot būtiskas valsts uzraudzības iestāžu priekšrocības, nedrīkst radīt pamatu tam, ka ES parādās tādi šķēršļi “dinamiskai konsolidācijai”, kuru pakāpeniska novēršana ir paredzēta Baltajā grāmatā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Nesen publicētajā atzinumā EESK ir paudusi savu nostāju attiecībā uz Zaļo grāmatu par finanšu pakalpojumu politiku (2005–2010). Tā kā Baltajā grāmatā ir iekļauti daudzi priekšlikumi no Zaļās grāmatas, EESK apstiprina savas iepriekš minētajā atzinumā⁽¹⁾ paustās piezīmes un veic to kopsavilkumu šajā atzinumā.

3.1.1 Baltajā grāmatā ir uzsvērts, ka **finanšu pakalpojumu jomai ir liels potenciāls, lai veicinātu ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību**. Tomēr EESK uzskata, ka šo būtisko dokumenta premisu rūpīgi jāpārdomā, ņemot vērā reālos apstākļus un dažādus, jau pietiekami pierādītus faktus.

3.2 Ar nozares konsolidācijas procesa palīdzību var paaugstināt efektivitāti un panākt apjomradītus ietaupījumus, kas galu galā var nākt par labu starpnieku riska kapitāla daļu īpašniekiem (pateicoties lielākai peļņai no ieguldītā kapitāla), kā arī tiem, kas izmanto finanšu pakalpojumus (pateicoties zemākām cenām par pakalpojumiem).

3.3 Tomēr vienlaicīgi pastāv visaptveroši un uz pieredzi pamatoti pierādījumi, ka **konsolidācijas procesu dēļ finanšu pakalpojumu jomā samazinās darba vietu skaits un tādēļ darbinieku vidū rodas aizvien lielāka nedrošības sajūta**. Nenoliedzami, ka uzņēmējdarbības plānos, kad notiek uzņēmumu apvienošanās un pārņemšana, galvenā uzmanība tiek

pievērsta pirmām kārtām ietaupījumiem, kas rodas, samazinot darbaspēka izmaksas. **Īsākā laika posmā konsolidācijas procesu rezultātā samazinās faktiskais darba vietu skaits, tomēr jāatzīst, ka tādējādi tiek radīta iespēja pilnveidot un attīstīt inovatīvus pakalpojumus un darbību jomas, kas, savukārt, pozitīvi ietekmēs situāciju nodarbinātības jomā**. Novēršot šķēršļus, kuri traucē finanšu pakalpojumu sniedzējiem pilnībā gūt labumu no sinerģijas, kas rodas pārrobežu apvienošanas rezultātā, bankām būtu iespējams sniegt pakalpojumus ar zemākām izmaksām, un tādējādi varētu radīt klientiem draudzīgāku cenu politiku un veicināt pieprasījumu. Tā rezultātā finanšu starpniekiem rastos stimuli veikt ieguldījumus, kam būtu pozitīva ietekme ne tikai nodarbinātības jomā. Izņemot tādas specifiskas jomas kā *callcenter* (klientu atbalsta dienests) un *back office* (kreditēstādes personāls, kas nav tieši saistīts ar klientu apkalpošanu), jaunās darba vietas parasti piesaista kvalificētus un labāk apmaksātus darbiniekus.

3.4 Kaut arī pieņemot, ka nozares konsolidācijai nebūs negatīva ietekme uz faktisko darba vietu skaitu, Komiteja vēlas īpaši uzsvērt, ka nedrīkst ignorēt faktu, ka **starp pastāvošo darba vietu zaudēšanu un jaunu darba vietu radīšanu izveidosies “tukšums” gan laika izteiksmē, gan attiecībā uz nepieciešamo kvalifikāciju, kas iegūstama, pateicoties pārkvalifikācijai**. Brīdī, kad priekšplānā ir izvirzīta nevis darba vietas saglabāšana, bet gan nodarbinātības iespējas, dalībvalstīm galvenā uzmanība ir jāpievērš tālākizglītības un pārkvalifikācijas programmu veicināšanai, kā arī atbilstošas sociālo seku mazināšanas sistēmas nodrošināšanai.

3.5 Ja darba ņēmējiem ir sajūta, ka viņu kvalifikācijas un kompetences ir nepieciešamas arī ātri mainīgajos ekonomiskajos apstākļos, viņi labprātāk akceptēs faktu, ka darba vietas ir mazāk stabilas — parādība, kas saistīta ar nozares “dinamisku konsolidāciju”. Pamatojoties uz šo faktu, **profesionālā izglītība ir jāuzskata ne tikai par instrumentu, lai mazinātu sociālo nestabilitāti, bet arī par būtisku un obligātu elementu, kas nodrošina “dinamiskās konsolidācijas” un tādas Lisabonas stratēģijas ilgstošus panākumus, kuras mērķis ir izveidot ES ekonomiku par svarīgāko uz zinātnes atziņām balstīto ekonomiku pasaulē**. Tādēļ jāizveido atbilstīgs sociālais tīkls, lai mazinātu šādu pārejas posmu bieži vien nopietnās sekas.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Labāka likumdošana

4.1.1 Trīs galvenie principi attiecībā uz labāku likumdošanas praksi ir **vienkāršošana, kodifikācija un skaidri formulējumi**. Ir svarīgi turpināt šo pieeju, lai nodrošinātu nepieciešamo juridisko konsekveni, vienkāršotu īstenošanu un vienotu transponēšanu valstu tiesību aktos.

⁽¹⁾ OV C 65, 17.03.2006.

4.1.2 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu attiecībā uz labāku likumdošanas praksi. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos **rikot biežas un atklātas konsultācijas ar visiem iesaistītajiem dalībniekiem** un pirms katras likumdošanas iniciatīvas **veikt ietekmes novērtējumu** attiecībā uz izmaksām un ieguvumiem plašākajā izpratnē, tostarp ņemot vērā arī **sociālos un ekoloģiskos** aspektus. Turklāt būtiska nozīme ir arī kopā ar Padomi un Parlamentu veicamajiem pasākumiem, lai uzlabotu tiesiskā regulējuma kvalitāti, un ārējos faktorus, kas ietekmē tautsaimniecības sistēmu kopumā.

4.1.3 EESK ir vienprātis ar Komisiju par to, ka, ņemot vērā ES turpmāku paplašināšanos, izaicinājums ir gan pareizi un termiņiem atbilstoši transponēt ES tiesību aktus 25 dalībvalstīs, gan arī pēc tam tos pareizi īstenot. Turklāt Komiteja — tāpat kā Komisija — uzskata, ka **jāizvairās no “goldplating” tendences, t.i., vienpusējas tādu papildu normatīvu pieņemšanas, kas ir pretrunā vienotā tirgus principiem. Nepamatota daudzveidība, kas iezīmējas valstu tiesību aktos par patērētāju aizsardzību, patiesi ir viens no galvenajiem šķēršļiem finanšu pakalpojumu integrācijai Eiropas Savienībā.**

4.1.4 Arī EESK uzskata, ka ir svarīgi veikt **paveiktā darba (ex-post) novērtējumu**, vai ar tiesiskā regulējuma palīdzību patiesi tiek sasniegti izvirzītais mērķis un vai tirgu attīstība atbilst prognozēm vismaz tajās jomās, kas ir iekļautas tā sauktajā “Lamfalussy procesā”.

4.1.5 Kopienas un valstu tiesību aktu konsekvences nodrošināšana jāsāk ar **vissvarīgākajām jomām**, proti, tādām, kurās var būt būtiskas problēmas saistībā ar tiesību aktu saskaņošanu un konsolidāciju, piemēram, **PVKIU (pārvedamu vērtspapīru kolektīvo ieguldījumu uzņēmumi)** realizācijas un reklāmas pasākumu gadījumā. Lai šajā jomā būtu lielāka konkurence un efektivitāte, viens no priekšnoteikumiem ir lielāka rīcības brīvība realizācijas un tirdzniecības nozarēs, kurās iezīmējas būtiski šķēršļi tādēļ, ka vēl nav skaidri noteikts tiesiskais regulējums. Tādēļ īpaši lietderīga ir Komisijas iniciatīva — 2006. gadā izstrādāt attiecīgu paziņojumu vai ieteikumu un Balto grāmatu par aktīvu pārvaldīšanu (*asset management*).

4.1.6 Komisijas ierosinās **apvienot sešpadsmit spēkā esošās direktīvas par apdrošināšanu vienā direktīvā**. EESK atbalsta šo priekšlikumu par kodifikāciju un uzskata to par izcilu piemēru, pēc kura būtu jāvadās arī citās jomās, pieņemot tiesību aktus, kuros ir apkopoti, vienkāršoti un pārstrukturēti līdz šim vairākās direktīvās izklāstītie noteikumi par to pašu tematu.

4.1.7 EESK arī uzskata, ka gadījumā, ja Kopienas tiesību akti ir nepareizi transponēti vai īstenoti, lietderīgi ir uzsākt **pārskatpumu vai saistību neizpildes tiesvedību**. Tomēr Komiteja

konstatē, ka Komisija, ko pēdējā laikā ievērojami ietekmē Padome, aizvien retāk ir veikusi šāda veida darbības.

4.1.8 Neskatoties uz uzlabojumiem un racionalizācijas pasākumiem privātpersonām sniegto finanšu pakalpojumu jomā, nedrīkst atstāt bez uzmanības **problēmas saistībā ar patērētāju informēšanu, izglītošanu un apziņu**, jo tie ir būtiski funkcionējoša tiesiskā regulējuma elementi. Tādēļ iniciatīva — **veikt specifiskas darbības kopā ar patērētāju apvienībām un finanšu nozares pārstāvjiem** — ir ļoti lietderīga, turklāt Komisijai būtu vairāk jādarbojas, lai valstu līmenī šāda prakse tiek, ja ne obligāti ieviesta, tad vismaz uzsvērti ieteikta. Ideja par **ES patērētāju periodisku biļetenu** teorētiski ir ļoti laba. Tomēr jāņem vērā, ka informācijas instrumentiem jābūt tādiem, kas patiesi sasniedz patērētāju. EESK aicina Komisiju sadarboties ar Padomi un Parlamentu, lai pēc Eiropas līmenī paredzēto pasākumu parauga tiktu izvērtēti **saistošāki noteikumi par to, kādā veidā jāiesaista ieinteresētās personas arī valstu līmenī**. *FIN-NET* (instruments, ko patērētāju vairākums līdz šim nepazīst) izveide ir solis vēlamajā virzienā. Saistībā ar minētā instrumenta funkciju pārskatīšanu EESK iesaka iesaistīt patērētāju apvienības un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī sociālos partnerus un paūz gatavību mērķtiecīgi atbalstīt šo iniciatīvu, piemēram, valstu patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs un ekonomikas un sociālo lietu padomēs.

4.1.9 EESK uzskata, ka Komisija, ja tā uzskata, ka informācijas izplatīšana ir nozīmīga, īpaši patērētāju, ieguldītāju un finanšu jomā nodarbināto vidū, nedrīkst pārāk zemu novērtēt **jautājumu attiecībā uz dokumentu pieejamību attiecīgajā valodā**. Komisijai jāpievērš uzmanība šai problēmai un jādarbojas viss nepieciešamais, lai vismaz svarīgākie dokumenti būtu pieejami pēc iespējas vairākās valodās.

4.1.10 EESK atzinīgi vērtē to, ka **patērētājiem, kā arī banku un finanšu uzņēmumu darbiniekiem tiek pievērsta uzmanība** un regulāri tiek prasīts viņu padoms attiecībā uz tēmām, kuras viņiem ir svarīgas. Tirgu integrācijas pievienotā vērtība ir saistīta ar patērētāju apmierinātību, tomēr jāņem vērā arī pieņemto lēmumu ietekme uz sabiedrību. Iepriekšējās direktīvās, kas pieņemtas attiecībā uz finanšu jomu, ne vienmēr tika ņemta vērā šī pieeja. Teksta sadaļā “Vispārīgas piezīmes” minētie ierosinājumi ir paredzēti, lai īpaši uzsvērtu šo aspektu.

4.1.11 Attiecībā uz mijiedarbību ar citām ES ekonomikas politikas jomām EESK jau ir uzsvērusi, ka dažādām lielu Eiropas bankas grupu daļām PVN noteikumi var būt šķērslis, lai nostiprinātu finanšu pakalpojumus⁽²⁾, un ir gandarīta par Komisijas nodomu iesniegt likumdošanas priekšlikumu šajā jomā. Tomēr īpaši uzmanīgi jāpārbauda PVN noteikumu saskaņošanas procesa (ko ir vēlams veikt) potenciālās ekonomiskās, sociālās

⁽²⁾ OV C 65, 17.03.2006.

un ekoloģiskās sekas. EESK jau ir norādījusi, ka pašreizējā situācija var kavēt finanšu tirgus pilnīgu integrāciju un galīgu izveidi. Turklāt Komiteja vēlētos vēlreiz pievērst uzmanību ar ārpakalpojumiem saistītajai problēmai, **kas varētu pārmērīgi saasināties tādēļ, ka nodokļu sistēmas nav saskaņotas**, un negatīvi ietekmētu nodarbinātību, pakalpojumu kvalitāti un sistēmas kopējo uzticamību. EESK uzskata, ka šo tematu būtu rūpīgi jāizskata arī, ņemot vērā bieži vien neapmierinošos rezultātus ārpakalpojumu praksē.

4.2 Atbilstīgas regulācijas un uzraudzības struktūras

4.2.1 Neapšaubāmi pozitīvi vērtējams ir mērķis **veicināt koordināciju starp tirgus uzraudzības iestādēm. Pakāpeniski nostiprinot 3. līmeņa komiteju lomu** un saskaņojot locekļu pienākumus, “*Lamfalussy* procesa” ietvaros, varētu vieglāk sasniegt šo mērķi. Tādā veidā varētu papildināt ES tiesisko regulējumu. Tādējādi būtu iespējams gan atslogot Komisijas darbu, gan samazināt “*goldplating*” risku, ko rada dalībvalstis un uzraudzības iestādes.

4.2.2 EESK uzskata, ka pašlaik vēl ir par agri apsvērt iespēju par tādas vienas uzraudzības iestādes izveidi Eiropas Savienībā, kas būtu atbildīga par uzraudzības koordināciju. Tomēr valstu uzraudzības iestādēm aktīvi un pastāvīgi jāsadarbjas un jāmēģina izveidot **kopīgi rīcības kodeksi un standarta procedūras**. Tādā veidā izveidota lielāka savstarpējā uzticēšanās būtu pirmais solis šajā procesā, kura rezultātā nākotnē izveidotu ES uzraudzības iestādi, kas uzraudzītu lielas finanšu, banku un apdrošināšanas grupas, kuras darbojas vairākās dalībvalstīs. Vispirms ir svarīgi noteikt galveno uzraudzības iestādi, kas atrastos mātesuzņēmuma mītnes valstī un kuras pienākums būtu uzraudzīt citās Eiropas valstīs aktīvos meitasuzņēmumus un saistītos uzņēmumus. Starptautiskie uzņēmumi un uzraudzības iestādes varētu gūt ievērojamu labumu no iekšējā tirgus, jo tādējādi tie izvairītos no vairākkārtējas finanšu pārskatu un atskaišu sniegšanas un tiem nebūtu jāreķinās ar atšķirīgiem valstu noteikumiem.

4.2.3 Metode, kas minēta, piemēram, direktīvā par tirgus jaunprātīgu izmantošanu, būtu jāpopularizē. Pateicoties ļoti detalizētam direktīvas projektam, transponēšana valsts tiesību aktos noritēja ļoti vienoti un pārvaldes iestādēm varēja uzlikt lielu atbildību. Tās sadale notika Eiropas līmenī, nosakot, kurus specifiskus pienākumus jānodod no vienas uzraudzības iestādes citas iestādes pārziņā.

4.2.4 **Pieņemot starptautiskos finanšu pārskatu standartus (IFRS — International Financial Reporting Standards)**, radās piemērota izdevība, lai vienkāršotu uzņēmējdarbības grāmatvedību un to pielāgotu moderniem standartiem. Tā varētu būt arī izdevība, lai **vienādotu prasības attiecībā uz informāciju, kas**

starpniekiem jāiesniedz uzraudzības iestādēs. EESK uzskata, ka līdz ar IFRS pieņemšanu vairāk nav pamata atlikt vai kavēt minētā mērķa sasniegšanu, kas ir būtisks priekšnosacījums, lai Eiropas mērogā būtu efektīva un sekmīga koordinācija un sadarbība uzraudzības jomā. Tomēr šis process būtu jāpielāgo attiecīgajiem ES projekta “*Solvency II*” (Maksāspēja II) mērķiem. Protams, uzņēmumiem, kas savus pārskatus un konsolidētos pārskatus vēl nav pielāgojuši IFRS, nebūtu jānonāk neizdevīgākā situācijā salīdzinājumā ar tiem, kas jau ir izpildījuši savu pienākumu.

4.3 Pašreizējās un turpmākās iniciatīvas likumdošanas jomā

4.3.1 Pašreizējās iniciatīvas

4.3.1.1 Attiecībā uz privātklientu bankām uzsāktas trīs svarīgas iniciatīvas. Saistībā ar iniciatīvu hipotekāro kredītu jomā EESK⁽³⁾ jau ir paudusi pamatotas šaubas par iespēju integrēt tirgu, ņemot vērā tiesiska rakstura aspektus un būtiskas problēmas, kas izklāstītas nesen izstrādātajā atzinumā. EESK gaida Komisijas pamatnostādnes un atbildi uz celtajiem iebildumiem.

4.3.1.2 Komisijas ierosinātie grozījumi direktīvā par patēriņa aizdevumiem, kas ir iesniegti izskatīšanai Parlamentā, var uzlabot iepriekšējo priekšlikumu, kaut arī šie grozījumi pilnībā neapmierina patērētāju prasības. EESK ar interesi gaida minētās apspriešanas rezultātu un cer, ka direktīva tiks ātri pieņemta.

4.3.1.3 Arī **direktīvai par maksājumu pakalpojumiem** ir nozīmīga loma. Attiecībā uz pārrobežu maksājumu pakalpojumiem vēl joprojām pastāv nepietiekama pārredzamība. Finanšu sistēmā būtu jāpiemēro Konkurences ģenerāldirektorāta izstrādātie konkurences, pārredzamības un salīdzināmības noteikumi. Vienotas ES maksājumu zonas (SEPA) izveide līdz 2010. gadam ir tālejošs un atzinīgi vērtējams mērķis, kas nodrošina pārrobežu maksājumu lielāku efektivitāti un pilsoņiem dod drošības sajūtu. Tomēr jāņem vērā, ka dažās dalībvalstīs jau ir efektīvas un zemu izmaksu sistēmas (piemēram, tiešais debets). Īstenojot SEPA, jāņem vērā patērētāju intereses un jāsniedz pievienotā vērtība. EESK pašlaik gatavo atsevišķu atzinumu par maksājumu pakalpojumiem, kurā tā plaši izklāstīs savu nostāju.

4.3.1.4 Pārstrādājot Banku direktīvas 16. pantu un Apdrošināšanas direktīvas 15. pantu, **jāpārbauda noteikumi par būtisko līdzdalību**. Šāda pārbaude ir ļoti svarīgs pasākums, ar kura palīdzību var novērst, ka dažas uzraudzības iestādes, aizbaidinoties ar finanšu sistēmu rūpīgu pārvaldību, varētu kavēt iekšējā tirgus līdzsvarotu attīstību. EESK uzskata, ka sistēmas stabilitāti visiedarbīgāk var nodrošināt, veicinot tās efektivitāti, nevis ierobežojot kontroles pār uzņēmumu nodošanu.

⁽³⁾ OV C 65, 17.03.2006.

4.3.1.5 Tā kā **mijieskaita un norēķinu sistēmu** jomā nav regulējošu tiesību aktu, tiek veicināts, ka saglabājas augstas izmaksas un regulāra jaunprātīga izmantošana. Pārrobežu mijieskaita un norēķinu infrastruktūra ir saistīta ar lielākām izmaksām un ir neefektīvāka par attiecīgajām valstu sistēmām. EESK atzinīgi vērtētu tādas pamatdirektīvas pieņemšanu, kas veicinātu Eiropas dalībnieku konkurētspēju, tostarp konkurējot starptautiskajā līmenī. Efektīvs un sakārtots tirgus piesaista ieguldījumus un Eiropai nepieciešami ieguldījumi, ja tā patiesi vēlas sasniegt mērķi attiecībā uz ekonomikas un nodarbinātības izaugsmi.

4.3.2 Aktuālas piezīmes

4.3.2.1 EESK piekrīt Komisijas vērtējumam attiecībā uz nepamatotiem šķēršļiem, kas traucē pilnīgi īstenot brīvu kapitāla apriti un veikt pārrobežu ieguldījumus.

4.3.2.2 Komisija ir paudusi skeptisku nostāju attiecībā uz tā saukto **“26. režīmu” finanšu pakalpojumu jomā. Savukārt minimālās saskaņošanas princips** pieļauj pārāk daudz iespēju, lai radītu atšķirības. Mītnes valsts princips bija izcils līdzeklis, lai veiktu liberalizāciju un veicinātu konkurenci ES. Jo lielāka būs savstarpējā uzticēšanās atsevišķu dalībvalstu iekšējās likumdošanas kvalitātei, jo pilnīgāk šo principu pieņems dalībvalstis. Ņemot vērā iepriekš minēto, mērķis — pilnībā **saskaņot tiesisko regulējumu** — veicina un nostiprina **tā sauktās uz uzticēšanos balstītās attiecības**, kas ir kopīgas uzraudzības kultūras pakāpeniskas veidošanās pamatā. Tā rezultātā būtu iespējama svarīgāko finanšu pakalpojumu līguma klauzulu saskaņošana. EESK vērs uzmanību uz to, ka līdz šim vēl nav pierādīts, ka 26. režīms ir (efektīvi) piemērojams, un Komisijai noteikti būtu jāuzsāk detalizēts pētījums attiecībā uz minētā režīma piemērošanu. Savā agrākajā atzinumā EESK ir konstatējusi, ka [26. režīms] varētu būt reāla iespēja pēc tam, kad būtu rūpīgi pārbaudītas visu 25 dalībvalstu tiesību normas un līgumi un būtu konstatēts, ka “paralēlais” instruments nav pretrunā ar kādas dalībvalsts noteikumiem un tiesisko regulējumu. **Standartizācijas noteikumi** nekādā gadījumā **nedrīkst kavēt jaunu produktu piedāvāšanu, tādējādi kļūstot par inovācijas “bremzi”** ⁽⁴⁾.

4.3.3 Turpmākās iniciatīvas

4.3.3.1 Nesen izstrādātajā atzinumā par 2005. gada jūlija Zaļo grāmatu EESK ir uzsvērusi, ka **pasākumi attiecībā uz PVKIU ir lietderīgi** ⁽⁵⁾: “Ieguldījumu fondi konkurē ar tādām finanšu produktiem kā **mainīgas daļu kapitāla polises** (“unit-linked policies”), ko ieguldītāji uzskata par ieguldījumu fondiem līdzīgu produktu, kaut gan šādu polišu tiesisks regulējums ir

pilnīgi atšķirīgs. Tas var negatīvi ietekmēt ieguldītāja izvēli, kā rezultātā attiecīgo ieguldījumu izmaksu un riska līmenis var palielināties. EESK uzskata, ka minēto problēmu nav iespējams atrisināt, samazinot konkurenci vai samazinot ieguldījumu fondiem uzliktos ierobežojumus un no fondiem pieprasītās garantijas. Tā vietā Komiteja aicina veikt paaugstināt standartus, lai uz tādām finanšu produktiem, ko ieguldītāji uzskata par tiešu alternatīvu ieguldījumu fondiem, tiktu attiecinātas normatīvās prasības, kas ir līdzīgas prasībām, ko izvirza minētajiem fondiem.” Nevienlīdzīgas prasības attiecībā uz fondiem un mainīgām daļu kapitāla polisēm, nepilnīga Eiropas apliecību attīstība tādēļ, ka dažas uzraudzības iestādes vēl joprojām liek šķēršļus, nepietiekama izmaksu pārredzamība, īpaši izstāšanās gadījumā, tirgus sadrumstalotība un augstas attiecīgās izmaksas ir tikai dažas no atzinumā minētajām problēmām. Katrā ziņā EESK ir norūpējusies, ka dažās dalībvalstīs ir ieviesti garantēta kapitāla fondi, neizvirzot noteikumu, ka pārvaldes sabiedrību rīcībā jābūt atbilstīgam pašu kapitālam. Tas varētu radīt nepietiekamu patērētāju aizsardzību gadījumā, ja tirgus attīstība būtu īpaši nelabvēlīga. EESK aicina Komisiju novērst šo trūkumu un noteikt atbilstīgas prasības attiecībā uz pašu kapitālu sabiedrībās, kas piedāvā garantēta kapitāla fondus, kā arī īpašu un atbilstīgu uzraudzības līmeni. EESK apzinās nepieciešamību nodrošināt, lai PVKIU darbs kļūtu efektīvāks citastarp tādēļ, ka PVKIU kā būtiska pensiju fondu sistēmas daļa sniedz ievērojamu palīdzību, lai risinātu Baltās grāmatas sākumā minēto problēmu, proti, tāda ievērojama deficīta finansējums pensiju pabalstu jomā, kas skar lielāko daļu Eiropas ekonomiku.

4.3.3.2 EESK ir vienprātis ar Komisiju, ka liela nozīme (ne tikai no finansiālā aspekta) ir **tiesībām, kas garantē piekļuvi bankas kontam**. Modernas ekonomikas laikā, bankas konta esamība piešķir katram iedzīvotājam sava veida “ekonomisko pilsonību”. Dažās dalībvalstīs šāda veida pilsoņu tiesības ir likumīgi atzītas, un piekļuve svarīgākajiem finanšu sistēmas pakalpojumiem ir nodrošināta par iespējami zemākām izmaksām. Citās valstīs šajā sakarā palielinās tādu uzņēmumu informētība, kas par pāris *euro* mēnesī kopā ar bankas kontu piedāvā pakalpojumu “paketi”.

4.3.3.3 Jācenšas sasniegt mērķi — **novērst šķēršļus bankas kontu pārrobežu lietojuma jomā**, kā rezultātā tiktu veicināta maksas par banku pakalpojumiem samazināšana. Pateicoties iespējai atvērt un lietot bankas kontus tiešsaistē, būtu patiesi iespējams panākt kontu mobilitāti Eiropā. Tomēr jāņem vērā, ka ne visi patērētāji prot un vēlas izmantot informācijas tehnoloģijas. Komisijai būtu jāatrod risinājums, kas apmierinātu arī šo — parasti sociāli neaizsargātāko — iedzīvotāju grupu pārstāvju vajadzības. Jāuzsver, ka šo iespēju var īstenot tikai tad, ja tiks veicināta patiesa un konstruktīva uzraudzības iestāžu

⁽⁴⁾ OV C 65, 17.03.2006.

⁽⁵⁾ OV C 110, 17.05.2006.

sadarbība. Attiecībā uz Baltajā grāmatā izvirzītajiem priekšlikumiem Komisija 2006. gada 16. maijā nolēma⁽⁶⁾ uzdot ekspertu grupai izvērtēt klientu mobilitāti attiecībā uz bankas kontiem.

4.4 Starptautiskais aspekts

4.4.1 Neapšaubāmi, atzinīgi vērtējams ir Komisijas tālejošais mērķis, saskaņā ar ko ES jāuzņemas vadoša loma standartu noteikšanā starptautiskajā līmenī. Turklāt saskaņā ar Dohas sarunu kārtā izteiktajiem ieteikumiem EESK pauž cerību, ka Eiropa virzīs visattīstītākās valstis, lai tās sniegtu atbilstīgu tehnisko un finansiālo atbalstu mazāk attīstītajām valstīm attiecībā uz regulējuma un īstenošanas jautājumiem, kas saistīti ar noslēgtajiem līgumiem un pieņemtajiem standartiem. Laikā, kad progresē starptautiskā integrācija, jāņem vērā arī tādu vājāko tautsaimniecību vajadzības, kas ir atkarīgas no ieguldījumiem.

Briseļē, 2006. gada 5. jūlijā

EESK uzskata, ka Komisijai jāņem vērā šīs vajadzības pārrunu un dialoga laikā ar citām augsti attīstītām valstīm.

4.4.2 EESK aktīvi atbalsta Komisiju, kā arī citas Eiropas iestādes atbalsta cīņā pret jebkura veida noziedzību, kas citastarp bieži ir saistīta ar starptautisko terorismu, un ir apņēmies apkarot finanšu sistēmu izmantošanu noziedzīgām darbībām. Pastāv dažādi ekonomisko noziegumu veidi — uzņēmumu un komerciāla krāpšana, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana, izvairīšanās no nodokļu maksāšana vai korupcija. Finanšu pakalpojumu aprīte bieži tiek izmantota, lai īstenotu noziedzīgos nolūkus. EESK aicina finanšu iestādes iespēju robežās atbalstīt atbildīgās iestādes, kurām savukārt pietiekami jāņem vērā finanšu iestādes norādījumi. Ja kompetentās iestādes informēs finanšu iestādes par pasākumiem, ko tās veikušas, pamatojoties uz finanšu iestādes sniegto informāciju par aizdomīgiem darījumiem, tām būs lielāka motivācija arī turpmāk veikt un palielināt nepieciešamos centienus.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ 2006/355/EK: Komisijas lēmums (2006. gada 16. maijā) par ekspertu grupas izveidošanu klientu mobilitātei attiecībā uz bankas kontiem (OV L 132, 19.05.2006.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam, ar ko apstiprina Eiropas Kopienas pievienošanās Hāgas vienošanās par [rūpniecisko] dizainparaugu starptautisko reģistrāciju Ženēvas aktam, kurš pieņemts 1999. gada 2. jūlijā”

COM(2005) 687 galīgā redakcija 2005/0273 CNS

un

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulas (EK) Nr. 6/2002 un (EK) Nr. 40/94, lai nodrošinātu, ka stājas spēkā Eiropas Kopienas pievienošanās Hāgas vienošanās par [rūpniecisko] dizainparaugu starptautisko reģistrāciju Ženēvas aktam”

COM(2005) 689 galīgā redakcija 2005/0274 CNS

(2006/C 309/07)

Padome, saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 308. un 300. pantu 2005. gada 2. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 308. pantu 2005. gada 14. februārī nolēma apspriesties ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

“Priekšlikums Padomes regulai, ar ko groza Regulas (EK) Nr. 6/2002 un (EK) Nr. 40/94, lai nodrošinātu, ka stājas spēkā Eiropas Kopienas pievienošanās Hāgas vienošanās par [rūpniecisko] dizainparaugu starptautisko reģistrāciju Ženēvas Aktam”

COM(2005) 689 galīgā redakcija 2005/0274 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa pieņēma atzinumu 2006. gada 31. maijā. Ziņotājs bija **Bryan Cassidy** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 155 balsīm par, 3 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. EESK secinājumu un ieteikumu kopsavilkums.

aktiem. Tās automātiski kļūst par Hāgas Savienības locekļiem, šobrīd tajā ietilpst 42 līgumslēdzējas valstis, starp tām — 12 ES dalībvalstis (¹).

Abi Komisijas priekšlikumi ir savstarpēji saistīti, un tādēļ EESK tos aplūko vienā dokumentā.

EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumus.

2. Komisijas priekšlikumu galvenie elementi.

2.1 Minēto priekšlikumu mērķis ir izveidot saikni starp Kopienas reģistrēto dizainparaugu sistēmu un Hāgas rūpniecisko dizainparaugu starptautiskās reģistrācijas sistēmu, EK pievienojoties Hāgas vienošanās Ženēvas aktam. Pirmais priekšlikums attiecas uz pievienošanās minētajam aktam. Otrs priekšlikums paredz grozīt attiecīgās regulas, lai pievienošanās kļūtu iespējama.

2.2 Hāgas sistēmas pamatā ir Hāgas vienošanās par [rūpniecisko] dizainparaugu starptautisko reģistrāciju. Minēto vienošanos veido trīs atšķirīgi akti: Londonas 1934. gada akts, Hāgas 1960. gada akts Ženēvas 1999. gada akts. Materiālo tiesību normu ziņā minētie trīs akti ir autonomi un pastāv līdzās. Līgumslēdzējas puses var lemt, vai tās kļūs par līgumslēdzēju pusi tikai vienam no tiem, diviem vai visiem trim

2.3 Pievienošanās aktam dotu iespēju dizainparaugu autoriem visā EK iegūt jaunu dizainparaugu aizsardzību jebkurā Ženēvas akta dalībvalstī, iesniedzot vienotu pieteikumu. Tas būtu vēl viens papildu veids pieteicēju dizainparaugu aizsardzības nodrošināšanai, proti, aizsardzība tiktu nodrošināta valsts līmenī, Kopienas līmenī ar Kopienas reģistrēto dizainparaugu sistēmas palīdzību un arī starptautiskā līmenī — ar Hāgas sistēmas palīdzību.

2.4 Tā rezultātā tiktu izveidota vienkāršāka, ekonomiski efektīvāka un rentablāka sistēma. Atbilstoši Hāgas sistēmai, pieteicējiem netiek izvirzīta prasība iesniegt dokumentu tulkojumus, maksāt atsevišķu maksu birojiem un aģentiem dažādās valstīs, tāpat arī sekot reģistrācijas atjaunošanas termiņiem attiecīgajās valstīs. Tā vietā ir jāiesniedz vienots pieteikums, maksājot vienotu maksu, kā rezultātā tiek iegūtas starptautiski reģistrētas dizainparauga tiesības nosauktajās Ženēvas akta līgumslēdzējās valstīs.

(¹) Beļģija, Igaunija, Francija, Vācija, Grieķija, Ungārija, Itālija, Latvija, Luksemburga, Nīderlande, Slovēnija un Spānija. Eiropas Savienība pati par sevi šobrīd nav Hāgas sistēmas dalībpietise.

2.5 Kopienas dizainparaugu sistēma nodrošina iespēju dizainparaugu izstrādātājiem iegūt aizsardzību jauniem un oriģināliem dizainparaugiem, kas atšķiras ar to vizuālo noformējumu, piešķirot individuālas monopoltiesības uz reģistrētajiem dizainparaugiem, kas ir vienotas un spēkā esošas visā EK teritorijā. Reģistrētās dizainparaugu tiesības pastāv arī katrā dalībvalstī, taču Kopienas dizainparaugu sistēma ir ekonomisks un ērts veids, kā jebkurš uzņēmums, kurš veic darbību Eiropas tirgū, var iegūt vienotu aizsardzību visā Kopienas teritorijā.

2.6 Hāgas vienošanās par rūpniecisko dizainparaugu starptautisku reģistrāciju paredz tādas sistēmas izveidošanai, kuras pārvaldi īsteno Pasaules intelektuālā īpašuma organizācija (PĪO), un saskaņā ar kuru, aizpildot vienu dizainparauga reģistrācijas pieteikumu un maksājot vienotu maksu, iegūstama vairāku dizainparaugu reģistrācija nosauktajās līgumslēdzējās valstīs. Hāgas sistēmu var izmantot jebkuras minēto vienošanos parakstījušas valsts iedzīvotāji, valstspiederīgie, vai tajā dibināts uzņēmums. Pašreiz PĪO nesāņem pieteikumus, kas iesniegti ar attiecīgā valsts biroja starpniecību. Tieša pieteikumu iesniegšana PĪO palīdz novērst nevajadzīgu darba dublēšanu un divkāršu maksājuma veikšanu ITSB.

2.7 Viena no Hāgas sistēmas priekšrocībām — atvieglota izmaiņu reģistrēšana attiecībā uz dizainparaugu aizsardzību un reģistrācijas atjaunošana termiņa beigās.

2.8 Hāgas vienošanās Ženēvas akts stājās spēkā 2003. gada 23. decembrī. Papildus citām izmaiņām, kas paredzētas, lai nodrošinātu sistēmas plašāku pieejamību, tas pieļauj starpvaldību organizāciju, piemēram, EK pievienošanas Hāgas sistēmai. Šobrīd Ženēvas akta dalībpusēs ir 19 valstis, tostarp arī Šveice, Singapūra un Turcija. Vairākām dalībvalstīm vēl jāparaksta vai jāratificē akts.

2.9 Saskaņā ar Ženēvas aktu pieteikums iesniedzams tikai vienā no divām valodām — angļu vai franču.

2.10 Paredzams, ka 2006. gada novembrī aktu parakstīs Amerikas Savienotās Valstis, un ES un ASV līdzdalībai

vajadzētu rosināt arī citus lielākos tirdzniecības partnerus (Ķīnu, Japānu, Koreju) pievienoties aktam, tādējādi nodrošinot reģistrācijas iespējas vairākās nozīmīgās valstīs.

2.11 Priekšlikumā paredzēta saiknes izveidošana starp EK, kas Ženēvas akta kontekstā uzskatāma par vienu valsti, un Hāgas sistēmu, tādējādi palielinot minētās sistēmas lietderību.

3. Īpašas piezīmes.

3.1 Priekšlikumā Padomes lēmumam [COM (2005) 687 — galīgā redakcija] paredzētas Eiropas Kopienas tiesības rīkoties kā vienai valstij Hāgas Savienībā attiecībā uz Kopienas dizainparaugu sistēmu. Ar grozījumiem Regulā (EK) Nr.6/2002 (Kopienas dizainparaugu regula) stājas spēkā pievienošanās Ženēvas aktam.

3.2 Ar grozījumu Regulā (EK) Nr. 40/94 (Kopienas regula par preču zīmē) Iekšējā tirgus saskaņošanas birojam (OHIM) Alikantē tiktu atļauts pieņemt maksājumus par dizainparaugu reģistrāciju saskaņā ar Ženēvas aktu.

3.3 Priekšlikuma par minēto divu Kopienas regulu grozīšanu juridiskais pamats ir EK dibināšanas līguma 308. pants.

3.4 Notiek konsultēšanās ar Eiropas Parlamentu. Uz abiem priekšlikumiem neattiecas koplēmuma procedūra.

3.5 Lēmums Padomē jāpieņem vienbalsīgi.

4. Izmaksas.

4.1 Paredzams, ka minētais priekšlikums neradīs papildu izmaksas, jo tas attiecas uz grozījumiem regulās, kas ir tieši piemērojamas dalībvalstīs.

4.2 Pašreiz par dizainparaugu reģistrāciju ir jāmaksā reģistrēšanas maksa un reģistrācijas atjaunošanas maksa katrā valstī, kuros tos reģistrē. Parasti valstu noteiktās reģistrācijas maksas nepārsniedz 100 *euro*, taču papildu izmaksas un neērtības rada valūtas konvertācija, veicot starptautisku reģistrāciju.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Septītās pamatprogrammas darbībās un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007–2013)”

COM (2005) 705 galīgā redakcija — 2005/0277 (COD)

(2006/C 309/08)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 167. pantu un 172. panta 2. punktu 2006. gada 1. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 31. maijā. Ziņotājs — WOLF kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 152 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums

1.1 Komisijas priekšlikumā ir ietvertas prasības, nosacījumi un procedūras, kas uzņēmumiem, augstskolām, pētniecības centriem vai citām juridiskām personām ļauj saņemt atbalstu, kas paredzēts Septītajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem.

1.2 Komiteja atbalsta lielāko daļu ierosināto nosacījumu un uzskata, ka to piemērošana uzlabo administratīvās procedūras, kā arī rada iespējas šo procedūru ievērojamai vienkāršošanai. Attiecībā uz vēl neizstrādātajiem Komisijas iekšējiem īstenošanas noteikumiem un ņemot vērā plānoto vienkāršošanu, Komiteja arī šajos noteikumos iesaka pievērst uzmanību pastiprinātai vienādošanai un to vienotai īstenošanai (piemēram, attiecībā uz piemērojamiem kritērijiem).

1.3 Tā kā attiecīgie Komisijas iekšējie īstenošanas noteikumi vēl nav izstrādāti, vēl nav iespējams novērtēt dažādas īpašas nosacījumu un procedūru piemērošanas sekas. Šādos gadījumos (piemēram, papildu izmaksu atlīdzināšana) Komiteja iesaka — vismaz sākumā — piemērot līdzšinējos noteikumus, tādējādi izvairoties no iespējama kaitējuma attiecīgajiem atbalsta saņēmējiem.

1.4 Komiteja atbalsta jauno finansējuma apmēru, kas paredzēts attiecīgajām jomām un attiecīgajiem atbalsta saņēmējiem, jo īpaši tādēļ, ka šādā veidā tiek uzlabots atbalsts MVU.

1.5 Komiteja iesaka piešķirt vienādas tiesības visām pētniecības iestādēm, kas galvenokārt tiek finansētas no publiskiem līdzekļiem; tām būtu jāpiešķir vienādas tiesības un iespējas neatkarīgi no šo institūciju juridiskās formas.

1.6 Komiteja iesaka gan līguma sastādīšanā, gan arī līdzekļu izvēlē potenciālajiem dalībniekiem turpmāk piešķirt lielāku rīcības brīvību. Tas jo īpaši attiecas uz līgumslēdžu pušu tiesībām piekļūt jaunām zināšanām un, kā arī uz šo pušu aizsardzības tiesībām (“foreground”) un/vai tiesībām piekļūt iepriekš uzkrātām zināšanām un aizsardzības tiesībām (“background”). Šajā gadījumā piekļuves tiesības bez atlīdzības būtu jānosaka nevis kā vienīgā iespēja (kā to ierosināts darīt atsevišķos gadījumos), bet gan jāpiedāvā vienīgi kā alternatīva iespēja.

1.7 Detalizētāks šā jautājuma izklāsts atrodams 4. nodaļā.

2. Ievads

2.1 Priekšlikumā par Septīto pamatprogrammu (RP7) pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam) ⁽¹⁾ Komisija ir aprakstījusi pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu plānotās veicināšanas mērķus, saturu, tematus, kā arī šim laika periodam piešķiramos līdzekļus. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pieņēmusi atzinumus ⁽²⁾ gan par šo tematu, gan arī par citiem sagatavojamiem un papildinošiem Komisijas priekšlikumiem (jo īpaši par tā saucamajām specifiskajām programmām) ⁽³⁾.

2.2 Komisijas priekšlikumā, kas ir šā atzinuma temats, ir ietvertas prasības, nosacījumi un procedūras, kas uzņēmumiem, augstskolām, pētniecības centriem vai citām juridiskām personām ļauj iesaistīties Septītās pamatprogrammas pasākumos, t.i., saņemt šajā programmā noteikto atbalstu.

2.3 Īpaši ir jāatzīmē Komisijas nodoms vienkāršot ar pētniecības veicināšanu saistītās administratīvās procedūras. Komiteja šo nodomu ir atbalstījusi un apstiprinājusi arī līdzšinējos atzinumos; tā atkārtoti iesaka vienkāršot administratīvās procedūras un samazināt ar tām saistīto darba un izmaksu apjomu, tādējādi uzlabojot Eiropas pētniecības programmu efektivitāti. “Darba un izmaksu apjoms, kas saistīts ar pieteikumu iesniegšanu un apstiprinājumu saņemšanu, pašreiz ir pārāk liels un rada problēmas minēto programmu dalībniekiem, kas pārstāv zinātni un rūpniecību. Eiropas pētniecības programmu dalībniekiem ir jāgūst labums no līdzdalības minētajās programmās, neraugoties uz risku un darba apjomu saistībā ar pieteikumu iesniegšanu. Tas it īpaši attiecas uz mazākiem programmas dalībniekiem, kā, piemēram, MVU (maziem un vidējiem uzņēmumiem) vai mazākām pētniecības grupām no universitātēm un pētniecības centriem” ⁽⁴⁾. Ierosinātajiem dalības nosacījumiem mērķtiecīgi ir jāveicina arī paredzētā vienkāršošana.

⁽¹⁾ COM (2005) 119 galīgā redakcija.

⁽²⁾ COM (2005) 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445 galīgā redakcija.

⁽³⁾ OV C 65, 17.03.2006 un CESE 583/2006.

⁽⁴⁾ OV C 65, 17.03.2006.

2.4 Komisijas priekšlikumā, kas ir šā atzinuma temats, ir aprakstīti nepieciešamie nosacījumi, lai Kopienas piešķirtos līdzekļus pētniecībai un attīstībai (RP7) varētu izmantot iespējami efektīvi, sekmīgi un taisnīgi.

2.5 Ar ierosināto uzņēmumu, pētniecības centru un augstskolu dalības nosacījumu palīdzību ir jāizveido Septītās pamatprogrammas efektīvas īstenošanas vienota un pārredzama sistēma, kā arī visiem tās dalībniekiem jānodrošina vienkāršas dalības iespējas. Tādējādi tiks atbalstīti dažādu veidu uzņēmumi, pētniecības centri un augstskolas un veicināta tādu dalībnieku iesaistīšanās, kas pārstāv Kopienas attālākos reģionus.

3. Komisijas priekšlikuma saturs

3.1 Komisijas ierosinātajos Septītās pamatprogrammas līdzdalības nosacījumos ir jāīsteno daudzi minētās vienkāršošanas aspekti, galvenokārt pamatojoties uz Sestajā pamatprogrammā (RP6) noteiktajiem principiem. Šajā nodaļā ir saīsinātā veidā apkopoti daži svarīgi punkti.

3.2 Komisijas priekšlikumā ir ietverti ievada noteikumi, līdzdalības nosacījumi attiecībā uz netiešām darbībām un ar tām saistītās procedūras, Kopienas finanšu ieguldījums, rezultātu izplatīšanas un izmantošanas noteikumi, piekļuves tiesības iepriekš uzkrātām un jaunām zināšanām un aizsardzības tiesībām, kā arī nosacījumi attiecībā uz Eiropas Investīciju banku.

3.3 Noteikumi līdzdalībai netiešās darbībās.

3.3.1 Netiešās darbībās jāpiedalās vismaz trim juridiskām vienībām, kas ir reģistrētas kādā no dalībvalstīm vai asociētajām valstīm, turklāt katrai no tām jābūt reģistrētai citā dalībvalstī vai asociētā valstī.

3.3.2 Koordinācijas un atbalsta pasākumos, kā arī pētnieku sagatavošanai un viņu profesionālajai izaugsmei veltītos pasākumos obligāti ir jāpiedalās vismaz vienai juridiskai vienībai.

3.3.3 Tādu netiešu darbību, kas ir veltītas Eiropas Pētniecības padomes finansētas progresīvās pētniecības atbalstam, obligāts nosacījums ir kādā dalībvalstī vai asociētā valstī reģistrētas vienas juridiskas vienības līdzdalība.

3.4 Kopienas finanšu ieguldījums.

3.4.1 Kopienas finanšu ieguldījums pētniecības un tehnoloģiju attīstības pasākumos var sasniegt līdz 50 % no kopējām attaisnotajām izmaksām.

3.4.1.1 Ja minētajos pasākumos ir iesaistītas sabiedriskas organizācijas, vidējās un augstākās izglītības iestādes, pētniecības organizācijas⁽⁵⁾ un MVU, Kopienas attiecīgais finanšu ieguldījums var sasniegt līdz pat 75 % no kopējām attaisnotajām izmaksām.

3.4.2 Kopienas finanšu ieguldījums demonstrējumu pasākumos var sasniegt līdz 50 % no kopējām attaisnotajām izmaksām.

⁽⁵⁾ Komisijas priekšlikumā jēdziens "pētniecības organizācijas" ir definēts 2.1. pantā; citā vietā kā sinonīmi tiek lietoti arī jēdzieni "pētniecības institūcija" un "pētniecības centrs".

3.4.3 Kopienas finanšu ieguldījums pasākumos, kas veikti progresīvās pētniecības, koordinācijas un atbalsta pasākumu, kā arī pētnieku sagatavošanas un profesionālās izaugsmes pasākumu atbalstam, var sasniegt līdz 100 % no kopējām attaisnotajām izmaksām.

3.4.4 Kopienas finanšu ieguldījums pārvaldībā, revīzijas sertifikātu izsniegšanā un citos pasākumos, kas 33. panta 1., 2 un 3. punktā nav minēti, var sasniegt līdz 100 % no kopējām attaisnotajām izmaksām.

3.4.5 Attiecībā uz izcilības tīkliem tiek ierosināts īpašs vienreizējs maksājums. Noteikumos ir paredzēts, ka vienreizējais maksājums ir fiksēta summa, ko aprēķina atkarībā no izcilības tīklā iesaistīto pētnieku skaita un pasākuma ilguma.

3.5 Citi noteikumi.

— Noteikumos izklāstīta kārtība, kādā tiek publicēti uzaicinājumi iesniegt projektu priekšlikumus, kā arī priekšlikumu iesniegšanas, novērtēšanas, atlases un dotāciju piešķiršanas procedūras.

— Iepriekšējās pamatprogrammās izstrādātā novērtēšanas procedūra tiek pārņemta bez būtiskām izmaiņām. Komisija sagatavos dotāciju nolīguma paraugu, kurā tiks noteiktas dalībnieku savstarpējās tiesības un pienākumi, kā arī to tiesības un pienākumi pret Komisiju.

— Komisijas dokumentā tiek ierosināti trīs dotāciju veidi: attaisnoto izmaksu atlīdzināšana, vienreizējie maksājumi un vienotās likmes finansējums. Progresīvās pētniecības pasākumiem Eiropas Pētniecības padomes Zinātniskā padome ierosinās piemērotu finansēšanas kārtību.

3.6 Attiecībā uz izplatīšanu un izmantošanu, kā arī attiecībā uz piekļuves tiesībām (īpašumtiesības, aizsardzība, publicēšana, izplatīšana un izmantošana, piekļuves tiesības iepriekš uzkrātajām un jaunajām zināšanām, kā arī aizsardzības tiesībām) ir jāsauglabā iespējami liela kontinuitāte. Pārmaiņām jānodrošina dalībnieku lielāka elastība projektu izpildes gaitā. Tiek saglabāta iespēja neietvert zināmas iepriekš uzkrātas zināšanas un aizsardzības tiesības, kā arī paredzēt citus nosacījumus, kas nav iekļauti līdzdalības noteikumos. Ir uzlabota izplatīšanas un publicēšanas prasību saskaņotība.

3.7 Kā noteikts jau Sestajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (RP6), konsorcija dalībnieki būs atbildīgi par viņiem noteikto pienākumu pilnīgu izpildi arī tādā gadījumā, ja viens no dalībniekiem viņam uzliktos pienākumus nepilda. Tomēr Sestajā pamatprogrammā ieviestais uz lielāko daļu pasākumu attiecināmais solidārās atbildības princips turpmāk nav jāpiemēro. Atkarībā no to risku novērtējuma, ko Kopienas budžetam rada Eiropas pētniecības finansēšana, varētu ieviest mehānismu finanšu riska nosegšanai, kas rodas, dalībniekiem pēkšņi pārtraucot ņemt dalību attiecīgajā projektā un līdz ar to neatmaksājot tiem piešķirtās naudas summas. Tādēļ bankas garantijas jāpieprasa tikai tajos izņēmuma gadījumos, kad priekšfinansējums pārsniedz 80 % no dotācijas kopsummas.

4. Komitejas piezīmes

4.1 **Vienkāršošana.** Komiteja atbalsta ļoti nozīmīgo mērķi vienkāršot visas procedūras, ko līdz šim piemērojusi Komisija, kā arī tās procedūras, ko Komisija ir pieprasījusi pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumu dalībniekiem. Komiteja uzskata, ka tās turpmākie komentāri ir konstruktīvs ieguldījums šā mērķa sasniegšanā un apzinās, ka, ievērojot vispārējās budžeta reglamentatīvās normas, kā arī pārredzamības prasību (ko atbalsta arī Komiteja), to sasniegt nebūs vienkārši. Īpaši būtu vēlams eksperimentālu projektu un juridisko iespēju ietvaros izmēģināt vēl vienkāršotākas administratīvās procedūras; šādā veidā iegūto pieredzi varētu izmantot lēmumu pieņemšanai attiecībā uz turpmākiem pasākumiem.

4.1.1 **Uzlabojumi.** Komiteja atbalsta Komisijas centienus sasniegt šo mērķi un nodrošināt vislabāko iespējamo Kopienas atbalstu pētniecības veicināšanai. Tādēļ Komiteja uzskata, ka salīdzinājumā ar līdzšinējām procedūrām daudzos punktos izvirzīto priekšlikumu ir iekļauti ievērojami uzlabojumi — tas attiecas, piemēram, uz izmaksu atlīdzināšanu (30. un 31. pants), kā arī uz dotāciju veidiem vai arī dotāciju nolīgumiem, līgumiem un apstiprinājuma vēstulēm (18. un 19. pants; uz apstiprinājuma vēstulēm tomēr tikai tādā gadījumā, ja tiks vienkāršota maksāšanas un galvenokārt ziņošanas kārtība). Šajā saistībā Komiteja norāda arī uz saviem iepriekšējiem vienkāršošanas ieteikumiem ⁽⁶⁾, kas attiecas arī uz Komisijas pieprasīto procedūru saskaņošanu (gan attiecībā uz to saturu, gan arī termiņu ziņā) ar dotāciju citu piešķirēju vai uzraudzības iestāžu noteiktajām procedūrām. ⁽⁷⁾

4.1.2 **Vienādošana.** Vienkāršošanu ir iespējams panākt, arī cenšoties pastiprināti vienādot Komisijas piemērotās vai pieprasītās procedūras (piemēram, izmaksu aprēķināšana vai kredīta ņēmēja maksāspējas pārbaude). Ņemot vērā Kopienas vienoto tirgu un uzlabotu tiesisko drošību, Komiteja to pilnībā atbalsta. ⁽⁸⁾ Pilnīgu vienādošanu tomēr panākt nebūs iespējams, līdz dotāciju saņēmēji, kas atrodas dažādās valstīs (piemēram, universitātes), nesāks izmantot vienotu vai citu vienotai sistēmai atbilstīgu norēķinu sistēmu.

4.2 **Citi nosacījumi un pasākumi.** Lai vienkāršošanu un vienādošanu būtu iespējams īstenot, Komisijai ir jāveic arī tādi papildu pasākumi, kas priekšlikumā līdz šim ir tikai ieskicēti (kā piemēram, 16.4. pantā): “Komisija pieņem un publicē noteikumus, lai nodrošinātu netiešo darbību dalībnieku pastāvēšanas un juridiskā statusa, kā arī to finansiālā stāvokļa vienotu pārbaudi”. Tā kā šie citi noteikumi (kas šajā tekstā ir saukti par “Komisijas iekšējiem īstenošanas noteikumiem”) vēl nav izstrādāti, ar tiem saistīto Komisijas priekšlikumu sekas patlaban noteikt nav iespējams.

⁽⁶⁾ OV C 110, 30.04.2004
OV C 157, 28.06.2005
OV C 65, 17.03.2006

⁽⁷⁾ OV C 157, 28.06.2005: **Instanču dubultošanās un paralēlas darbības novēršana.**

⁽⁸⁾ Papildus šim Komisijas priekšlikumam būtu pat vēlams padarīt vienkāršāku attiecībā uz visiem Kopienas mēroga veicināšanas pasākumiem — ieskaitot CIP programmu vai struktūrfondus — piemērojamo maksāšanas kārtību.

4.2.1 **Vienota interpretācija un kritēriji.** Komiteja turklāt cer, ka visos attiecīgajos Komisijas dienestos tiks nodrošināta Komisijas iekšējo īstenošanas noteikumu (jo īpaši ar projektiem saistīto tiesisko un finanšu noteikumu) vienota interpretācija, tādējādi šiem noteikumiem kļūstot par vēl vienu nozīmīgu soli ceļā uz vienkāršošanu un vienādošanu un nodrošinot to, ka PTA darbību veicēju iespējas salīdzinājumā ar līdz šim piemērotajām procedūrām nepasliktināsies. Gadījumos, kad ir iespējama Komisijas priekšlikuma dažāda interpretācija, Komiteja iesaka Komisijas iekšējos īstenošanas noteikumus noteikt attiecīgus precizējumus, lai sekmētu tiesisko drošību.

4.2.2 **Atbalsta pasākumi.** Komisijas jau piedāvātajiem vai ierosinātajiem “**palīdzības dienestiem**” un “**informācijas apstrādes centriem**” ir jānodrošina Komisijas sniegtās informācijas saskaņotība un vienotība. Komiteja uzskata, ka minētais pasākums ir nozīmīgs un lietderīgs. Tomēr būtu jāpievērš uzmanība arī tam, lai **projektu vadītāji** nodrošinātu vienotu pieeju arī Komisijas iekšējās procedūrās un no tām izrietošajās prasībās un lēmumos.

4.2.3 **Ziņošana.** Izņemot pamatotos izņēmumus, projektu vadītājiem būtu jāpieprasa tikai noteikumos paredzētie ziņojumi un jāizvairās no papildu strapposma ziņojumu pieprasīšanas. Vienlaikus ir jāizvairās no prasības iekļaut identisku informāciju vairākos ziņojumos, izmainot tikai šīs informācijas formu, nevis tās saturu. ⁽⁹⁾ Nozīmīga ir arī ziņošanas vienādošana; svarīgs ir ziņojumu saturs, nevis formalitātes.

4.2.4 **Termiņa vidusposma novērtējums.** Ņemot vērā Septītās pamatprogrammas īstenošanai paredzēto 7 gadu laika posmu, Komiteja iesaka pēc trīsarpus gadu veikta programmas, gan arī līdzdalības nosacījumu termiņa vidusposma novērtējumu, lai vajadzības gadījumā būtu iespējams veikt nepieciešamus pielāgumus.

4.2.5 **Projektu vadītāji.** Vienkāršošanas, vienādošanas un efektīvu administratīvu procedūru nozīmīgs priekšnoteikums ir arī projektu vadītāju atbilstīgas zināšanas — viņiem ir jābūt gan attiecīgās jomas ekspertiem, gan arī par projektu informētiem dalībniekiem; tādējādi tiek nodrošināta arī vajadzīgā nepārtrauktība (sk. nākamo punktu). Būtu nepietiekami, ja projektu vadītāji veiktu vienīgi administratīvus uzdevumus un nebūtu ne attiecīgās jomas eksperti, ne arī informēti par attiecīgo sociālo vidi. Komiteja šajā saistībā norāda uz saviem atkārtotajiem ieteikumiem ⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾.

4.3 **Nepārtrauktība.** Tā kā katras jaunas sistēmas ieviešana negatīvi ietekmē nepārtrauktību, kā arī rodas papildu zaudējumi, ir rūpīgi jāapsver, vai Komisijas ierosināto izmaiņu veicinātie uzlabojumi patiešām būs ievērojami un atsvērs attiecīgos zaudējumus un vai nebūtu jāsauglabā līdzšinējā sistēma. Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikumā ir jāsauglabā daudzi

⁽⁹⁾ Skatīt abas iepriekšējās zemsvītras piezīmes.

⁽¹⁰⁾ Piemēram, 9.8.4. punkts, OV C 204, 18.07.2000

⁽¹¹⁾ Sk. 6. zemsvītras piezīmi.

nosacījumi, kuru piemērošana līdz šim ir attaisnojusies. Attiecībā uz dažiem izmaiņu priekšlikumiem neklūst skaidrs, vai ar to palīdzību būs iespējams panākt uzlabojumus salīdzinājumā ar līdz šim spēkā esošajiem noteikumiem. Šādos gadījumos Komiteja iesaka piemērot nepārtrauktības principu.

4.4 Kopienas finanšu ieguldījums — izmaksu atlīdzināšana un dotāciju veidi. Ar nosacījumu, ka tiks panākts apmierinošs risinājums attiecībā uz vēl neskaidrajiem jautājumiem (piemēram, 4.5. punktā), Komiteja Komisijas attiecīgajos priekšlikumos saskata ievērojamus uzlabojumus un tos atbalsta.

4.4.1 MVU. Komiteja īpaši atbalsta Kopienas finansiālā atbalsta palielināšanu, to palielinot, piemēram, MVU ⁽¹²⁾ no 50 % līdz 75 % (33. panta 1. punkta otrais teikums). Tādējādi ir īstenoti Komitejas agrākie ieteikumi Septītajā pamatprogrammā pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem īpaši veicināt MVU pastiprinātu līdzdalību, tādējādi sekmējot arī MVU un zinātniskās pētniecības institūtu pastiprinātu sadarbību. ⁽¹³⁾

4.4.2 Augstākās izglītības iestādes u.tml. Komiteja atbalsta Kopienas finansējuma palielināšanu līdz 75 % arī sabiedriskajām organizācijām, augstākās un vidējās izglītības iestādēm, kā arī pētniecības organizācijām (atkārtoti skatīt 33. panta 1. punkta otro teikumu). Komiteja iesaka skaidrāk strukturēt 33. pantu, lai dalībniekus, kuru mērķis ir gūt peļņu, labāk būtu iespējams atšķirt no bezpeļņas organizācijām.

4.4.3 Vidējās personāla izmaksas. Komiteja uzskata, ka iespēja dalībniekiem noteikt vidējās personāla izmaksas (31. panta 3. punkta a) apakšpunkts) veicinās vienkāršošanu.

4.4.4 Vadības izmaksas. Ņemot vērā arī nepieciešamību nodrošināt nepārtrauktību, Komiteja uzskata, ka jāizmanto līdz šim īstenotais modelis, kam atbilstoši vadības izmaksas tika atlīdzinātas 100 % apmērā. Priekšlikums pilnīgi atteikties no līdzšinējā maksimālā apojoma ierobežojuma 7 % apmērā attiecībā uz šo izmaksu veidu tomēr liekas problemātisks, ja netiks atrastas citas nepieciešamo pārvaldes izmaksu kontroles

iespējas. Komiteja uzskata, ka līdzšinējā 7 % robeža (jo īpaši ņemot vērā līdz šim nepieciešamo lielo administratīvo un koordinācijas utt. slodzi) ir izrādījusies par zemu un tādēļ būtu jāpaaugstina. No otras puses, neierobežotai visu pārvaldes izdevumu atmaksāšanai būtu jāveicina vadības izdevumu samazināšanās, nevis palielināšanās.

4.5 Papildu izmaksas universitātēm. Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu tā sauktās papildu izmaksas (*additional cost*) universitāšu un līdzīgu pētniecības organizāciju gadījumā vairs netiks ņemtas vērā 100 % apjomā. ⁽¹⁴⁾ Lai gan tā vietā tiek piedāvāti citi aprēķinu modeļi, Komiteja uzskata, ka ierosinātās izmaiņas ir problemātiskas. Šāda veida iestādēs parasti nepastāv atbilstīga analītiska grāmatvedības sistēma, kas būtu piemērota pilno izmaksu (*full cost*) kalkulēšanai. ⁽¹⁵⁾ Turklāt vēl nav iespējams novērtēt, vai "Flat-Rate" (kas ir viena no Komisijas ierosinātajām alternatīvām) piemērošana šīm iestādēm būs izdevīgāka, jo attiecīgie Komisijas iekšējie īstenošanas noteikumi vēl nav izstrādāti (skatīt iepriekš). Tādēļ, kamēr šajās iestādēs nav iespējams aprēķināt pilnās izmaksas, Komiteja iesaka turpināt piemērot līdzšinējos noteikumus par papildu izmaksu 100 % atmaksu. Šo noteikumu piemērošana būtu jāturpina vismaz tik ilgi, kamēr nebūs nodrošināts, ka citu aprēķina metožu ⁽¹⁶⁾ piemērošana nav neizdevīgāka par līdzšinējiem noteikumiem.

4.6 Pētniecības organizāciju juridiskā forma. Komiteja uzskata, ka visām pētniecības organizācijām, ko galvenokārt finansē valsts, neskatoties uz to juridisko formu ir jāpiešķir citām organizācijām līdzvērtīgas tiesības un iespējas (arī attiecībā uz visu Komisijas dokumentā iekļauto pantu nosacījumiem, piemēram, 33. panta 1. punkts. un 38. panta 2. punkts *pants*). Tas, piemēram, nozīmē, ka līdzvērtīgas tiesības un iespējas ir jāpiešķir gan saskaņā ar publiskajām tiesībām dibinātam organizācijām, gan arī saskaņā ar privāttiesībām dibinātam galvenokārt no publiskajiem līdzekļiem finansētām pētniecības organizācijām vai pētniecības centriem ⁽¹⁷⁾. Šāda veida pētniecības iestāžu piemērotākās (no

⁽¹⁴⁾ AC izmaksu modelis: *līguma dalībnieku* tiešo attaisnoto papildu izmaksu apmaksa, ieskaitot vienreizēju maksājumu netiešu izmaksu segšanai, saskaņā ar papildu izmaksu aprēķināšanas modeli (*Additional Cost model, AC*). Sestajā pamatprogrammā (RP6) vienreizējais maksājums atbilst 20 % no visām tiešajām papildu izmaksām, atskaitot *apakšlīgumu* izmaksas.

⁽¹⁵⁾ FC izmaksu modelis: *dalībnieku* tiešo un netiešo attaisnoto izmaksu apmaksa saskaņā ar pilno izmaksu aprēķināšanas modeli (*Full Cost model, FC*); ieskaitot FCF izmaksu modeli izņēmumu gadījumā: *dalībnieku* tiešo attaisnoto izmaksu apmaksa, ieskaitot vienreizēju maksājumu netiešu izmaksu segšanai, saskaņā ar pilno izmaksu aprēķināšanas modeli, kurā ir ietverts vienreizējs maksājums (*Full Cost Flat rate model, FCF*). Vienreizējais maksājums atbilst 20 % no visām tiešajām izmaksām, atskaitot *apakšlīgumu* izmaksas. Sestajā pamatprogrammā (RP6) visos trijos izmaksu modeļos (FC, FCF un AC) kopējās izmaksas tiek aprēķinātas kā tiešo un netiešo izmaksu summa.

⁽¹⁶⁾ Iespējamo vienoto likmi (*flat rate*) 32. pantā minēto netiešo ar pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem saistīto izmaksu segšanai (*overhead*) vajadzētu noteikt vismaz 20 % apmērā no attaisnotajām tiešajām izmaksām, atskaitot *apakšlīgumu* izmaksas. Šādu sistēmu pielietoja jau Sestajā pamatprogrammā FCF un AC norēķinos un tā būtu jā saglabā, lai ievērotu nepārtrauktību un galvenokārt dalībnieku atšķirīgās grāmatvedības sistēmas.

⁽¹⁷⁾ Vācijā tādas pētniecības organizācijas ir, piemēram, *Helmholtz-Gemeinschaft, Fraunhofer-Gesellschaft, Leibnitz-Gemeinschaft* vai *Max-Planck-Gesellschaft*. Nīderlandē, piemēram, *Nederlandse zinātnisko pētījumu organizācija (NWO)* — *Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)*.

⁽¹²⁾ Tas attiecas arī uz sabiedriskajām organizācijām, vidējās un augstākās izglītības iestādēm, kā arī pētniecības organizācijām.

⁽¹³⁾ Šajā sakarā Komiteja norāda uz savu ieteikumu patenttiesībās atkārtoti ieviest labvēlības periodu (*grace period*), tomēr uzskatot, ka zinātniskā publicēšana nebūtu jāsaista ar prioritātes tiesībām. Skat. CESE 319/2004, 2.5. punkts un turpmākajās lappusēs, OV C 110, 30.04.2004.

dalībvalstu viedokļa) juridiskās formas izvēle ir dalībvalstu tiesiskā kompetence un tai nevajadzētu ietekmēt iespējas saņemt Kopienas atbalstu pētniecībai.

4.7 Intelektuālais īpašums. Attiecībā uz ierosinātajiem nosacījumiem (39. līdz 43. pants) būtu jānodrošina, lai tā intelektuālā īpašuma tiesības (kas iegūts, izmantojot ES nodokļu maksātāju finansētu pētījumu rezultātus) nekontrolēti netiktu nodotas firmām ārpus Eiropas.

4.7.1 Atklātā pirmkoda programmatūra. Ja programmatūra tiek attīstīta Kopienas finansēta pētniecības projekta ietvaros, tās izplatīšanas un izmantošanas iespējas (kā arī tās tālāko komercversiju attīstīšanu vai tās izmantošanu pakalpojumu sniegšanā) patlaban ir iespējams nodrošināt tikai tad, ja to piedāvā kā “atklāto pirmkodu”. Tādēļ licencēs iekļaujamo noteikumu izstrādē konsorcijam būtu jāpiešķir iespējami lielāka rīcības brīvība.

4.8 Piekļuves tiesības. Attiecībā uz dalībnieku piekļuves tiesībām (48. līdz 52. pants) jaunām zināšanām, kā arī attiecībā uz viņa aizsardzības tiesībām (“foreground”) un/vai iepriekš uzkrātām zināšanām un aizsardzības tiesībām (“background”) ir jāsaņem, ka Komisijas dokumenta noteikumi attiecas nevis uz piekļuves tiesībām visām dalībnieka zināšanām un aizsardzības tiesībām (piemēram, universitāte vai pētniecības centrs), bet gan uz piekļuves tiesībām tikai tādām līguma dalībnieka zināšanām un aizsardzības tiesībām, kas iegūtas attiecīgajā kopīgajā projektā iesaistītās organizācijas (organizāciju) vai grupas (grupu) ieguldījuma vai sagatavošanās darbu rezultātā un ir nepieciešamas citiem dalībniekiem viņu uzdevumu veikšanai saistībā ar netiešo pasākumu⁽¹⁸⁾. Tādēļ Komiteja atbalsta 48. panta noteikumus, kam atbilstoši šo aspektu ir iespējams noskaidrot katrā projektā atsevišķi un, līguma dalībniekiem vienojoties, ir iespējams izveidot **pozitīvu un/vai negatīvu sarakstu**.⁽¹⁹⁾ Turklāt, izveidojot pozitīvus sarakstus, ir iespējams izvairīties no tā, ka specifiska “backgrounds” informācija nokļūst atklātībā. Lai nevajadzīgi neaizkavētu projekta uzsākšanu, būtu saprātīgi noteikt, ka sarakstus ir iespējams izstrādāt, piemēram, ne ilgāk kā 6 mēnešus pēc projekta sākuma.

4.9 Bez maksas piekļuves tiesības zināšanām un aizsardzības tiesībām. Komiteja izsaka bažas par nosacījumiem, kam atbilstoši piekļuve visām zināšanām un aizsardzības tiesībām bez izņēmumiem tiek piešķirta bez atlīdzības. Lai attiecīgajā gadījumā panāktu vispiemērotāko vienošanos, Komiteja vispār iesaka projektu dalībniekiem piešķirt iespējami lielāku rīcības brīvību. Piešķirt piekļuves tiesības bez atlīdzības būtu lietderīgi piemēram, arī pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumu dalībniekiem.

4.9.1 Iepriekš uzkrātās zināšanas un aizsardzības tiesības pasākuma īstenošanai. Komiteja principā atbalsta priekšlikumu, kam atbilstoši piekļuves tiesības iepriekš uzkrātām zināšanām un aizsardzības tiesībām — ciktāl šī piekļuve ir nepieciešama netieša pasākuma veikšanai — PTA

darbību veicēji vienmēr piešķir bez atlīdzības. Tomēr atsevišķos gadījumos šāda veida nosacījums attiecīgajiem dalībniekiem var radīt sarežģījumus. Tādēļ Komiteja iesaka grozīt 50. panta 2. punkta pēdējo teikumu⁽²⁰⁾

4.9.2 Iepriekš uzkrātās zināšanas un aizsardzības tiesības jaunu zināšanu un aizsardzības tiesību izmantošanai. Priekšlikums, kam atbilstoši piekļuves tiesības iepriekš uzkrātām zināšanām un aizsardzības tiesībām — ja šī piekļuve ir nepieciešama jaunu zināšanu un aizsardzības tiesību izmantošanai — PTA darbību veicēji vienmēr piešķir bez atlīdzības, tomēr ir ļoti problemātisks. Iepriekš uzkrātās zināšanas un aizsardzības tiesības ir iegūtas, izmantojot PTA darbību veicēju vai arī dotāciju iepriekšējo piešķirēju līdzekļus, respektīvi, attiecīgās dalībvalsts publiskos līdzekļus, un tādēļ šīs zināšanas un to aizsardzība ir saistīta ar attiecīgajiem pienākumiem un nosacījumiem⁽²¹⁾. Ja Komisijas ierosinātie nosacījumi tiktu pieņemti, ir iespējams, ka ņemt dalību vairs nevarētu vai arī nevēlētos īpai spējīgi PTA darbību veicēji vai dalībnieki ar augstu zinātnības potenciālu (know-how), un tādējādi šādi dalībnieki tiktu izslēgti no līdzdalības. Tādēļ Komiteja iesaka svītrot vai grozīt 51. panta 5. punkta pēdējo teikumu.⁽²²⁾

4.9.3 Progresīvā pētniecība. Lai arī progresīvā pētniecība pārsvarā būs veltīta pētniecības un attīstības pasākumiem fundamentālo pētījumu jomā, Komiteja vairākkārt ir norādījusi, ka daudzos gadījumos⁽²³⁾ fundamentālo pētniecību un tās rezultātu izmantošanu skaidri nodalīt nav iespējams. Tādēļ iepriekš minētās negatīvās sekas ir sagaidāmas arī šajā jomā. No tā noteikti būtu jāizvairās un atbilstoši jāņem vērā izstrādātajos noteikumos. Tādēļ Komiteja iesaka svītrot vai atbilstīgi grozīt 52. panta 1. punktu⁽²⁴⁾.

⁽²⁰⁾ 50. panta 2. punkta pēdējā teikuma iespējamais formulējums būtu šāds: “PTA darbību veicēji piekļuves tiesības iepriekš uzkrātām zināšanām un aizsardzības tiesībām piešķir bez atlīdzības, izņemot pamatotos gadījumus, kad visi dalībnieki ir vienojušies par citiem nosacījumiem pirms dotāciju līguma noslēgšanas.”

⁽²¹⁾ Vācijā uz to attiecas, piemēram, arī likums par darba ņēmēju izgudrojumiem.

⁽²²⁾ Iespējamais formulējums būtu šāds: “PTA darbību veicēji piekļuves tiesības tādām iepriekš uzkrātām zināšanām un aizsardzības tiesībām, kas ir nepieciešamas, lai izmantotu netiešā darbībā radītās jaunu zināšanas un aizsardzības tiesības, principā piešķir bez atlīdzības, izņemot pamatotos gadījumus, kad visi dalībnieki ir vienojušies par citiem nosacījumiem pirms dotāciju līguma noslēgšanas”.

⁽²³⁾ Piemēram, mikrobioloģija, lāzeri, informācijas un komunikācijas tehnoloģijas.

⁽²⁴⁾ 52. panta 1. punkta formulējums varētu būt šāds: “Veicot progresīvās pētniecības pasākumus, piekļuves tiesības projekta īstenošanai nepieciešamajām jaunajām zināšanām un aizsardzības tiesībām ir jāpiešķir bez atlīdzības. Piekļuves tiesības izmantojamajām jaunajām zināšanām un aizsardzības tiesībām ir jāpiešķir, pamatojoties uz taisnīgiem un pieņemamiem nosacījumiem vai arī bez atlīdzības, ja dalībnieki par to ir vienojušies pirms dotāciju līguma noslēgšanas”.

⁽¹⁸⁾ Komiteja vērš uzmanību uz to, ka Komisijas priekšlikuma 50. panta 1. punkta un 51. panta 1. punkta tulkojums vācu valodā ir kļūdaini salīdzinājumā ar angļu valodā sagatavoto priekšlikuma versiju. Šā Komitejas atzinuma pamatā ir pareizā angļu versija.

⁽¹⁹⁾ Pozitīvais saraksts — visas zināšanas vai zināšanu jomas, kam jābūt pieejamām. Negatīvais saraksts — visas zināšanas vai zināšanu jomas, kam NAV jābūt pieejamām.

4.9.4 **Konkrētas grupas.** Komisijas priekšlikumā nav iekļauta konkrētu grupu pasākumu definīcija. Šos pasākumu definīcijas nekādā gadījumā nedrīkst sajaukt ar progresīvās pētniecības pasākumu aprakstiem vai pat pielīdzināt tiem.

4.10 **Brīva instrumentu izvēle.** Komiteja atkārtu savu ieteikumu⁽²⁵⁾, ka projektu īstenošanai pašā sākumā ir jāizvēlas nevis ar konkrēti instrumenti, bet gan "pretendentiem ir jāvar pielāgot instrumentus attiecīgajam uzdevumam nepieciešamajai optimālajai projekta struktūrai un apjomam. Tikai tā būs iespējams izvairīties no tādu projektu radīšanas, kuru apjomu un struktūru diktē noteikti instrumenti nevis optimālās zinātniski tehniskās vajadzības. Instrumentiem ir jākalpo pētniecības un attīstības darba nosacījumiem un izvirzītajiem mērķiem, un nekādā gadījumā nedrīkst būt otrādi". Tādēļ turpmāk jo īpaši būtu jāpiedāvā arī mērķorientēti pētniecības projekti (*Specific Targeted Research Projects — STREPs*), jo tie ir sevišķi labi piemēroti galvenokārt MVU un mazāku pētniecības grupu līdzdalībai.

4.11 **Kolektīvās finansālās atbildības principa atcelšana.** Komiteja atbalsta kolektīvās finansālās atbildības principa atcelšanu; tā atgādina, ka kolektīvās finansālās atbildības principa problemātikai Komiteja ir pievērsusi uzmanību jau savos attiecīgajos atzinumos⁽²⁶⁾ par Sesto pamatprogrammu.

4.11.1 **Riska fondi.** Lai segtu dalībnieku neatmaksātās summas, Komiteja atbalsta arī riska fondu izveidošanu, kur būtu jāiemaksā neliela netiešām darbībām piešķirto finanšu līdzekļu daļa (38. panta 1. punkts). Tomēr Komiteja Komisijai iesaka paredzēto ieturamās summas apjomu (kas nosakāms atkarībā no riska pakāpes) paziņot vienlaicīgi ar konkursa uzaicinājuma publicēšanu. Komiteja atbalsta arī nosacījumu, kam atbilstoši no paredzētā nodrošinājuma pāri palikušās summas kā īpašiem mērķiem paredzēti ieņēmumi tiek atmaksātas pamatprogrammai.

4.11.2 **Atbrīvojums.** Komiteja tomēr iesaka nosacījumu par riska fondu izveidošanu nepiemērot (saskaņā ar 38. panta 2. punktu) visām pētniecības iestādēm, ko galvenokārt finansē valsts⁽²⁷⁾, neskatoties uz šo iestāžu juridisko formu.

4.11.3 **Projektu pārtraukšana.** Komiteja vienlaikus vērš uzmanību uz (18. panta 4. punktā) ierosināto projekta partneru **tehnisko kolektīvo finansiālo atbildību**. Komiteja uzskata, ka tādos gadījumos, kad zinātnisku un tehnisku iemeslu vai pārlietu lielu izmaksu dēļ projekta tālāka īstenošana vairs nav saprātīga vai nav pieņemama, tiesības pieņemt lēmumu par projekta pārtraukšanu ir jāpiešķir arī konsorcijam. Tādēļ 18. panta 4. punkts un 18. panta 5. punkts ir attiecīgi jāgroza.

4.12 **Programmas komitejas.** Lai vienkāršotu procedūras, saskaņā ar Komisijas priekšlikumu programmas komitejas ir jāatbrīvo no uzdevuma akceptēt projektus, kas ieteikti finansiāla atbalsta saņemšanai. Komiteja uzskata, ka šis nosacījums būtu jāpiemēro tikai tādā gadījumā, ja Komisija, izvēloties projektu, ņem vērā ekspertu viedokli. Pretējā gadījumā atbildīgajām programmas komitejām — līdzīgi kā pieņemot darba programmas un piešķiramos līdzekļus — sava piekrišana būtu jāizsaka arī turpmāk. Viens no kompromisa risinājumiem varētu būt "konkursa uzaicinājuma īstenošanas plāns" ("*call implementation plan*"), kas programmas komitejai tiek iesniegts pēc izvērtēšanas un par ko tā izsaka savu viedokli un sniedz formālu atteikumu vai piekrišanu. Tādējādi procedūras netiktu aizkavētas, jo programmu komiteja par atsevišķiem projektiem vairs neizlemtu.

4.13 **Dotāciju nolīgumi.** Ar šiem jautājumiem saistītais 19. panta 8. punkts attiecas uz Eiropas Hartu par pētniekiem un Rīcības kodeksu par pētnieku pieņemšanu darbā. Komiteja vērš uzmanību uz to, ka minētajai hartai ir tikai ieteikuma raksturs un tādēļ to šādā veidā nedrīkst darīt saistošu. Turklāt Komiteja atgādina, ka, atbalstot daudzus hartā izklāstītos elementus, daudzo pārlietu detalizēto hartas nosacījumu un dažu neskaidru kritēriju dēļ tā vienlaikus ieteica veikt hartas pārstrādāšanu⁽²⁸⁾.

4.14 **Eiropas Investīciju banka.** Komiteja atbalsta priekšlikumu (un attiecīgos ierosinātos noteikumus) par dotācijas piešķiršanu Eiropas Investīciju bankai (EIB), lai segtu to aizdevumu risku, kurus EIB izsniedz Septītajā pamatprogrammā izvirzīto pētniecības mērķu atbalstam. Šāda veida aizdevumus būtu jāpiešķir jo īpaši demonstrējumu pasākumiem (piemēram, enerģijas vai drošības pētniecības jomās).

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁵⁾ 3.4. punkts, OV C 157, 28.06.2005

⁽²⁶⁾ OV C 94, 18.04.2002

⁽²⁷⁾ Skatīt iepriekš: visu pētniecības iestāžu, kuras galvenokārt finansē valsts, līdztiesība.

⁽²⁸⁾ OV C 65, 17.03.2006

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Regulai (Euratom), kas paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Eiropas Atomenerģijas kopienas Septītās pamatprogrammas pasākumos un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007–2011)”

COM(2006) 42 galīgā redakcija — 2006/0014 (CNS)

(2006/C 309/09)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 7. un 10. pantu, 2006. gada 8. martā Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu minētajā jautājumā, 2006. gada 31. maijā pieņēma atzinumu, pamatojoties uz ziņotāja PEZZINI sagatavoto projektu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 156 balsīm par, 3 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šādu atzinumu:

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus par jaunajiem noteikumiem uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai 7. kodolpētniecības, attīstības un izglītības pamatprogrammas īstenošanā, par rezultātu izplatīšanu, kas būtu spēkā piecus gadus no 2007. līdz 2011. gadam.

1.2 Priekšlikumi ir vērsti uz procedūru un metožu vienkāršošanu un racionalizēšanu, lai reāli īstenotu Lisabonas stratēģiju saskaņā ar 2005. gada un 2006. gada marta Eiropas Savienības Padomju ieviestajām izmaiņām un lai apmierinātu dažādu pētniecības dalībnieku un gala lietotāju vajadzības. Tomēr galīgo novērtējumu par to, cik veiksmīgi ir veikti minētie pasākumi, būs iespējams sniegt tikai pēc tam, kad būs noteikta attiecīgā izpildes kārtība.

1.3 Līdz III nodaļai ieskaitot Komisijas ierosinājumi gandrīz pilnībā sakrīt ar ierosinājumiem, kas iesniegti attiecībā uz 7. pētniecības, izstrādes un izglītības pamatprogrammu tajā jomā⁽¹⁾, kas nav saistīta ar kodolenerģiju, un atšķiras tikai numerācija⁽²⁾. Tādēļ Komiteja norāda uz savu atzinumu par minēto tematu, kā arī apliecina un uzsver tajā iekļautās piezīmes⁽³⁾, kas ir attiecināmas arī uz šajā atzinumā apspriesto projektu līdz pat tā III nodaļai.

1.4 Komiteja uzskata, ka ES programma kodolsintēzes jomā ir piemērs tam, kā patiesi apvienot Kopienas pūliņus un visaptveroši koordinēt pasākumus, kas tiek īstenoti saskaņā ar Eiropas Kodolenerģētikas attīstības nolīgumu (EFDA) un asociācijas līgumiem.

1.4.1 Šī programma ieņem galveno vieto ES kodolsintēzes enerģijas pētījumu jomā un saņem pastāvīgu Kopienas finanšu

un cilvēkkapitāla atbalstu, kā arī, pateicoties projekta ITER/DEMO⁽⁴⁾ darbībai, tās vērtību palielina augsta atbilstība vides ilgtspējas prasībām.

1.5 Komiteja ir pārliecināta, ka kodolenerģija⁽⁵⁾ kura ģenerē aptuveni trešdaļu no pašlaik ES saražotās elektroenerģijas⁽⁶⁾, veicina enerģijas apgādes⁽⁷⁾ neatkarību un drošību, kā arī Eiropas ekonomiskās attīstības ilgtspēju, respektējot Kjoto nolīgumus; Tas nosaka, ka jāpiemēro arvien labāki, efektīvāki un drošāki atkritumu pārstrādes standarti un ka jābūt iespējai attīstīt Eiropas līmeņa pētniecisko darbību un rūpniecību, kas būtu konkurētspējīga kodoltehnoloģiju un pakalpojumu jomā.

1.6 Komiteja uzskata par piemērotiem Kopienas finansēšanas līmeņus pētniecības, izglītības un demonstrēšanas, koordinēšanas un atbalsta pasākumiem, kā arī izcilības tīkliem un finansēšanas mehānismiem, kas paredzēti kodolsintēzes enerģijas pētniecībai.

1.6.1 EESK uzskata, ka videi draudzīgu un drošu tehnoloģiju izstrādāšana un izmantošana jāveicina, ņemot vērā apstākļus attiecīgajā dalībvalstī un tās vajadzības. Tāpēc EESK aicina respektēt to dalībvalstu lēmumus, kas nevēlas izmatot kodolenerģiju, lai nākotnē apmierinātu pieprasījumu pēc enerģijas, un kas to arī ņēmušas vērā, izstrādājot pētniecības programmas.

⁽¹⁾ Skatīt arī 3.11. punktu.

⁽²⁾ Skatīt OV C 110, 30.04.2004., ziņotājs — *Cambus* kgs.

⁽³⁾ 2004. gadā 25 valstu ES saražotās enerģijas daudzums: kodolenerģija 31,2 %; dabasgāze 24,3 %; nafta 17,1 %; eļļa 13,1 %; lignīts 10,2 %; primārā enerģija 4,1 %. Tajā pašā laika posmā patērēto enerģiju veido: nafta 39,2 %; dabasgāze 25,4 %; kodolenerģija 14,8 %; eļļa 13,7 %; lignīts 4,9 %; primārā enerģija 2,0 % (Eurostat, Enerģija 5/2006).

⁽⁴⁾ 2004. gadā importa bruto apjoms — atkarība no importētās enerģijas — ES-25 bija 53,8 %, no kā jēlnafts un naftas produktu apjoms veidoja 33,2 %. Četrās lielākajās dalībvalstīs importētās enerģijas īpatsvars (atkarība no importētās enerģijas) bija: Itālijā — 87,7 %, Vācijā — 64,6 %, Francijā — 54,3 % un Apvienotajā karalistē — 5,2 %. Vienīgā ES dalībvalsts, kas nav atkarīga no ārējiem enerģijas resursiem ir Dānija, kuras atkarība no importētās enerģijas — 53,5 % (Eurostat, Enerģētika, Nr.5/2006)

⁽¹⁾ COM (2005) 705 galīgā redakcija

⁽²⁾ Tomēr ir daži izņēmumi, piemēram, noteikumi, kas attiecināti uz progresīvo pētniecību.

⁽³⁾ Piemēram, piezīmes par pētniecības organizāciju juridisko formu, kā arī par piekļuves tiesībām zināšanām, piezīmes par tiesībām uz intelektuālo īpašumu, piezīmes par izmaksu atlīdzināšanu, finansēšanas veidiem, vienkāršošanu, atbalsta sniegšanu, Eiropas Hartas par pētniekiem vispārējiem principiem un pētniecības institūtu juridisko statusu.

1.7 EESK uzsver izglītības pasākumu un kursu lomu, kas paredzēti pētnieku karjeras attīstībai, un uzsver, ka šie pasākumi ir īpaši nozīmīgi privātajam sektoram, pilsoniskajai sabiedrībai un pilsoņiem.

1.8 EESK uzskata, ka, ņemot vērā piedalīšanos EURATOM 7. pamatprogrammā un tās īpašajās programmās, ir būtiski nodrošināt vienkāršu, viegli lasāmu, saprotamu, skaidru un pārredzamu noteikumu ietvaru, kurš spētu dot dalībniekiem, īpaši nelielām iestādēm, skaidrību par principiem un kritērijiem, kas nosaka piekļuvi, novērtēšanu un atlasī, kā arī par līgumu redakciju un projektu vadību.

1.8.1 EESK izsaka nožēlu par to, ka regulas projektā ne vienmēr ir ņemts vērā šis aspekts un uzskata, ka pēc tam, kad ir pagājis atbilstīgs laika posms, neatkarīgiem speciālistiem ir jāpārbauda šāda regulējuma efektivitāte un jāiesniedz Padomei un Komitejai attiecīgs ziņojums.

1.9 Komiteja uzskata, ka pētījumu rezultātu izmantošana un izplatīšana ir nepieciešama, lai ievērotu principu "precī pret naudu" ("value for money"), kas skar Eiropas nodokļu maksātājus. Šajā sakarā tā atgādina, ka vienmēr ir jāatrod līdzsvars starp — no vienas puses — Kopienas interešu, dalībvalstu specifisko interešu, ieskaitot aizsardzības jomā, tiesību uz intelektuālo un rūpniecisko īpašumu aizsardzību un — no otras puses — draudiem, kas ir būtiski un kas var rasties no nepietiekamas zinātniskās un tehniskās informācijas izplatīšanas šajā nozarē.

1.9.1 Komiteja uzskata, ka ir jāizveido Intelektuālo īpašumtiesību palīdzības dienests (IPR-HELPDESK), lai garantētu iespējamajiem piešķiruma nolīguma dalībniekiem visaptverošu un tūlītēju palīdzību un netiešas darbības pētnieku profesionālās izglītības un attīstības labā, kā arī, lai sagatavotu un parakstītu konsorcijs nolīgumus.

2. Pamatojumi

2.1 EESK atzinīgi vērtē faktu, ka konsultācijas pieprasījums tai tika iesniegts savlaicīgi, un apzinās savu ekskluzīvo konsultatīvo kompetenci EURATOM līguma sakarā. EESK piešķir lielu nozīmi šīm kompetencēm sakarā ar kodolenerģijas jautājuma ārkārtīgo delikātumu sabiedrības acīs un ar nepieciešamību pēc atbilstošas informācijas un konsultācijas.

2.2 Atomenerģija skar ārkārtīgi sarežģītus jautājumus, kas saistīti ar pilsoņu iesaistīšanu sakarā ar ievērojamu risku un atkritumu pārstrādi, ko tā ietver.

2.2.1 EESK vēlas, lai tiktu izceltas rūpes par pakalpojumu un drošības/drošuma vērtēšanas pastiprināšanu šajā nozarē, iedibinot pastāvīgus informācijas, konsultācijas un izglītošanas mehānismus.

2.2.2 Runa ir par labāku pārvaldības procesa organizēšanu, ar mērķi noteikt vispiemērotākās stratēģiskās izvēles un sniegt atbildi uz pilsoņu satraucošiem jautājumiem par atomenerģiju un tās sekām ilgtermiņā.

2.3 Komitejai jau bija iespēja izteikties⁽⁸⁾ par risinājumiem, kurus piedāvāja Komisija administratīvo procedūru vienkāršošanai⁽⁹⁾ un to veikšanas atvieglošanai, saskaņā ar 2005. gada 6. aprīlī pieņemtajiem lēmuma priekšlikumiem attiecībā uz ES Septīto pamatprogrammu un EURATOM Septīto pamatprogrammu.

2.3.1 Komisija izvirzīja desmit galvenos pasākumus kā "panākumu izšķirošos faktoros", kas jāīsteno, lai vienkāršotu 7. pamatprogrammas piekļuvi, dalības un pārvaldības procedūras. Šajā jautājumā EESK norādīja, ka "pašreizējās pieprasījuma un apstiprināšanas procedūras ir pārāk sarežģītas un dārgas, un tās ir par pamatu grūtībām, ar kādām sastopas zinātnes un rūpniecības aprindu dalībnieki. Piedaloties Eiropas pētniecības programmā, ieinteresētajiem dalībniekiem jāgūst no tā labums"⁽¹⁰⁾ neraugoties uz risku, kas pastāv, iesniedzot kandidatūras pieteikumu.

2.3.2 Turklāt EESK vēlreiz apliecināja, ka ir svarīgi "pētniecības, izstrādes un jauninājumu procesā pēc iespējas plašāk iesaistīt MVU" un uzsvēra, ka "MVU sekmīgai darbībai, kas tiek dibināti jaunas augstās tehnoloģijas produkcijas izstrādei un realizācijai tirgū, vairāk par visu nepieciešams pietiekams sākuma un riska kapitāls." "Bet, lai to panāktu, vajadzētu, lai procedūras nepārsniedz zināmu sliekšni, kas būtu pieņemams un piemērots MVU⁽¹¹⁾."

2.3.3 Eiropas Komisijas norādītie punkti attiecībā uz procedūru noteikumu vienkāršošanu:

- saīsinātas finansēšanas shēmas, kuras garantē nepārtrauktu saikni ar 6. pamatprogrammas instrumentiem un nodrošina lielāku izmantošanas elastību,
- gan ES 7. pamatprogrammas, gan EURATOM 7. pamatprogrammas mērķu un piemērojamās kārtības augstvērtīga, pilnīga un savlaicīga komunikācija un viennozīmīga un vienāda interpretācija,
- no dalībniekiem pieprasītās informācijas racionalizēšana, paplašinot iesniegšanas noteikumus (divi posmi), neskaitot regulāru informātikas līdzekļu izmantošanu,
- ES finanšu interešu aizsardzība, tomēr pārāk administratīvi nenoslogojot dalībniekus, reducējot līdz minimumam sākuma pārbaudi un balstot to uz viena iepriekš noteikta kritēriju saraksta,
- darbības autonomija konsorcijiem, pateicoties elastīgiem līgumiem un paplašinātam avansu izmaksas pielietojumam, kas balstītos uz iepriekš noteiktiem izdevumiem un ārējām, neatkarīgām revīzijām,

⁽⁸⁾ Skatīt OV C 65, 17.03.2006., ziņotājs — Wolf kgs.

⁽⁹⁾ COM(2005) 119 galīgā redakcija — SEC(2005) 430/431, 2005. gada 6. aprīlī.

⁽¹⁰⁾ Skatīt OV C 65, 17.03.2006., 1.11. punkts, ziņotājs — Wolf kgs.

⁽¹¹⁾ Skatīt OV C 65, 17.03.2006., 1.12. un 4.15.2. punkts, ziņotājs — Wolf kgs.

- ātrāki atlases procesi, aizvietojot komitoloģijas procedūru ar kādu citu, vienkāršāku, kas balstītos uz informācijas sniegšanas kārtību,
- efektīvāka pētniecībai un attīstībai atvēlēto budžeta līdzekļu izmantošana, tos ciešāk saskaņojot ar citu Lisabonas stratēģijā paredzēto politikas jomu budžetiem un samazinot Kopienas projektu administratīvos/pārvaldības izdevumus, kas paredzēti pētniecības un attīstības pasākumiem,
- paplašināta vienotas likmes finansējuma izmantošana vienkāršotu Kopienas finansēšanas veidu ietvaros,
- pašreizējo ziņojumu paraugu, kuri izrādījās pārāk sarežģīti, par projektu izmaksām atcelšana, to saistot ar skaidru attaisnoto izmaksu definēšanu,
- Kopienas dalības likmes noteikšana atkarībā no darbības veida (pētniecība, izstrāde, demonstrēšana, izglītība, rezultātu izplatīšana un izmantošana, zināšanu tālāk nodošana...), saistītas vienīgi ar atsevišķām darbībām, un nosakot maksimālo robežu atkarībā no darbības veida, kas attiektos uz konsorcijiem, nevis uz atsevišķiem dalībniekiem.

2.4 Turklāt, salīdzinot ar iepriekšminēto regulu, izskatāmā regula ⁽¹²⁾ satur dažādas izmaiņas, īpaši attiecībā uz: priekšlikuma mērķi, definīcijām, konfidencialitāti, pieteikumu novērtēšanu, atlasi un piešķiršanu, piešķiruma veidiem, pieļaujamo izdevumu atmaksu, Kopienas finanšu ieguldījuma robežu, konsorciiju riska faktorus, izplatīšanu, izmantošanu un piekļuves tiesībām, īpašiem noteikumiem par Eiropas kodolenerģētikas attīstības nolīgumu un līgumu par personāla mobilitāti.

2.4.1 Attiecībā uz izskatāmā priekšlikuma fragmentiem, kas atrodami arī līdzīgā priekšlikumā par ES 7. pamatprogrammu (Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz noteikumus uzņēmumu, pētniecības centru un universitāšu līdzdalībai Septītās pamatprogrammas darbībās un pētījumu rezultātu izplatīšanai (2007 — 2013) ⁽¹³⁾), Komiteja atsaucas uz savu atzinumu par šo pēdējo priekšlikumu, kas pašlaik tiek izstrādāts ⁽¹⁴⁾.

2.5 Komiteja piekrīt noteiktajiem kodolpētniecības un izglītības finansējuma apmēriem, īpaši atzinīgi vērtē iespēju, kas dota MVU, sabiedriskajām iestādēm, mācību iestādēm un universitātēm un pētniecības organizācijām ⁽¹⁵⁾ pāriet no 50 % maksimālā ieguldījuma apjoma uz 75 %, kā arī faktu, ka pētnieku koordinēšanas, atbalsta, izglītības un karjeras attīstības pasākumi var sasniegt 100 % no kopējām attaisnotām izmaksām.

2.5.1 Tomēr Komiteja iesaka apkopot priekšlikumam pievienotā tabulā dažādus darbību veidus un paredzamo maksimālo ieguldījuma apjomu, kā arī apvienošanas iespējas, īpaši pētniecības infrastruktūru gadījumā, ar citiem Kopienas ieguldījumiem (strukturfondiem u.tml.).

3. Vispārīgās piezīmes par noteikumiem līdzdalībai EURATOM 7. pamatprogrammā

3.1 EESK uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt noteikumu līdzdalībai EURATOM 7. pamatprogrammā un tās īpašajās programmās vienkāršu, viegli lasāmu, saprotamu, skaidru un pārredzamu ietvaru, kas būtu pieejams visās Kopienas valodās. Šim ietvaram vajadzētu sniegt iespējamajiem dalībniekiem, īpaši mazo apmēru, pārliecību par principiem un kritērijiem, kas nosaka pieejamību, dalības nosacījumus, projekta pieteikumu iesniegšanu un vērtēšanu, līgumu veidus un saistības, Kopienas līdzfinansējuma likmes un sadales veidus, rūpnieciskā un intelektuālā īpašuma aizsardzību un zināšanu izmantošanu un izplatīšanu, neizmainot īpašos noteikumus par tematiskajam prioritātēm attiecībā uz kodolsintēzes enerģiju.

3.1.1 Komiteja jo īpaši iesaka tekstā atkal skaidri norādīt saskaņā ar 14. pantu īstenojamās izvēles un piešķiršanas kritēriju attiecībā uz netiešām darbībām, izņēmums ir iespējami specifiski kritēriji. Minētie vispārīgie kritēriji ir šādi:

- zinātniskā un tehnoloģiskā kvalitāte un inovācijas pakāpe;
- spēja veiksmīgi paveikt netiešās darbības un efektīvi izmantot resursus un kompetenci;
- atbilstība īpašo programmu un darba programmas mērķiem;
- Kopienas sniegtā atbalsta rezultātā iegūtais papildu labums, tostarp — pietiekams daudzums mobilizētu resursu un to pietiekams ieguldījums Kopienas politikā;
- zināšanu izmantošanas vai izplatīšanas plāna kvalitāte, tā iespējamā ietekme uz inovāciju, kā arī kompetence intelektuālā īpašuma pārvaldīšanas jomā;
- ētikas principu ievērošana, kā arī sieviešu un vīriešu vienlīdzība.

3.2 Atzinumos par EURATOM 7. pamatprogrammu un tās divām īpašajām programmām, kas attiecīgi skar kodolenerģiju, ar īpašu norādi uz kodolsintēzes enerģijas pētniecību, un Kopīgā pētniecības centra kodolpētniecības darbību, Komiteja jau ir izteikusi savu viedokli par vispārīgām jautājumiem sakarā ar Kopienas kodolpētniecības pamatprogrammu vienkāršošanu un racionalizēšanu. Pašlaik Komiteja izstrādā atzinumu ⁽¹⁶⁾ par priekšlikumu regulai, ar ko paredz noteikumus līdzdalībai Kopienas pētniecības 7. pamatprogrammā, kas neattiecas uz kodolenerģiju.

3.3 Attiecībā uz EURATOM programmas nosacījumiem, Komiteja vēlas jo īpaši uzsvērt nepieciešamību radikāli vienkāršot pieteikumu iesniegšanas formalitātes.

⁽¹²⁾ Sk. Padomes Regulu (Euratom) Nr. 2322/2003.

⁽¹³⁾ COM(2005) 705 galīgā redakcija, 23.12.2005

⁽¹⁴⁾ Skatīt CESE 557/2006 (INT/309), ziņotājs — Wolf kgs.

⁽¹⁵⁾ Skatīt CESE 557/2006, 4.6. punkts (INT/309), ziņotājs — Wolf kgs.

⁽¹⁶⁾ *Idem*, 9. zemsvītras piezīme.

3.3.1 Bez tam Komiteja atzinīgi vērtē faktu, ka līdzatbildība, kas savulaik bija paredzēta EURATOM 6. pamatprogrammā un varēja būt par nozīmīgu šķērslī mazu un vidēju (uzņēmumu, universitāšu...) interesentu dalībai, izskatāmajā priekšlikumā tika atcelta un to aizstāj summa, kas vēl jānosaka un kuras apmērs ir apmēram 1 % Kopienas ieguldījuma⁽¹⁷⁾ un kas tiktu ieturēta kā garantija naudas summu neatgūšanas riska gadījumā konsorcijs (37. pants). EURATOM jomā nozīmīga pētniecības darbības daļa var būt uzticēta arī maziem un vidējiem dalībniekiem, kuriem šāda norma varēja būt par nopietnu šķērslī līdzdalībai.

3.4 EESK izsaka iebildi pret daudzajām iespējamajām atkāpēm no līdzdalības nosacījumiem, kuras paredz vairāk kā 50 panti, kā arī pret plašām dažādu kritēriju un noteikumu iespējām, kurus noteiktu ikgadējās darba programmas, īpašās programmas un uzaicinājumi iesniegt piedāvājumus. Šīs atkāpes skar galvenokārt: dalībnieku skaitu un papildu piekļuves nosacījumus (11. pants), novērtēšanas, atlases un piešķiršanas principus (14. pants, 1. punkts), izņēmumus piedāvājumu konkursu publicēšanā (13. pants), novērtēšanas kritērijus, ar iespēju noteikt īpašus papildu kritērijus (14. pants, 2. punkts), Kopienas finanšu ieguldījumu izcilības tīkliem (34. pants, 1. un 3. punkts).

3.4.1 Komiteja ir norūpējusies par to, ka apspriežamajā dokumentā ir noteikts, ka finanšu ieguldījumu izcilības tīklos veic vienreizēja maksājuma veidā, jo var izrādīties, ka šāda summa ir fiktīva un neatbilst realitātei. Tas kaitētu izcilības tīklu attīstībai, kas nepieciešama konkrēto programmas mērķu sasniegšanai.

3.5 Komiteja uzsver, ka darbību pārvaldībai un to vajadzību noteikšanai nepieciešamā elastība nevarētu kaitēt prasīto līdzdalības noteikumu, iepriekš noteiktu vērtēšanas un atlases kritēriju un piedāvāto finansējumu un līdzfinansējumu ietvaru skaidrībai, noteiktībai un pārredzamībai.

3.6 Komiteja uzskata, ka tad, kad piešķiruma līgums paredz pētniecības konsorcijs iespēju piedalīties piedāvājumu konkursā ar mērķi veikt kādus darbus vai paplašināt darbības, šos piedāvājumu konkursus jāorganizē saskaņā ar Komisijas noteiktām normām, lai garantētu maksimālu pārredzamību un pieeju informācijai.

3.7 EESK uzsver kodolpētniecības, demonstrēšanas, koordinēšanas un izglītības programmu un netiešo darbību uzraudzības un kontroles nosacījumu svarīgumu šīm funkcijām, kā arī piedāvājumu konkursu pārvaldībai, vērtēšanai, atlasei, līgumu uzraudzīšanai un finansēto projektu kontrolei EESK iesaka noteikt maksimāli pieļaujamo izdevumu līmeni, kuram kā vispārējai izmaksai nevajadzētu pārsniegt naudas summu, kas svārstās robežās no 7 % līdz 10 % no kopējiem Kopienas līdzekļiem EURATOM 7. pamatprogrammas ietvaros. Šī pasākuma

mērķis ir veltīt maksimāli daudz līdzekļu patiesi svarīgiem un pētniecībai, demonstrēšanai un izglītībai raksturīgiem pasākumiem un iegūt konkrētus rezultātus, kurus varētu pielietot tirgū un kas atbilst Kopienas pētniecības pamatprogrammas galamērķim.

3.7.1 Šajā sakarā EESK iesaka datus par šādu uzraudzību vākt, uzglabāt un pārvaldīt datu bāzē, kas integrēta IDABC⁽¹⁸⁾.

3.8 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas norādījumus attiecībā uz piedāvātiem piešķirumu veidiem attaisnato izmaksu atlīdzināšanai: vienreizējs maksājums un vienotās likmes finansējums. Tomēr EESK iesaka izskaidrot vispiemērotāko metodoloģiju, arī attiecībā uz attaisnato izmaksu vienkāršošanu, un pievienot regulas priekšlikumam pārskatu par dažādiem variantiem ar mērķi atvieglot iespējamajiem lietotājiem to izpratni.

3.9 Sakarā ar Kopienas finanšu ieguldījuma dažādiem veidiem, kas ir aprakstīti 32. un 34. pantā, Komiteja iesaka tos apkopot priekšlikumam pievienotā tabulā kopā ar maksimālo pieļaujamo likmi un — īpaši pētniecības infrastruktūru gadījumā — ar apvienošanas iespējām ar struktūrfondi, kohēzijas fondiem, Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Investīciju fonda ieguldījumiem, bet tomēr neatstājot novārtā to, kas paredzēts programmā JEREMIE⁽¹⁹⁾, kurai vajadzētu atvieglot mazo uzņēmumu līdzdalību EURATOM 7. pamatprogrammā.

3.10 Attiecībā uz nosacījumiem, kas piedāvāti izplatīšanai, izmantošanai un zināšanu piekļuves tiesībām, Komiteja uzskata, ka, neskaitot atšķirību starp iepriekš uzkrātām un jaunām zināšanām un izņēmumiem militārajā un drošības jomā, ir nepieciešams nostiprināt intelektuālo īpašuma tiesību (IĪT) palīdzības dienestu (IPR-HELPDESK), lai garantētu iespējamajiem piešķiruma nolīguma dalībniekiem tūlītēju palīdzību (skat. 18. panta 5. un 6. punktu, kā arī 19. un 21. pantu), un netiešas darbības pētnieku profesionālās izglītības un attīstības labā, kā arī, lai sagatavotu un parakstītu konsorcijs nolīgumus, kuri paredz papildu noteikumus (23. pants) par rezultātu izplatīšanu un izmantošanu, un intelektuālā īpašuma tiesībām.

3.11 Visbeidzot, sakarā ar tematisko jomu "Kodolsintēzes enerģijas pētījumi", Komiteja jau uzsvēra divos minētajos atzinumos kontrolētu kodolsintēzes enerģijas pētījumu, ITER projekta, DEMO sagatavošanas programmas un magnētiskās hermetizācijas shēmu izpēti nozīmi⁽²⁰⁾.

⁽¹⁸⁾ Skatīt OV C 80, 30.03.2004., EESK atzinums par IDABC (*Interoperable Delivery of European eGovernment Services to Public Administrations, Businesses and Citizens*).

⁽¹⁹⁾ Skatīt OV C 110, 09.05.2006., ziņotājs — Pezzini kgs.

⁽²⁰⁾ Skatīt OV C 65, 17.03.2006., 6.1. punkts un tālāk, ziņotājs — Wolf kgs.

⁽¹⁷⁾ Skatīt CESE 557/2006, 4.11.2. punkts (INT/309), ziņotājs — Wolf kgs.

3.11.1 EESK pieņem zināšanai, ka uz šo jomu attiecinātā Kopienas finanšu ieguldījumu gada maksimālā pamatlikme visā Septītās Euratom pamatprogrammas īstenošanas laikā nebūs lielāka kā 20 %. Komiteja uzskata, ka šādā veidā dalībvalstis tiek pietiekami stimulētas sniegt būtisku ieguldījumu labi koordinētā (sk. 1.4 punktu) Kopienas programmā un ka ir nodrošināts nepieciešamais pamats, piesaiste un dalības iespējas kopīgos projektos ITER un DEMO. Šāda likme droši vien ir pietiekama iesākumā, tomēr nav zināms, vai tā būs pietiekama visā programmas īstenošanas laikā un būs pietiekami spēcīgs dalībvalstu finanšu iemaksu stimulants. Tādēļ Komiteja iesaka minēto likmi preventīvi paaugstināt līdz 25 %, kas būtu tikai puse vai trešā daļa (ņemot vērā 32. panta 1. punktu) no summas, ko Kopiena pretējā gadījumā maksātu kā finansālu atbalstu. Turklāt Komiteja uzskata, ka šie finansējuma maksimālā apjoma ierobežojumi būtu jāpiemēro regulāri.

3.11.2 Attiecībā uz sniegtā atbalsta maksimālo apjomu, proti, ne vairāk kā 40 % no izdevumiem īpašās sadarbības projektos starp asociētiem partneriem, prioritāru atbalstu piešķirot pasākumiem, kas ir saistīti ar ITER/DEMO vai tiek veikti saskaņā ar vienošanos par personāla mobilitāti starp asociētiem partneriem, Komiteja uzdod jautājumu, vai ilgstošā laika posmā šāda pieeja ir pietiekami efektīva, lai nodrošinātu dalībvalstu vēlamo ieguldījumu nepieciešamo projektu vai pasākumu finansēšanā. Komiteja norāda uz 52. panta 2. punktu.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komitejai rodas jautājumi, kāpēc 1. apakšnodaļā "Uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus" tika atcelts nosacījums, kas pieļauj uzaicinājumu izrādīt interesi pirms paša uzaicinājuma ar nolūku precīzi noteikt un novērtēt darbības mērķus un nepieciešamību, kā arī izvairīties no nevajadzīgām administratīvajām izmaksām, kas saistītas ar tādu pieteikumu iesniegšanu, kurus nemaz nav iespējams izskatīt vai šādu pieteikumu izvēlēšanos un novērtēšanu, ko veic Komisija un kompetentie neatkarīgie eksperti.

4.2 Uzaicinājumi izrādīt interesi varētu būt organizēti kopā ar "Priekšlikumu iesniedzēju informatīvajām dienām" (*Proposers Information Days*) ar nolūku tuvināt un iesaistīt iespējamās zinātniskos un rūpnieciskos lietotājus Kopienas kodolpētniecības politikas noteikšanā

4.3 EESK uzsver iespējamās draudus, kas varētu rasties no nepietiekamas zinātniskās un tehniskās informācijas izplatīšanas šajā nozarē. Atzīstot, ka šajā sakarā jāizsaka dažas iebildes, tā uzskata, ka nevajag to pilnīgi izslēgt. Tas varētu nozīmēt ļoti precīza tehniska protokola un izplatīšanas kārtības noteikšanu, kas ņem vērā drošības un drošuma prasības, saglabājot maksimālu pārredzamību.

4.4 Pēc EESK domām būtu svarīgi sniegt plašu informāciju un izplatīt noteikumus par — no vienas puses — atbilstības izvirzītajām prasībām kontroli un — no otras puses — dalībnieku juridisko statusu. Tādā pašā veidā vajadzētu sagatavot visiem pētniecības dalībniekiem skaidrus un saprotamus noteikumus par vienkāršotām procedūrām, kādas paredzētas piedāvājumu iesniegšanai divos posmos, vērtēšanas diviem līmeņiem izvirzītajiem kritērijiem un prasībām.

4.4.1 Minētajiem noteikumiem būtu jābūt pieejamiem ne tikai vērtēšanas ekspertiem, bet arī pieteikumu iesniedzējiem, saskaņā ar viennozīmīgiem un vienādiem kritērijiem un apsvērumiem.

4.5 EESK vēlas bez tam uzsvērt, ka ir lietderīgi organizēt izglītojošus un informatīvus pasākumus par kodolenerģijas drošību/drošumu ne tikai pētniekiem, bet arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un visiem pilsoņiem, kā arī nostiprināt instrumentus un procedūras ticamu un neapstrīdamu modeļu attīstīšanai, kas vērtētu atomenerģijas drošumu un drošību.

4.6 Attiecībā uz pētniecības rezultātu izplatīšanu un izmantošanu, un intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma aizsardzību, pēc EESK domām vajadzētu, neskaitot normatīvos aktus un aizstāvību, ko paredz priekšlikums regulai, piešķiruma nolīgumi, konsorcijs līgumi, EURATOM līguma 24. pants un citi nosacījumi⁽²¹⁾, asociāciju līgumi, Eiropas kodolenerģētikas attīstības nolīgums, kopīgs uzņēmums ITER un ar to saistītie starptautiskie līgumi un, visbeidzot, daudzpusējie līgumi, tādi kā Līgums par personāla mobilitāti, pēc iespējas plašāk izplatīt atjaunotu "Rokasgrāmatu pieteikuma iesniedzējam IIT — EURATOM", kura skaidrā un pārredzamā veidā apkopotas saistības un iespējas, ar kādiem jāsaņem EURATOM 7. pamatprogrammas pētniecības, demonstrēšanas, izglītības un attīstības pasākumu iespējamajiem dalībniekiem.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽²¹⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes regulai, ar kuru atceļ Regulu (EEK) Nr. 4056/86, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus par to, kā Līguma 85. un 86. pantu piemērot attiecībā uz jūras transportu, un ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1/2003 par tās darbības jomas paplašināšanu, iekļaujot kabotāžas un starptautisko līgumreisu kuģu pakalpojumus”

COM(2005) 651 galīgā redakcija/2 — 2005/0264 (CNS)

(2006/C 309/10)

Eiropas Savienības Padome 2006. gada 10. februārī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 83. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma atzinumu 2006. gada 30. maijā. Ziņotāja bija Dr. Bredīma-Savopoulou.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 156 balsīm par, 1 balsi pret un 7 — atturoties, pieņēma šādu atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 Attiecībā uz **līgumreisu un kabotāžas pakalpojumu nozarēm** EESK atbalsta ierosinājumu par Regulā Nr. 1/2003 ⁽¹⁾ paredzēto konkurences noteikumu darbības jomas paplašināšanu, iekļaujot tajā minētās nozares. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas un kuģniecības nozares pārstāvju pastāvīgās apspriedes par 81. un 82. panta piemērošanu līgumreisu kuģošanai. Tā kā līgumreisu pakalpojumu nozarē nav nekādu pretenziju un juridisku precedentu, tiks iegūta plašāka informācija par minētās nozares darbību un līgumiem. EESK tādēļ atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu uzsākt pētījumu par līgumreisu kuģniecības ekonomiskajām un juridiskajām iezīmēm. Juridiskās noteiktības labad EESK mudina Komisiju sniegt norādījumus (pirms Regulā Nr. 1/2003 paredzēto izņēmumu atcelšanas) par līgumreisu kuģniecības nozares dažādo sadarbības līgumu atbilstības ES konkurences tiesībām pašnovērtēšanu.

1.2 Attiecībā uz **linijsatiksmes nozari** EESK atzīmē Komisijas priekšlikumu atcelt linijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojumu no EK Līgumā paredzētajiem konkurences noteikumiem, pamatojoties uz to, ka vairs nav atbilstības EK Līguma 81. panta 3. punktā izklāstītajiem četriem kumulatīvajiem nosacījumiem. Komisija uzskata, ka minētās atcelšanas rezultātā samazināsies transporta izmaksas, vienlaikus saglabājoties pakalpojumu drošībai visos maršrutos, un pieaugs Eiropas nozares konkurētspēja. EESK saglabā savu nostāju jautājumā par to, vai ierosinātā atcelšana nodrošinās ilgtspējīgu rezultātu.

1.3 Papildus vienīgi ar konkurenci saistītiem jautājumiem EESK iesaka Komisijai ņemt vērā drošības aspektu (kuģniecības kvalitātes zudums Eiropas ūdeņos) attiecībā uz linijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojuma atcelšanu.

⁽¹⁾ Padomes 2002. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1/2003 par Līguma 81. un 82. pantā noteikto konkurences noteikumu piemērošanu (OV L 1, 04.01.2003., 1. lpp.) EESK atzinums: OV C 155/2001. 73. lpp.

1.4 EESK iesaka Komisijai, atceļot linijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojumu, papildus skaidri izteiktiem konkurences faktoriem ņemt vērā arī cilvēkresursu aspektu (ietekmi uz Eiropas jūrnieku nodarbinātību).

1.5 EESK atzīmē Komisijas nodomu izsludināt attiecīgas pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē, lai palīdzētu vienkāršot pāreju uz pilnībā konkurētspējīgu režīmu. Komisija paredz izsludināt minētās pamatnostādnes līdz 2007. gada beigām. Līdz pamatnostādņu izsludināšanai Komisija kā pagaidu pasākumu pamatnostādņu sagatavošanā 2006. gada septembrī publicēs analītisku dokumentu par linij-satiksmi. EESK aicina Komisiju izstrādāt minētās pamatnostādnes ciešā sadarbībā ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm un attiecīgi informēt par to atbilstošās ES iestādes.

1.6 Komisijas priekšlikums ir pārskatīšanas procesa, kas aizsākās 2003. gadā un kurā bija iesaistītas visas attiecīgās ES iestādes un ieinteresētās puses, rezultāts. Komisija noslēdza līgumu arī ar neatkarīgiem konsultantiem par trīs pētījumiem, kuros tika izskatītas problēmas saistībā ar kategoriju atbrīvojuma režīma atcelšanu un kuru secinājumus publicēja Konkurences ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē.

1.7 EESK ir ņēmusi vērā arī to, ka Komisijas priekšlikums par linijpārvadātāju kategoriju atbrīvojuma atcelšanu ir pamatots tikai ar EK Līguma 83. pantu (konkurences noteikumi), turpretī Regulas Nr. 4056/86 juridiskais pamats bija EK Līguma 83. pants (konkurences noteikumi) apvienojumā ar 80. panta 2. punktu (transporta politika). EESK labprāt saņemtu informāciju no Eiropas Kopienas Tiesas un Eiropas Parlamenta Juridiskā dienesta par to, vai transporta apsvērumi tikai papildina konkurences apsvērumus un vai Parlaments saglabā savu iepriekšējā atzinumā izteikto viedokli par divkāršo juridisko pamatu ⁽²⁾.

⁽²⁾ A6-0314/2005, 01.12.2005.

1.8 EESK, paredzot turpmākus iespējamus likumu konfliktus, kas izriet no citu jurisdikciju juridiskajiem instrumentiem, aicina Komisiju iestrādāt pamatnostādnes mehānismu šādu problēmu risināšanai. Šāds nosacījums attiecībā uz konsultācijām samazinās domstarpības un novedīs pie savstarpēji pieņemamiem starptautiska mēroga risinājumiem.

1.9 EESK atzīmē, ka Komisija atzīst to, ka konkurences tiesības nav piemērojamas vienveidīgi visās pasaules jurisdikcijās un ka to piemērošanā ir atšķirības. Komisija atzīst arī konkurences tiesību aizsardzības iestāžu starptautiskās sadarbības pieaugošo nozīmi.

1.10 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija īsteno divējādu politiku, pilnveidojot ciešāku divpusējo sadarbību ar ES galvenajiem tirdzniecības partneriem un izskatot veidus, kā paplašināt daudzpusēju sadarbību konkurences jomā. EESK tādēļ mudina Komisiju paātrināt pasākumus, lai nodrošinātu, ka šāda sadarbība un dialogs palīdz noteikt iespējamās problēmas, kas izriet no Regulas Nr. 4056/86 atcelšanas ES, un konstruktīvi risināt minētās problēmas, tādējādi ievērojot katra partnera tiesību sistēmas īpatnības. Konsekvencei attiecībā uz līnijpārvadātāju pakalpojumiem dažādās valstīs patiesi ir būtiska nozīme starptautiskajā tirdzniecībā.

1.11 EESK aicina Komisiju, izstrādājot pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē, ņemt vērā Komisijas un tās galveno tirdzniecības partneru un dialoga un sadarbības rezultātus.

1.12 EESK atzīst, ka Komisijas priekšlikuma paskaidrojumā ir norāde uz turpmāk minētajiem elementiem, un atbalsta to, ka minētie elementi būtu jāņem vērā, izstrādājot pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē.

— Jāatzīst, ka jūras transporta pakalpojumi ir ES ekonomikas attīstības pamatā, jo jūras transporta pārvadājumi veido 90 % ES ārējās tirdzniecības un 43 % iekšējās tirdzniecības pārvadājumu.

— Pastāvīgā konteinerizācijas tendence kopš Regulas Nr. 4056/86 pieņemšanas ir pilnībā izmainījusi līnijasatīksmes pārvadājumus. Minētās tendences rezultātā ir palielinājies to konteineru kuģu skaits un izmērs, kas ir pilnībā aprīkoti ar nodalījuma vadīklām, un ir pieaugusi globālo maršrutu tīklu nozīme. Iepriekš minētais ir veicinājis jaunu operatīvu līgumu popularitāti un samazinājis līnijpārvadātāju konferenču nozīmi.

— Uz konferenču sistēmu, kas darbojas apmēram 150 gadus, joprojām attiecas daudzpusēji un divpusēji nolīgumi, kuru līgumslēdzējas puses ir ES dalībvalstis un Krievija. EESK atzīmē, ka Komisija atzīst, ka minēto nolīgumu rezultātā Regulas Nr. 4056/86 1. panta 3. punkta b) un c) apakšpunkta, 3. līdz 8. panta un 26. panta atcelšana būtu jāatliek uz diviem gadiem, lai denonsētu vai pārskatītu minētos nolīgumus ar trešām valstīm.

1.13 EESK uzskata, ka Komisijai, atceļot Regulu Nr. 4056/86, būtu jāņem vērā arī mazo un vidējo uzņēmumu intereses. MVU ir ES ekonomikas pamats, un tiem ir svarīga nozīme pārskatītajā Lisabonas stratēģijā. Tirgiem joprojām jābūt atvērtiem pašreizējai un iespējamai konkurencei, ieskaitot mazos un vidējos kuģniecības uzņēmumus.

1.14 EESK uzskata, ka, neraugoties uz to, ka konsolidācijai var būt labvēlīga ietekme uz ES rūpniecību (efektivitātes peļņas guvums, apjomradīti ietaupījumi, izmaksu ietaupījumi), jāievēro piesardzība, lai izvairītos no tā, ka konsolidācijas — kas var sekot Regulas Nr. 4056/86 atcelšanai — rezultātā attiecīgajai tirgū samazinās dalībnieku skaits, t.i., samazinās konkurence.

1.15 Saskaņā ar jauno režīmu EESK aicina abas Eiropas līmenī ieinteresētās puses — kravu nosūtītājus un pārvadātājus — apspriest nozīmīgas problēmas, kas rada savstarpēju ieinteresētību.

2. Ievads

2.1 Pašreizējās tendences un tiesību akti

2.1.1 Jūras transporta pakalpojumi ir ES ekonomikas attīstības pamatā, jo jūras transporta pārvadājumi veido 90 % ES ārējās tirdzniecības un 43 % iekšējās tirdzniecības pārvadājumu. Jau ilgus gadus tā ir starptautiska un globalizēta darbība. Pārvadājumus veic, izmantojot galvenokārt divu veidu pakalpojumus: līnijpārvadājumus un līgumreisu, kas attiecīgi līdzinās autobusu un taksometru pakalpojumiem jūrā. ES flote veido 25 % pasaules flotes, un ES kuģu īpašnieki kontrolē vairāk nekā 40 % pasaules flotes. Vēl 40 % pasaules flotes pieder Klusā okeāna baseina valstīm. ES kuģniecība un tās klienti (fraktētāji/nosūtītāji) darbojas augsti konkurētspējīgā vidē aizjūras teritorijās un Eiropas tirgos.

2.1.2 Regulā 4056/86 ir paredzēti sīki izstrādāti noteikumi konkurences noteikumu (Līguma 81. un 82. pants) piemērošanai līnijpārvadājumu pakalpojumiem uz Krievijas ostām un no tām. Līgumreisu kuģu pakalpojumi tomēr neietilpa Regulas Nr. 4056/86 darbības jomā. Minētajai regulai sākotnēji bija divi uzdevumi. Tajā bija iekļauti procedūras noteikumi EK konkurences noteikumu piemērošanai jūras transporta nozarē. Minētais uzdevums ir kļuvis lieks pēc 2004. gada 1. maija, kad līnijpārvadājumu transportam sāka piemērot Regulas Nr. 1/2003 vispārējos konkurences piemērošanas noteikumus. Regula Nr. 1/2003 tomēr neattiecas uz starptautiskajiem līgumreisu kuģu pakalpojumiem un kabotāžas pakalpojumiem. Otrkārt, ar Regulu Nr. 4056/86 nosaka dažas īpašas konkurences materiālo tiesību normas jūrniecības nozarei un, jo īpaši, kategoriju atbrīvojumu līnijpārvadātāju konferencēm, ļaujot tām ar zināmiem nosacījumiem noteikt cenas un regulēt kuģu tilpību.

2.2 Līnijasatiksmes nozare

2.2.1 Kopš Regulas Nr. 4056/86 pieņemšanas līnijasatiksmes tirgū ir notikušas ievērojamas izmaiņas. Ilgstošās konteinerizācijas tendences rezultātā ir palielinājies to konteineru kuģu skaits un izmērs, kas ir pilnībā aprīkoti ar nodalījuma vadīklām, un pieaugusi globālo maršrutu tīklu nozīme. Iepriekš minētais ir veicinājis jaunu operatīvu līgumu popularitāti, samazinājis līnijpārvadātāju konferenču nozīmi un ievērojami palielinājis spēcīgu ārējo konkurentu skaitu. Citās pasaules daļās, piemēram, ASV Likuma par okeāna kuģošanas reformu (OSRA) ieviešana 1999. gadā ir izmainījusi noteikumus par konferencēm, kas apkalpo ASV tirdzniecības maršrutos, atļaujot slēgt konfidencialus līgumus par pakalpojumiem. Šodien globālie līnijpārvadātāji darbojas galvenokārt maršrutos no austrumiem uz rietumiem, kā arī maršrutos no ziemeļiem uz dienvidiem, turpretī mazie un vidējie pārvadātāji darbojas galvenokārt maršrutos no ziemeļiem uz dienvidiem un Eiropas mazajā kabotāžā.

2.2.2 UNCTAD (Apvienoto Nāciju Organizācijas Konference par tirdzniecību un attīstību) Līnijpārvadātāju konferenču rīcības kodekss sākotnēji bija paredzēts, lai regulētu līnijpārvadātāju konferenču sistēmu maršrutos starp attīstītajām valstīm un jaunattīstības valstīm⁽³⁾. Rīcības kodeksu ir ratificējušas, apstiprinājušas vai tam ir pievienojušas 13 ES dalībvalstis un Norvēģija, savukārt Malta to ir parakstījusi, bet nav ratificējusi. Uz to ir atsaucies vairākos ES nolīgumos ar trešām valstīm⁽⁴⁾ un *acquis communautaire* (Regulas Nr. 954/79, 4055/86, 4056/86, 4058/86). Neraugoties uz acīmredzamo dublēšanos tālējās līnijpārvadājumu maršrutos, UNCTAD kodekss juridiski joprojām ir spēkā.

2.2.3 Transporta izmantotāji (nosūtītāji un kravas ekspeditori) regulāri ir izteikuši šaubas par konferenču sistēmas nepieciešamību; tā viņuprāt nenodrošina atbilstošus, efektīvus un drošus pakalpojumus, kas piemēroti viņu vajadzībām. ESC⁽⁵⁾ jo īpaši uzskata, ka konferenču kategoriju atbrīvojuma atcelšana ļaus attīstīt pilnveidotas klienta-pakalpojuma sniedzēja partnerattiecības, kas koncentrēsies uz tādiem loģistikas risinājumiem, kuri palīdzēs ES uzņēmumiem konkurēt starptautiskā līmenī. Līdzīgā kārtā patērētāji būtu ieguvēji no nedaudz pazeminātām cenām, kad samazinājas likmes par ES ienākošajiem produktiem. Kuģu īpašnieki turpretī uzskata, ka līnijpārvadātāju konferences ir veicinājušas pakalpojumu stabilitāti un ka konferenču režīms ir devis viņiem iespēju tikt galā ar traucējumiem (sezonāliem vai ģeogrāfiskiem vai klimata apstākļu izraisītiem) vairumā maršrutu. Tikmēr globālie pārvadātāji (ELAA⁽⁶⁾ locekļi) un ESC ir uzsākuši dialogu ar Komisiju, lai palīdzētu tai izveidot ES konkurences noteikumiem atbilstošu alternatīvu sistēmu.

⁽³⁾ Vairāk par UNCTAD skat. Līnijpārvadātāju rīcības kodeksu un Regulu Nr. 954/79, sal. EESK atzinums OV C 157, 28.06.2005., 130. lpp.

⁽⁴⁾ Skat. dokumentu par daudzpusējo nolīgumu statusu, ko publicējis UNCTAD Sekretariāts <http://www.unctad.org/en/docs/tbinf192.en.pdf> (4. lpp.)

⁽⁵⁾ ESC=Eiropas Kravas nosūtītāju padome.

⁽⁶⁾ ELAA = Eiropas Līnijpārvadātāju asociācija (European Liner Affairs Association).

2.2.4 Komisija 2003. gadā uzsāka Regulas Nr. 4056/86 pārskatīšanu, lai noteiktu, vai iespējams nodrošināt drošus, regulārus jūras transporta pakalpojumus, izmantojot līdzekļus, kas ir mazāk ierobežojoši nekā horizontālā cenu noteikšana un kuģu jaudas regulēšana. Tālab Komisija 2003. gada martā publicēja konsultatīvu dokumentu un 2003. gada decembrī organizēja minētā dokumenta atklātu izskatīšanu kopā ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm. Bez tam Komisija 2004. gada jūnijā publicēja darba dokumentu, kam 2004. gada oktobrī sekoja Baltā grāmata, kuru plaši apsprieda kopā ar ieinteresētajām pusēm. Eiropas Parlaments⁽⁷⁾ un EESK⁽⁸⁾ iesniedza savus atzinumus par Balto grāmatu attiecīgi 2005. gada 1. decembrī un 2004. gada 16. decembrī, un abos atzinumos bija vienprātīgs secinājums, ka vēlmais darbības virziens ir nevis atcelšana, bet gan pārskatīšana. Komisija 2005. gada decembrī beidzot iesniedza priekšlikumu regulai, ar ko atceļ Regulu Nr. 4056/86.

2.3 Līgumreisu nozare

2.3.1 Lai gan aptuveni 80 % visu sausās un šķidrās beztaras kravas jūras pārvadājumu visā pasaulē veic, izmantojot līgumreisu, lielākajai daļai minētā plašā nozare ir *terra incognita*. Līgumreisu pārvadājumu pamatrādītāji ir šādi: globāls konkurences tirgus, gandrīz ideāls konkurences modelis, nestabils un neprognozējams pieprasījums, daudz mazu uzņēmējsabiedrību, vispārēji tirdzniecības modeļi, viegla ienākšana ostā un iziešana no ostas, ļoti liela rentabilitāte, atsaucība uz tirgu attīstību un nosūtītāju vajadzībām. Līgumreisu kuģu pakalpojumu tirgus ir ļoti sadrumstalots, un kopumā ir apmierinājis fraktētāju/nosūtītāju vajadzības, neradot lielas problēmas saistībā ar konkurences noteikumiem ne starptautiskā mērogā, ne ES. Tas, ka par minēto nozari nav sūdzību, vēl jo vairāk apliecina tās augsto konkurētspēju un apmierinošos rādītājus. Ņemot vērā iepriekš minēto, Regulā Nr. 4056/86 ir paredzēts, ka līgumreisu kuģu pakalpojumi ir darbība, uz ko minētā regula neattiecas. EK Līguma 81. un 82. pants ir tieši attiecināms uz minēto nozari. Turklāt starptautiskie līgumreisu pakalpojumi (un kabotāžas pakalpojumi) neietilpst Regulas Nr. 1/2003 (konkurences piemērošanas noteikumi) darbības jomā.

2.4 Komisijas priekšlikums

2.4.1 Ņemot vērā tirgus un nozares struktūras izmaiņas kopš 1986. gada, Eiropas Komisija ir secinājusi, ka četri kumulatīvie nosacījumi, kas noteikti EK Līguma 81. panta 3. punktā un attiecas uz kategoriju atbrīvojuma piešķiršanu līnijpārvadātāju konferencēm, vairs netiek ievēroti. Minētā iemesla dēļ Komisija ir ierosinājusi atcelt Regulu Nr. 4056/86 pilnībā un jo īpaši līnijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojumu (3. līdz 8. pants, 13. un 26. pants). Atbilstoši EK vispārējai politikai samazināt Kopienas tiesību aktu skaitu tiek atcelti arī daži noteikumi, kas tiek uzskatīti par liekiem (2. un 9. pants). Komisija uzskata, ka minētās atcelšanas rezultātā samazināsies transporta izmaksas, vienlaikus saglabājoties pakalpojumu drošībai visos maršrutos un pieaugot Eiropas nozares konkurētspējai.

⁽⁷⁾ A6-0314/2005, 01.12.2005.

⁽⁸⁾ EESK atzinums: OV C 157, 28.06.2005., 130. kpp.

2.4.2 Pirms līnijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojuma atcelšanas Komisija ir paredzējusi izsludināt attiecīgas pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē, lai palīdzētu vienkāršot pāreju uz pilnībā konkurētspējīgu režīmu. Komisija paredz izsludināt minētās pamatnostādnes līdz 2007. gada beigām. Līdz pamatnostādņu izsludināšanai Komisija kā pagaidu pasākumu pamatnostādņu sagatavošanā 2006. gada septembrī publicēs analītisku dokumentu par līnijasatiksi.

2.4.3 Komisijas priekšlikumā par Regulas Nr. 4056/86 atcelšanu ir ietverts arī priekšlikums grozīt Regulu Nr. 1/2003, lai starptautisko līgumreisu pakalpojumus un kabotāžas pakalpojumus iekļautu minētās regulas darbības jomā.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 EESK uzskata, ka pašreizējā priekšlikumā ir atbalstīta līdzsvarota pieeja, kurā ņemti vērā šādi faktori: Eiropas nozares konkurētspējas ieguvums konkurences rezultātā, pasaules tirdzniecības modeļu izmaiņas un to ietekme uz transporta pakalpojumu sniegšanu, starptautiskā transporta ietekme uz ES galvenajiem tirdzniecības partneriem, kā arī uz jaunattīstības valstīm, globālo nosūtītāju un pārvadātāju viedoklis un mazo un vidējo pārvadātāju un kravas nosūtītāju viedoklis.

3.2 Līgumreisu nozare un kabotāžas nozare

3.2.1 Līgumreisu pārvadājumu nozare darbojas vispārējā tirgū gandrīz ideālas konkurences apstākļos. Šo minētās nozares unikālo iezīmi, ko ir atzinuši praktiķi un akadēmiķi, ir atzinusi arī ES Regulā Nr. 4056/86. EESK izprot, ka minētajai nozarei turpmāk jāpiemēro Regulā Nr. 1/2003 paredzētie konkurences procedūras noteikumi, un tādēļ apstiprina ierosināto pieeju. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu uzsākt pētījumu par līgumreisu kuģniecības ekonomiskajām un juridiskajām iezīmēm. Juridiskās noteiktības labad EESK mudina Komisiju sniegt norādījumus (pirms Regulā Nr. 1/2003 paredzēto izņēmumu atcelšanas) par līgumreisu kuģniecības nozares dažādo sadarbības līgumu atbilstības ES konkurences tiesībām pašnovērtēšanu. Līgumreisu pakalpojumu nozarē nav nekādu pretenziju un juridisku precedentu, un tas ir pierādījums nozares darbībai ideālas konkurences apstākļos. Lai nodrošinātu juridiskus kritērijus nozares pašnovērtēšanai saskaņā ar EK konkurences noteikumiem, būs nepieciešama plašāka informācija par minētās nozares darbību un līgumiem. Komiteja atzinīgi vērtē arī Komisijas un kuģniecības nozares pārstāvju pastāvīgās apspriedes par 81. un 81. panta piemērošanu līgumreisu kuģošanai.

3.2.2 Attiecībā uz jūras kabotāžu EESK piekrīt ierosinātajam režīmam, t.i., uz kabotāžu ir attiecināmi Regulas Nr. 1/2003 procedūras noteikumi. Lielākā daļa līgumu minētajā nozarē neietekmēs ES iekšējo tirdzniecību un neradīs nekādas konkurences ierobežojumus.

3.2.3 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK piekrīt Komisijas pieejai attiecībā uz turpmāko režīmu līgumreisu un kabotāžas nozarē.

3.3 Līnijasatiksmes nozare

3.3.1 Attiecībā uz līnijasatiksmes nozari EESK atzīmē Komisijas priekšlikumu atcelt līnijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojumu no EK Līgumā paredzētajiem konkurences noteikumiem, pamatojoties uz to, ka vairs nav atbilstības EK Līguma 81. panta 3. punktā izklāstītajiem četriem kumulatīvajiem nosacījumiem. Komisija uzskata, ka minētās atcelšanas rezultātā samazināsies transporta izmaksas, vienlaikus saglabājoties pakalpojumu drošībai visos maršrutos, un pieaugs Eiropas nozares konkurētspēja. EESK saglabā savu nostāju jautājumā par to, vai ierosinātā atcelšana nodrošinās ilgtspējīgu rezultātu.

3.3.2 EESK atzīmē Komisijas nodomu izsludināt attiecīgas pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē kā pārejas pasākumu uz pilnībā konkurētspējīgu režīmu. EESK aicina Komisiju izstrādāt minētās pamatnostādnes ciešā sadarbībā ar attiecīgajām ieinteresētajām pusēm un attiecīgi informēt par to atbilstošās ES iestādes.

3.3.3 Komisijas priekšlikums ir pārskatīšanas procesa, kas aizsākās 2003. gadā un kurā bija iesaistītas visas attiecīgās ES iestādes un ieinteresētās puses, rezultāts. Komisija noslēdza līgumu arī ar neatkarīgiem konsultantiem par trīs pētījumiem, kuros tika izskatītas problēmas saistībā ar kategoriju atbrīvojuma režīma atcelšanu un kuru secinājumus publicēja Konkurences ģenerāldirektorāta tīmekļa vietnē.

3.3.4 EESK ir ņēmusi vērā arī to, ka Komisijas priekšlikums par līnijpārvadātāju kategoriju atbrīvojuma atcelšanu ir pamatots tikai ar EK Līguma 83. pantu (konkurences noteikumi), turpretī Regulas Nr. 4056/86 juridiskais pamats bija EK Līguma 83. pants (konkurences noteikumi) apvienojumā ar 80. panta 2. punktu (transporta politika).

3.3.5 EESK atzīmē, ka Komisija atzīst to, ka konkurences tiesības nav piemērojamas vienvēidīgi visās pasaules jurisdikcijās un ka to piemērošanā ir atšķirības. Komisija atzīst arī konkurences tiesību aizsardzības iestāžu starptautiskās sadarbības pieaugošo nozīmi.

3.3.6 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija īsteno divējādu politiku, pilnveidojot ciešāku divpusējo sadarbību ar ES galvenajiem tirdzniecības partneriem un izskatot veidus, kā paplašināt daudzpusēju sadarbību konkurences jomā. EESK tādēļ mudina Komisiju paātrināt pasākumus, lai nodrošinātu, ka šāda sadarbība/dialogs palīdz noteikt iespējamās problēmas, kas izriet no Regulas Nr. 4056/86 atcelšanas ES, un konstruktīvi risināt minētās problēmas, tādējādi ievērojot katra partnera tiesību sistēmas/jurisdikcijas īpatnības. Konsekvencei attiecībā uz līnijpārvadātāju pakalpojumiem dažādās valstīs patiesi ir būtiska nozīme starptautiskajā tirdzniecībā.

3.3.7 EESK aicina Komisiju, izstrādājot pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē, ņemt vērā Komisijas un tās galveno tirdzniecības partneru dialoga/sadarbības rezultātus.

3.3.8 EESK atzīst, ka Komisijas priekšlikuma paskaidrojumā ir norāde uz turpmāk minētajiem elementiem, un atbalsta to, ka minētie elementi būtu jāņem vērā, izstrādājot pamatnostādnes par konkurenci jūrniecības nozarē.

— Jāatzīst, ka jūras transporta pakalpojumi ir ES ekonomikas attīstības pamatā, jo jūras transporta pārvadājumi veido 90 % ES ārējās tirdzniecības un 43 % iekšējās tirdzniecības pārvadājumu.

— Pastāvīgā konteinerizācijas tendence kopš Regulas Nr. 4056/86 pieņemšanas ir pilnībā izmainījusi līnijasatīksmes pārvadājumus. Minētās tendences rezultātā ir palielinājies to konteineru kuģu skaits un izmērs, kas ir pilnībā aprīkoti ar nodalījuma vadīklām, un ir pieaugusi globālo maršrutu tīklu nozīme. Iepriekš minētais ir veicinājis jaunu operatīvu līgumu popularitāti un samazinājis līnijpārvadātāju konferenču nozīmi.

— Uz konferenču sistēmu, kas darbojas apmēram 150 gadus, joprojām attiecas daudzpusēji un divpusēji nolīgumi, kuru līgumslēdzējas puses ir ES dalībvalstis un Kopiena. EESK atzīmē, ka Komisija atzīst, ka minēto nolīgumu rezultātā Regulas Nr. 4056/86 1. panta 3. punkta b) un c) apakšpunkta, 3. līdz 8. panta un 26. panta atcelšana būtu jāatliek uz diviem gadiem, lai denonsētu vai pārskatītu minētos nolīgumus ar trešām valstīm.

3.3.9 EESK iesaka Komisijai, atceļot līnijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojumu, papildus skaidri izteiktiem konkurences faktoriem ņemt vērā arī cilvēka faktoru (ietekmi uz Eiropas jūrnieku nodarbinātību). EESK arī aicina Komisiju izvērtēt šīs ietekmes apjomu, īpaši, konsultējoties ar Jūras transporta nozares sociālā dialoga komiteju.

3.3.10 Papildus vienīgi ar konkurenci saistītiem jautājumiem EESK iesaka Komisijai ņemt vērā drošības aspektu (kuģniecības kvalitātes zudums Eiropas ūdeņos) attiecībā uz līnijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojuma atcelšanu.

3.3.11 EESK uzskata, ka Komisijai, atceļot Regulu Nr. 4056/86, būtu jāņem vērā arī mazo un vidējo uzņēmumu intereses. MVU ir ES ekonomikas pamats, un tiem ir svarīga nozīme pārskatītajā Lisabonas stratēģijā. Tirgiem joprojām jābūt atvērtiem pašreizējai un iespējamai konkurencei, ieskaitot mazos un vidējos kuģniecības uzņēmumus.

3.3.12 EESK uzskata, ka, neraugoties uz to, ka konsolidācijai var būt labvēlīga ietekme uz ES rūpniecību (efektivitātes peļņas guvums, apjomradīti ietaupījumi, izmaksu ietaupījumi), jāievēro piesardzība, lai izvairītos no tā, ka konsolidācijas — kas var sekot Regulas Nr. 4056/86 atcelšanai — rezultātā attiecīgajā tirgū samazinās dalībnieku skaits, t.i., samazinās konkurence.

3.3.13 Saskaņā ar jauno režīmu EESK aicina abas Eiropas līmenī ieinteresētās puses — kravu nosūtītājus un pārvadātājus — apspriest nozīmīgas problēmas, kas rada savstarpēju ieinteresētību.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Juridiskais pamats

4.1.1 EESK atzīmē, ka Regulai Nr. 4056/86 bija divkāršs juridiskais pamats (80. panta 2. punkts un 81.-82. un 83. pants attiecīgi saistībā ar transporta politiku un konkurenci, turpretī priekšlikumam ir tikai viens šāds pamats (81.-82. pants). EESK atzīmē arī to, ka vienu juridisko pamatu atbalsta Padomes Juridiskais dienests. EESK labprāt saņemtu informāciju no Eiropas Parlamenta Juridiskā dienesta par to, vai transporta apsvērumi tikai papildina konkurences apsvērumus un vai Eiropas Parlamenta Juridiskais dienests saglabā savu iepriekšējā atzinumā (2005. gada decembrī) izteikto viedokli par divkāršo juridisko pamatu.

4.2 Likumu konflikts

4.2.1 Komisija ierosina atcelt Regulas Nr. 4056/86 9. pantu, pamatojoties uz to, ka tā neuzskata, ka līnijpārvadātāju konferenču kategoriju atbrīvojuma atcelšana varētu radīt starptautisko likumu iespējama konflikta risku. Komisija uzskata, ka šāds likumu konflikts rastos vienīgi tad, ja viena jurisdikcija pieprasītu ko tādu, kas ir aizliegts citā jurisdikcijā. Komisijas rīcībā nav informācijas par jurisdikcijām, kuras paredz šādu pienākumu līnijasatīksmes operatoriem.

4.2.2 EESK, paredzot turpmākus iespējamus likumu konfliktus, kas izriet no citu jurisdikciju juridiskajiem instrumentiem, aicina Komisiju iestrādāt pamatnostādnes mehānismu šādu problēmu risināšanai. Šāds nosacījums attiecībā uz konsultācijām samazinās domstarpības un novedīs pie savstarpēji pieņemamiem starptautiska mēroga risinājumiem.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Lidojumu drošība"

(2006/C 309/11)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2006. gada 19. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu "*Lidojumu drošība*"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 30. maijā. Ziņotājs — *McDonogh* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 155 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 — atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 Stjuartiem jāsaņem kompetentas iestādes sertifikāts vai licence, kas garantētu ne tikai viņu profesionālo kompetenci (drošums, drošība, medicīniskie aspekti, pasažieru apkalpošana utt.), bet arī tehnisko kvalifikāciju darbā visu veidu lidaparātos, kuros viņiem jāstrādā.

1.2 Eiropas Aviācijas drošības aģentūrai (EASA) rūpīgi jāapsver lēmums, kas ļauj iekārtu piedāvātājiem patstāvīgi apstiprināt detaļu projektus, nekonsultējoties ar EASA vai lidaparātu ražotājiem.

1.3 Trešo valstu aviokompānijām jāsaņem EASA apstiprinājums, pirms tām atļauj ielidot ES gaisa telpā vai to pārlidot.

1.4 Minētajā jomā jādarbojas tikai vienai iestādei, kas apstiprina noteikumus, un tai jābūt EASA. Tas ļautu nākotnē ne tikai saskaņot noteikumus, kas regulē lidostu darbību, bet arī, cik vien iespējams, novērst ES un trešo valstu lidostu konkurences traucējumus. EASA ir jānostiprina, un tai jāpiešķir lielākas pilnvaras, tādas pašas kā Eiropas Civilās aviācijas konferencei (ECAC).

1.5 EASA jāapsver, kā nozari vislabāk pasargāt no datorpirātu ļaunprātīgas ielaušanās sakaru sistēmās, datu pārraides posmos un lidaparātu radioelektroniskajās sistēmās, piemēram, elektroniskās datu pārvaldības iekārtās (*electronic flight bags*, EFB), ko izmanto gaisa kuģa apkalpe.

1.6 EASA jānodrošina, lai tādu gaisa kuģu kā vieglās biznesa klases reaktīvās lidmašīnas (*Light Business Jets*) izstrāde notiktu saskaņā ar noteikumiem, kas garantē, ka to īpašnieki un lidotāji drīkst uzsākt lidojumus pēc tam, kad ir nolidojuši pietiekamu skaitu lidojuma stundu. Vieglās biznesa klases reaktīvās lidmašīnas (*Light Business Jets*) var lidot 25000 pēdu augstumā un augstāk, un tāpēc uz tām jāattiecinā tieši paši tehniskās apkopes, uzturēšanas un ekspluatācijas standarti kā uz lielākām reaktīvajām lidmašīnām, kas veic komercpārvaļadījumus.

1.7 EASA jāizstrādā nepieciešamie protokoli, pirms tā apsver, vai atļaut bezpilota lidaparātu lidojumus ārpus norobežotām gaisa telpām.

1.8 Izlases veidā jāveic pārbaudes, vai piloti un stjuarti nav lietojuši alkoholu vai narkotikas.

1.9 EASA ir jānodrošina, lai vietējās reglamentējošās iestādes būtu pietiekami kvalificētas uzdevumu veikšanai, lai to rīcībā būtu pietiekams skaits darbinieku un lai tām tiktu piešķirts pietiekams finansējums.

1.10 EASA jāveic detalizēts zinātnisks pētījums par noguruma, stresa un dziļo vēnu trombozes (DVT) ietekmi uz pilotiem un stjuartiem.

1.11 Jāpārskata vispārējās nozīmes aviācijas pilotu licenču piešķiršanas, kā arī vispārējās nozīmes aviācijas lidaparātu sertifikācijas politika un kārtība.

1.12 EASA būtu jānodrošina Eiropas Vispārējās nozīmes aviācijas licences ieviešana, paredzot, ka tajā jāizdara apstiprinātais ieraksts, kas apliecina attiecīgā lidaparāta lidotspēju.

1.13 Liedzot aviokompānijām piekļuvi Eiropas gaisa telpai, lielāka uzmanība jāpievērš apkalpes, pasažieru un gaisa koridoru tuvumā dzīvojošo cilvēku drošības apsvērumiem, nevis politiskiem apsvērumiem.

2. Ievads

2.1 Sadarbojoties dalībvalstīm un to ekspertiem, ir tapis "melnais saraksts", kurā iekļautas 96 aviosabiedrības. Tiešs aizliegums draud 93 aviosabiedrībām, savukārt 3 aviosabiedrībām draud darbības ierobežojumi. Savukārt Francija apsver ieviest jaunu drošības marķējuma sistēmu, kuru varētu izmantot reklāmā.

2.2 Kopš 2004. gada sākuma, kad aviosabiedrībai *Flash Airlines* piederoša fraktēta lidmašīna iegāzās Sarkanajā jūrā un bojā gāja 148 cilvēki, galvenokārt franču tūristi, Eiropā radusies akūta vajadzība uzlabot ar lidojumu drošību saistītos tiesību aktus. Minētā katastrofa liecināja, ka valdības nepietiekami koordinē ar drošību saistītās informācijas apmaiņu, jo pēc katastrofas izrādījās, ka Šveices iestādes, kas atbildīgas par aviāciju, bija aizliegušas aviosabiedrības *Flash* lidmašīnām ielidot šīs valsts gaisa telpā.

2.3 Lai “melns saraksts” radītu vēlamo efektu, izšķiroša nozīme būs dalībvalstu konsekventai un saskaņotai rīcībai, piemērojot aviosabiedrību darbības standartus. Dalībvalstis nedrīkst pieļaut situāciju, ka kāda no dalībvalstīm ekonomisku un sociālu apsvērumu dēļ nolemj, ka sarakstā iekļautā aviosabiedrība atbilst “minimālajām prasībām” un var darboties attiecīgās valsts lidostās, bet pārējās dalībvalstis uzskata, ka attiecīgās aviosabiedrības darbība neatbilst standartiem.

2.4 Brisele vairākkārt saņēmusi lūgumus iesaistīties domstarpību atrisināšanā, īpaši jāmin gadījums, kad Turcija bija neapmierināta par to, ka dažas Eiropas valdības pēc Nīderlandes valdības iniciatīvas drošības apsvērumu dēļ uz laiku liedza nosēšanās tiesības Turcijas lēto izmaksu aviosabiedrībai *Onur Air*. Savukārt Grieķijai uzdots panākt progresu, izmeklējot aviosabiedrības *Helios Airways* lidmašīnas, kas bija ceļā no Larnakas (Kipra), katastrofu.

2.5 Bažas izraisa tādas jomas kā vispārējie tehniskās apkopes standarti, apkārpju apmācība, apkārpju lidojuma laiks un atpūtas laika posmi, degvielas taupīšana un trokšņa ierobežošana, kā arī gaisa satiksmes vadība.

2.6 Arvien lielākās aviācijas nozarē valdošās konkurences un daudzu aviosabiedrību nestabilās finanšu situācijas dēļ apkalpes ir spiestas veikt lidojumus apstākļos, kuros tās parasti nelidotu, un lidot ar lidmašīnām, kuras nav pilnībā lidotspējīgas. Arvien biežāk apkalpes ir spiestas lidot, jo ES noteikumi paredz, ka aviosabiedrībām jānodrošina pasažieri ar naktsmājām vai jāizmaksā kompensācija lidojumu kavēšanās gadījumos. Visi iepriekš minētie faktori apdraud drošību. Papildus problēmas rada fakts, ka valstu civilās aviācijas iestādes izliekas neredzam, ka nacionālās aviosabiedrības neievēro daudzus noteikumus.

2.7 Neraugoties uz drošības apsvērumu dēļ noteiktu aizliegumu ielidot vairāku Eiropas valstu gaisa telpā, viena aviosabiedrība joprojām veic lidojumus uz Briseli un Parīzi. Šveice, kurā valda stingra uzņēmējdarbības konfidencialitātes kultūra, bija aizliegusi 23 lidmašīnām šķērsot tās gaisa telpu, taču aviosabiedrību nosaukumi un pat to skaits nekad netika izpausti.

3. Noguruma ietekme un sniegto pakalpojumu drošība

3.1 Pēdējo gadu laikā notikušu katastrofu cēlonis ir bijis nogurums, kas ir problēma, ar kuru jau ilgstoši sastopas visu lielumu lidaparātu apkalpes. Bet kā pilots var konstatēt, ka viņš ir pārāk noguris, lai lidotu? Kāda ir miega periodu, organisma dehidrēšanas, uztura un slimību ietekme uz noguruma konstatēšanu un pārvarēšanu?

3.2 Piloti, kuri šķērso vairākas laika zonas, cieš no noguruma, un viņu lēmuma pieņemšanas spējas pasliktinās. Garu

lidojumu laikā viņiem būtu jāatpūšas, bet tam ir nepieciešams atbilstošs aprīkojums, piemēram, horizontālas gultas utt.

3.3 Ir daudz pierādījumu tam, ka nogurums ir faktors, kas ietekmē drošību. Nesen publicētajā Valsts transporta drošības padomes (*National Transportation Safety Board — NTSB*) ziņojumā par katastrofu *Kirkville* (Misūri štatā), kas prasīja daudzas dzīvības, padome uzsvērusi — “ņemot vērā nepietiekamo atpūtas laiku naktī, agro darbā ierašanās laiku, darba dienas ilgumu, veikto lidojumu skaitu, sarežģītos apstākļus ilgās darba dienas laikā (neprecīzā nosēšanās, kas jāveic manuāli, kad ir zems apakšējās mākoņu robežas augstums un kad ir slikta redzamība), ir iespējams, ka nogurums veicināja pilotu darba spēju un lēmuma pieņemšanas spējas samazināšanos.”

3.4 Neviens pilots, kuram ir kaut neliela pieredze, nenoliegs, ka viņam nācies pārvarēt noguruma sajūtu vai ka nogurums kaut kādā veidā ietekmējis viņa darba spējas. Ļoti svarīga ir miega kvalitāte atpūtas periodu laikā.

3.5 Uzturam un ēdienkartei arī ir būtiska nozīme. Piemēram, katrs pilots, sākot ar iesācēju studentu un beidzot ar gandrīz pensijas vecumu sasniegušu kapteini jums pastāstīs, ka pilotu iecienītākais dzēriens ir kafija. Tomēr, lai arī kafija ir stimulants un uz laiku izraisa modrības līmeņa paaugstināšanos, pārtraucot to lietot, tipiska pazīme ir nogurums. Turklāt kafijai ir diurētiska iedarbība, kā rezultātā ķermenis izvada vairāk šķidruma nekā uzņem, izraisot organisma dehidrēšanos un līdz ar to arī nogurumu.

3.6 Garlaicība un nogurums ir galvenās problēmas tālos pārlidojumos, kuros lidmašīnas vadība ir gandrīz pilnībā automātiska. Lai saglabātu apkalpes modrību, dažas aviosabiedrības pieprasa katru stundu no jauna iestatīt autopilotu, īpaši Transsibīrijas lidojumu laikā.

3.7 Daudzus negadījumus aviācijā izraisa pilotu kļūdas, un galvenais šo kļūdu iemesls ir nogurums.

3.8 Ir plānots, ka EASA pārņems licencēšanas procedūru, šajā jomā aizvietojojot Apvienotās aviācijas institūcijas (*JAA*), tomēr tas varētu neietekmēt Starptautiskās civilās aviācijas organizācijas (*ICAO*) licenču lietošanu, kuras iegūtas ASV un kuras izmanto piloti Eiropā.

4. Stjuarti

4.1 Visi pilotiem paredzētie uzlabojumi par atpūtas prasībām būtu jāpiemēro (ciktāl tas iespējams) arī attiecībā uz stjuartiem, kuriem vienmēr jābūt gatavībā novērst jebkādas drošības noteikumu pārkāpumus un rīkoties avārijas situācijās.

4.2 Stjuartiem jānodrošina atbilstoša apmācība, lai viņi varētu veikt cietušo atdzīvināšanu, viņiem katrā ziņā pilnībā jāpārzina sava dzimtā valoda un angļu valoda vismaz atbilstoši ICAO noteiktajam 4. līmenim, kā arī viņiem jābūt spējīgiem atvieglot saziņu ar pasažieriem avārijas situācijās.

5. Gaisa satiksmes uzraudzība

5.1 EESK jau ir izteikusi viedokli par gaisa satiksmes uzraudzību (GSU) un ar to saistītajām problēmām⁽¹⁾. Ir ierosināts izveidot SESAR sistēmu, kas (ja un kad tā tiks ieviesta) uzlabos drošību. Par minēto jautājumu EESK ir pādusi viedokli citā dokumentā⁽²⁾, bet tas neko nemaina apstākļi, ka Eiropai ir nepieciešama vienota GSU sistēma, kura darbotos visās valstīs un kuras ietvaros Eurocontrol būtu tāda pati "federālā reglamentējošā institūcija" kā Federālā aviācijas administrācija (FAA) ASV. Pirmā līguma noslēgšana Eurocontrol TMA2010+ programmas ietvaros ir vērtējama atzinīgi.

5.2 Drošības interesēs visā Eiropā nepieciešams ieviest standartus un integrētas sistēmas.

5.3 Būtu vēlams ieviest atbilstošu sertifikācijas sistēmu personālam, kas apkalpo elektroniskās iekārtas, kas nodrošina gaisa satiksmes drošību.

6. Lidmašīnu tehniskā apkope

6.1 Šķiet, ka dažām dalībvalstīm problēmas sagādā valsts iekšējo normu pielāgošana standartiem, kas noteikti Regulas par lidaparātu lidotspējas nodrošināšanu 66. daļā (*Part 66*). Valstis izdod tehniskās apkopes licences, pamatojoties uz Apvienoto aviācijas institūciju (*Joint Aviation Authorities, JAA*) noteiktām prasībām, kas tika iekļautas valstu tiesību aktos, tādējādi piešķirot tām likuma spēku. Savukārt EASA sistēmā licencēšanas noteikumi ir Eiropas tiesību daļa. Šķiet, ka minēto noteikumu ieviešana varētu būt ilgs process, ko iespējams apstrīdēt.

6.2 2005. gadā visas 25 ES dalībvalstis izmantoja izņēmuma atrunu, saskaņā ar kuru tās varēja pagarināt termiņu (līdz 2005. gada septembrim), kurā tām bija jāpanāk atbilstība Eiropas standartiem, kas noteikti 66. daļā (*Part 66*). EASA noteiktie laika termiņi, kuros valstīm jāuzsāk drošības noteikumu izpilde, ir jāievēro, vai visām pusēm vismaz kopīgi jāvienojas par citiem termiņiem, lai nevajadzētu noteikt pārejas periodus vai pagarināt noteikto galīgo termiņu.

6.3 EESK vēlētos zināt, vai ir paredzēti noteikumi, kas nepieciešamības gadījumā ļautu EASA kontrolēt to, kā zemo izmaksu pārvaldātāji (ZIP) tehniskajām apkopēm izmanto ārpalpojumus trešajās valstīs.

⁽¹⁾ Gaisa satiksme: Kopienas gaisa satiksmes dispečera licence, vienotās Eiropas gaisa telpas dokumentu pakete (ziņotājs — McDonogh kgs), OV C 234, 22/09/2005, 0017.–0019. lpp.

⁽²⁾ Kopuzņēmuma izveide — SESAR, CESE 379/2006, ziņotājs — McDonogh kgs.

6.4 Pārbaudēm uz vietas ir jāatvēr pietiekami daudz laika, tas īpaši attiecas uz lidaparātu apgrozības ciklu (laika posms, kas nepieciešams lidaparāta sagatavošanai no nolaišanās brīža līdz nākamajai pacelšanās reizei). 25 minūtes, kas tiek atvēlētas lidaparātiem, kas veic īsos reisus, nekādā ziņā nevar uzskatīt par piemērotu laika posmu visos gadījumos.

6.5 Minētajiem pasākumiem ir jāpiešķir arī atbilstoši finanšu resursi, un ir nepieciešams kvalificēts personāls, kas tehnišķajām apkopēm izmanto tikai sertificētas rezerves daļas.

6.6 Valstu aviācijas iestādēm jāveic izlases veida pārbaudes un revīzijas, lai pārlicinātos, vai standarti tiek ievēroti.

7. Aviosabiedrības

7.1 Aviosabiedrību finanšu situācijai jābūt stabilai, un to rīcībā jābūt pietiekamiem finanšu līdzekļiem, pirms tām tiek piešķirta licence darbības uzsākšanai, turklāt valstīm jāveic pastāvīga aviosabiedrību finanšu darbības uzraudzība, lai nepieļautu noteikumu neievērošanu.

7.2 Aviosabiedrībām jābūt atbilstoši pieredzei, un to vadībai jābūt ziņošanai.

8. Eiropas Aviācijas drošības aģentūras pilnvaras

8.1 Eiropas Komisijas nolūks pašreiz ir vēl vairāk paplašināt EASA pilnvaras lidostu darbības (tajā skaitā drošības un dažādu lidostu saskaņotas izmantojamības) regulējuma, gaisa satiksmes vadības un aeronavigācijas pakalpojumu jomā.

8.2 Mēs atbalstām EASA izveidošanu ar Regulu 1592/2002/EK un uzskatām, ka Eiropas tiesiskais ietvars, ar kuru tiek izveidota vienota kārtība, un fakts, ka lidaparātu un citu iekārtu izmantošanas atļaujas izsniedz viena iestāde, noteikti uzlabo gaisa satiksmes drošību un efektivitāti Eiropā.

8.3 EASA tagad var pievērsties ar standartiem un paraugpraksi (SARPS) saistītu jautājumu risināšanai, kā arī pretrunu novēršanai, kuras ir radušās pēc ICAO pielikumā ietvertu dokumentu "Ieteicamā prakse" un "Standarta prakse" pieņemšanas.

9. Licencēšana vispārējās nozīmes aviācijā

9.1 Būtu jānosaka, ka privātajiem pilotiem (PPL — *private pilot licensers*), kuriem ir amerikāņu FAA izsniegtās licences un kuri lido Eiropas gaisa telpā, ir jāsaņem atļauja no EASA.

9.2 Visiem vispārējās nozīmes aviācijas lidaparātiem (GA), pirms tiem atļauj veikt lidojumus Eiropas gaisa telpā, ir jāatbilst ES standartiem, kurus izstrādājusi EASA.

10. Aviācijas elektronikas drošība

10.1 EASA jāizstrādā pamatnostādnes/noteikumi īpaša aprīkojuma vai tīklu aizsardzībai pret “pretlikumīgiem traucējumiem”, kā to nosaukusi ICAO.

10.2 Līdztekus vietējam tīklam *Ethernet (LAN)* un interneta tīklam (*IP*), kuri tiek lietoti arvien vairāk, kā citas mazāk aizsargātas jomas jānosauc:

- gaisa/zemes datu pārvades tehnoloģijas, ko saziņai arvien plašāk izmanto pasažieri, aviosabiedrības un gaisa satiksmes vadība (GSV);
- datu un programmatūras pārraidīšana, kas arvien biežāk tiek veikta, izmantojot lidmašīnu un savstarpējos tīklus uz zemes, lai ģenerētu, izplatītu, uzkrātu un atjaunotu datus;
- aizvien lielāka programmatūras vīrusu izplatība un biežāki datorpirātu uzbrukumi, kā arī mēģinājumi piekļūt neizpaužamiem datiem, izmantojot savstarpēji savienotus tīklus.

11. Bezpilota lidaparāti (UAV)

11.1 EASA ir jāpiešķir nepieciešamās pilnvaras arī šīs rūpniecības nozares regulēšanai ne tikai saistībā ar minēto lidaparātu lidotspēju un dizainu, bet arī attiecībā uz operatoru, kas darbojas uz zemes, palaišanas sistēmu utt. licencēšanu.

11.2 Visi noteikumi, kas attiecas uz parastajiem lidaparātiem, jāattiecinā arī uz bezpilota lidaparātiem, un ar visiem gaisa telpas izmantotājiem ir jāapspriežas par to, kā minētais gaisa telpas izmantošanas veids varētu ietekmēt citu gaisa telpas izmantotāju darbību.

12. EASA

12.1 EASA ir reglamentējoša institūcija visā ES. Tā nosaka lidojumu drošības principus un noteikumus ES. Šīs iestādes

finansējums ir nepietiekams, tai trūkst personāla, un tai nav piešķirtas izpildpilnvaras.

12.2 Lai panāktu normu un noteikumu izpildi, EASA jāpaļaujas uz dažādām valstu atbildīgajām iestādēm.

12.3 Tāpēc varam runāt vienīgi par pašregulāciju. Pildot savus pienākumus, neviena valsts reglamentējošā institūcija nevērsīsies ar stingriem pasākumiem pret tās jurisdikcijā esošu aviosabiedrību, ja vien iemesls nebūs ļoti nopietna problēma.

12.4 Valstu reglamentējošās institūcijas ir arī atbildīgas par visiem lidaparātiem, kas reģistrēti attiecīgajā valstī vai kas pieder aviosabiedrībām, kuras tur nodibinājušas filiāles. Minētie lidaparāti un to apkopes bieži vien atrodas citās ES valstīs, un to darbība tiek vadīta no citām ES valstīm. Tas traucē nodrošināt pienācīgu regulējumu.

12.5 EASA prasība, ka valstu reglamentējošām institūcijām jāsteno EASA lēmumi, varētu izraisīt to, ka atšķirīgas interpretācijas dēļ ES normas un noteikumi netiek piemērotas vienādi. Tas, savukārt, varētu palielināt aviosabiedrību vēlmi reģistrēties valstīs, kurās minētie noteikumi netiek pietiekami stingri ievēroti.

12.6 Eiropas Civilās aviācijas konferencei (ECAC) ir tiesības pārbaudīt noteikumu ievērošanu vietējā līmenī. Šādas tiesības jāpiešķir arī EASA.

12.7 Pašreiz EASA tiek finansēta no nodevām, kas jāmaksā par licences saņemšanu, tāpēc tiek prognozēts, ka 2006. gadā EASA zaudējumi būs 15 miljoni EUR. Ir ļoti svarīgi, lai dalībvalstis piešķirtu nepieciešamos līdzekļus EASA nākotnes nodrošināšanai.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atkritumiem”

COM(2005) 667 galīgā redakcija — 2005/0281 (COD)

(2006/C 309/12)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 175. pantu 2006. gada 24. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. maijā. Ziņotājs — BUFFETAUT kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 114 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas vēlmi modernizēt, vienkāršot un pielāgot tiesību aktus, kas attiecas uz atkritumiem. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē stratēģijas par atkritumu rašanās novēršanu un pārstrādi pasākumus un saturu. Lai novērstu atkritumu tirgus nesaskaņotību vides, veselības aizsardzības un konkurences jomā, ir jāatbalsta centieni panākt tiesību aktu vispārīgu un vienlīdzīgu piemērošanu. Lai izvairītos no pārsūdzēšanas un tiesu procedūras, Komiteja uzsver, ka skaidrām un precīzām definīcijām un pielikumiem ir būtiska nozīme. Tomēr tā izsaka nožēlu par dokumenta mērķtiecības trūkumu saistībā ar atkritumu rašanos. Komiteja uzsver, ka jebkuru ilgtspējīgas attīstības centieni pamatā ir efektīva atkritumu rašanās novēršanas un savākšanas politika, ko nosaka izejvielu samazināšanās un sadārdzināšanās, un ierosina attīstīt tādus ES līmeņa instrumentus, kas ļautu sasniegt izvirzītos mērķus tiklab kvalitatīvā, kā arī kvantitatīvā aspektā. No šī viedokļa dokumentā vērojami patiesi trūkumi. Turklāt Komisija uzskata, ka, atvieglojot procedūras, lai iegūtu tiesības izmantot apstrādes iekārtas, tiktu veicināta atkritumu pārstrāde. Šāda pieeja ir aplama, kā rezultātā tiks izraisīta negatīva ietekme uz vidi un apdraudēta veselība. Turklāt tas neatbilst Orhūsas konvencijas principiem par sabiedrības informēšanu par atkritumiem. Tiesību pamatā ir ar vides aizsardzību saistīti tehniski elementi; tās ir publiskās tiesības, kuras papildina pasākumi saistībā ar informēšanas un kontroles pienākumu. Tas nebūt nav uzskatāms par šķērslī atkritumu apstrādes attīstībai, bet tieši pretēji — tādā veidā tiek sniegtas nepieciešamās garantijas, kontrolējot, ka tiek ievērotas tiesības un ka pārvaldes iestādes izmanto labākās tām pieejamās tehnikas.

1.2 Komiteja uzskata par būtisku arī aprites cikla jēdziena ieviešanu atkritumu politikā, kā arī jaunu pieeju atkritumu poligonu samazināšanā, komposta un enerģijas savākšanā, vidi nekaitīgā atkritumu pārstrādē un atkritumu rašanās novēršanā.

1.3 Sakarā ar priekšlikumu direktīvai EESK uzskata, ka pārāk stingri aplicinātie subsidiaritātes centieni var nonākt pretrunā ar vēlmi vispārīgi un harmoniski piemērot tiesību aktus Eiropas Savienības mērogā.

1.4 Komiteja uzstāj, lai bīstamo atkritumu direktīvas apvienošanas/atcelšanas rezultātā netiktu vājināta kontrole un sabied-

rības veselības aizsardzība un uzskata, ka pašreizējā dokumenta redakcija nepiedāvā pietiekamas garantijas. Vismaz būtu jāprecizē, ka attiecībā uz šāda veida atkritumiem nav pieļaujami bīstamo atkritumu maisījumi un atkāpes no noteikumiem. Atkritumu transportēšanas un apstrādes jomā īpašo drošības pasākumu un saistību pamatā ir iedalījums “bīstami” vai “nebīstami” atkritumi. Jebkura pārmērīga vienkāršošana nevar tikt uzskatīta par uzlabojumu vides aizsardzības jomā.

1.5 Komiteja uzsver, ka ir jāveicina tāda atkritumu pārstrāde, kas nerada apkārtējai videi negatīvas sekas un sekmē materiālu efektīvu reģenerāciju.

1.6 Komiteja izsaka patiesas šaubas par komitoloģijas procedūras atbilstību virknes tādu īpašu kritēriju noteikšanā, kas definē to, kurā brīdī atkritumi vairs netiek uzskatīti par atkritumiem.

1.7 Komiteja uzskata, ka vairākas definīcijas ir neskaidras (proti, tās, kas attiecas uz atkritumu radītājiem un reģenerāciju). Lai panāktu vienlīdzīgu direktīvas par atkritumu sadedzināšanu piemērošanu attiecībā uz visiem tiem atkritumiem, kuriem nepieciešama termiska apstrāde, izmantojot sadedzināšanu vai līdzsadedzināšanu, būtu jādefinē, pirmkārt, “vielu savākšana”, kuras rezultātā notiek “vielu pārstrāde” (definīcijā paredzot iespēju, ka atsevišķas atkritumu plūsmas netiek definētas kā atkritumi) un, otrkārt, enerģijas reģenerācija (definīcijā neparedzot iepriekš minēto iespēju). Attiecībā uz atkritumu sadedzināšanu ir vēlams sekmēt augstu enerģijas reģenerācijas līmeni, lai šo procesu varētu saukt par “reģenerāciju”, bet pārsteidzoši ir tas, ka šīs nosacījums attiecas tikai uz sadedzināšanu un nevis arī uz citiem enerģijas reģenerācijas veidiem. Šajā gadījumā atkritumu sadedzināšana ir uzskatāma par reģenerāciju tikai tad, kad sadedzināšanu raksturo augsta enerģētiskā efektivitāte.

1.8 Komiteja izsaka patiesu nožēlu, ka nekas netiek ierosināts attiecībā uz kopīgiem finanšu instrumentiem Eiropas Savienības mērogā.

1.9 Komiteja izsaka nožēlu arī par to, ka tekstā nav minēts nevienš noteikums attiecībā uz darba apstākļiem un šajā sektorā strādājošo veselības aizsardzību.

2. Ievads

2.1 Atkritumu politika ir viena no vecākajām Eiropas Savienības vides politikām, jo tās pašreizējā Pamatdirektīva tika pieņemta 1975. gadā. Taču trīsdesmit gadu laikā vispārējie ekonomiskie un sociālie apstākļi, darbības, tehnoloģijas, valstu un vietējās politikas, kā arī kolektīvā apziņa atkritumu jautājumā ir būtiski attīstījušies. Kopš 1975. gada nepārtrauktais ES tiesību aktu par atkritumiem izstrādes process ir paātrinājies deviņdesmitajos gados ar 1991. gadā veiktajām izmaiņām Pamatdirektīvā, kam sekoja virkne direktīvu par atsevišķu atkritumu plūsmu apstrādes un apsaimniekošanas kārtību.

2.2 Spēkā esošie tiesību akti ir izgājuši laika pārbaudi; atklājas trūkumi un neprecizitātes, strīdos un tiesu praksē noskaidrojās interpretācijas grūtības un tiesību aktu sarežģītība, kas daļēji izskaidrojama ar tiesību aktu sadalījumu vairākos dokumentos, kas savstarpēji pārklājas.

2.3 Tai pat laikā attīstījās reāla atkritumu ekonomika. Atkritumu apsaimniekošana un pārstrāde izveidojās par pilnvērtīgām ekonomikas nozarēm ar strauju izaugsmi un 100 miljardu *euro* kopējo apgrozījumu 25 valstu ES.

2.4 Visbeidzot, Eiropas Savienība ir paplašinājusies un paplašināsies arī turpmāk. Taču jaunajās dalībvalstīs situācija šajā nozarē ir pietiekami problemātiska, īpaši attiecībā uz atkritumu daudzumu poligonos. Tādēļ likumsakarīga ir Eiropas Komisijas vēlme risināt atkritumu problēmu ar jaunu pieeju, saglabājot pastāvošo tiesību aktu saturu, bet kardināli mainot to struktūru.

2.5 Šajā nolūkā Komisija nesen publicēja paziņojumu par tematisku stratēģiju attiecībā uz atkritumu rašanās novēršanu un pārstrādi⁽¹⁾, kas nosaka Komisijas politiskās pamatnostādnes un vispārīgu pieeju, un ierosināja jaunas direktīvas par atkritumiem⁽²⁾ izstrādi, kas atspoguļo minētās pamatnostādnes un pieejas konkrētos tiesību aktos.

3. Atjaunota politika

3.1 Komisijas pārdomas attiecībā uz tematisko stratēģiju pamatojas uz faktu, ka pēdējo trīsdesmit gadu laikā atkritumu jomā veikti būtiski pasākumi, bet, neskatoties uz to, atkritumu apjoms turpina augt, pārstrādes un reģenerācijas līmenis ir nepietiekams, un atbilstošā tirgus attīstība kavējas. Ne tikai īpai atkritumiem veltītiem dokumentiem, bet arī IPPC (*Integrated Pollution Prevention and Control*) direktīvām ir bijusi pozitīva nozīme.

3.2 Turklāt atkritumu apstrāde zināmā mērā rada arī vides problēmas, kā arī izmaksas ekonomikā.

3.3 Visbeidzot, ES tiesību akti ir neprecīzi attiecībā uz dažiem punktiem, kā rezultātā rodas strīdi un atšķirības to piemērošanā vienā vai otrā valstī.

3.4 Kā pašreiz tiek apstrādāti sadzīves atkritumi? Labākie statistikas rādītāji attiecas uz sadzīves atkritumiem (14 % no visiem atkritumiem), no kuriem 49 % nonāk atkritumu poligonos, 18 % tiek sadedzināti un 33 % pārstrādāti un pārvērsti kompostā. Dažādās dalībvalstīs situācija krasi atšķiras — dažās dalībvalstīs 90 % atkritumu nonāk poligonos, citās — tikai 10 %. Līdzīgas atšķirības novērojamas arī citās atkritumu kategorijās.

3.5 Kopumā, neskatoties uz zināmu progresu, Eiropas Savienībā ir izveidojusies situācija, kad kopējais atkritumu apjoms pieaug un, neskatoties uz pārstrādes un dedzināšanas palielināšanos, poligonos nonākušo atkritumu kopējais apjoms tomēr nesamazinās vai tikai nedaudz samazinās. Attiecībā uz atkritumu rašanās novēršanu var uzskatīt, ka īstenotās politikas nav devušas būtisku rezultātu.

3.6 Tādēļ ir skaidrs, ka pašreiz īstenojamo ES politiku mērķi paliek nemainīgi — samazināt atkritumus, veicināt to atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju ar mērķi mazināt to nelabvēlīgo ietekmi uz vidi un sekmēt resursu labāku izmantošanu —, bet ir jāpanāk lielāka procedūru efektivitāte.

3.7 Šajā nolūkā Komisija ierosina pasākumus, kas vienlaikus pamatotos uz tiesību aktu metodi, pārdomām un koncepciju par atkritumu politikas būtību, informācijas uzlabošanu un kopīgu standartu noteikšanu. Komisija iesaka stratēģijā par atkritumu rašanās novēršanu un pārstrādi:

- virzīties uz sabiedrību, kas pārstrādā atkritumus, pēc iespējas izvairās no atkritumu radīšanas un pilnībā izmanto no atkritumiem iegūtos materiālos un enerģijas resursus;
- uzstāt uz visaptverošu tiesību aktu piemērošanu, lai novērstu to atšķirīgu interpretāciju un piemērošanu, un nodrošinātu pastāvošajos tiesību aktos ietverto mērķu savlaicīgu sasniegšanu visās dalībvalstīs;
- vienkāršot un modernizēt spēkā esošos tiesību aktus;
- ieviest atkritumu politikā aprites cikla jēdzienu, tādējādi ņemot vērā tā potenciālo nozīmi resursu izmantošanas negatīvo seku mazināšanā uz apkārtējo vidi;
- īstenot tālejošu un rezultatīvu atkritumu rašanās novēršanas politiku;
- uzlabot informāciju un zināšanu izplatīšanu par atkritumu samazināšanu;
- izstrādāt kopīgus ES atkritumu pārstrādes tirgus pamatstandartus;
- izvērst atkritumu pārstrādes politiku.

⁽¹⁾ COM(2005) 666 galīgā redakcija

⁽²⁾ COM(2005) 667 galīgā redakcija

3.8 Ar izmaiņām tiesību aktos un atkritumu politikas koncepcijā Komisija paredz poligonos nonākušo atkritumu apjoma samazināšanos, labāku no atkritumiem iegūta komposta un enerģijas reģenerāciju, pārstrādes uzlabošanu kā kvalitatīvā, tā kvantitatīvā nozīmē. Tādējādi paredz uzlabot atkritumu reģenerāciju un līdz ar to tā saucamās “atkritumu hierarhijas” virzību augšup, kā arī palielināt atkritumu politikas ieguldījumu labākai resursu izmantošanai.

Kurš no tematiskās stratēģijas noteiktajiem mērķiem pirmais atspoguļosies tiesību aktos?

4. Priekšlikums direktīvai par atkritumiem: pārskatīšana, bet ne nomaiņa

4.1 Priekšlikuma pirmajā pantā nosaukti Komisijas mērķi. Tie ir divkārti un savstarpēji saistīti:

- pirmkārt, “paredzēt pasākumus, kas mazinātu vispārējo ietekmi uz vidi, ko rada resursu izmantošana atkritumu rašanās un apsaimniekošanas procesā”;
- otrkārt, ar to pašu mērķi noteikt katrai dalībvalstij prioritāru uzdevumu novērst vai mazināt atkritumu rašanos un to kaitīgumu, un kā nākošo soli veikt pasākumus atkritumu reģenerācijas nodrošināšanai ar “atkārtotas izmantošanas, pārstrādes vai citām reģenerācijas darbībām”.

4.2 Komisija uzskata, ka šī mērķa sasniegšanai pastāvošie tiesību akti nav būtiski jāmaina, bet jāievieš tajos izmaiņas, kas uzlabotu esošo tiesisko regulējumu un novērstu nepilnības. Priekšlikums direktīvai ir tikai viens no stratēģijas īstenošanas aspektiem, un tam sekos vēl citi uz stratēģiju pamatoti priekšlikumi. ES atkritumu politikai noteikti jābalstās uz subsidiaritāti. Lai gūtu rezultātu, ir jāuzsāk virkne pasākumu, sākot ar Eiropas Savienības līmeni un beidzot ar vietējo līmeni, kurā no praktiskā viedokļa daudz kas jau padarīts. Komisija uzskata, ka subsidiaritātes principa ievērošana nekādā gadījumā nemazina tālejošo mērķi vides jomā.

4.3 Tādēļ priekšlikums uzskatāms par Direktīvas 75/442/EEK pārskatīšanu. Tā apvieno Direktīvu par bīstamajiem atkritumiem 91/689/EEK ar Pamatdirektīvu, to atceļot. Priekšlikums atceļ arī Direktīvu par atkritumeļļām 75/439/EEK, iekļaujot Pamatdirektīvā īpašu noteikumu par to savākšanu.

4.4 Izmaiņas galvenokārt attiecas uz:

- vides mērķa izvirzīšanu;
- reģenerācijas un apglabāšanas jēdzienu precizēšanu;
- bīstamo atkritumu sajaukšanas nosacījumu precizēšanu;
- procedūras ieviešanu, kas precizētu, kad atsevišķu atkritumu plūsmu atkritumi vairs nav uzskatāmi par atkritumiem;

— obligāto standartu vai procedūras ieviešanu nolūkā izstrādāt obligātos standartus vairākām atkritumu apsaimniekošanas darbībām;

— pienākumu izstrādāt valstu programmas atkritumu rašanās novēršanai.

4.5 Tādēļ jānoskaidro, vai priekšlikumi izmaiņām tiesību aktos sekmēs stratēģijas izvirzīto vispārīgo mērķu sasniegšanu un novērsīs pastāvošos trūkumus un neprecizitātes.

5. Vispārīgas piezīmes attiecībā uz priekšlikumu direktīvai par atkritumiem

5.1 Jaunajam, ilgi gaidītajam priekšlikumam pēc visu ieinteresēto pušu — dalībvalstu, NVO, iedzīvotāju un speciālistu — domām ir jāklūst par ES vides politikas pamatu atkritumu apsaimniekošanas jomā. EESK ir dots uzdevums to analizēt tieši šajā aspektā. Jaunā dokumenta uzdevums ir uzlabot pastāvošo situāciju, ņemot vērā pieredzi, kas uzkrāta kopš 1991. gada, iepriekšējā teksta nepilnības un jaunas Eiropas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas pieņemšanu atkritumu apsaimniekošanas, savākšanas, pārstrādes un reģenerācijas jomā apstākļos, kad samazinās izejvielu un enerģētisko resursu apjoms.

5.2 Bieži vien tika pārmesta pastāvošo tiesību aktu neprecizitāte un neskaidrība (sevišķi attiecībā uz pielikumiem un definīcijām). Tāpat tika izteikta nožēla par direktīvu un regulu harmoniskas īstenošanas trūkumu Savienībā, un atšķirīgām dalībvalstu pieejām. Regulas par atkritumu pārrobežu pārvadājumiem pārskatīšana nesen cēla gaismā šīs situācijas izraisītās problēmas.

5.3 Kādus secinājumus un analīzi EESK izdara no priekšlikuma Pamatdirektīvai? Pamatots ir jautājums, vai Komisijas plāni neatpaliek no 2003. gada paziņojuma “Virzība uz tematisku stratēģiju par atkritumu rašanās novēršanu un pārstrādi”⁽³⁾. Izvēlēta pieeja subsidiaritātes jomā liekas nedaudz ierobežota un var radīt atšķirības tiesību aktu piemērošanā. Tāpat nav pieminētas darbības, ko šajā jomā varētu veikt ieinteresētie ekonomiskie un sociālie partneri.

5.4 Par tiesību aktu vienkāršošanu

5.4.1 Tiek piedāvāts apvienot Direktīvu par bīstamajiem atkritumiem ar Pamatdirektīvu. Šajā sakarā ir jāpārlicinās, ka bīstamo atkritumu kontrole būs stingrāka nekā citu atkritumu kontrole, īpaši tad, kad visām tirgū nonākušajām vielām būs jāpiemēro arī REACH tiesību akti ķīmikāliju lietās. Direktīva par atkritumeļļām tiek atcelta, jo tās rezultāti vides jomā attiecībā uz šo eļļu pārstrādi izpalika. Savukārt noteikumi par to savākšanu paliek spēkā.

⁽³⁾ COM(2003) 301 galīgā redakcija

5.4.2 Jāatzīmē, ka Komisija pēc bīstamības kritēriju noteikšanas vēl aizvien nav izstrādājusi nepieciešamos papilddokumentus: standartizētus testus un koncentrācijas līmeņus skaidrai atkritumu saraksta sastādīšanai.

5.4.3 Tekstā ierosinātie priekšlikumi par atbrīvojumiem reģenerācijas procesā liekas neapdomāti un atsevišķos sektoros tie būtu jāpārskata. Ikviens atceras starpgadījumus, kas radās no bīstamo atkritumu un dzīvnieku barībai paredzēto dabīgo vielu sajaukšanas; ja netiks veikta šo atkritumu pareizai apsaimniekošanai nepieciešamā izsekojamība un pārbaudes, tie var atkārtoties. Visbeidzot, Komisijai jānosaka, vai priekšlikumi par atbrīvojumiem (2. apakšnodaļa — Atbrīvojumi) nav pretrunā ar Orhūsas konvenciju par sabiedrības informēšanu un tās līdzdalību atkritumu apsaimniekošanā.

6. Īpašas piezīmes

6.1 Labākas definīcijas

6.1.1 Spēkā esošajā direktīvā vairāki punkti bija nepietiekami precīzi definēti. Par to nepārprotami liecina Eiropas Kopienų Tiesā iesniegto prasību skaits. Vai no šī viedokļa jaunais teksts ir labāks? Dažos gadījumos to var apšaubīt.

6.1.2 Atkritumu radītāja definīcija, kas pārņemta no iepriekšējā teksta ⁽⁴⁾, ir jāmaina. Ir diezgan grūti pieņemt, ka atkritumu pārstrādātājs no jauna kļūst par "atkrituma radītāju". Viņš ir vienkārši atkritumu "pārstrādātājs" un tādējādi iekļaujas izsekojamības ķēdē. Pretējā gadījumā rodas atkritumu "deklasēšanas" un atkritumu radītāja atbildības vājināšanas risks. Turklāt būtu vismaz jāpiemin atkritumu radītāja pastiprināta atbildība (par tirgū nonākušajiem produktiem).

6.1.3 Regulā par atkritumu pārrobežu pārvadājumiem ⁽⁵⁾, kuras mērķis ir saglabāt eksportu, Komisija lika uzsvāru uz "pagaidu pasākumiem", "dīleriem un brokeriem", kuri nav definēti.

6.1.4 Atkritumu pārstrāde ir definēta, bet to savākšana reģenerācijas nozīmē ir definēta neskaidri. Būtu jādefinē savākšanas "viela", kuras rezultātā rodas "pārstrādes viela", kā arī enerģijas reģenerācija. Pirmajā gadījumā pārstrādes cikla noslēgumā atkritums kā tāds nerodas, bet šo principu nevar pielietot enerģijas reģenerācijas gadījumā. Vides aizsardzības jomā atkritumu enerģētisko reģenerāciju regulē Direktīva par atkritumu sadzīvināšanu. Ja atkritumi vairs netiek uzskatīti par atkritumiem, uz tiem vairs neattieksies vides aizsardzības noteikumi.

⁽⁴⁾ Padomes Direktīva 91/156/EEK (18.03.1991), ar ko groza Padomes Direktīvu 75/442/EEK par atkritumiem.

⁽⁵⁾ Padomes Regula (EEK) Nr. 259/93 (01.02.1993) par atkritumu pārvadājumu uzraudzību un kontroli Eiropas Kopienā, atkritumu ieviešanu tajā un izvešanu no tās.

6.2 Temats

6.2.1 Direktīvas pamattēma ir un paliek vides un veselības aizsardzība

6.2.2 Komisijai kopumā ir tendence pievērst lielu uzmanību tirgus atvēršanai, kas ir tikai viens no atkritumu politikas aspektiem.

6.2.3 EESK uzskata, ka ir jāprecizē debates, kuru mērķis ir noskaidrot standartus, ar kuriem tirgus mehānismi ļautu atkritumu apsaimniekošanu virzīt uz vides uzlabošanu, izstrādājot ekoloģiskās efektivitātes un kontroles kritērijus ražošanas un pakalpojumu darbībām. Atkritumu apsaimniekošana ir regulēta un reglamentēta tirgus, kura galvenie mērķi ir vides un veselības aizsardzība, resursu saglabāšana, ņemot vērā ekonomisko, sociālo un vides ietekmi. Vides aizsardzība ir būtisks elements, kas veicina darbavietu radīšanu un konkurētspēju, radot inovāciju un jaunu tirgu iespējas. Jānoskaidro, vai subsidiaritāte ir labākā pieeja. Bez tam jāatzīmē, ka pati Komisija savā paziņojumā par tematisko stratēģiju pieļauj, ka atsevišķi pārstrādes pasākumi var negatīvi ietekmēt vidi, bet, neskatoties uz to, Komisija tomēr ierosina dalībvalstīm reģenerēt visus atkritumus. Tādēļ ir jāprecizē, ka nepieciešams veicināt videi **nekaitīgu** pārstrādes tirgu ar Eiropas līmenī izstrādātām kopīgām prasībām.

6.2.4 Tāpat kā iepriekšējā tekstā Komisija "aizmirst" iekļaut "hierarhiju" to, ka pareizi veikta apglabāšana var labvēlīgi ietekmēt vidi, pat saglabājot darbības noteikumus šī mērķa īstenošanai. No tā izriet, ka jaunajā tekstā šis punkts ir neskaidrāks kā iepriekšējā.

6.2.4.1 Visu atkritumu plūsmu efektīvas un atbilstīgas apsaimniekošanas pamatā ir jābūt Pamatdirektīvai. Tās īstenošana, kā arī pārstrādes stratēģiju veicinošie līdzekļi vēl ir jāprecizē.

6.2.5 Lai atbalstītu un veicinātu atkritumu efektīvu apsaimniekošanu, pārstrādi un reģenerāciju, Komisija ierosināja pārdomas par finanšu instrumentu ieviešanu. Tādu instrumentu, ja vien tie ir saskaņoti, ieviešana Eiropas līmenī būtu jāatbalsta. Bet nekas tāds netiek ierosināts, jo Padomē nav vienprātības par šo priekšlikumu. Izvēle neko neierosināt šajā jautājumā droši vien atbilst pašreizējai situācijai, bet vienlaikus arī liecina par zināmu Komisijas atturību, neierosinot atklātas koordinācijas metodes izstrādāšanu.

6.3 Bīstamie atkritumi

6.3.1 Apvienošanas/atcelšanas principa jautājums tika apskatīts vispārīgajos apsvērumos.

6.3.2 Nav skaidrs, kādēļ pantā par šo atkritumu atdalīšanu tiek apskatīta tikai sajaukšana.

6.3.3 No visiem atkritumiem tieši attiecībā uz šiem ir jāpiemēro visstingrākie tiesību akti un izsekojamība. Regulējumam ir jānovērš minēto atkritumu nonākšana apkārtējā vidē. Tāpat ir jāuzmana, lai bīstamo atkritumu direktīvas apvienošana/atcelšana neizraisītu sabiedrības veselības aizsardzības līmeņa pazemināšanos. Vajadzētu skaidri noteikt, ka pēc definīcijas jebkurš "savienojums, kura sastāvā ir bīstamie atkritumi" tiktu uzskatīts par bīstamu, izņemot gadījumus, kad tiek veikta vispusīga ķīmiskā attīrīšana. Jebkura izšķīdināšana ir jāaizliedz.

6.4 Atkritumu apglabāšanas iekārtu tīkls

6.4.1 Teksts ierosina dalībvalstīm savstarpēji saskaņot apglabāšanas iekārtu tīkla izveidi. Kā veicināt investīcijas šajā jomā, ja dalībvalstis nespēj ieviest nepieciešamos līdzekļus šo iekārtu darbības nodrošināšanai ar pilnu jaudu. Tādējādi uzņēmējs varētu "eksportēt" atkritumus to reģenerāšanai uz citu valsti. Tādēļ noteikumiem šajā jomā jābūt īpaši skaidriem un nepārprotamiem.

6.4.2 Līdzās pašpietiekamības principam, ir jāpēta un jāizskaidro arī tuvuma princips. Jo šie abi principi atkritumu ilgtspējīgas apsaimniekošanas jomā ir nedalāmi.

6.5 Profilaktiski pasākumi

6.5.1 Direktīvā nav minēta neviena prasība dalībvalstīm attiecībā uz profilakses pasākumu sociālo aspektu. Tas paredzētu ņemt vērā iespējamās sekas uz darba apstākļiem un nodarbināto veselību, kā arī mērķtiecīgu informācijas kampaņu rīkošanu. Profilaktiskie pasākumi saistīti arī ar pilsoniskumu. Pārdomas būtu jāvirza kā kvalitatīvā, tā arī kvantitatīvā aspektā, jo ekonomikas jomā kvalitatīvais aspekts, lai arī ne tik dogmatisks, ir izaugsmes un sasniegumu veicinātājs.

6.6 Pielikumi

6.6.1 Šeit ir tikai nelielas izmaiņas, izņemot energoefektivitātes pieeju sadzīves atkritumu dedzināšanas iekārtām. Dīvaini, ka nekas nav minēts saistībā ar "līdzsadedzināšanas" iekārtām izvirzītajām prasībām. Turklāt sadzīves atkritumu sadedzināšana var tikt uzskatīta par reģenerāciju tikai gadījumos, kad to raksturo augsta enerģētiskā efektivitāte. Ja atsevišķus atkritumus nav iespējams savākt, ir jāizvairās no situācijas, kad primitīvas un lietderīgai enerģijas reģenerācijai neefektīvas dedzināšanas iekārtas varētu izmantot noteikumus attiecībā uz reģenerāciju. Pretējā gadījumā sadedzināšana būtu vienkāršākais risinājums, kā rezultātā tiktu eksportēti atkritumi, kuru eksportēšanu patiesībā nedrīkstētu pieļaut.

Briseļē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums padomei un Eiropas Parlamentam — Rīcības plāns 2006. — 2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējo zivsaimniecības politiku”

COM(2005) 647 galīgā redakcija

(2006/C 309/13)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 23. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 24. maijā. Ziņotājs — *Sarró Iparaguirre* kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē) ar 164 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Kā EESK jau informējusi Komisiju iepriekšējos atzinumos, tā atbalsta Kopienas tiesību aktu vienkāršošanu un tādēļ atzinīgi vērtē Rīcības plāna 2006. — 2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējās zivsaimniecības politiku, publicēšanu. Šī atzinuma mērķis ir sniegt ieguldījumu Komisijas paredzētajā lielajā darba apjomā, kas ir ļoti nozīmīgs, lai uzlabotu Kopienas tiesību aktus zivsaimniecības jomā.

1.2 Lai vienkāršošanas process būtu veiksmīgs, Komiteja uzskata, ka ir jāveido cieša sadarbība ar zivsaimniecības nozari, atbalstot un nostiprinot saikni ar Komisijas konsultatīvajām iestādēm, t.i., reģionālajām konsultatīvajām padomēm (RKP), Konsultatīvo komiteju zivsaimniecības un akvakultūras jautājumos (CCPA) un Zivsaimniecības nozares sociālā dialoga komiteju.

1.3 EESK uzskata, ka Komisijai vispirms jānostiprina spēkā esošie tiesību akti. Kad tas ir izdarīts, EESK uzskata, ka Komisijai jācenšas sasniegt paziņojumā minētos mērķus, ko tā pilnībā atbalsta:

- a) uzlabot pašreizējo dokumentu skaidrību, padarot tos vienkāršākus un pieejamākus;
- b) samazināt valsts pārvalžu administratīvās izmaksas un procedūras;
- c) atvieglot zvejniekiem administratīvās izmaksas un citas saistības.

1.4 Bez tam EESK arī atbalsta abas izvēlētās jomas un likumdošanas instrumentus, kam Rīcības plānā pievērsta galvenā uzmanība: zivju resursu saglabāšanai un apsaimniekošanai un zvejas darbības uzraudzībai. Pēc tam Komisijai būs jāturpina pārējās KZP vienkāršošana un uzlabošana.

1.5 Komiteja uzskata, ka Rīcības plāna 1. ailē minētie pasākumi attiecībā uz TAC/ kvotām un zvejas intensitāti ir atbilstoši, izmantojot atšķirīgu pieeju zivju resursu saglabāšanas politikai, lēmumu plānošanu, pamatojoties uz vienādām grupām un to īstenošanu ar daudzgadu apsaimniekošanas plānu starpniecību. Tomēr Komiteja uzskata, ka laika periods starp zinātnisko atzinumu iesniegšanu un decembra Padomes

sēdi, kas nosaka TAC, kvotas un citus svarīgus apsaimniekošanas jautājumus, ir ļoti īss un nav pietiekams, lai organizētu visas nepieciešamās konsultācijas un viedokļu saskaņošanu. Tādēļ Komiteja aicina noteikt ilgāku laika periodu starp zinātnisko atzinumu publicēšanu un galīgo lēmumu pieņemšanu.

1.6 Runājot par Rīcības plāna 2. lapu, kurā ir paredzēta tehnisko pasākumu vienkāršošana, EESK izsaka bažas par to, ka Eiropas Komisija varētu uzņemties pilnvaras, kas pašreiz ir Padomei.

1.7 Tāpat attiecībā uz 2. lapā paredzēto iespēju pilnvarot dalībvalstis noteikt vietēja līmeņa tehniskos pasākumus, EESK uzskata, ka Padomei būtu jāapstiprina arī dalībvalstu iesniegtās prasības, lai novērstu nevienlīdzību un diskrimināciju attiecībā pret dažādu valstu zvejniecības nozarē iesaistītajiem.

1.8 Komiteja piekrīt Komisijai par Rīcības plāna 3., 4. un 5. lapā minētajiem pasākumiem, lai vienkāršotu datu vākšanu un vadību un padarītu uzraudzības pasākumus efektīvākus. Attiecībā uz pēdējo minēto jautājumu šādu pasākumu īstenošanai Komisijas un Kopienas zivsaimniecības kontroles aģentūras darbības saskaņošana ir ļoti svarīga. Attiecībā uz informācijas tehnoloģiju izmantošanu EESK uzskata, ka jāparedz pārejas periods to izmantošanas uzsākšanai, lai kopā ar tehniskajiem speciālistiem, zvejniekiem un dalībvalstīm varētu nodrošināt komercnoslēpumu pilnīgu konfidencialitāti, iegūt ieinteresēto pušu uzticību un atbalstu, pārbaudīt pasākumus reālā vidē, ieguldīt papildus finanšu līdzekļus jaunajās izmantojamajās iekārtās un tādējādi nodrošināt vienkāršošanas reformas veiksmīgu iznākumu.

1.9 EESK ļoti atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu attiecībā uz Rīcības plāna 6. lapā izteikto priekšlikumu, lai atceltu pienākumu sniegt ziņojumus, kam ir niecīga vērtība vai kas nav lietderīgi, tādējādi samazinot birokrātisko slogu zvejniekiem un dalībvalstīm.

1.10 Komiteja uzskata Rīcības plāna 7. lapā apskatītos vienkāršošanas pasākumus par nepieciešamiem, un mudina Komisiju apsvērt iespēju izstrādāt standarlīgumu, kas būtu pamats zvejas nolīgumiem ar jebkuru trešo valsti, kā arī zvejas licenču piešķiršanu un izsniegšanu elektroniskā veidā.

1.11 EESK uzskata, ka rīcības plānā būtu lietderīgi atzīmēt arī cīņu ar nelegālu, nereglamentētu un nepazītu zveju (NNN), kas ir viens no KZP mērķiem, kā uzdevumu, kura mērķis ir definēt vienkāršāko un efektīvāko veidu šādas zvejas apkarošanai. EESK uzskata, ka minētajā procesā vajadzētu koncentrēties uz patērētāju tirgu pieejamību, stiprinot piederības ostas dalībvalsts pilnvaras un aizliedzot pārkraušanu atklātā jūrā.

1.12 Visbeidzot EESK uzskata, ka 2006.–2008. gada Rīcības plānā paredzēto darbu apjoms ir tāds, ka varbūt to nebūtu iespējams pabeigt trīs gadu periodā. Tādēļ Komiteja iesaka Komisijai pārskatīt plānu pirms 2007. gada beigām.

2. Pamatojums

2.1 Kopš XXI gadsimta sākuma Eiropas Savienība ir uzsākusi ambiciozu uzdevumu, lai uzlabotu visu savu tiesisko vidi ar mērķi padarīt to efektīvāku un pārredzamāku.

2.2 Līdz ar Eiropas Savienības attīstību pagājušā gadsimta otrajā pusē minētā tiesiskā vide ir kļuvusi par Kopienas tiesību būtisku sastāvdaļu, veidojot Kopienas *acquis*.

2.3 Kopienas *acquis* ir veidojies līdz ar daudzajiem tiesību aktiem, saistībā ar katru no Kopienas dažādajām politikām, kopā veidojot Kopienas politikas normatīvo vidi.

2.4 Saskaņā ar Eiropadomes norādījumiem Komisija šobrīd saskaņoti darbojas kopā ar pārējām Kopienas iestādēm, lai vienkāršotu un pilnveidotu Kopienas tiesību aktu tiesisko regulējumu.

2.5 Darbs pie ES tiesību aktu vienkāršošanas un uzlabošanas ir neatņemama pārskatītās Lisabonas stratēģijas sastāvdaļa, un tādējādi galvenā uzmanība tiek pievērsta tiem Kopienas *acquis* aspektiem, kas ietekmē uzņēmējdarbības nozaru konkurētspēju Eiropas Savienībā.

2.6 Ņemot vērā to, ka Eiropas mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) veido 99 % no visām ES uzņēmējdarbības nozarēm un nodrošina divas trešdaļas darba vietu, pasākumi Eiropas Savienības tiesību aktu izstrādes vienkāršošanai un uzlabošanai tiem ir īpaši svarīgi, jo tas atvieglos pašreizējo juridisko un administratīvo slogu.

2.7 Kopienas tiesību aktu vienkāršošanas un uzlabošanas stratēģijas ietvaros Komisija paredzējusi izstrādāt nepārtrauktu vienkāršošanas programmu, kas aptver lauksaimniecības, vides, veselības aizsardzības un darba drošības, zvejniecības, nodokļu politikas, statistikas un darba tiesību nozares.

2.8 Kopienas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par tematu: "Rīcības plāns 2006.–2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējo Zivsaimniecības politiku", kas ir šī atzinuma objekts, paredz, ka daudzgadu Rīcības programma 2006. — 2008. gadam ir attiecināta uz zivsaimniecības nozari nolūkā vienkāršot un uzlabot KZP.

2.9 EESK kā organizētas pilsoniskās sabiedrības iestāžu pārstāve, kas iepriekšējos atzinumos izteikusi atbalstu Komisijai attiecībā uz Eiropas tiesību aktu izstrādes procesa vienkāršošanu, atzinīgi vērtē Rīcības plāna publicēšanu, un ar šo atzinumu ir paredzēts veicināt Komisijas izcilo darbu un mudināt Komisiju turpināt tās daudzgadu pieeju.

3. Pamatojums

3.1 2000. gada 23. un 24. marta Lisabonas Eiropadome uzdeva Komisijai sagatavot rīcības plānu "turpmākai saskaņotai stratēģijai normatīvās vides vienkāršošanai". Minēto aicinājumu turpmāk atbalstīja Stokholmas Eiropadome (2001. gada 23. un 24. martā), Lākenas Eiropadome (2001. gada 8. un 9. decembrī) un Barselonas Eiropadome (2002. gada 15. un 16. martā).

3.2 Komisija attiecīgi sagatavoja Balto grāmatu par Eiropas pārvaldību, ko apstiprināja 2001. gada jūlijā⁽¹⁾. Tajā bija iekļauta nodaļa par tiesību aktu kvalitātes uzlabošanu. Plašas konsultācijas par Balto grāmatu tika pabeigtas 2002. gada 31. martā.

3.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas izstrādātajā atzinumā par minēto Paziņojumu teikts: Komiteja atbalsta Baltajā grāmatā izklāstītos priekšlikumus par Eiropas likumdošanas procesa vienkāršošanu un paātrināšanu, jo Kopienas tiesību akti kļūst aizvien sarežģītāki un reizēm ir tendence paplašināt spēkā esošos valstu tiesību aktus nekā tos vienkāršot un saskaņot⁽²⁾.

3.4 Saskaņā ar minēto pieeju 2002. gada jūnijā Komisija ierosināja rīcības plānu normatīvās vides vienkāršošanai un uzlabošanai, un priekšlikumu savukārt iesniedza citām Kopienas iestādēm apspriešanai⁽³⁾.

3.5 Rīcības plānā skaidri izteikts pieprasījums noteikt likumdošanas cikla galvenos trīs posmus: iepazīstināšana ar Komisijas iesniegto likumdošanas iniciatīvu, priekšlikuma apspriešana Eiropas Parlamentā un Padomē un reglamentējoša instrumenta piemērošana dalībvalstīs ar mērķi panākt iestāžu nolīgumu Kopienas tiesību aktu kvalitātes uzlabošanai.

⁽¹⁾ COM(2001) 428 galīgā redakcija, 30.07.2001.

⁽²⁾ OV C 125, 27.05.2002, 61. lpp. (COM(2001) 428 galīgā redakcija) "Eiropas pārvaldība — Baltā grāmata".

⁽³⁾ COM(2002) 278, galīgā redakcija, 05.06.2002. — Rīcības plāns par tematu "Tiesiskās vides vienkāršošana un uzlabošana".

3.6 ES tiesību aktu vienkāršošana, kas iesākās pirms dažiem gadiem, pēc 2003. gada februāra paātrinājusies, kopā ar Komisijas paziņojumu par tematu "Kopienas *acquis* modernizēšana un vienkāršošana" ⁽⁴⁾. Izmantojot minēto paziņojumu kā sākumpunktu, Komisija uzsāka plašu programmu, lai noteiktos tiesību aktus, kas jāvienkāršo, jākonsolidē un jākodificē, un minētā programma turpinās arī pašlaik.

3.7 2005. gada martā publicētais Komisijas Paziņojums "Labāks regulējums izaugsmei un darba vietām Eiropas Savienībā" ⁽⁵⁾ sniedza jaunu stimulu iestāžu nolīgumam par tiesību aktu izstrādes procesa pilnveidi, ko 2003. gada 16. decembrī parakstīja Eiropas Parlaments, Padome un Komisija. Paziņojuma galvenais mērķis ir uzlabot Kopienas tiesību aktu kvalitāti un transponēšanu valstu tiesību aktos ⁽⁶⁾.

3.8 Visbeidzot, Lisabonas stratēģijas īstenošanai 2005. gada oktobrī Komisija publicēja Paziņojumu par tematu "Stratēģija normatīvās vides vienkāršošanai", ⁽⁷⁾ kas uzsāka dažādo Kopienas politiku īstenošanu ar nepārtrauktu vienkāršošanas programmu starpniecību.

3.9 Paralēli intensīvajam darbam pie visu Kopienas tiesību aktu un tiesiskā regulējuma vienkāršošanas un pilnveidošanas Komisija iesniedza Padomei un Eiropas Parlamentam Paziņojumu par tematu: "Perspektīvas Kopējās zivsaimniecības politikas normatīvās vides vienkāršošanai un uzlabošanai" ⁽⁸⁾.

3.10 Šī atzinuma pamatā ir pēdējais minētais Paziņojums kopā ar Paziņojumu, kas šobrīd ir iekļauts "Rīcības plānā 2006.–2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējo zivsaimniecības politiku".

3.11 EESK, apzinoties visu Kopienas tiesību aktu vienkāršošanas un pilnveidošanas procesa sarežģītību, mudina Komisiju turpināt iesākto un censties stingri ievērot noteiktos termiņus izvērzi to mērķu sasniegšanai.

4. Vispārējās piezīmes

4.1 Kopienas likumdošana zivsaimniecības jomā 1983.–2002.

4.1.1 Kopienas tiesību akti zivsaimniecības jomā bija klasificēti atbilstoši 1983. gada Kopējai zivsaimniecības politikai. Politiku reglamentējošie noteikumi zivsaimniecības jomā tika balstīti uz likumdošanas normās pārvērstiem zinātnes atzinumiem, bet gandrīz bez jebkādas saziņas ar Kopienas zivsaimniecības nozari, un Komisijas–Padomes–Eiropas Parlamenta darbietilpīgās lēmumu pieņemšanas procedūras rezultātā minētie tiesību akti bija ļoti sarežģīti

⁽⁴⁾ COM (2003) 71, 2003.g. februārī.

⁽⁵⁾ COM (2005) 97, 2005.g. martā.

⁽⁶⁾ Oficiālais Vēstnesis C 321, 31.12.2003. un labojums: Oficiālais Vēstnesis, 08.01.2004.

⁽⁷⁾ COM (2005) 535, 2005. gada oktobris: "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: normatīvās vides vienkāršošanas stratēģija".

⁽⁸⁾ COM(2004) 820, 15.12.2004.

4.1.2 Iepriekšējā un pašreizējā novērtējumā jāņem vērā tas, ka tiesību akti zivsaimniecības nozarē aptver dažādas zivsaimniecības jomas un apskata vairākus aspektus: struktūras, saglabāšanu un apkārtējo vidi, ārējos resursus, tirgus un uzraudzību. Šī dažādība nenovēršami rada ļoti daudzus noteikumus, kas reizēm ir ļoti gari un grūti interpretējami.

4.1.3 Bez tam Padomes lēmumu pieņemšanas procedūra katra gada nogalē, lai noteiktu gadskārtējo pieļaujamo nozveju (TAC) un kvotas, sarežģī visu nepieciešamo konsultāciju organizēšanu, savlaicīgu lēmumu pieņemšanu un stāšanos spēkā, kas savukārt rada daudzus grozījumus publicētajos noteikumos.

4.1.4 Šī nenovēršamā grozījumu uzkrāšanās Kopējās zivsaimniecības politikas dažādajos noteikumos gan parastam iedzīvotājam, gan zvejniekam sarežģī dokumentu izpratni, kuras izstrādā eksperti, sagatavojot dažādus tiesību aktus, kas bieži vien pamatojas uz grūti izprotamiem zinātniskiem dokumentiem.

4.1.5 Padomes un Eiropas Parlamenta pārrunu rezultātā reizēm rodas sarežģītāki galīgie dokumenti, nekā sākotnēji paredzēts.

4.1.6 Visbeidzot, juridiskā un politiskā līmenī daži reglamentējoši pasākumi ir veikti augstākā līmenī nekā nepieciešams, tādējādi apgrūtinot to grozīšanu un vienkāršošanu.

4.1.7 EESK izprot to, ka, lai gan vēl aizvien pastāv cēloņi, kas rada daudzas minētās situācijas, Komisija tos apzinās un veic nepieciešamos pasākumus, lai situāciju labotu, kā, piemēram, jau 1992. gadā, grozot 1983. gada KZP un izstrādājot Rīcības plānu 2006.–2008. gadam, ko tā šobrīd iesniedza pēc 2002. gada 31. decembra KZP reformas.

4.2 Spēkā esošie Kopienas tiesību akti zivsaimniecības jomā.

4.2.1 Vienkāršošana ir 2002. gada 31. decembra ⁽⁹⁾Kopējās Zivsaimniecības politikas dabīga sastāvdaļa, un jau uzsākti vairāki pasākumi — tiesību aktu atcelšana, paziņojumi par to, ka tie ir novecojuši un tiesību aktu atbilstības izvērtēšana.

4.2.2 Priekšlikums par regulu, ar kuru izveidotu jaunu Eiropas Zivsaimniecības fondu ⁽¹⁰⁾, par kuru Komiteja izstrādājusi pozitīvu atzinumu, ir labs piemērs vienkāršošanas iniciatīvas plānošanai, ar vienu regulu aizvietojoš vai grozot četru regulu noteikumus, iestrādājot daudzgadu vadības programmas (POP) un Zivsaimniecības virzības finansēšanas instrumentu vienā regulā (IFOP).

⁽⁹⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 2371/2002.

⁽¹⁰⁾ COM(2004) 497 galīgā redakcija

4.2.3 2004. un 2005. gadā Komisija ievieša virkni tiesību aktu, kas palīdz virzīt KZP reformu un vienkāršošanu. Cita starpā tie ietver:

- Eiropas Zivsaimniecības fondu;
- Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūru;
- reģionālo konsultatīvo padomju izveidošanu;
- Kopienas finanšu pasākumus KZP un jūras tiesības īstenošanai.

Notikušas arī plašas diskusijas ar daudzām ieinteresētajām pusēm, un diskusiju rezultātā izstrādāts iepriekš minētais Paziņojums par tematu "Kopējās zivsaimniecības politikas vienkāršošanas un normatīvās vides perspektīvas".

4.2.4 Paziņojumā uzsvērts, ka nepietiek vienkārši samazināt tiesību aktu skaitu, lai uzlabotu KZP normatīvo vidi, bet vienlaicīgi jāiekļauj vēl šādi pasākumi:

- jāuzlabo pašreizējo dokumentu skaidrība, padarot tos vienkāršākus un pieejamākus;
- jāsamazina valsts pārvalžu administratīvās izmaksas un procedūras;
- jāsamazina administratīvās izmaksas un citas saistības zvejniekiem.

4.2.5 EESK uzskata, ka attiecībā uz dokumentu skaidrību Komisijai jāvēlī īpaša uzmanība tiesību aktu konsolidācijai. Pastāvīga atsauce uz iepriekšējos gados izstrādātiem citiem noteikumiem padara dokumentus daudz grūtāk saprotamus.

4.2.6 Pēdējā paziņojumā uzsvērts tas, ka dažas Kopējās Zivsaimniecības politikas nodaļas ir sevišķi grūti izpildāmas: tas attiecas uz zvejas darbības uzraudzību, jo dažādās dalībvalstīs ir atšķirības minētajā jomā, un resursu saglabāšanas pasākumiem, izmantojot dažādu pārvaldības pasākumu apvienotu īstenošanu.

4.2.7 Visaptveroša analīze parāda, ka, pieļaujot Kopienas zvejas pārvaldības sarežģītību, spēkā esošie tiesību akti kļūvuši pārāk sarežģīti.

4.2.8 EESK uzskata, ka Komisijai jārisina Kopējās zivsaimniecības politikas tiesību aktu vienkāršošanas jautājumi, īpaši uzsverot zvejas darbības uzraudzības un resursu saglabāšanas pasākumus. Nesen izveidotās Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūras darbība jāpaaugstina šajā virzienā.

4.3 *Rīcības plāns 2006.–2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējo zivsaimniecības politiku.*

4.3.1 Visa ar dažādajiem iepriekš minētajiem paziņojumiem saistītā darba rezultātā Padome aicināja Komisiju sagatavot daudzgadu rīcības plānu, kas atbilstu visām prasībām, lai sasniegtu KZP vienkāršošanu un uzlabošanu. Komisijas atbilde bija 2005. gada decembrī publicētais Paziņojums par tematu Rīcības plāns 2006.–2008. gadam, ar kuru vienkāršo un uzlabo Kopējo Zivsaimniecības politiku ⁽¹⁾.

4.3.2 Komisijas iesniegtais Rīcības plāns 2006.–2008. gadam ietver:

- metodoloģiju KZP vienkāršošanai un uzlabošanai,
- to iniciatīvu precizēšanu, kas jāvienkāršo un jāuzlabo vispirms.

4.3.3 Rīcības plānā izklāstītā pieeja ir tieša. Tā sniedz vispārēju informāciju par atsevišķām jomām (uzraudzību, zvejas intensitāti, finansēšanu, utt.), kurās jāveic pasākumi, lai vienkāršotu un uzlabotu tiesību aktus. Tiek norādīti nepieciešamie pasākumi katrā jomā, iesaistītās puses un attiecīgie termiņi 2006.–2008. gada ietvaros. Visbeidzot, tiek noteikti tiesību aktu trīs veidi:

- tiesību akti, kuru pārskatīšana jau sākusies,
- tiesību akti, kas jāizstrādā nākamajos gados,
- tiesību akti, kas jāvienkāršo vispirms.

4.3.4 Pašreiz spēkā esošajiem tiesību aktiem tiek pievērsta galvenā uzmanība, uzsākot KZP vienkāršošanas plānu 2006.–2008. gadam. Tajos visos ietverti pasākumi zvejas darbības pārvaldībai un uzraudzībai.

4.3.5 EESK atbalsta abu minēto jomu noteikšanu par prioritāti Rīcības plāna ietvaros, jo tieši saistībā ar tām daudzi pašreiz spēkā esošie tiesību akti ir sarežģīti. Pēc tam Komisijai būs jāturpina pārējās KZP vienkāršošanas un uzlabošanas.

4.3.6 Tiesību akti, kuru pārskatīšana jau sākusies un kam piemēroti vienkāršošanas principi, tiks apskatīti atbilstoši tiesību aktu uzlabošanas plānam. Tā tas ir gadījumā ar Eiropas Zivsaimniecības fondu un vispārējiem noteikumiem attiecībā uz zvejas atļauju trešās valsts ūdeņos atbilstoši zvejas nolīgumam. Abi minētie juridiskie līdzekļi, ko Komisija jau vienkāršojusi, atzinīgi novērtēti Komitejas atzinumos.

⁽¹⁾ COM(2005) 647 galīgā redakcija, 08.12.2005.

4.3.7 Saskaņā ar Rīcības plānu vienkāršošanas mērķi jauno tiesību aktu izstrādei nākamajos gados tiks sistemātiski novēroti.

4.3.8 Komiteja atbalsta vispārējo pieeju 2006.–2008. gada rīcības plānā, uzskatot to par piemērotu. Plāna īstenošanai, kā norādīts rīcības plāna pielikumā, būs nepieciešams ievērojami straujāks temps, lai iekļautos noteiktajos termiņos. Ir ļoti svarīgi apvienot dalībvalstu, Eiropas Parlamenta un zivsaimniecības nozares centienus un izpratni, izmantojot Lauksaimniecības un zivsaimniecības konsultatīvo komiteju (CCPA) un Komiteju sociālajam dialogam zivsaimniecības nozarē.

4.3.9 Rīcības plāna īstenošanā galvenā uzmanība vispirms pievērsta šādām jomām un juridiskajiem līdzekļiem:

zivju resursu saglabāšanai:

- TAC/zvejas kvotām un zvejniecības intensitātei,
- tehniskajiem līdzekļiem jūras organismu mazuļu aizsardzībai,
- KZP datu vākšanai un vadībai.

Zvejas darbības uzraudzībai:

- uzraudzība — tiesību aktu kopums,
- uzraudzība — datorizācija,
- ziņošanas pienākums,
- atļauja zvejojot ārpus Kopienas ūdeņiem.

4.3.10 Katrs no minētajiem septiņiem juridiskajiem līdzekļiem sīki apskatīts pielikumā, izmantojot lapas, kurās apskatīti paredzētie vienkāršošanas pasākumi, lai uzlabotu pašreizējo tiesisko regulējumu un attiecīgo administratīvo vidi. Katram līdzeklim ir paredzēta plānošana, pasākumos iesaistot dažādas ieinteresētās puses, un to juridisko līdzekļu saraksts, kuri jāvienkāršo, kā arī vienkāršošanas īstenošanai nepieciešamo dokumentu saraksts.

4.3.11 EESK pēc visu septiņu lapu detalizētas izpētes apgalvo Komisijai, ka tā uzskata Komisijas iesaistīšanas reformas īstenošanā un vienkāršošanā par piemērotu, un tādējādi, ja visi katrā lapā minētie posmi tiks pabeigti noteiktajos termiņos, 2006.–2008. gada rīcības plāns sniegs ļoti ievērojamus uzlabojumus Kopienas tiesību aktos zivsaimniecības jomā.

4.3.12 Rīcības plāna 1. lapā izteikts priekšlikums vienkāršot pasākumus par TAC/ kvotām — zvejas intensitāti. Tajā galvenokārt apskatītas Padomes ikgadējās regulas, ar kurām nosaka nākamā gada zvejniecības iespējas, mainot to noteikumu struktūru atbilstoši zivju resursu izmantošanas nosacījumiem un novirzot lēmumus uz vienādām grupām, kā arī izstrādājot

lēmumus attiecībā uz vienādām grupām un izstrādājot daudzgadu vadības plānus.

4.3.13 EESK uzskata 1. lapā apskatītos vienkāršošanas pasākumus par piemērotiem, atsevišķi apskatot saglabāšanas politikas dažādos aspektus, par izšķiroši nozīmīgiem uzskatot uz vienādām grupām balstītu tiesisko regulējumu un īstenošanu, izmantojot daudzgadu vadības plānus.

4.3.13.1 Tomēr Komiteja uzskata, ka laika trūkums starp zinātnisko atzinumu iesniegšanu un decembra Eiropadomi, kas nosaka TAC, kvotas un citus ļoti nozīmīgus apsaimniekošanas instrumentus, kā, piemēram, zvejas ierobežojumus, sarežģī nepieciešamo konsultāciju organizēšanu un lēmumu pieņemšanu. Tiesību akti, kas rodas šī ātrā un sarežģītā lēmumu pieņemšanas procesa rezultātā, var ietvert tehniskas un juridiskas nepilnības, kas prasa regulu grozījumus, padarot tiesību aktus un to īstenošanu vēl sarežģītākus. Nepietiekamās konsultācijas ar zvejniekiem un citām ieinteresētajām pusēm ļoti kaitē šo noteikumu izpratnei, pieņemšanai, piemērošanai un līdz ar arī efektivitātei.

4.3.13.2 Tāpat EESK uzskata, ka reģionālo zivsaimniecības organizāciju lēmumu pieņemšanas procesu arī negatīvi ietekmē laika trūkums starp zinātniskā atzinuma iesniegšanu un lēmējinstances sanāksmes brīdi.. Laika trūkuma ietekme ir tāda pati, kā iepriekšējā punktā minēta.

4.3.13.3 Attiecībā uz Komisijas piedāvāto “vienādo grupu” pieeju EESK uzskata to par pilnīgi piemērotu, ja, cerams, tas nozīmē “vienādu zvejniecības noteikumu” pieeju un divpusēju regulu: horizontālo ietvarregulu un īstenojamu regulu zivsaimniecībai.

4.3.13.4 Tomēr Komiteja uzskata, ka pieredze daudzgadu atjaunošanas un vadības plānu jomā radījusi plašas konsultācijas un augstu lēmumu pieņemšanas līmeni. Kad šādi plāni ir apstiprināti, tie vienkāršo lēmumu pieņemšanas procesu nākamajos gados. Neraugoties uz to, EESK uzskata, ka jārespektē pašreizējā Padomes un Komisijas pilnvaru sadale, un minētos plānus būtu iespējams pārskatīt, ņemot vērā to kritēriju svārstīgo raksturu, kas tiek izmantoti attiecīgo zivju krājumu novērtēšanai.

4.3.14 EESK uzskata, ka lēmumu pieņemšanas procedūras reforma resursu apsaimniekošanas pasākumiem, garantējot tiesību aktu vienkāršošanu un to efektīvāku piemērošanu, ir atkarīga no zinātnisko atzinumu un ieteikumu iesniegšanas laika (no CIEM-ACFM attiecībā uz Kopienas ūdeņiem un no reģionālo zivsaimniecības organizāciju zinātniskajam komitejām — ārpusKopienas ūdeņiem), sniedzot īstu konsultāciju iespēju ar RAC un ACFA. Iespējams, ka nepieciešams sadalīt “TAC un kvotu paketi” izskatīšanai dažādās Eiropadomēs, kā arī vadības gadu pietuvināt kalendārajam gadam, ņemot vērā

labāku atbilstību tirgum. Tas ir visaptverošs process un neatbilst vienīgi uz tiešo iekraušanu ("front loading"). EESK uzskata, ka katrs aspekts jāizpēta vispusēji, sniedzot pēc iespējas vairāk konsultāciju iespēju ar dalībvalstīm, zvejniekiem un citām ieinteresētajām pusēm.

4.3.15 2. lapas mērķis ir reformēt spēkā esošos tiesību aktus attiecībā uz jūras organismu mazuļu aizsardzību, pakāpeniski sagrupējot zivsaimniecībā veicamos tehniskos pasākumus. Lai gan EESK atbalsta individuālo pieeju katrai zivsaimniecībai saistībā ar visiem pārvaldības pasākumiem, tā uzskata, ka minētā pieeja vispirms piemērojama tehniskajiem pasākumiem. Komisijas izvirzītā sistēma pamatojas uz to tiesību normu struktūras pielāgošanu, kura attiecas uz tehniskajiem pasākumiem, ierosinot, ka Padomei būtu jāregulē īsi vispārējie vadības principi, turpretī Komisijai būtu jānosaka sīkāki tehniskie aspekti. EESK izsaka bažas par vienkāršošanu, kā rezultātā Komisija izstrādātu likumus, ņemoties pilnvaras, kas pašlaik ir Ministru Padomei. Tādēļ Komiteja uzskata, ka, lai gan tiesību akti būtu jāizstrādā atbilstoši vienkāršošanas pasākumiem, galīgais lēmums būtu jāiesniedz Padomei.

4.3.16 Attiecībā uz iespēju dalībvalstīm atļaut pieņemt vietēja mēroga tehnisko pasākumus, kā noteikts Rīcības plāna 2. lapā, EESK uzskata, ka šāda atļauja varētu radīt nevienlīdzību un diskriminācijas gadījumus dažādu ES dalībvalstu zvejniekiem, ja to izmanto nepareizi vai pienācīgi nekontrolē. Tādēļ dalībvalstu lūgumi šajā jomā būtu jāapstiprina Padomei.

4.3.17 Komisija uzskata: lai īstenotu ierosinātos pasākumus, jāpaplašina apsardes ar nozares pārstāvjiem, jānovērtē tehnisko pasākumu izmantošanas rezultāti, jāsigatavo brošūras un informatīvie materiāli, jāizmanto informācijas tehnoloģijas un zvejniekiem jāsamazina pienākums sniegt pārskatus. Lai gan EESK uzskata, ka visi minētie pasākumi ir nepieciešami, tā vēlas vērst Komisijas uzmanību uz to, ka informācijas tehnoloģiju izmantošanai datu vākšanai un vadībai viennozīmīgi nepieciešami pielāgošanas pasākumi un finansiālais atbalsts, kas ļautu zvejas kuģiem pielāgoties minētajām jaunajām tehnoloģijām. Tādēļ jānodrošina saprātīgs pārejas periods, lai kopā ar tehniskajiem speciālistiem, zvejniekiem un dalībvalstīm varētu noteikt pielāgošanas pasākumus, nodrošināt komercnoslēpumu pilnīgu konfidencialitāti, iegūt ieinteresēto pušu uzticību un atbalstu, pārbaudīt pasākumus reālā vidē, ieguldīt papildus līdzekļus jauno iekārtu darbībai un tādējādi nodrošināt vienkāršošanas reformas veiksmīgu iznākumu.

4.3.18 Rīcības plāna 3. lapā izteikts priekšlikums samazināt to juridisko dokumentu skaitu, kas attiecas uz KZP vajadzībām paredzēto datu vākšanu un vadību. Attiecībā uz Rīcības plāna 2. lapu vienkāršošana ir saistīta ar spēkā esošās juridiskās struktūras pielāgošanu, pamatojoties uz Padomes regulu par vispārējo pieeju un Komisijas noteiktajiem īstenošanas noteikumiem par tehniskajiem un administratīvajiem aspektiem. EESK

atkārtoti izsaka bažas par 4.3.15. punktā minētajām bažām attiecībā uz pilnvarām, kuras Komisija ierosina uzņemties.

4.3.19 Vienkāršotas pieejas ietvaros Komisija Rīcības plāna 3. lapā ierosina daudzgadu programmu datu vākšanai un vadībai, lai dalībvalstīm samazinātu administratīvo slogu. Komiteja uzskata, ka Komisijas priekšlikums ir savlaicīgs un nepieciešams saskaņā ar 4.3.17. punktā izteiktajām piezīmēm.

4.3.20 Rīcības plāna 4. lapā paredzēts reformēt pašreizējo tiesību aktu kopumu par uzraudzības jautājumiem, pārveidojot spēkā esošos tiesību aktus un pielāgojot tos KZP reformai. EESK uzskata, ka uzraudzības noteikumu pārskatīšana ir ārkārtīgi nozīmīga, lai saskaņotu dažādus tiesību aktus, tādējādi izvairīties no dažādas interpretācijas. Visos uzraudzības un kontroles noteikumos ļoti skaidri jāformulē pārbaudes īstenošanas metodes un izmantošanas veidi. Katrā gadījumā EESK aicina Komisiju nodrošināt, ka, vienkāršojot tiesību aktus uzraudzības jomā, vienmēr tiek ņemta vērā Eiropas Zivsaimniecības kontroles aģentūra.

4.3.21 Attiecībā uz Rīcības plāna 5 lapu Komisija ierosina pārskatīt visus noteikumus par uzraudzību — datorizāciju. Kad Padome būs pieņēmusi lēmumu par Komisijas priekšlikumu attiecībā uz zvejas darbību elektronisku reģistrēšanu un ziņošanu un par attālās uzrādes līdzekļiem, tad Komisija paredz izstrādāt attiecīgos noteikumus⁽¹²⁾. Tāpat paredzēta arī zvejas nolīgumu ar trešām valstīm elektroniskā pārvaldība attiecībā uz zvejas atļaujām, nozvejas datu un ar šīm darbībām saistītās zvejas intensitātes datiem saistībā ar minētajiem nolīgumiem. EESK piekrīt uzraudzības sistēmas datorizācijas nepieciešamībai, tomēr atkārtoti uzsver 4.3.17. punktā iepriekš apskatīto nepieciešamību pēc pārejas perioda informācijas tehnoloģiju izmantošanai.

4.3.22 Rīcības plāna 6. lapā paredzēta visu KZP tiesību aktu vienkāršošana, lai atceltu noteikumus, ar kuriem nosaka ziņošanas pienākumus, kam ir niecīga vērtība vai kas nav lietderīgi apmierinošai KZP īstenošanai. EESK uzskata, ka šo noteikumu atcelšana ir vienkāršošanas procesa neatņemama sastāvdaļa, samazinot birokrātisko slogu iesaistītajām pusēm un dalībvalstīm.

4.3.23 Visbeidzot, Rīcības plāna 7. lapā paredzēts vienkāršot zvejas noteikumus ārpus Kopienas ūdeņiem, reformējot virkni zvejas pārvaldības noteikumu, kas attiecas uz zvejas nolīgumiem ar trešām valstīm. Vienkāršošana paredz grozīt pašreizējo tiesisko struktūru, lai Padome varētu novērtēt pamatprincipus un Komisija — tehniskos un administratīvos aspektus. Komiteja uzskata Rīcības plāna 7. lapā apskatītos vienkāršošanas pasākumus par nepieciešamiem, un mudina Komisiju apsvērt standarlīguma izstrādi kā pamatu zvejas nolīgumiem ar visām trešajām valstīm, kā arī zvejas licenču piešķiršanai un izsniegšanai elektroniski.

⁽¹²⁾ COM(2004) 724 galīgā redakcija

4.3.24 EESK uzskata, ka KZP vienkāršošanai un uzlabošanai attiecībā uz zvejas flotēm, kas darbojas ārpus Kopienas ūdeņiem, arī nepieciešama individuāla pieeja un īpašs risinājums visos līmeņos: zvejas flote, apstiprināšana, licences, atļaujas, deklarācijas, utt. EESK noteikti ir pārliecināti, ka kuģiem, kam ir ES dalībvalstu karogs un kuri darbojas ūdeņos ārpus Kopienas jurisdikcijas, jāpiemēro tiesības un pienākumi, kuri pielāgoti zvejas resursiem un zonai, kurā tie atrodas. Tādēļ EESK lūdz Komisiju iekļaut minēto mērķi rīcības plānā, kurš nedrīkst attiekties tikai uz "zvejniecības nolīgumiem" (vai partnerības nolīgumiem). Šajā sakarā Komiteja uzsver nepieciešamību ievērot sociālo atzinumu par kuru vienojušies Eiropas sociālie partneri.

4.3.25 Visbeidzot, EESK uzskata, ka rīcības plānā būtu vērts atzīmēt arī cīņu ar nelegālu, nereglamentētu un nepaziņotu zveju (NNN), kas ir viens no KZP mērķiem (īpaši tā ārējā dimensijā) EESK uzskata, ka minētais process jākoncentrē uz patērētāju tirgu pieejamību, stiprinot piederības ostas dalībvalsts pilnvaras un aizliedzot pārkraušanu atklātā jūrā.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Kā teikts Komisijas paziņojumā, Rīcības plāns 2006.–2008. gadam ir ļoti nozīmīgs Kopienas tiesību aktu uzlabošanai zivsaimniecības jomā. Zivju resursu apsaimniekošanas jomā nav noteikti citi svarīgi juridiskie līdzekļi, kas jāpievieno Komisijas ieteiktajiem. Tādēļ Komiteja mudina Komisiju tos nekavējoties ieviest.

5.2 Komiteja uzskata, ka starp visiem juridiskajiem līdzekļiem, kurus ierosināts uzlabot un vienkāršot, TAC/kvotas un zvejas intensitāte ir īpaši svarīgi daudzgažu vadības plānu īstenošanai.

5.3 Realizējot 2006.–2008. gada rīcības plānu, Komisijai var būt nepieciešams izstrādāt jaunus īstenošanas noteikumus. EESK neuzskata, ka tas varētu radīt problēmas. Svarīgi ir tas, ka, lai gan Kopienas *acquis* paplašinās, noteikumiem jābūt skaidrākiem, attiecinātiem uz zivsaimniecību, viegli saprotamiem un pēc iespējas saskaņotiem.

5.4 Attiecībā uz pēdējo minēto aspektu Komiteja vēlas pievērst Komisijas uzmanību grūtībām interpretēt spēkā esošos tiesību aktus zivsaimniecības jomā, kuros ir atkārtotas atsauces uz citām regulām, direktīvām un paziņojumiem. Tiesību aktu konsolidācija ir izšķiroši nozīmīga, lai tos varētu viegli lasīt un saprast.

5.5 Komisijas un Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūras darbības saskaņošana ir ļoti svarīga, piemērojot uzraudzības noteikumus. Lai atrisinātu tiesību aktu atšķirīgo interpretāciju zivsaimniecības jomā dalībvalstīs, kas ir bieži sastopams zvejnieku sūdzību cēlonis, Kopienas Zivsaimniecības kontroles aģentūrai jāizstrādā standartizēti kritēriji.

5.6 Visbeidzot, Kopienas tiesību aktu zivsaimniecības jomā datorizāciju Komiteja uzskata par svarīgu, lai Kopienas dokumenti būtu pieejami elektroniskā veidā. Tomēr jauno informācijas tehnoloģiju ieviešanai uz zvejas kuģiem jānotiek pakāpeniski, neradot izmaksas zvejniekiem, jo atsevišķi sasniegumi datorzinātņu jomā var nebūt tiem piemēroti.

5.7 Komiteja aicina Komisiju atrisināt jebkādas sarežģījumus, kas var rasties attiecībā uz rīcības plānu 2006.–2008. gadam, un tā ir pārliecināta, ka minētais plāns ir svarīgs un noderīgs Kopienas zivsaimniecības nozarei.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Tematiskā stratēģija dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai”

COM (2005) 670 galīgā redakcija. — [SEK(2005) 1683 + SEK(2005) 1684]

(2006/C 309/14)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2005. gada 21. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par šādu augstāk minēto tematu.

Par Komisijas darba sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. maijā. Ziņotājs — RIBBE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēde), ar 157 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Komitejas secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

1.1 Komiteja visumā atzinīgi vērtē Komisijas paziņojuma “Tematiskā stratēģija dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai” iesniegšanu un atbalsta tajā noteikto mērķi uzlabot resursu produktivitāti un efektivitāti, kas nozīmē arī turpmāk nodalīt ekonomisko izaugsmi no resursu patēriņa un vienlaicīgi arī samazināt izmantoto resursu ietekmi un vidi.

1.2 EESK atkārtoti norāda uz Komisijai jau pirms diviem gadiem pausto viedokli, ka atbilstošai Komisijas stratēģijai ir intensīvi jāpievēršas arī neatjaunojamu resursu jautājumam. Viens no galvenajiem EESK kritikas iemesliem ir tas, ka Komisijas dokumentā šis jautājums nav apskatīts.

1.3 Komiteja uzskata, ka stratēģijā būtu nepieciešams arī izteikt skaidru viedokli par neatjaunojamiem resursiem, pie kam šim viedoklim noteikti būtu jāaptver ilgāks laika posms nekā tas stratēģijā plānots šobrīd (25 gadi). Tādēļ Komiteja uzskata, ka ir lietderīga stratēģijas pilnveidošana un tās termiņa pagarināšana līdz 50 — 100 gadiem, protams, šādā gadījumā ir jānosaka nepieciešamie papildu pasākumi.

1.4 No otras puses, ir jāsaprot tas, ka atsevišķu dabas resursu (piemēram, zivju resursu) saglabāšanai vairs nav pieļaujams zaudēt laiku, līdz ar to šajā jomā nekavējoties ir nepieciešama konkrēta rīcība.

1.5 Īstenas stratēģijas panākumiem ir obligāti nepieciešams vispirms nosaukt skaidrus un reālus mērķus, kuri ir jāsasniedz ar skaidri noteiktu līdzekļu palīdzību (kas ir stratēģijas patiesā būtība). Tomēr Komisijas dokumentā nav atrodami ne skaidri mērķi, ne arī konkrēti paņēmieni, kas noteikti ir saistīti arī ar to, ka plašajam dabas resursu kopumam nemaz nevar būt visaptveroša stratēģija. Tā vietā drīzāk ir nepieciešamas atsevišķas, nozarēm atbilstošas stratēģijas, kuras Komisija arī daļēji izstrādā.

1.6 Šī iemesla dēļ EESK Komisijas paziņojumā nesaskata īstenu stratēģiju, bet gan drīzāk ļoti apsveicamu un pareizu pamatnostādņu filozofiju, kuras īstenošana nebūs panākama ar ierosinātajām datu bāzēm un iesaistāmajām ekspertu komisijām.

2. Atzinuma galvenie aspekti un pamatojums

2.1 Eiropas Komisija 1.10.2003. pieņēma paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam ar nosaukumu “Tematiskās stratēģijas izstrāde dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai”⁽¹⁾. Tajā apskatīti atbilstošas stratēģijas pamatprincipi, kā arī aizsākts pirmais konsultāciju process ar iesaistītajām vai ieinteresētajām sabiedrības aprindām.

2.2 EESK savā 2004. gada 28. aprīļa atzinumā par dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu⁽²⁾ visumā atzinīgi novērtēja Komisijas priekšlikumu izstrādāt attiecīgu stratēģiju.

2.3 Eiropas Komisija iesniedza šo “Tematisko stratēģiju dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai” Padomei, Eiropas Parlamentam, EESK un RK 21.12.2005. Attiecīgais Komisijas dokuments⁽³⁾ ir šī atzinuma priekšmets.

2.4 Arī šoreiz EESK, protams, atzinīgi vērtē “stratēģijas” iesniegšanu, kurā Komiteja saskata arī saikni ar ilgtspējīgas attīstības stratēģiju. Pēc EESK domām, Eiropas stratēģija dažādu atjaunojamu un neatjaunojamu dabas resursu saglabāšanai ir katrā ziņā nepieciešama, lai ilgtermiņā būtu iespējams stāties pretī jauniem izaicinājumiem. Paziņojuma tematika noteikti ir atzīstama, tomēr aprakstītās iniciatīvas un darbības pēc EESK domām ir nepietiekamas.

3. Piezīmes par Komisijas paziņojuma saturu

3.1 Kas attiecas uz Komisijas veikto atrisināmo problēmu izpēti, likumsakarīgi, ka abi Komisijas paziņojumi neatšķiras. Ir pateikts, ka:

— mūsu ekonomikas darbība ir atkarīga no atjaunojamu un arī neatjaunojamu resursu esamības un pieejamības;

— dabas resursi ir būtiski mūsu dzīves kvalitātei;

⁽¹⁾ COM (2003) 572 galīgā redakcija, 01.10.2003.

⁽²⁾ OV C 117, 30.04.2004.

⁽³⁾ COM (2005) 670 galīgā redakcija, 21.12.2005.

- pašreizējos resursu izmantošanas paņēmienus nav iespējams saglabāt to līdzšinējā formā, neskatoties uz to, ka *“materiālu izmantošanas efektivitāte Eiropā ir būtiski uzlabojusies”*;
- līdz ar to obligāti ir nepieciešama vēl izteiktāka ekonomiskās izaugsmes nodalīšana no resursu patēriņa un
- resursu neefektīva izmantošana un atjaunojamu resursu pārmērīga ekspluatācija kavē izaugsmi ilgākā laika posmā.

3.2 Ievērojami vairāk iesniegtajos dokumentos tomēr uzsvērts tas, ka būtiska ir ne tikai ekonomikas izaugsmes un resursu izmantošanas nodalīšana, bet papildu tam arī ietekmes uz vidi samazināšana, kas panākama ierobežotas resursu izmantošanas rezultātā; tātad tā ir dubulta stratēģija, ko Komisija jau pirms vairākiem gadiem, vēl pirms ilgtspējības stratēģijas pieņemšanas, bija apzīmējusi kā *“10 faktoru koncepciju”*.

3.3 Viens piemērs: pateicoties augstākam lietderības koeficientam, mūsdienīgas ogļu termoelektrocentrālās vienu kilovatstundu (kWh) elektrības šodien saražo ar nelielu resursu ieguldījumu. Tomēr, lai vēl vairāk samazinātu ietekmi uz vidi, pašlaik tiek veikti mēģinājumi, piemēram, turpināt samazināt katras izmantotās ogļu tonnas izraisītās klimatiskās sekas, attīstot, piemēram, tā dēvētās *“klimata ziņā neitrālās”* spēkstacijas, kurās radītā CO₂ gāze tiek piesaistīta un glabāta pazemē.

3.4 Iesniegtajā *“stratēģijā”* teikts, ka šī efektivitāti veicinošā pieeja būtu jānosaka par galveno principu dabas resursu izmantošanā, ko EESK vērtē ļoti atzinīgi.

EESK kritiskas piezīmes.

3.5 Lai arī EESK pilnībā atbalsta šo Komisijas pieeju, tai tomēr jāizsaka dažas ļoti kritiskas piezīmes par iesniegto *“stratēģiju”*:

3.6 Iesniegtajā paziņojumā Komisija norāda, ka ir jāizšķir atjaunojami un neatjaunojami resursi un ka būtiskākās problēmas drīzāk ir saistītas ar atjaunojamiem resursiem (piemēram, zivju resursi, saldūdens).

3.7 Komisija norāda uz to, ka resursu izmantošana ir bijusi Eiropas vides politikas debašu galvena tēma pēdējos trīsdesmit gados (un ir vēl šodien) un ka *“pēc pirmajām naftas krīzēm septiņdesmitajos gados ... bažas izraisīja dabas resursu nepietiekamība un izaugsmes ierobežojumi”*. Tomēr *“ekoloģiskā ziņā nepietiekamība izrādījusies mazāk problemātiska nekā iepriekš paredzēts. Pasaulē vēl nav beigušies fosilo enerģijas avotu krājumi, kuru nepietiekamību tirgus ir regulējis ar cenu mehānisma palīdzību”*.

3.8 Patiesībā problēmas ekoloģiskā aspekta galvenā būtība nav meklējama apstākļi, vai kāds neatjaunojams resurss ir nepietiekams, vai tas vēl ir vai vairs nav pieejams. Ekoloģiskā problēma ir saistīta ar izmantošanas vai pārmērīgas izmantošanas sekām (piemēram, mūsu klimatam), un tieši to uzsver Komisija. Līdz ar to ekoloģiskā izpratnē par problēmu nav jāuzskata tas, ka beidz pastāvēt saules enerģija, kas ir uzkrāta naftā un ogļēs vai gāzē. Tomēr EESK norāda uz to, ka aizvien vairāk

izjūtāmā neatjaunojamu resursu nepieejamība būs dramatiska problēma mūsu ekonomikai, un līdz ar to arī tā būs sociāla problēma ar nozīmīgām sekām cilvēku dzīves standartam. Tātad jautājums nav tikai par resursu izmantošanas ekoloģiskajām sekām, bet gan ir jādomā arī par pašreizējo un nākamo paaudžu iespējamo piekļuvi dabas resursiem. Šī iemesla dēļ ilgtspējības debašu ietvaros viens no galvenajiem nākamo gadu desmitu izaicinājumiem ir nodrošināt resursu pieejamību arī nākamajam paaudzēm. Tādēļ EESK uzskata, ka resursu samazināšanās jautājums nav tikai ekoloģisks, bet tas ir saistīts ar ilgtspējību, kas, kā zināms, ietver ekoloģiskus, sociālus un ekonomiskus kritērijus.

3.9 Komisijas norāde uz *“tirgu”*, kas uz samazinātu piedāvājumu atbild ar augstākām cenām, ir pilnībā pareiza. Pēdējo mēnešu daļēji dramatiskā naftas cenas paaugstināšanās, kas smagi skāra arī Eiropas ekonomiku, protams, nav saistīta tikai ar ilgtermiņā paredzamo attiecīgu neatjaunojamu resursu izsīkšanu, bet gan ar daļēji monopola stāvokli esošu piedāvātāju tirgus ietekmi, kā arī ar politisko nestabilitāti tajās valstīs, kurās atrodami lielākie šo izejvielu resursi.

3.10 EESK vēlas norādīt uz savām piezīmēm, kuras tā izteica jau pirms diviem gadiem atzinumā par dokumenta projektu: nepareizs politisks signāls sabiedrībai ir šobrīd iesniegt *“stratēģiju”*, kas ir paredzēta tikai 25 gadu periodam un kas nepievēršas ilgtermiņā paredzamajam noteikt, būtisku neatjaunojamu resursu (piemēram, fosilo enerģijas avotu) samazinājumam vai izsīkumam vai pievēršas tam nepietiekami. Pēc EESK domām, neatjaunojamu resursu pieejamība ir izšķirošs aspekts, lai varētu uzņemties atbildību par prasītajiem ilgtspējības kritērijiem.

3.11 Šajā sakarā EESK atgādina, ka daudzas ekonomikas nozares ir atkarīgas ne tikai no fosilo enerģijas avotu pieejamības kā tādas, bet gan arī no šo enerģijas avotu *“lētas”* pieejamību. Tautsaimniecības ar attiecīgu uzbūves struktūru nākotnē saskarsies ar vislielākajām pielāgošanās problēmām. Tādēļ EESK ļoti atzinīgi novērtē Komisijas izteikumu, ka *“neefektīva resursu izmantošana ... kavēs izaugsmi”*.

3.12 Augošas resursu cenas vēl sākotnēji iespējams daļēji izlīdzināt ar efektivitātes paaugstināšanas pasākumiem. Tomēr daudzas nozarēs, piemēram, satiksmes un enerģētikas jomā, resursu ierobežota pieejamība vai ļoti augstas cenas, iespējams, var radīt nepieciešamību pēc lielākām strukturālām pārmaiņām. Tā kā tas var būt saistīts ar īpaši lielām investīcijām, pēc iespējas ātrāk būtu jāveic nepieciešamās izmaiņas, lai varētu izvairīties no nepareizas publisko līdzekļu sadales.

3.13 Piemērs atbilstoši ilgtermiņa stratēģiskai domāšanai ir Zviedrijas valdības paziņojums par atteikšanos no atomenerģijas, kā arī par nolūku uzsākt pārtraukt naftas izmantošanu. Sprotams, ka šāds risinājums ir iedomājams tikai ilgā laika posmā, bet tas ir jāuzsāk pēc iespējas ātrāk, lai vēlāk izvairītos no kaitējuma ekonomikai un sabiedrībai.

3.14 Tādēļ EESK uzskata, ka ES stratēģijai būtu aktīvi jāapskata ar to saistīti jautājumi; tomēr tas diemžēl nenotiek. Rodas jautājums, vai patiesais iemesls nav tas, ka ES Komisijas stratēģijai paredzētais 25 gadu termiņš tomēr ir (daudz) par īsu. EESK nevar pieņemt Komisijas norādi uz to, ka šajā laika posmā visdrīzāk nav sagaidāms ievērojams neatjaunojamu resursu samazinājums, un šī iemesla dēļ neatjaunojamu resursu jautājums praktiski nav apskatīts. Ir nepieciešams Komisijas skaidri pausts viedoklis par neatjaunojamiem resursiem, un šim viedoklim ir jāpārsniedz stratēģijā šobrīd noteiktais laika posms. Šī iemesla dēļ būtu nepieciešams jau sākotnēji pagarināt stratēģijas darbības laiku, piemēram, nosakot 50 vai pat 100 gadu periodu, kas attiecībā uz resursu izmantošanu ir salīdzinoši īss laika posms. Tādā gadījumā, protams, ir nepieciešams noteikt papildu veicamos pasākumus tik gara laika posma ilgtermiņa mērķu sasniegšanai. EESK vērs uzmanību uz Komisijas 2005. gada paziņojumu ⁽⁴⁾ par tieši šādas pieejas izmantošanu.

3.15 Kā stratēģijas vispārējo mērķi Komisija dokumentā min *“negatīvās ekoloģiskās ietekmes, ko izraisa dabas resursu izmantošana augošā ekonomikā, samazināšanu”*. Eiropā noteikti nav neviena, kas iebilstu pret tik vispārīgu, bet arī tik nekonkrētu mērķa noteikšanu.

3.16 Komisija apzināti izvairās noteikt *“kvantitatīvus mērķus ... stratēģijas ... pašreizējā sākuma stadijā”*. EESK uzskata, ka šāda pieeja noteikti ir nepareiza. Pirmkārt, mēs vairs neatrodamies sākuma stadijā, problēmas ir zināmas jau vairākus gadus, atsevišķos gadījumos vairākus gadu desmitus. Otrkārt, EESK jau daudzos citos gadījumos ir norādījusi uz to, ka patiešām sekmīgai stratēģijai ir nepieciešams nosaukt skaidrus mērķus. Stratēģija ir plāns noteikto mērķu sasniegšanai! Ja trūkst mērķu vai tie ir noteikti tikai nesaistoši un vispārīgi, arī politikai pietrūkst norādes par to, kur un kādus politiskos vadības instrumentus būtu jāizmanto.

3.17 Pēc EESK domām, šī iemesla dēļ iesniegto *“Tematisko stratēģiju dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai”* nevar uzskatīt par stratēģiju šī vārda vispārpieņemtajā izpratnē, drīzāk gan tā ir — tas arī ir izteikti jāuzsver — ļoti pareiza pamatnostādņu filozofija, kuras ieviešanai vēl ir jāizstrādā īpašas izpildes stratēģijas attiecībā uz noteiktiem dabas resursiem.

3.18 EESK arī atzīst, ka droši vien nav iespējams vienas stratēģijas ietvaros visaptveroši un izsmērīgi apskatīt visus dabas resursus. Šis jautājums ir pārlieku sarežģīts. Tādēļ šīs pareizās pamatnostādņu filozofijas iekļaušana īpašajās stratēģijās vai attiecīgi vispārējā politikā ir katrā ziņā nepieciešama. Tieši šī iemesla dēļ Komisija praktiski vienlaicīgi ar šīs *“stratēģijas”* iesniegšanu iesniedza tematisko stratēģiju atkritumu rašanās novēršanai un atkritumu pārstrādei ⁽⁵⁾ (kas netieši arī ir

dabas resurss) un paziņoja par augsnes aizsardzības tematiskās stratēģijas izstrādi. Mērķtiecīgi stratēģiski lēmumi ir noteikti jāiekļauj atbilstošajās nozaru politikās.

3.19 Tādējādi visām iesaistītajām pusēm būtu skaidrāk saprotams, kādam nolūkam katra stratēģija ir paredzēta. Ar konkrētiem piemēriem varētu nodrošināt saikni ar citām stratēģijām un politikas virzieniem ES un dalībvalstu līmenī un tādējādi skaidrāk noteikt atbildības jomas, līdz ar ko būtu iespējams labāk nodrošināt stratēģisko mērķu izpildi.

3.20 Četras iniciatīvas mērķu sasniegšanai

Savā paziņojumā Komisija nosauc kopumā četras jaunas iniciatīvas, ar kuru palīdzību paredzēts nodrošināt turpmāko 25 gadu stratēģijas pamata izveidi:

— *“zināšanu pamata izstrāde”*, kas ietver *“politisko lēmumu pieņemējiem paredzētas datu centrāles”* izveidi;

— *“panākumu novērtējums”*, ar ko jāsaprot dažādu rādītāju izstrāde līdz 2008. gadam;

— *“iekšējā dimensija”*, kuras ietvaros Komisija ierosina, pirmkārt, katrāi dalībvalstij izstrādāt valsts mēroga pasākumus un programmas dabas resursu ilgtspējīgai izmantošanai un, otrkārt, ir plānots *“augsta līmeņa forums ... no vadošiem ierēdņiem”*, kura uzdevums dalībvalstīs ir *“politikas veidošana dabīgo resursu jomā”*; paredzēts, ka šis forums sastāvēs no Komisijas pārstāvjiem un *“nepieciešamības gadījumā”* (lai kas arī ar to būtu domāts) pārstāvjiem no patērētāju organizācijām, vides jomā aktīvām nevalstiskām organizācijām, rūpniecības, akadēmiskām aprindām u.c.;

— *“globālā dimensija”*, kuras ietvaros paredzēts *“izveidot ... starptautisku komisiju”*.

3.21 EESK nešaubās par attiecīgu datu bāzu vai jaunu komisiju jēgu un lietderību. Jo vairāk mēs zinām un jo vairāk cilvēku, it sevišķi politiski atbildīgas personas, pievēršas šim jautājumam, jo labāk tas ir.

3.22 Tomēr EESK ir jāvēršas pie Komisijas ar jautājumu, vai tiešām tā tic, ka ir izstrādājusi patiesi politisku ietekmēt spējīgu *“stratēģiju”*. Ar aprakstītajiem pasākumiem nekādā ziņā nav iespējams atrisināt attēlotās problēmas.

3.23 Drīzāk šādi paziņojumi rada iespaidu, ka sākotnēji būtu nepieciešams paplašināt zināšanu pamatu, lai tādējādi radītu pamatprincipus politiskai darbībai. EESK šeit mazāk saskata konsekvantas darbības stratēģiju, drīzāk gan — politisku lēmumu novilcināšanas stratēģiju. Komisijai vajadzētu darīt visu, lai šāds iespaids nevarētu rasties.

⁽⁴⁾ COM (2005) 37 galīgā redakcija, skatīt attiecīgās norādes EESK atzinumā par *“Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam — Noturīgas attīstības stratēģijas pārskatīšana — rīcības platforma”* (CESE 361/2006).

⁽⁵⁾ COM (2005) 666 galīgā redakcija.

3.24 Piemēram, jau gadiem ilgi ir zināms, ka zivis kā dabas resurss tiek pārmērīgi patērēti. Komisija uz šo draudīgo situāciju katru gadu reaģē ar noteikti pilnībā pamatoto prasību paredzēt mazākas nozvejas kvotas, lai, piemēram, novērstu mencu pārzveju⁽⁶⁾. Bez panākumiem. Šo problēmu nākotnē nebūs iespējams atrisināt ne ar jaunu zināšanu informācijas sistēmu, ne ar jaunām komisijām!

3.25 Tādēļ EESK sagaida, ka attiecībā uz noteiktiem dabas resursiem darbība neaprobežojas tikai ar runāšanu, bet beidzot seko reāli pasākumi, kas paredzēti, piemēram, zivju resursu saglabāšanai.

3.26 Ar šo izteikumu EESK vēlas vēlreiz darīt zināmu, ka tā nekādā ziņā neuzskata par pietiekamiem tā dēvētos ierosinātos "instrumentus", kas iekļauti Komisijas stratēģijā.

3.27 Jau savā atzinumā par Komisijas dokumentu izstrādes stadijā, kā arī vairākos citos Komitejas atzinumos, piemēram, atzinumos par ilgtspējīgu attīstību vai par enerģētikas un satiksmes politikas jautājumiem EESK ir aicinājusi Komisiju:

— no vienas puses, nosaukt skaidrus, tas nozīmē — skaitliski definējamus mērķus, ko politika vēlas sasniegt;

— no otras puses, skaidri nosaukt instrumentus, ieskaitos un īpaši uzsvērt instrumentus ar fiskālu ietekmi, ar kuru palīdzību paredzēti mērķus sasniegt. Komiteja jau vairākkārtēji ir lūgusi Komisiju paskaidrot, kādā veidā tā vēlas panākt daudzkārt apspriesto ārējo izmaksu internalizāciju.

3.28 Līdz šim brīdim nekas neliecina par Komisijas vēlmi rīkoties. Komisija ir novirzījusi no konkrētu mērķu izpildes, piemēram, "10 faktoru koncepcijas"⁽⁷⁾, tāpat arī no izmantojamo instrumentu apraksta un apspriešanas.

3.29 Tādēļ EESK uzskata par nepieciešamu, ka, pieminot tās "stratēģiju", Komisijai skaidri jānosaka, ar kādiem politiskiem vadības instrumentiem un kādiem nepieciešamajiem pasākumiem tā iecerējusi sasniegt precīzi noteiktus mērķus.

3.30 Šajā sakarā EESK norāda uz tās 2006. maijā pieņemto atzinumu⁽⁸⁾ par tematu "Noturīgas attīstības stratēģijas pārskatīšana — rīcības platforma", kurā Komiteja jau pieminējusi šo problēmu.

Brisele, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁶⁾ Kas tomēr vēl nav veicinājis to, lai apdraudētās mencas pazustu no Eiropas iestāžu ēdnīcu ēdienkartēm.

⁽⁷⁾ skatīt COM (1999) 543, 24.11.1999., 16. lpp., 4.4. punkts: "Resursu efektīva izmantošana un apsaimniekošana", kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par Komisijas paziņojumu "Eiropas vide: Nākotnes virzība — Eiropas Kopienas vides programmas un pasākumu attiecībā uz ilgstošu un videi nekaitīgu attīstību kopējais novērtējums — ilgstošai un videi nekaitīgai attīstībai", OV Nr. C 204, 18.7.2000., 59.–67. lpp.

⁽⁸⁾ COM (2005) 658, NAT/304 — atzinuma projekts par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par noturīgas attīstības stratēģijas pārskatīšanu — rīcības platforma" (CESE 361/2006).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes Direktīvai par Kalifornijas bruņu uts ierobežošanu"

KOM (2006) 123 galīgā redakcija — 2006/0040 (CNS)

(2006/C 309/15)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 37. un 94. pantu 2006. gada 2. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 24. maijā. Ziņotājs — Siecker kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 166 balsīm par, 2 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Minētā priekšlikuma mērķis ir uzņemties Padomes 1969. gada 8. decembra Direktīvas Nr. 69/466/EEK par Kalifornijas bruņu uts ierobežošanu kodifikāciju. Jaunā direktīva pārņems dažādos tajā ietvertos aktus; minētais priekšlikums pilnībā saglabā kodificēto aktu saturu un līdz ar to tikai apkopo tos ar tādiem formāliem grozījumiem, ko prasa pats kodifikācijas pasākums.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Komiteja uzskata, ka ir ļoti lietderīgi apvienot pastāvošās tiesību normas vienā direktīvā. Tautu Eiropas kontekstā Komi-

teja, gluži tāpat kā Komisija, piešķir lielu nozīmi Kopienas tiesību vienkāršošanai un skaidrošanai, lai tās padarītu skaidrākas un pieejamākas parastajiem iedzīvotājiem, tādējādi sniedzot viņiem jaunas iespējas un izdevību izmantot tiem piešķirtās īpašās tiesības.

2.2 Ir nodrošināts, ka šāda kompilēšana nerada būtiskas izmaiņas un kalpo tikai tam, lai Kopienas tiesību akti būtu skaidri un pārredzami. Komiteja pilnībā atbalsta šo mērķi un, ņemot vērā minētās garantijas, atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Izejvielu piegāde Eiropas rūpniecībai — riski un problēmas"

(2006/C 309/16)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 14. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Izejvielu piegāde Eiropas rūpniecībai — riski un problēmas".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2006. gada 22. maijā. Ziņotājs — VOSS kgs, līdzziņotājs — GIBELLIERI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (2006. gada 5. jūlija sēdē), ar 157 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Kopsavilkums un ieteikumi

1.1 Ieteikumus ir jāuzskata par politisku lēmumu vadlīnijām ilgtspējīgas resursu, pētniecības un attīstības politikas, kā arī ārējās politikas īstenošanai gan ES, gan arī valstu līmenī. Lai būtu iespējams sasniegt Lisabonas stratēģijā izvirzītos mērķus, kam atbilstoši Eiropas Savienība līdz šā gadu desmita beigām ir jāizveido par konkurētspējīgāko un dinamiskāko ekonomikas zonu, ir jāīsteno inovatīva rūpniecības politika, to saskaņojot ar strukturālu pārmaiņu izraisītiem sociāliem un ekoloģiskiem aspektiem. Nepieciešamās rūpniecības pārmaiņas ir jāvirza, izmantojot apstieidzošu pieeju, un tām ir jāklūst par ilgtspējīgas attīstības integratīvu stratēģiju. Tas nozīmē gan efektīvāku pievienotās vērtības radīšanas procesu no izejvielu viedokļa un visu resursu saprātīgu izmantošanu, gan arī neatjaunojamu resursu pakāpenisku aizstāšanu ar atjaunojamiem. Abu minēto stratēģiju īstenošanas rezultātā rodas jauna uz tehnoloģijas inovācijām balstīta rūpniecības perspektīva, tādējādi veicinot augstvērtīgu un drošu darba vietu radīšanu rūpniecībā un ar to saistītajās pakalpojumu nozarēs.

1.2 Tirgus ekonomikas apstākļos izejvielu piegāde rūpniecībai ir galvenokārt ekonomikas nozares atbildība. Augstu piegādes drošību veicinošu apstākļu izveide, kā arī ilgtspējīgas izejvielu piegādes nodrošināšana tādās jomās kā rūpniecība, pētniecība, darba tirgus un vides aizsardzība tomēr ir arī politisks uzdevums. Pastiprināti veicinot moderno tehnoloģiju ieviešanu, pozitīvi tiek ietekmēta ne tikai konkurētspēja un situācija darba tirgū, bet arī tiek sekmēta pārorientēšanās uz ilgtspējīgu ekonomiku.

1.3 Minerālizejvielu un metālu efektīvu ieguvu un to ekoloģiski nekaitīgu pārstrādi, kā arī atkritumu pārstrādes procesu tālāko attīstību veicina arī dzīves cikla analīzes, kas ir uzskatāmas par ilgtspējīgas izejvielu politikas pamatu; tās veicina arī ierobežotā daudzumā pieejamu un siltumnīcefektu izraisošu izejvielu pakāpenisku aizstāšanu (ja tas tehniski ir iespējams), aizvien vairāk ekoloģiski nekaitīgā veidā izmantojot oglekli nesaturošus, atjaunojamus un klimatam nekaitīgus enerģijas avotus, vai arī šo izejvielu patērēšanu, izmantojot efektīvas zema oglekļa satura tehnoloģijas. To galvenokārt ir iespējams sasniegt, ES un dalībvalstu valdībām īstenojot mērķtiecīgu politiku. Komiteja uzskata, ka abu stratēģiju — efektīvātes paaugstināšanas stratēģijas un aizstāšanas stratēģijas — īstenošanas rezultātā izejvielu piegādes jomā ir iespējams samazināt atkarību no importa.

1.4 Ņemot vērā to, ka pasaulē izmantoto izejvielu apjomi ievērojami pieaug, nākotnē vismaz dažu izejvielu piedāvājums

var kļūt mazāks nekā to pieprasījums. Pasaules tirgū vērojamo pārmaiņu rezultātā ES un dalībvalstīm ir jāīsteno apstieidzoša ekonomikas politika. Lai veicinātu izejvielu piegādes nodrošināšanu, kas galvenokārt ir rūpniecības nozares atbildība, ES iestādēm ir jāīsteno aktīva tirdzniecības, pētniecības un ārpolitika, kā arī dalībvalstīm ir jāīsteno izejvielu piegādes un enerģētikas nacionālās politikas, tādējādi aizkavējot ražošanas pārvietošanu uz ārzemēm. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja aicina ES dalībvalstis ņemt dalību izejvielu piegādes un enerģētikas politikas Eiropas vadlīniju noteikšanā un uzņemties atbildību par ilgtspējīgas izejvielu piegādes politikas īstenošanu Eiropā.

1.5 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ES ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm un visām ieinteresētajām pusēm ir jānodrošina, lai izejvielu piegāde Eiropas rūpniecībai netiktu apdraudēta un izejvielas pasaules tirgū būtu pieejamas par atbilstošām cenām. Lai minētos mērķus sasniegtu, Eiropas Savienībai — gan sadarbojoties divpusēji, gan arī ar daudzpusēju organizāciju starpniecību (īpaši jāmin Pasaules tirdzniecības organizācija (PTO), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), un starptautiskā darba organizācija (ILO)) — ir jāveic pasākumi, lai novērstu negodīgu konkurenci un protekcionisma tendences. Viens no galvenajiem šo mērķu sasniegšanas līdzekļiem ir intensīvs dialogs ar izejvielu tirgu ietekmējošām ieinteresētajām pusēm gan politikas jomā, gan arī rūpniecības nozarē.

1.6 Komiteja pie pārliecināta, ka Eiropas rūpniecībai ir visas iespējas atbilstīgi reaģēt uz pašreizējiem un turpmākajiem strukturālo pārmaiņu izraisītajiem pasaules konkurences izaicinājumiem. Eiropa ir konkurētspējīgs rūpniecības reģions, tāda tā paliks arī turpmāk un klūs par ilgtspējīgu ekonomikas zonu, ja tiks īstenota vienota un inovatīva politika, ņemot vērā gan ekonomisko labklājību, gan vienlīdz lielā mērā arī sociālos un vides aizsardzībai nozīmīgus efektus.

1.7 Noslēgumā ir jāuzsver, ka, ņemot vērā Eiropas augsto industrializācijas līmeni, izejvielu piegādei ir nozīmīga loma Lisabonas stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanā. Eiropas relatīvi augstā atkarība no importētām fosilu, metāla un minerālizejvielām ir saistīta ne tikai ar piegādes nodrošināšanas risku, bet arī risku, kas ir saistīts ar izejvielu cenu attīstību, ņemot vērā izejvielu patēriņu pasaulē. Minētas problēmas ir iespējams novērst, savlaicīgi un aktīvi īstenojot resursu efektīvātes paaugstināšanas pasākumus, pasākumus tehnoloģiju inovāciju

veicināšanai izejvielu nodrošināšanas un atkritumu pārstrādes jomās, kā arī neatjaunojamu enerģiju aizstāšanai ar atjaunojamām un izejvielu diversifikācijai veltītus pasākumus, šajā sakarā veicinot jo īpaši Eiropas atradņu izmantošanu. Saistībā ar ogļu izmantošanu tiks apspriests jautājums arī par klimata nekaitīgas “tīru ogļu” (“Clean Coal”) perspektīvas iespējamu īstenošanu. Atbilstoša ogļu daudzuma nodrošināšana par konkurētspējīgam cenām pati par sevi nebūtu pietiekama. Attiecībā uz ārējo dimensiju ir jāsaprot, ka fosilu enerģijas avotu aizvien pastiprinātas izmantošanas ievērojamai ierobežošanai ir jābūt globālām politiskām mērķim. Eiropas Savienības loma šajā procesā būs jānosaka dažos nākamajos mēnešos.

2. Problēmas izklāsts

2.1 Sazarotas pievienotās vērtības ķēdes sākumā ir izejvielu piegāde. Aizvien pieaugošas globalizācijas apstākļos atbilstīga izejvielu piegāde ir funkcionējošas tautsaimniecības un tās attīstības un izaugsmes priekšnoteikums. Tas attiecas uz enerģijas avotiem un daudzām metāla, minerālu un bioloģiskām izejvielām, kas ir rūpniecības procesa neaizstājama sākotnēja sastāvdaļa. Attiecībā uz daudzām izejvielām Eiropa ir atkarīga no importa — līdz šim šis aspekts nav pietiekami ņemts vērā, tomēr līdz ar pieaugošajām izejvielu cenām tam apzināti tiek pievērsta aizvien lielāka uzmanība. Uzskatāms piemērs ir fosilo enerģijas avotu un koksa un metāla cenu straujais kāpums.

2.2 Attiecībā uz dažu izejvielu nozīmīgumu bieži pastāv tikai neskaidrs priekšstats. Iespējama izskaidrojums varētu būt saistīts ar izejvielu pakārtoto nozīmi kopējā ražošanas procesā, lai gan izejvielas — pretēji citiem ražošanas faktoriem — īsā laika posmā aizstāt nav iespējams. Piegādes deficīts vai pat piegādes pārtraukumi bieži izraisa attiecīgu ražošanas apjoma samazināšanu. Cenu svārstības izejvielu tirgū gandrīz neierobežoti ietekmē attiecīgās ražošanas nozares izmaksas, tādējādi iespaidojot visu ekonomiku. Turklāt ir jāņem vērā arī sociālie aspekti.

2.3 Strauji attīstoties ekonomikai citos pasaules reģionos (Ķīnā, Indijā utt.), pēdējā gadu desmitā strauji ir pieaudzis enerģijas avotu un rūpniecības izejvielu patēriņš.

2.4 Jāatzīmē arī izejvielu reģionālā sadale, kā arī izejvielu atradņu un to izmantošanas vietu dažāda ģeogrāfiskais novietojums. Īpaši Eiropa ir reģions, kur jau patlaban ir jāimportē liels izejvielu un fosilo enerģijas avotu daudzums, un šī atkarība no importa turpmāk aizvien pieaugs.

2.5 Eiropas ekonomikas virzītājspēks ir energoapgāde. Ņemot vērā daudzu enerģijas avotu neatjaunojamību, straujo cenu kāpumu, karadarbības vai politisku notikumu ietekmi uz piegādes drošību, kā arī pasaules mērogā bieži neefektīvās

valstu “enerģijas politikas”, Eiropā pastāv ļoti augsts izejvielu piegādes risks.

3. Situācija pasaulē

3.1 Lai gan iepriekš minētais attiecas uz daudzām izejvielām, turpinājumā tiks analizēta situācija galvenokārt attiecībā uz enerģijas avotiem, jo ar tiem saistītās problēmas (naftas cenu svārstības, dabasgāzes piegādes pārtraukšana no Krievijas) ir ļoti aktuālas, ir pieejama īpaši pilnvērtīga datu bāze un patlaban tiek apspriesti politiski pasākumi.

3.2 Naftas ieguve pasaulē 2004. gadā pieauga līdz 3847 megatonnām. Kopš naftas rūpnieciskās ieguves sākuma pasaulē līdz 2004. gada beigām ieguva 139 gigatonnas naftas — pusi no tā pēdējo 22 gadu laikā. Tādējādi ir iegūti jau vairāk nekā 46 % līdz šim atklāto konvencionālās naftas rezervju.

3.3 Šajā saistībā īpaši ir jāmin Ķīna, jo tā pēdējo 20 gadu gaitā no jēlnaftas neto eksportētāja ir kļuvusi par tās neto importētāju un straujās ekonomikas izaugsmes rezultātā tā pasaulē pieejamos resursus pieprasīs aizvien vairāk.

3.4 Naftas (vēlāk arī dabasgāzes) cenu ievērojamo kāpumu ir ietekmējuši arī citi notikumi — Irākas karš, viesuļvētras Amerikā, investīciju samazināšanās (kā rezultātā samazinājās ieguves nozares, kā arī transporta nozares kapacitāte), kā arī streiku rezultātā uz laiku pārtraukta piegāde un spekulācijas. Reālās cenas (tātad cenas, ņemot vērā inflācijas līmeni) patlaban tomēr vēl joprojām ir zemākas nekā astoņdesmito gadu sākumā.

3.5 Papildus jautājumam par cenu svārstībām, protams, ir jāņem vērā arī tāds aspekts kā fosilu enerģijas avotu pieejamība. Konvencionālās naftas kopējais potenciāls 2004. gada beigās bija apmēram 381 gigatonna. Apmēram 62 % pasaules rezervju atrodas Tuvo Austrumu valstīs, apmēram 13 % Amerikā un mazāk nekā 10 % NVS. Turklāt ir jāņem vērā, ka Ziemeļamerikā ir iegūtas jau gandrīz divas trešdaļas, NVS — viena trešdaļa un Tuvajās Austrumu valstīs mazāk nekā viena ceturtdaļa prognozētā kopējā naftas potenciāla.

3.6 Attiecībā uz dabasgāzi situācija ir ļoti līdzīga. Konvencionālās dabasgāzes pasaules kopējais potenciāls ir apmēram 461 biljons kubikmetru, kas no enerģijas viedokļa apmēram atbilst kopējam naftas potenciālam. Vairāk nekā puse dabasgāzes rezervju ir koncentrētas trijās valstīs (Krievijā, Irānā un Katarā). Tiek lēsts, ka dabasgāzes resursi varētu palielināties vēl par 207 biljoniem kubikmetru. Līdz šim ir iegūti mazāk nekā 18 % atklāto dabasgāzes rezervju. Dabasgāzes patēriņš 2004. gadā (2,8 biljoni kubikmetru) sasniedza vēl nepieredzēti lielu apjomu. Vislielāko dabasgāzes daudzumu patērēja ASV, kam sekoja Krievija, Vācija, Lielbritānija, Kanāda, Irāna un Itālija.

3.7 Vislielākās ir ogļu rezerves. Ņemot vērā ogļu patēriņu pasaulē 2004. gadā, sākot no 2005. gada akmeņogļu rezerves būs pietiekamas vēl 172 gadiem, brūnogļu rezerves — 218 gadiem. Ogles 2004. gadā veidoja 27 % no primārās enerģijas patēriņa pasaulē. Lielāks bija vienīgi naftas patēriņš. 24 % patērēto ogļu bija akmeņogles, 3 % — brūnogles. Elektroenerģijas ražošanā ogles 2004. gadā bija pasaulē nozīmīgākā izejviela (37 %).

3.8 Salīdzinājumā ar naftu un dabasgāzi akmeņogļu atradņu ģeogrāfiskā sadale ir vienmērīgāka. Lai gan ievērojama pasaules rezervju daļa atrodas Krievijā, ievērojamas akmeņogļu atradnes vienlaikus atrodas arī Ziemeļamerikas reģionos, Āzijā, Austrālijā un Dienvidāfrikā (salīdzinājumā ar ogļēm, minētajos reģionos nodrošinājums ar naftu un dabasgāzi ir ievērojami sliktāks). Atsevišķās valstīs pasaules ogļu atradņu koncentrācija tomēr ir ievērojama. Gandrīz trīs ceturtdaļas rezervju atrodas tikai 4 valstīs, proti, ASV, Krievijā, Ķīnā un Indijā. Salīdzinājumā ar naftas un gāzes rezervēm, ievērojamas ogļu atradnes ir arī ES. Tomēr ir jāatzīmē, ka šo atradņu kvalitāte ir atšķirīga. Koksa ogles tiek piegādātas tikai no dažiem reģioniem un to pieprasījums pasaulē ir relatīvi vienmērīgs; 35 % koksa ogļu kopprodukcijas tiek pārdoti starptautiskajā tirgū. Kopumā ņemot, patlaban starptautiskajā tirgū tiek pārdoti tikai 16 % pasaulē iegūto ogļu. Arī eksportētājvalstu koncentrācija ir ievērojama, kā arī aizvien pieaug uzņēmumu koncentrācija. Vairāk nekā 60 % koksa ogļu eksportē Austrālijā, bet 50 % koksa — Ķīnā.

3.9 Ņemot vērā ogļu, kā arī naftas un dabasgāzes atšķirīgo enerģijas potenciālu, ogļu cenu svārstības pēdējos gadu desmitos bija mazākas nekā naftas un dabasgāzes cenu svārstības. Tieši no izejvielu viedokļa nedrīkst aizmirst to, ka ogles iespējams izmantot ne tikai kā enerģijas avotu un neaizvietojamu reducējošu materiālu čuguna ražošanā, bet arī kā ļoti daudzveidīgu degvielu, ķīmiskajā rūpniecībā un celtniecības materiālu ražošanā. Turklāt no vides aizsardzības viedokļa ir jāievēro, lai ogļu izmantošanā tiktu pielietotas iespējami modernas, tīras un efektīvas tehnoloģijas, kam — ņemot vērā patlaban vērojamo ļoti augsto siltumnīcefekta gāzu emisiju līmeni — ir jāpieskaita arī CO₂ savākšanas un uzglabāšanas tehnoloģijas.

3.10 Lai pastiprināti pievērstu uzmanību piegādes drošības problēmas nopietnībai, ir jāņem vērā 2005. gada novembrī Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA) izdotajā pārskatā *World Energy Outlook* iekļautās nostādnes attiecībā uz vēl joprojām pieaugošo enerģijas patēriņu pasaulē. Ja patēriņa apjoms būtu nemainīgs, enerģijas pieprasījums pasaulē līdz 2030. gadam palielinātos vairāk nekā par pusi un sasniegtu 16,3 miljardus tonnu naftas vienību. Ja Eiropas atkarība no enerģijas importa vēl aizvien turpinās palielināties, nākotnē piegādes drošība varētu kļūt vēl problemātiskāka — par to, piemēram, liecina 2006. gadu mijas notikumi, kad Krievijai pārtraucot gāzes piegādi Ukrainai, samazinājās gāzes piegāde arī Vidus Eiropai un Rietumeiropai. Tādēļ Komisijas izdoto abu

Zaļo grāmatu (Zaļā grāmata par piegādes drošību un Zaļā grāmata par energoefektivitāti) īstenošana, kā arī plašas un konstruktīvas debates par jauno Zaļo grāmatu attiecībā uz kopīgas ES enerģētikas politikas veidošanu ir jāuzskata par prioritāru mērķi.

3.11 Šajā saistībā ir jānorāda, ka minētajā Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA) novērtējumā iekļautās prognozes ir pretstatā klimata aizsardzības jomā noteiktajiem uzdevumiem. Tā vietā, lai klimata aizsardzības nolūkos samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas, atbilstoši IEA prognozēm CO₂ emisijas līdz 2030. gadam palielināsies par 52 %. Tādēļ fosilu enerģijas avotu aizvien pieaugošās izmantošanas, kā arī attiecīgo oglekļa emisiju ievērojama ierobežošana ir globāla mēroga politisks uzdevums. Turpmākajos mēnešos šajā procesā būs jānosaka Eiropas Savienības loma.

3.12 Kā siltumnīcefekta problēmas iespējamo risinājumu dažādas puses min kodolenerģijas izmantošanu. Vienlaicīgi ar pastāvošo risku uzmanība ir jāpievērš arī piegādes drošībai. Urāna rezerves ir atrodamas tikai nedaudzās pasaules valstīs. Nozīmīgākie urāna ieguves reģioni patlaban atrodas Austrālijā, Ziemeļamerikā, dažās Āfrikas, kā arī NVS valstīs. Iespējams, ka urāna atradnes varētu atklāt arī Ķīnā un Mongolijā. Pastiprināti izmantojot atomenerģiju mierīgos nolūkos (jo īpaši Ķīnā), turpmāko 30 gadu laikā urāna rezerves varētu kļūt nepietiekamas.

3.13 Tieši 12 % naftas tiek izmantoti petroķīmisku produktu ražošanā. Nozīmīga petroķīmisku produktu grupa ir sintētiskie materiāli. Pasaulē 2004. gadā saražoja 224 miljonus tonnu sintētisko materiālu, no kuriem 23,6 % tika saražoti Rietumeiropā. Atbilstoši jaunākajām prognozēm sintētisko materiālu patēriņš pasaulē turpinās palielināties — tiek lēsts, ka līdz 2010. gadam patēriņš uz vienu iedzīvotāju katru gadu pieaugs par 4,5 %. Īpaši Austrumeiropas un Dienvidaustrumāzijas tirgu izaugsmes potenciāls ir vislielākais.

3.14 Eiropas ekonomikai nozīmīgas izejvielas ir ne tikai fosilie enerģijas avoti, bet arī rūdas, jo īpaši dzelzsrūda. Pasaulē 2004. gadā saražoja vairāk nekā vienu miljardu tonnu tērauda. Salīdzinājumā ar citiem materiāliem saražotā tērauda apjoms ir krietni lielāks. Attiecībā uz rūdas patēriņu, ir jānosaka, ka 2004. gadā tika patērētas 1,25 miljoni tonnu dzelzsrūdas; pārējo rūdas veidu patēriņš — t.i., 146 miljoni tonnu boksīta, 15,5 miljoni tonnu hroma rūdas, 9 miljoni tonnu cinka rūdas un 8,2 miljoni mangāna rūdas — bija desmit vai divdesmit reizes mazāks.

3.15 ASV Ģeoloģijas dienests dzelzsrūdas rezerves, kuru izmantošana ir ekonomiski izdevīga, 2005. gadā novērtēja uz 80 miljardiem tonnām tīras rūdas, kas vairāk nekā simts reizes pārsniedz pašreizējo pieprasījumu. Ja ņem vērā arī rezerves, kuras patlaban izmantot nav ekonomiski izdevīgi, kopējais rezervju apjoms palielinās līdz 180 miljoniem tonnu rūdas. Lai gan rezervju apjoms ir liels, tiek lēsts, ka dzelzsrūdas cenas būs

augstas arī turpmāk. Viens no iemesliem ir tas, ka tirgū noteicošu pozīciju ieņem trīs lielas firmas — *CVRD, BHP un Rio Tinto* —, kuru tirgus daļa veido 75 % pasaulē saražotās dzelzsrūdas. Turklāt ir jāņem vērā ar jūras transporta kapacitāti saistītās problēmas, kā rezultātā palielinās transporta izmaksas un Eiropas tērauda rūpniecībā izmantojamās rūdas iepirkšanas cenas.

3.16 Attiecībā uz Eiropas rūdas un tērauda ražošanas nodrošināšanu ir jāņem vērā arī koksa un koksa ogļu pieejamība. Koksa ogļu eksports no ASV samazināsies un tādējādi paplašināsies Kanādas un Austrālijas tirgus pozīcija. Lai nodrošinātu piegādi visā pasaules mērogā, šajās valstīs tomēr pastāvīgi ir jāattīsta attiecīgā kapacitāte. Lai gan arī citās valstīs tiek attīstīta koksēšanas procesa jauna kapacitāte iekšējam tirgum, koksēšanas procesa attīstīšanas rezultātā par aizvien nozīmīgāku koksa piegādātāju kļūs Ķīna.

3.17 Tērauda ražošanā liela nozīme ir arī metāllūžņu pārstrādei. Pasaulē tirdzniecības apjoms ar metāllūžņiem pēdējos gados ir ievērojami palielinājies. Tā kā tērauda produkti ir īpaši izturīgi, metāllūžņu piedāvājums ir zemāks nekā to pieprasījums, kā rezultātā metāllūžņu tirgus jau patlaban ļoti saspringtā situācija saasināsies vēl vairāk. Lai gan pēdējos mēnešos ir vērojama situācijas uzlabošanās, tiek lēsts, ka metāllūžņu cenas (kas laika posmā no 2002. līdz 2004. gadam ir paaugstinājušās par faktoru 3) ilgtermiņā atkal paaugstināsies.

3.18 Tādas citas metāla izejvielas kā mangāns, hroms, niķelis, varš, titāns un vanādijs ir nozīmīgi kausējumu materiāli, kas spēcīgi ietekmē pamatmateriāla īpašības. Šie metāli — tāpat kā pallādijs, kas ir nozīmīga izejviela augsto tehnoloģiju jomā — Eiropai ir jāimportē.

3.19 Gan attiecībā uz šajā dokumentā minētajām, gan arī daudzām citām izejvielām ir jāsaprot, ka tās patlaban ir pieejamas pietiekamā daudzumā un tādēļ patlaban vērojama cenu kāpums par resursu izsmelšanu vidējā termiņā neliecina. Tas tomēr nenozīmē, ka piedāvājuma un pieprasījuma attiecība nevar mainīties un ka cenu svārstības ir nejaušas. Īstermiņā izejvielu piedāvājums ir samērā neelastīgs, jo dārgu izpēti projektu īstenošanai ir nepieciešams ilgs laika posms. Ja izejvielu pieprasījums būtiski palielināsies, ir iespējams piedāvājuma deficīts un cenu kāpums. (Importētu) izejvielu pieejamību ietekmē arī transporta nozares kapacitāte. Ja globālā mērogā rezerves ir pietiekamas, tiek samazināts ar izejvielu apjomu saistīts piegādes risks, tomēr negarantējot aizsardzību pret īstermiņā un vidējā termiņā jūtamu cenu kāpumu. Lai daudzpusīgi novērtētu starptautisko izejvielu tirgū pastāvošos piegādes un cenu riskus, ir jāņem vērā arī politiska intervence, kā arī spēcīgu uzņēmumu monopoli un oligopoli.

3.20 Minētais ir jāņem vērā vēl jo vairāk tādēļ, ka nozīmīgu enerģijas avotu un metālu izejvielu lielu daļu iegūst noteikti

uzņēmumi noteiktos pasaules reģionos, un šī koncentrācija — vismaz attiecībā uz metālu izejvielām — kopš deviņdesmito gadu beigām ir ievērojami palielinājusies. Salīdzinājumā ar 1990. gadu Čīlē vara rūdas ieguve ir palielinājusies gandrīz trīskārt, un gandrīz 40 % boksīta iegūst Austrālijā. Boksīta piegādi ievērojami ir palielinājusi arī Brazīlija, tā ir kļuvusi par otro nozīmīgāko boksīta ieguves valsti, tādējādi metāla rūdu ieguvē pastiprinot Dienvidamerikas pozīciju. Tas attiecas arī uz dzelzsrūdu, ko 30 % apjomā iegūst Brazīlijā. No visām ES dalībvalstīm vērā ņemams dzelzsrūdas ieguves apjoms ir tikai Zviedrijā, kas tomēr veido tikai apmēram 1,6 % no pasaules ieguves kopapjoma.

4. Eiropas rūpniecība

4.1 Rūpniecības nozare ES ekonomikā vēl joprojām ir ļoti nozīmīga, jo tā veicina nodarbinātību un rada pievienoto vērtību. Tai ir visnozīmīgākā loma preču ražošanas pievienotās vērtības ķēdē. Trūkstot attiecīgām rūpniecības precēm, daudzu pakalpojumu sniegšana vispār nav iespējama. Tādēļ rūpniecība kā labklājības nodrošinātājs savu nozīmi nezaudēs, un tai ir jāgarantē droša izejvielu piegāde. Fosilu, kā arī daudzu metālu izejvielu atradņu un to patēriņa sadalījums nav līdzvērtīgs, un piegādes valstu oligopoli var radīt sarežģījumus arī Eiropas tirgū. Lai turpmāk samazinātu Eiropas atkarību no importa, atbilstoši Zaļajai grāmatai par enerģijas piegādes drošību ir jāveic piemēroti pasākumi attiecībā uz visām izejvielām.

4.2 Statistikas dati rāda, ka Eiropas rūpniecības uzņēmumos izejvielu izmantošanas efektivitāte un energoefektivitāte ievērojami atšķiras. Tādējādi var secināt, ka Eiropā pastāv iespējas ietaupīt izejvielas, un šīs iespējas pastiprināti būtu jāizmanto kopējās atkarības samazināšanai un attīstības stiprināšanai.

4.3 Neskatoties uz izejvielu piegādes jomā pastāvošo atkarību no importa, vienas nozares attīstības perspektīvas tomēr ir pozitīvas. Eiropas tērauda rūpniecība ir spējīga konkurēt pasaules tirgū, jo tā ir pārvarējusi strukturālās pārmaiņas, un ir izdarīti atbilstīgi secinājumi. Šajā konsolidācijas procesā tika izveidota tāda struktūra, kas arī nelabvēlīgos ekonomiskos apstākļos uzņēmumiem ļauj gūt attiecīgu peļņu. Tādās citās valstīs kā Ķīna un Indija nepieciešamās strukturālās pārmaiņas vēl ir jāīsteno.

4.4 Tieši Eiropas Savienības tērauda rūpniecībā pastāv funkcionētspējīgas un produktīvas pievienotās vērtības ķēdes, kur tēraudam ir galvenā nozīme. To veicina arī infrastruktūras priekšrocības un priekšrocības loģistikas jomā. Eiropas tērauda tirgū, kas ir relatīvi neliela teritorija un kuras transporta infrastruktūra ir labi savienota ar starptautisko dzelzceļa transporta, ūdenstransporta un ceļu transporta tīklu, satiekas piedāvātāji un pircēji, un tādējādi rodas konkurences priekšrocības.

4.5 Turklāt Eiropas tērauda ražošanas uzņēmumi ir pielikuši lielas pūles un investējuši vērā ņemamus līdzekļus vides aizsardzībā un energoefektivitātes uzlabošanā. Eiropā pārstrādā ievērojamu daudzumu atkritumu (šajā jomā to pārspēj vienīgi ASV), ražošanā izmanto lielu apjomu metāllūžņu, tādējādi taupot resursus. Arī reducējošo materiālu patēriņš domnās ir ievērojami zemāks nekā daudzās valstīs ārpus Eiropas.

4.6 Neskatoties uz šīm Eiropas tērauda rūpniecības pozitīvajām tendencēm, tomēr ir jāņem vērā, ka izejvielu piegādes atkarība no importa, kā arī augstās enerģijas cenas un pastiprināti pasākumi vides aizsardzības jomā vidējā termiņā varētu izraisīt jo īpaši šķidrās fāzes pārvietošanu no Eiropas uz tādiem reģioniem, kuros ir droša izejvielu piegāde un izdevīgas enerģijas cenas. Tā kā minētais attiecas ne tikai uz dzelzi, bet arī uz alumīniju un citiem metāliem, Eiropā ievērojami var samazināties darba vietu daudzums, ko vienīgi ir iespējams kompensēt, veicot pētniecību un attīstību resursu un energoefektivitātes jomās, kā arī izstrādājot inovatīvus produktu veidus un rūpniecības pakalpojumus. Ražošanas procesa šķidrās fāzes pārvietošana uz valstīm ar zemākiem vides standartiem un zemākam enerģijas cenām nekādā ziņā pasaules mērogā neveicina "ilgtspējīgu attīstību", bet tikai pasliktina Eiropas pozīciju.

5. Alternatīvu izejvielu izmantošana un tehnoloģiju attīstības tendences

5.1 Ja pasaules ekonomikas izaugsme kā līdz šim būs saistīta galvenokārt ar fosilu enerģijas avotu izmantošanu, pirms izejvielu avotu izsīkuma ir sagaidāmas pastiprinātas klimata aizsardzības problēmas, ko izraisīs palielināts siltumnīcefekta gāzu emisiju daudzums. Atbilstoši IEA pētījumam "Pasaules enerģijas apskats 2006" līdz 2030. gadam CO₂ emisiju daudzums pasaulē salīdzinājumā ar 2004. gada līmeni palielināsies vairāk nekā par 52 %. Turpretim, lai klimata pārmaiņas ilgtermiņā būtu iespējams ierobežot cilvēkam un videi pieņemamā apjomā, ir secināts, ka līdz 2050. gadam visās pasaules rūpnieciski attīstītajās valstīs CO₂ emisijas ir jāsamazina par 80 %. Tātad ir jāizmanto tehnoloģijas, kas ievērojami samazina siltumnīcefekta gāzu emisiju daudzumu.

5.2 Ka pirmā iespēja siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai bieži tiek minēta pastiprināta atjaunojamās enerģijas izmantošana. ES šajā jomā ir pionieris, jo tā Baltajā grāmatā par atjaunojamajiem energoresursiem⁽¹⁾ izvirza mērķi līdz 2010. gadam 12 % primārās enerģijas iegūt no atjaunojamiem enerģijas avotiem. Lai šo mērķi tomēr sasniegtu, ir jāizveido ne tikai jaunas iekārtas biomasas, vēja un saules enerģijas izmantošanai, bet galvenokārt arī jāierobežo līdzšinējais enerģijas patēriņa pieaugums. Iespējas ietaupīt izejvielas ir jāizmanto visos pievienotās vērtības, patēriņa kā arī atkritumu apsaimniekošanas līmeņos. Mērķtiecīgi veicinot tehnisko progresu, turpmāk būtu iespējams samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, kā arī paaugstināt Eiropas rūpniecības konkurētspēju.

5.3 Eiropas Vides aģentūra 2005. gadā ir secinājusi, ka 2030. gadā būs iespējams saražot tādu biomasas apjomu, kas veidotu 230 līdz 300 megatonnām naftas ekvivalenta (Mtoe)

gadā (kas atbilst 9,6 vai 12,6 x10¹⁹ džouliem), neatstājot negatīvu ietekmi ne uz vidi, ne arī uz ES pilnīgu pašapgādi ar lauksaimniecības produktiem. Tas atbilstu apmēram 20 % ES 25 valstīs patlaban izmantojamās primārās enerģijas. Turklāt ik gadus 100 Mtoe tiktu saražotas no atkritumiem, 40 līdz 60 Mtoe no mežsaimniecības izejvielām, kā arī 90 līdz 140 Mtoe no lauksaimniecības produktiem. No biogēnām izejvielām būtu iespējams ražot ne tikai enerģiju, bet arī plašu tādu produktu klāstu, kam cenu dēļ patlaban nav lielas ekonomiskas nozīmes. Izmantojot saprātīgas izejvielu un apstrādes kombinācijas, ka arī īstenojot jaunas pārstrādes stratēģijas, piemēram, bioplastmasas drīzumā varētu kļūt par konkurētspējīgiem produktiem.

5.4 Pasaulē pastiprināti ir jāizmanto atjaunojamās izejvielas. Veicinot pētniecību un tehnoloģijas, atjaunojamie enerģijas un izejvielu avoti līdz šim nav pietiekami ņemti vērā. Ņemot vērā pašreizējās cenas un izmaksas, ir jāveic minēto avotu ieviešanai tirgū veltīti dažādi pasākumi, tādējādi nodrošinot tirgus un attiecīgu tehnoloģiju plašāku attīstību.

5.5 Attiecībā uz biomasas ražošanas iespējām no lauksaimniecības produktiem ir jāņem vērā, ka lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība uz vienu zemeslodes iedzīvotāju pastāvīgi samazinās. Patlaban labības audzēšanai izmantojamās zemes platība ir tāda pati kā 1970. gadā — tomēr ir jāņem vērā, ka tolaik zemeslodes iedzīvotāju skaits bija par trim miljardiem mazāks un uz vienu iedzīvotāju lauksaimniecībā izmantojamās zemes platība bija 0,18 hektāri (patlaban 0,11 hektāri). Minētā tendence aizvien pastiprinās, jo ik gadus erozijas, augsnes sasāļošanās vai izžūšanas rezultātā vairs nav iespējams izmantot septiņus miljonus hektāru lauksaimniecībā izmantojamās zemes un vairāk nekā viena ceturtdaļa visu izmantojamo zemju ir apdraudētas.

5.6 Saskaņā ar ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas veikto novērtējumu jaunattīstības valstīm nākamajos 20 gados būs divreiz jāpalielina labības imports. Tādēļ labība nākotnē kļūs dārga un tās daudzums nespēs nosegt pieprasījumu. Rūpnieciski attīstīto valstu pieprasījums pēc lauksaimniecības dzīvnieku barības un atjaunojamām izejvielām pastiprināti konkurēs ar jaunattīstības valstu pārtikas pieprasījumu. Samazinot gaļas patēriņu, būtu iespējams samazināt pieprasījumu pēc lauksaimniecības dzīvnieku barības, kā rezultātā palielinātos iedzīvotāju pārtikā tieši izmantojamu produktu (t.i. kaloriju) daudzums, jo dzīvnieku barošanas procesā tiek zaudēti apmēram 90 % enerģijas saturs. Īpaši ir jāveicina lignocelulozi saturošu augu, to sastāvdaļu un blakusproduktu (koksne, salmi, graudzāles — kas ir klasiskie produkti) labāka izmantošana. Tā kā minētajā jomā ir jāveic nopietna pētniecība un ir jāveicina šīs jomas attīstība, arī ES pētniecības ietvarprogrammā steidzami ir jānosaka attiecīgas prioritātes, t.i., atjaunojamu enerģiju un izejvielu izmantošana, kā arī efektivitātes uzlabošana.

5.7 Līdz ar to kļūst saprotams, ka pārorientēšanās uz atjaunojamiem enerģijas avotiem un rūpniecības izejvielām ir tikai viena problēmas risinājuma daļa. Liela nozīme būs tādu tehnoloģiju izmantošanai, kas patērē ievērojami mazākus daudzumus

⁽¹⁾ Komisijas ziņojums — Enerģija nākotnei: neizsīkstīši enerģijas avoti — Baltā grāmata par Kopienas stratēģiju un rīcības plānu.

enerģijas un izejvielu nekā patlaban un kuru izmantošanas efekts tomēr ir līdzvērtīgs. Tērauda rūpniecībā pēdējos četros gadu desmitos ir bijis iespējams samazināt enerģijas patēriņu, kā arī CO₂ emisijas par 50 %. Lai radītu papildus iespējas ietaupīt izejvielas, Eiropas tērauda rūpniecības aprindu un pētniecības organizāciju kopīgi ierosinātais ULCOS konsorcijs (*Ultra Low CO₂ Steelmaking*) plāno ievērojamu emisiju samazināšanu, tādējādi sperot izšķirošu soli ceļā uz energoefektīvāku tērauda ražošanu. Pielietojot 80. gados izstrādātu reducēšanas procesu, jau patlaban ir iespējams izmantot zemākas kvalitātes ogles un — salīdzinājumā ar domnām — samazināt CO₂ emisijas līdz pat 30 %.

5.8 Efektivitātes paaugstināšana ir daudzsološa stratēģija izmaksu samazināšanai, resursu aizsardzībai un darba vietu nodrošināšanai. Apstrādes rūpniecības nozarē materiālu izmaksas veido caurmērā 40 % no kopējām izmaksām un tās ir lielākais izmaksu faktors. Efektīva izejvielu izmantošana, saglabājot ražošanas apjomu, veicina izmaksu samazināšanos, kā arī mazāka resursu daudzuma izmantošanas rezultātā tiek samazināta ražošanas procesa ietekme uz vidi. Šā potenciāla izmantošanu uzņēmumos ir iespējams sekmēt ar valsts iniciatīvu un programmu starpniecību (efektivitātes uzlabošanas veicināšanai veltītas iniciatīvas un programmas, piemēram, pētniecības projekti un konkursi). Izejvielu izmantošanas efektivitātei, kā arī to taupīšanas iespējām ir jāpievērš īpaši mazo un vidējo uzņēmumu uzmanība, veicinot tādas piemērotas vadības metodes kā EMAS un ISO 14001.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā.

5.9 Eiropas Savienības atradņu — jo īpaši ogļu — izmantošanā ir jāpielieto augsti attīstītas tehnoloģijas. Kapacitātes tālāka attīstīšana ir pieļaujama tikai tādā gadījumā, ja tiek realizēta "Clean Coal" perspektīva.

5.10 Lai izejvielu piegādes jomā samazinātu atkarību no importa, ir jāveicina tādas tehnoloģijas inovācijas, kā rezultātā tiek radītas ražošanā, apstrādē un izmantošanā efektīvāk pielietojamas jaunas izejvielas, kā arī jāpaaugstina otrreizējās pārstrādes kvotas. Vienlaicīgi ar inovatīvu produktu radīšanu ievērojami ir jāpalielina izejvielu izmantošanas efektivitāte. Tādējādi tirgus pieprasījums pēc dažādām izejvielām mainīsies. Līdz ar to pētniecības iniciatīvu ietekmē varētu izveidoties rūpniecības izaugsmes potenciāls, kas — salīdzinājumā ar tradicionālajām metodēm — sniegtu gan rūpnieciskās, gan arī ar nodarbinātību un vidi saistītas priekšrocības.

5.11 Tomēr jāņem vērā arī tas, ka panākt ietaupījumus ir iespējams ne tikai rūpniecības nozarē, bet tie var būt ievērojami arī transporta nozarē un mājāsaimniecībā. Primārās enerģijas patēriņu ievērojami var samazināt zema enerģijas patēriņa, kā arī pasīvajās mājās to apkures un dzesēšanas procesā. Izmantojot tādas enerģijas piegādes efektīvas tehnoloģijas kā apkures katlus un siltuma sūkņus, ir iespējams panākt enerģijas ietaupījumus 90 % apjomā salīdzinājumā ar patlaban patērētās enerģijas vidējo daudzumu. Enerģijas ietaupījumi par faktoru 4, optimizējot arī personīgo transportlīdzekļu piedziņas sistēmas, kā arī lietotāju uzvedību, ir nevis ilūzija, bet gan realitāte.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas integrētās sociālās aizsardzības statistikas sistēmu (ESSPROS)”

COM (2006) 11 galīgā redakcija — 2006/0004 (COD)

(2006/C 309/17)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 10. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 2. jūnijā. Ziņotāja — Sciberras kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 162 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 EESK norāda, ka, lai pastiprinātu Lisabonas stratēģijas sociālo dimensiju, dalībvalstīm ar jauno pamatnoteikumu palīdzību būtu jāpiešķir lielāka politiskā nozīme sociālās aizsardzības modernizācijai un uzlabošanai. Sociālā dimensija ir ļoti nozīmīga, risinot problēmas, ko izraisa globalizācija un sabiedrības novecošanās. Lisabonas stratēģijas dažādie mērķi, proti, ilgtspējīga ekonomikas izaugsme, vairāk un labākas darba vietas un lielāka sociālā kohēzija, ir vienlīdz atbalstāmi. ⁽¹⁾

1.2 EESK uzskata, ka Eiropas integrētās sociālās aizsardzības statistikas sistēmai (ESSPROS) ir būtiska nozīme attiecībā uz atklātās saskaņošanas metodes izmantošanu sociālās iekļaušanas un pensiju jomā.

1.3 Nepieciešama analītiska pieeja, kuras pamatā būtu ticami un salīdzināmi rādītāji. Tas vajadzīgs, lai radītu ticamu priekšstatu par progresu vai regresu mērķu sasniegšanā. EESK uzskata, ka ne vien jāpilnīgo statistika, bet jāattīsta arī kvalitatīvie rādītāji.

1.4 Dalībvalstīm var rasties grūtības finansēt nepieciešamo statistikas datu vākšanu. Tādēļ ir jāapsver visu dalībvalstu iespējas ievākt informāciju. Turklāt jau iepriekš ir jānosaka šāda nefinansēta uzdevuma izmaksas, kas rodas dalībvalstīm, lai cik arī šīs izmaksas nebūtu niecīgas. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir paredzējusi finansiālu atbalstu dalībvalstīm, lai tās spētu attīstīt savu pašreizējo statistikas sistēmu.

1.5 Svarīgi ir arī tas, lai, izvēloties rādītājus, tiktu ņemti vērā tādi ar finansējumu nesaistīti un uz cilvēku vajadzībām balstīti kritēriji kā pieejamība, kvalitāte un dalība ⁽²⁾.

⁽¹⁾ EESK 2006. gada 20. aprīļa atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Strādāsim kopā, strādāsim labāk: Jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā””. Ziņotājs: Olsson kgs. OV C 185, 8.8.2006.

⁽²⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi.

1.6 Statistikas precīzs salīdzinājums ir svarīgs arī dalībvalstu valdībām, lai pielāgotu pašreizējās sociālās nodrošināšanas sistēmas attiecīgās sabiedrības vajadzībām un lai apmierinātu to sabiedrības grupu vajadzības, uz kurām neattiecas pašreizējās sociālās aizsardzības sistēmas.

1.7 Tā ir noderīga arī mazāk aizsargātām un atstumtām grupām paredzētu programmu izstrādē un izpratnes veidošanā par šādām programmām, jo īpaši pievēršoties bērnu nabadzības izskaušanai.

1.8 Sociālās aizsardzības politikas saskaņošana starp visām dalībvalstīm pēdējos gados ir ārkārtīgi progresējusi. Ierosinātā tiesību akta par Kopienas sociālās aizsardzības statistikas datu saskaņošanu mērķi var sasniegt nevis dalībvalstu individuālas, bet tikai Kopienas rīcības rezultātā.

1.9 Pamatojoties uz rādītājiem un novērtējot ekonomikas rezultātus, kā arī datus par darbavietu radīšanas un izaugsmes programmu, ir iespējams novērtēt Lisabonas stratēģijas rezultātus. Minētie rādītāji jāsaista ar sociālās aizsardzības rādītājiem. Tas ir labākais veids, kā novērtēt visas Lisabonas stratēģijas rezultātus.

2. Ievads

2.1 Lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas mērķus, jāanalizē sociālās aizsardzības aspekts un jāpadara uzskatāmi un salīdzināmi tās dažādie mērķi un sastāvdaļas. Šajā procesā dalībvalstis un ES var izmantot Komisijas jaunos pamatnoteikumus par sociālās aizsardzības politikas atklāto saskaņošanu. Kā Komiteja norādīja atzinumā par sociālās aizsardzības atvērtās koordinācijas stratēģiju ⁽³⁾, ir jāizveido šim instrumentam piemēroti rādītāji.

⁽³⁾ Sk. 1. zemsvītras piezīmi. OV C 185, 8.8.2006

2.2 Sociālās nodrošināšanas sistēmas visās dalībvalstīs ir attīstījušās atbilstoši attiecīgās valsts vēsturei un īpašajiem apstākļiem, tādēļ dažādās valstīs ir izveidojušās atšķirīgas sistēmas.

2.3 Sociālā aizsardzība ietver visu veidu palīdzību, ko sniedz publiskas iestādes un privātā sektora organizācijas un kas ir paredzēta, lai atvieglotu sabiedrībai — māsaimniecībām un atsevišķām personām — zināma veida risku vai vajadzību izraisītās grūtības⁽⁴⁾.

2.4 Sociālās aizsardzības joma kopš 20. gs. 90. gadu vidus ir ievērojami attīstījusies — tas notika pēc jucekļa, ko izraisīja divas Padomes rekomendācijas, no kurām pirmās (92/442) mērķis bija sociālās aizsardzības mērķu un politiku saskaņošana, un otrās (92/441) mērķis bija kopēju kritēriju noteikšana, lai nodrošinātu pietiekamu daudzumu resursu visu Eiropas Savienības valstu sistēmās⁽⁵⁾.

2.5 Turpmākie paziņojumi par sociālo aizsardzību ir to padarījuši par aktuālāku Eiropas līmeņa jautājumu, "kā arī sekmēja kopējo izpratni par sociālo aizsardzību Eiropā" (*de la Porte*, 1999. a)⁽⁶⁾.

2.6 Tas radīja vajadzību pēc efektīvas salīdzinošās novērtēšanas, kas pamatotos uz sadarbību (jau notiekošu) un koordinēšanu, kas izpaustos galvenokārt kā uz paraugpraksi balstītu viedokļu un ieteikumu apmaiņu.

2.7 Visdelikatākais jautājums joprojām ir kopīgi saskaņotu rādītāju noteikšana. Izmantotās salīdzinošās statistikas sistēmas bija jāmaina. Bija jāveic sociālās atstumtības pazīmju, cēloņu un norises analīze un jāuzlabo datu kvalitāte.

2.8 Pamatojoties uz rādītājiem un novērtējot ekonomikas rezultātus, kā arī datus par darbavietu radīšanas un izaugsmes programmu, ir iespējams novērtēt Lisabonas stratēģijas rezultātus. Minētie rādītāji jāsaista ar sociālās aizsardzības rādītājiem. Tas ir labākais veids, kā novērtēt visas Lisabonas stratēģijas rezultātus.

3. Komisijas dokumenta kopsavilkums

3.1 Sociālās aizsardzības sistēmas Eiropas Savienībā ir ļoti attīstītas. Par šādu sistēmu organizēšanu un finansēšanu atbild dalībvalstis.

3.2 Iedzīvotāju aizsardzības jomā ES ir īpaša loma gan **katrā dalībvalstī**, gan **attiecībā uz iedzīvotājiem**, kas dodas uz citām valstīm, pamatojoties uz ES tiesību aktiem, kas koordinē valstu sociālā nodrošinājuma sistēmas.

3.3 Tādēļ ir būtiski vienoties par kopīgiem rādītājiem, kas liek dalībvalstīm uzņemties tādu pamatinstrumentu kā ESSPROS izstrādi. Kā norādīts Komisijas priekšlikumā, ESSPROS tiesiskais regulējums "paaugstinās pašreizējās datu vākšanas lietderību attiecībā uz tās savlaicīgumu, aptvērumu un salīdzināmību".

⁽⁴⁾ Salīdzinošā sociālā novērtējuma politikas izstrāde, *Caroline de la Porte* kdze.

⁽⁵⁾ ESSPROS ROKASGRĀMATĀ (1996) iekļautā definīcija.

⁽⁶⁾ Salīdzinošā sociālā novērtējuma politikas izstrāde, *Caroline de la Porte* kdze

3.4 Eiropadomes 2003. gada oktobra sanāksmē⁽⁷⁾ tika nolemts, ka ikgadējais Kopīgais ziņojums par sociālo iekļaušanu un sociālo aizsardzību kalpos par galveno atvērtās koordinācijas metodes (AKM)⁽⁸⁾ racionalizēšanas instrumentu.

3.5 Komisijas paziņojumā "Jauni pamatnoteikumi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas politikas atklātajai saskaņošanai Eiropas Savienībā" ir pausta vajadzība izstrādāt jaunus pamatnoteikumus, lai AKM piešķirtu lielāku ievēribu un to padarītu par spēcīgāku procesu⁽⁹⁾.

3.6 Komisijas priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par ESSPROS ir uzsvērts sociālās dimensijas kā viena no Lisabonas stratēģijas balstiem svarīgums.

3.7 Regulas mērķis ir izveidot pamatnoteikumus datu par sociālo aizsardzību dalībvalstīs salīdzinājumam, ko šobrīd veic, izmantojot dažādas metodes, turklāt sakarā ar to, ka definīcijas katrā valstī ir atšķirīgas, datu salīdzinājums nav iespējams. Ja ir jāveic ES dalībvalstu sociālās aizsardzības sistēmu salīdzinājums, tik slikta datu salīdzināmība mazina šo datu lietderību.

3.8 Komisijas priekšlikuma mērķi tiks sasniegti sekmīgāk, ja statistikas datu vākšana un to analīze notiks Eiropas Savienības līmenī, izmantojot dalībvalstīs saskaņotā veidā vāktus datus.

3.9 EESK piekrīt tam, ka ESSPROS tiesiskais pamats veicinās Lisabonas stratēģijā definēto konkurētspējas, nodarbinātības un sociālās iekļaušanas mērķu sasniegšanu un līdz ar to palīdzēs uzlabot sociālās aizsardzības sistēmas dalībvalstīs.

3.10 Atvērtās koordinācijas metode (AMK), kas atvieglos darbu sociālās aizsardzības jomā, nav iespējama arī bez salīdzināmiem un ticamiem statistikas datiem par sociālo politiku⁽¹⁰⁾.

3.11 Galvenie Komisijas izstrādātā priekšlikuma regulai elementi ir šādi:

— ESSPROS pamatsistēma, kas aptver ar izdevumiem un ieņēmumiem sociālās aizsardzības jomā saistīto naudas plūsmu;

— pamatsistēmas papildinās ar moduļiem par pensiju saņēmējiem un sociālo pakalpojumu neto saņēmējiem.

4. ESSPROS metodoloģija

4.1 ESSPROS metodoloģiju izstrādāja 20. gs. 70. gadu beigās, un tā bija risinājums, kas apmierināja vajadzību pēc īpaša instrumenta, ar kā palīdzību statistikas jomā varētu veikt sociālās aizsardzības uzraudzību Eiropas Savienības dalībvalstīs⁽¹¹⁾.

⁽⁷⁾ Eiropadomes sanāksme Briselē, 2003. gada 16. un 17. oktobrī, Prezidentūras secinājumi.

⁽⁸⁾ COM (2006) 11 galīgā redakcija; 2006/2004 (COD).

⁽⁹⁾ COM (2005) 706 galīgā redakcija.

⁽¹⁰⁾ COM (2003) 261 galīgā redakcija.

⁽¹¹⁾ COM (2003) 261 galīgā redakcija.

4.2 ESSPROS 1996. gada rokasgrāmatā pirmo reizi ir atrodama ārkārtīgi detalizēta sociālo pabalstu klasifikācijas sistēma.

4.3 ESSPROS rokasgrāmatā publicētā izmainītā metodoloģija palielina elastīgumu — zināmā mērā Eiropas Kopienų Statistikas biroja veiktie datu apkopojumi ir neelastīgi.

4.4 Viens no elastīguma palielināšanas veidiem ir pamatsistēmas un moduļu ieviešana ⁽¹²⁾.

4.5 Pamatsistēma satur to standartveida informāciju par ieņēmumiem un izdevumiem sociālās aizsardzības jomā, ko ik gadu publicē Eiropas Kopienų Statistikas birojs.

4.6 Moduļi satur papildu statistikas datus par īpašiem sociālās aizsardzības aspektiem. Moduļos atspoguļotos tematus nosaka saskaņā ar Komisijas un dalībvalstu prasībām ⁽¹³⁾.

4.7 Kaut arī viens no ESSPROS mērķiem ir visaptveroša apraksta sniegšana par sociālo aizsardzību ES dalībvalstīs, ESSPROS metodoloģija neietver statistiku par svarīgiem jautājumiem, piemēram, veselības aizsardzību, mājokli, nabadzību, sociālo atstumtību un imigrāciju. Eiropas Kopienų Statistikas birojs lielā mērā veic šo datu salīdzinājumu, un Eiropas Savienības dalībvalstis savstarpēji veic daudzpusīgu informācijas apmaiņu par sociālo aizsardzību, šim nolūkam izmantojot Savstarpējas informācijas apmaiņas par sociālo aizsardzību sistēmu (MISSOC) ⁽¹⁴⁾. Tomēr, ieviešot ESSPROS tiesisku regulējumu, būtu iespējams nodrošināt daudzpusīgāku un reālistiskāku dalībvalstīs īstenotās sociālās aizsardzības raksturojumu.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

5. Tendences sociālās aizsardzības jomā

5.1 Mājoklis

5.1.1 Mājokļa cenu pieejamība ir jautājums, kas ir jāizvērtē. Novērtējumam attiecībā uz to, kāda patiesi ir mājokļu pieejamība, proti, to cenu pieejamība, ir jābūt samērā daudzpusīgam.

5.1.2 Saistībā ar šādiem jautājumiem kļūst vēl skaidrāk redzams, ka sabiedrības interešu labā ir svarīgi salīdzināt datus par dalībvalstu ekonomiku un sociālo jomu, un ilgtspējības rādītāji būtu saglabājami kā brīdinājums.

5.2 Pensijas

5.2.1 Statistikas datu salīdzinājumu minētajā jomā veic daudzās ES dalībvalstīs.

5.2.2 Tomēr grūtības prognozēt imigrantu skaitu vēl vairāk sarežģī iedzīvotāju paredzamo izmaiņu novērtējuma veikšanu. Varētu būt svarīgi aprēķinos ņemt vērā paredzamo imigrantu skaitu un tā iespējamo ietekmi uz valsts finansēto pensiju fondu ilgtspējību. Jo precīzāki ir dati par imigrācijas plūsmām, jo lielāks ir statistikas ieguldījums pareizu lēmumu pieņemšanā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ ESSPROS 1996. gada rokasgrāmata.

⁽¹³⁾ ESSPROS 1996. gada rokasgrāmata.

⁽¹⁴⁾ MISSOC 2004. gada rokasgrāmata.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Attiecības starp Eiropas Savienību un Andu kopieni”

(2006/C 309/18)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 14. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu “ES — Andu Kopienas attiecības”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 1. jūnijā. Ziņotājs — *Moreno Preciado* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 156 balsīm par, 2 — pret un 10 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 ES-Latīņamerikas-Karību jūras reģiona valstu pilsoniskās sabiedrības Trešās sanāksmes nobeiguma deklarācijā tika ierosināts “... izveidot īstas partnerattiecības, balstītas uz līgumiem starp Eiropas Savienību (ES) un dažādajām šajā reģionā esošajām institūcijām” un aicināts uzsākt sarunas ar Andu Kopieni ⁽¹⁾.

1.2 Gvadalahas deklarācijā, ko pieņēma Latīņamerikas, Karību jūras baseina un Eiropas Savienības ⁽²⁾ valstu un valdību vadītāju sammitā, tika izvirzīts “kopīgs stratēģiskais mērķis” panākt ES — Andu Kopienas asociācijas līguma noslēgšanu (līdzīgi tiem, kas jau noslēgti ar Meksiku un Čili, un kādi patlaban tiek apspriesti sarunās ar Mercosur valstīm), iekļaujot tajā brīvās tirdzniecības zonu.

1.3 Šajā ES-Latīņamerikas-Karību jūras baseina valstu sammitā tika nolemts arī kopīgi izvērtēt ekonomisko integrāciju Andu Kopienā, kas tika uzsākta 2005. gada janvārī.

1.4 Līdz šim ES dalībvalstis nav izmantojušas Andu Kopienas ekonomikas un tirdzniecības potenciāla sniegtās iespējas; kaut gan ES ir otrais lielākais tirdzniecības partneris pēc ASV, tirdzniecība nav sasniegusi vēlā ņemamus apjomus. Andu Kopienas centieni ceļā uz turpmāku integrāciju (neraugoties uz šajā dokumentā minētajām grūtībām un ierobežojumiem) palielina asociācijas līguma iespēju, kas varētu ievērojami veicināt tirdzniecību starp ES un Andu Kopieni, kā līdz šim tas izrādījies citas jomās.

1.5 Vēl jo vairāk, saistībā ar tās attiecībām ar Andu pilsonisko sabiedrību EESK saglabā pastāvīgus sakarus ar divām organizācijām, kas pārstāv sociāli ieinteresētās puses no visa reģiona: ar Andu Darba ņēmēju konsultatīvo padomi (*Consejo Consultivo Laboral Andino* — CCLA) un Andu Uzņēmēju konsultatīvo padomi (*Consejo Consultivo Empresarial Andino* — CCEA).

⁽¹⁾ Mehiko, 2004. gada 13.-15. aprīlis. Pazīstama arī kā Andu Valstu Kopiena, lai gan šis nosaukums ir mazāk izplatīts.

⁽²⁾ Gvadalaha (Meksika), 2004. gada 28. — 29. maijs.

1.6 2006. gada 6. un 7. februārī EESK kopā ar Andu Kopienas Ģenerālsekretariātu organizēja uzklaušanās sanāksmi Limā. Piedalījās Darba ņēmēju un Uzņēmēju konsultatīvās padomes, kā arī Andu pilsoniskās sabiedrības apvienības, kuru vērtīgais ieguldījums iekļauts šajā dokumentā. Dalībnieki atzinīgi novērtēja sarunu uzsākšanu ar ES, lai gan viņi brīdināja, ka asociācijas procesā ar ES jāņem vērā neatbilstības starp abiem reģioniem, *izvairoties no atkarīgas attīstības modeļiem, palīdzot samazināt sociālo parādu reģionā un veicinot efektīvu sociālo kohēziju.*

1.7 Šī atzinuma mērķis ir informēt varas iestādes par organizētas pilsoniskās sabiedrības nostāju Andu Kopienas jautājumā atbilstoši ES-Latīņamerikas-Karību jūras baseina valstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju ceturtās tikšanās galīgajai deklarācijai, kas tika pieņemta 2006. gada aprīlī Vinē (deklarācijā atkārtoti tika uzsvērtā ES nepieciešamība palīdzēt nostiprināt integrācijas procesu Latīņamerikā), un ES — Latīņamerikas un Karību valstu vadītāju sammita (2006. gada maijs) galīgie ieteikumi par ES — Andu Kopienas asociācijas līguma iespēju, kā norādīts Galīgajā deklarācijā:

“Ņemot vērā Gvadalahas deklarācijā pasludināto kopējo stratēģisko mērķi, mēs atzinīgi vērtējam ES un Andu Kopienas pieņemto lēmumu 2006. gadā uzsākt procesu, kas būs vērsts uz asociācijas līguma sagatavošanu un ietvers sevī politisko dialogu, sadarbības programmas tirdzniecības nolīgumu.”

2. Stāvoklis piecās Andu valstīs

2.1 Ir grūti īsā kopsavilkumā raksturot stāvokli piecās valstīs, kuras, neraugoties uz to kopīgo ģeogrāfisko stāvokli (Andu kalni), ievērojami atšķiras ekonomiskās attīstības līmeņa, demogrāfijas, politisko tendenču u.c. ziņā. Tādēļ šajā dokumentā tiks atspoguļoti vienīgi katras valsts pašreizējā stāvokļa būtiskākie aspekti.

2.2 Bolīvija ir visnabadzīgākā no piecām Andu partnervalstīm un ir viena no visatpalikušākajām valstīm visā Latīņamerikā. Kaut gan tas ir galvenokārt tādēļ, ka nav tiešas izejas pie jūras, tomēr ir arī citi veicinoši faktori, piemēram, mazs iedzīvotāju skaits (no kuriem arvien vairāk un vairāk emigrē no

valsts), piemērotas aramzemes trūkums, tradicionālā atkarība no nediversificētiem dabas resursiem, pamatiedzīvotāju (kas veido vairāk nekā pusi no iedzīvotāju kopskaita) atstumtība un augošā spriedze starp tradicionālo politiskās varas centru augstkalnu plato un jaunajiem ekonomiskās ietekmes rajoniem austrumdaļas līdzenumos. Bolīvijai izdevies rast demokrātiskus risinājumus, bet ieilgušī nenoteiktības situācija kavējusi valsts saimniecisko attīstību. Jaunā valdība, kas sāka darbu 2006. gada janvārī, veic plašas reformas, lai rastu pareizu attīstības virzienu, tomēr nemazinot juridisko noteiktību attiecībā uz ieguldījumiem un ievērojot spēkā esošos starptautiskos un divpusējos nolīgumus.

2.3 Situācija Ekvadorā ir līdzīga situācijai Bolīvijā: arī Ekvadorā ir daudz atstumto pamatiedzīvotāju un ievērojamas atšķirības starp piekrastes zemieni un augstkalnu plato. Lai gan tā nav tikpat lielā mērā cietusi no atklātiem sociāliem konfliktiem, politiskā nestabilitāte ir pat vēl lielāka. 49 %⁽³⁾ 49 % iedzīvotāju dzīvo zem nabadzības līmeņa. Pēdējās dekādes ekonomiskā krīze un ekonomikas "dolarizācija", kā arī 10 % ekonomiski aktīvo iedzīvotāju emigrācija veicinājušas augsto nabadzības līmeni valstī. Naudas pārvedumi, kas 2004. gadā bija 1.74 miljardi ASV dolāru, pēc naftas ir otrs lielākais ārvalstu valūtas ieņēmumu avots.

2.4 Peru attīstījusies atšķirīgi, pārdzīvojot terorisma periodu (astoņdesmitajos gados un deviņdesmito gadu sākumā), pēc kā sekoja valdība (*Fujimori* prezidentūras laikā), kas kļuva autoritāra un korumpēta. Tomēr, kaut gan ekonomikas izaugsme ir visai strauja, pašreizējā valdība nav spējusi izveidot stabilu politisko un ekonomisko reformu programmu un bauda ļoti maz sabiedrības atbalsta. Saistībā ar Andu Kopieni, kuras Ģenerālsekretariāts atrodas Limā, Peru ir izrādījusi zināmu nepatiku pret noteiktiem apakšreģionālās integrācijas aspektiem.

2.5 Situācija Venecuēlā⁽⁴⁾ tiek novērota visā reģionā un citur pasaulē: pēdējos gados valsts pārdzīvojusi ievērojamu sociālo un politisko spriedzi, asi konkurējot prezidenta Čavesa atbalstītājiem un pretiniekiem. Venecuēlas ekonomika aizvien vairāk ir atkarīga no naftas eksporta; naftas cena starptautiskajā tirgū ir augsta, dodot valdībai iespēju attīstīt aktīvu starptautisko politiku un atvēlēt ievērojamu budžeta daļu iekšpolitisko jautājumu risināšanai.

2.6 Neraugoties uz lielo politisko un sociālo vardarbību, ko saasina narkotiku tirdzniecība, Kolumbija ir spējusi saglabāt savu demokrātisko valsts struktūru neskartu, kas Latīņamerikai ir neraksturīga iezīme; papildus šiem politiskajiem aspektiem, arī valsts ekonomiskā attīstība ir vērā ņemama. Tomēr, neraugoties uz relatīvo vardarbības samazināšanos Kolumbijā, turpinās arodbiedrību biedru, žurnālistu, uzņēmēju un citu

cilvēktiesību apvienību biedru slepkavības un nolaupīšanas gadījumi.

3. Andu integrācija

3.1 Institucionālā attīstība

3.1.1 Andu Valstu Kopiena ir visvecākais integrācijas modelis Dienvidamerikā. Tās dibinātājvalstis (Bolīvija, Kolumbija, Čīle, Ekvadora un Peru) 1969. gadā parakstīja Kartahenas nolīgumu, izveidojot tā saukto Andu paktu. Trīs gadus vēlāk pakтам pievienojās Venecuēla; 1976. gadā izstājās Čīle. Pašreizējo piecu dalībvalstu (Bolīvija, Kolumbija, Ekvadora, Peru un Venecuēla) kopējais iedzīvotāju skaits ir 120 milj., un kopējais IKP ir aptuv. 265 miljardi ASV dolāru. Iekšējā tirgus vērtība ir apmēram 8,6 miljardi ASV dolāru.

3.1.2 Savas pastāvēšanas 35 gados šī grupa ir pārgājusi no protekcionisma modeļa (balstīta uz importa aizstāšanu), kas bija izplatīts 60. un 70. gados, uz "atvērta reģionālisma" modeli. Šajā laikposmā tā ir īstenojusi vairākas institucionālas reformas, kas vērstas uz vēl ciešākas integrācijas modeli, kuru kulminācija bija Andu Kopienas izveidošana 1997. gadā. Tā rezultātā Andu Kopienai ir augsti attīstīta institucionālā struktūra un samērā vispusīgs Kopienas tiesību aktu kopums.

3.1.3 Andu integrācijas sistēma (*Sistema Andino de Integración — SAI*)⁽⁵⁾, kas tika izveidota ar Truhiljo protokolu 1996. gadā, ir vērsta uz to, lai nodrošinātu koordināciju starp tās institūcijām, padziļinot un nostiprinot Andu integrāciju. Šī sistēma ir izveidota no starpvaldību un Kopienas iestādēm un organizācijām, kurām ir izpildvaras, likumdošanas, tiesu varas, lēmumu pieņemšanas un nodokļu iekasēšanas funkcijas.

3.1.4 Sistēmai ir divas galvenās lēmēj institūcijas — Andu Ārlietu ministru padome un Andu Kopienas Komisija, un tās abas ir starpvaldību institūcijas. Komisijas uzdevums ir izstrādāt likumdošanu attiecībā uz ekonomiku, tirdzniecību un ieguldījumiem. Andu Ārlietu ministru padome nodarbojas ar tiem jautājumiem, kuri nav Komisijas kompetencē, īpaši ar politiskiem, sociāliem un vides jautājumiem, migrācijas politiku, personu brīvu pārvietošanos un dažādo Kopienas institūciju ārējās darbības koordinēšanu.

3.1.5 Andu integrācijas sistēmas augstākā politiskā institūcija ir Andu Prezidentālā padome, kura sastāv no dalībvalstu vadītājiem. Tā izsaka savu viedokli deklarācijās vai pamatnostādnēs, kas ir saistošas citām Kopienas iestādēm un institūcijām. Andu Prezidentālās padomes prezidentūra mainās ik pēc pusgada alfabētiskā secībā, un šis rotācijas princips attiecas arī uz citām starpvaldību organizācijām.

⁽³⁾ ANO Statistikas nodaļas *Millenium* rādītāji (15-10-2003).

⁽⁴⁾ Šis dokuments (un tajā ietverties rādītāji) izstrādāts, uzskatot Venecuēlu par Andu Kopienas dalībvalsti.

⁽⁵⁾ Principā ar Andu Kopieni apzīmē iestāžu un organizāciju kopumu, iekļaujot dalībvalstis, savukārt Andu Integrācijas sistēma ietver sevi attiecībā starp šīm organizācijām. Tomēr praksē nav skaidri izteiktas atšķirības starp Andu Integrācijas sistēmu un Andu Valstu Kopieni.

3.1.6 Starp citām Andu Integrācijas sistēmas Kopienas iestādēm un organizācijām svarīga loma ir Andu Kopienas ģenerālsekretariātam (*Secretaría General de la Comunidad Andina* — SG-CAN). Tas atrodas Limā, Peru ⁽⁶⁾, un darbojas kā tehniskā atbalsta struktūra starpvaldību organizācijām. Tai ir likumdevējvara noteiktās jomās (rezolūciju pieņemšanā), iniciatīvas tiesības un citi īpaši uzdevumi.

3.1.7 Pie citām Kopienas iestādēm pieder Andu Kopienas Tiesa un Andu Parlaments, savukārt atzītas papildu organizācijas ir Andu Uzņēmējdarbības konsultatīvā padome un Andu Darba ņēmēju konsultatīvā padome, Andu Attīstības korporācija (*Corporación Andina de Fomento* — CAF), Latīņamerikas Rezervju fonds (*Fondo Latinoamericano de Reservas* — FLAR), *Simón Rodríguez* un *Hipólito Unanue* līgumi un *Simón Bolívar* vārdā nosauktā Andu Universitāte.

3.2 Pašreizējais Andu integrācijas stāvoklis

3.2.1 Jebkurā Andu integrācijas izvērtējumā jāņem vērā divi apstākļi. Pirmkārt, kaut gan Andu Kopiena pastāv jau vairāk nekā trīsdesmit gadus, tā joprojām sastāv no piecām jaunattīstības valstīm (kurās vidējie ienākumi uz vienu iedzīvotāju ir EUR 2 364, salīdzinājumā ar caurmērā EUR 20 420 ES-25), ar visām no tā izrietošajām sekām institucionālajā un ekonomiskajā aspektā.

3.2.2 Otrkārt, un saistībā ar iepriekš teikto, kaut gan integrācijas konvencionālie aspekti (tie, kuri attiecas uz kopējā tirgus izveidi) Andu Kopienā nav visai attīstīti, citās jomās ir panākta visai būtiska attīstība. Neraugoties uz grūtībām, kuras kavē tirdzniecības integrāciju, citas Andu Kopienas dimensijas (kultūras, sociālā, finansiālā u.c.) ir nostiprinājušās.

3.2.3 Lai saprastu, kā darbojas Andu Kopiena, vispirms jāaplūko ekonomiskā integrācija. Šajā ziņā Andu Kopienai ir bijusi raiba vēsture. Līdz 1993. gadam tā nespēja izveidot brīvās tirdzniecības zonu, no kuras Peru nekavējoties izstājās. Vēl aizvien nav pabeigta plānotā kopīgā iekšējā tarifa noteikšana visām Andu Kopienas dalībvalstīm, lai gan tirdzniecības saskaņošanā panākta pozitīva attīstība. Šajā sakarā, lai ieguvējas būtu abas puses, ir svarīgi, lai paredzamā ES — Andu Kopienas asociācijas līguma ietvaros Andu Kopienas valstis izveido īstu muitas savienību.

3.2.4 Tā kā normatīvās "arhitektūras" izveidē attīstība ir visai ierobežota, Kopienas iekšējās tirdzniecības apjoms ir samazinājies, un tas ievērojami atšķiras gadu no gada. 90. gados tirdzniecības apjoms starp Andu Kopienas dalībvalstīm ir ievērojami palielinājies no kopumā 4,1 % 1990. gadā līdz 14,2 % 1998. gadā ⁽⁷⁾. Tomēr salīdzinājumā ar tirdzniecības apjomu šajā

grupā 70. gados šis rādītājs joprojām ir zems, saglabājoties zem vidējiem Latīņamerikas rādītājiem (20,2 %). Kopš 1998. gada tirdzniecība ar Andu Kopienu samazinājusies (10,4 % 2004. gadā), lai gan 2005. gadā tika novērota izaugsme.

3.2.5 Tirdzniecības apjoms Andu Kopienas iekšienē bija mazāks nekā tirdzniecībai ar ASV (46,6 % no kopējā tirdzniecības apjoma 2004. gadā) un ir gandrīz tāds pats kā tirdzniecībai ar Eiropas Savienību (11,0 % 2004. gadā). Trīs no Andu Kopienas pašreizējām piecām partnervalstīm sūta mazāk par 12 % sava eksporta uz apakšreģionālo tirgu.

3.2.6 Lai gan integrācijas jomā panākts noteikts progress, ir daudz grūtību, ko daļēji rada politiskās gribas trūkums, kā arī citi faktori, kā, piemēram, tirgus struktūra, ekonomisko modeļu atšķirības, dažādi ekonomiskās attīstības līmeņi, ģeogrāfiskais izvietojums (kas apgrūtina tirdzniecību Kopienas iekšienē) un iekšējās politiskās problēmas. Neraugoties uz to, Andu Kopiena vairāk nekā trīsdesmit gadus ilgajā pastāvēšanas vēsturē spējusi saglabāt virzību uz integrāciju. Moderno saziņas līdzekļu un transporta infrastruktūras trūkums, kas saistītu piecas Andu valstis, ir viens no lielākajiem šķēršļiem, lai pabeigtu Kopienas iekšējā tirgus izveidi un Kopienas vispārējo attīstību.

3.2.7 Ir būtiski, ka Andu Kopienas valstis neizrāda lielu ieinteresētību, runājot par ārlietu saskaņošanu. Bolīvija un Venecuēla pietuvinājušās Mercosur, bet Peru un Kolumbija parakstījušas brīvās tirdzniecības līgumus ar ASV.

3.2.8 Atšķirības saasinājās 2006. gada 22. aprīlī, kad Venecuēla paziņoja par izstāšanos no Andu Kopienas. Tas, kā arī brīvās tirdzniecības nolīgumu parakstīšana, Andu Kopienā izraisīja dziļu politisko krīzi, kas tiks apspriesta ārkārtas sammitā.

3.3 Sociālās kohēzijas problēmas

3.3.1 Tomēr, kā jau iepriekš uzsvērts šajā atzinumā, Andu Valstu Kopiena neapstājas pie tirdzniecības integrācijas. Tā ir vienmēr centusies Andu integrācijas procesā iekļaut politisko un sociālo dimensiju. Tas atspoguļo gan neseno cīņu par demokrātiju, ko ir pieredzējušas daudzas no valstīm, gan nepieciešamību "pastiprināt Andu balss dzirdamību" Latīņamerikā un ārpus tās. To nosaka arī Andu sociālekonomiskā realitāte.

3.3.2 Statistikas dati par sociālās kohēzijas trūkumu ir nomācoši: 50 % Andu iedzīvotāju — apmēram 60 miljoni cilvēku — dzīvo zem nabadzības līmeņa. Piecas Andu Kopienas valstis ir pasaules nevienlīdzīgāko valstu vidū (atbilstoši *Gini* indeksam) ne vien ienākumu, bet arī citu atstumtības veidu ziņā, atkarībā no etniskās piederības, rases, izcelsmes vietas, utt.

⁽⁶⁾ Līguma 30. panta a) punkts.

⁽⁷⁾ Latīņamerikas un Karību jūras baseina Ekonomikas komisijas (ECLAC) dati, *Latin America and the Caribbean in the world economy*, 2004. Virzieni 2005. *Santiago de Chile*, 2005.

3.3.3 Šeit ir svarīgi uzsvērt augsto neoficiālās nodarbinātības līmeni, ārējo un iekšējo migrāciju (kas ļoti ietekmē sievietes), un citas parādības, kā, piemēram, atstumto pamatiedzīvotāju marginalizāciju, kas reģionā veido ievērojamas mazākumtautību grupas (Ekvadora un Peru) vai iedzīvotāju vairākumu (Bolīvija). Tas ir arī reģions, kurā tiek ražota lielākā daļa pasaules kokaīna, veicinot nelegālu ekonomiku un augstu iedzīvotāju pārvietošanās, vardarbības un korupcijas līmeni, kas Kolumbijas gadījumā ir papildinājums ilgstošā bruņotā konflikta vēsturei.

3.3.4 Šādos apstākļos tirdzniecības liberalizācija nevar būt vienīgais instruments kohēzijas veicināšanai Andu valstīs. Jaunais Stratēģijas projekts, ko izvirzījis Andu Kopienas Ģenerālsēkretariāts⁽⁸⁾, mazāk akcentē tarifu atcelšanu, bet vairāk pievēršas citiem uzdevumiem, piemēram, konkurētspējas paaugstināšanai, intelektuālajam īpašuma aizsardzībai, beztarifu barjeru likvidēšanai, infrastruktūras attīstībai, brīvai personu kustībai, enerģētikai, videi un drošībai.

3.3.5 Viens no galvenajiem jautājumiem šajā jaunajā stratēģiskajā plānā, kas paredz uz attīstību un globalizāciju vērstu integrāciju, ir sociālā attīstība. Šajā sakarā viena no Andu Kopienas svarīgākajām nesenojām iniciatīvām bija tās Integrētais sociālās attīstības plāns⁽⁹⁾ (*Plan Integrado de Desarrollo Social — PIDS*), ko pieņēma 2004. gada septembrī, lai risinātu nabadzības, atstumtības un sociālās nevienlīdzības problēmas šajā reģionā. Vidējā termiņā PIDS varētu veidot vispārējās sociālās (un ekonomiskās) kohēzijas stratēģijas pamatu. Atklātā saziņas metode, ko ES izmanto sociālo jautājumu jomā, Andu Kopienai ir ļoti nozīmīga, un ideja par sociālā fonda izveidi, kas līdzinātos ES struktūrfondiem, arī ir saistoša iespēja. Tas nozīmē, ka Andu Kopiena ir pirmais apakšreģions, kura paredzēts īstenot Eiropas sociālā modeļa aspektus.

3.3.6 Sociālā dimensija izrādījusies aizvien populārāka tēma politiskajās deklarācijās un Andu Kopienas lēmumos kopš 1999. gada⁽¹⁰⁾, un pēdējos piecos gados sākušas veidoties atsevišķas īpašas iniciatīvas.

⁽⁸⁾ Skat., piemēram, Andu Kopienas ģenerālsēkretāra, vēstnieka Allan Wagner Tizón runu par tematu "Globalizācija caur integrāciju" oficiālajā amatā stāšanās ceremonijā Limā 2004. gada 15. janvārī (pieejama tīmekļa vietnē: <http://www.comunidadandina.org/index.asp>).

⁽⁹⁾ pieejama tīmekļa vietnē: <http://www.comunidadandina.org/normativa/dec/DEC601.pdf>.

⁽¹⁰⁾ Kartahenas nolīguma par ekonomisko un sociālo integrāciju un sadarbību 1. pants un XVI nodaļa; Andu Sociālā harta, ko 1994. gadā pieņēma Andu Parlaments, bet kuru vēl nav ratificējušas valdības; XI Prezidentālās padomes Kartahenas deklarācija, kas uzsod Ārlietu ministru padomei iesniegt priekšlikumu par pilsoniskās sabiedrības līdzdalību papildus uzņēmēju un darba ņēmēju līdzdalībai saskaņā ar Lēmumiem Nr. 441 un 442; Andu Prezidentālais dialogs par integrāciju, attīstību un sociālo kohēziju, Kusco, 2004. gads.

3.3.7 Andu Prezidentālajā dialogā par integrāciju, attīstību un sociālo kohēziju tika atzīts, ka saistībā ar internacionalizācijas centieniem Andu valstu ekonomikai vajadzētu tiekties uz ražošanas diversifikāciju un konkurētspējas veicināšanu procesā, kurš iekļautu mikrouzņēmumus, mazos un vidējos uzņēmumus, veicinātu sadarbību un Kopienas pasākumus, kā arī radītu labvēlīgus nosacījumus vietējai attīstībai un reģionalizācijai, izmantojot teritoriālās attīstības plānošanu.

3.3.8 Andu Kopienas Ģenerālsēkretariāts norāda, ka galvenie Kopienas mērķi ir globalizācija ar integrāciju, attīstība ar konkurētspēju un sociālo integrāciju, kā arī sociālā kohēzija ar demokrātiskās iekārtas nostiprināšanu. Visi šie jautājumi ir iekļauti turpmākajā sociālajā programmā, un tā būs dzīvotspējīga ar nosacījumu, ka tajā kā prioritāte būs izvirzīts Andu reģions tirdzniecības liberalizācijas sarunās ar trešajām pusēm, īpaši tajās sarunās, kuras pēc definīcijas varētu būt par cēloni lielākai nesabalansētībai šajā reģionā un Andu sabiedrībā (kam raksturīga noteiktu sektoru izslēgšana saistībā ar etnisko piederību vai dzimumu).

4. Pilsoniskās sabiedrības līdzdalība Andu Kopienas valstu iestāžu sistēmā

4.1 Andu Uzņēmēju un Andu Darba ņēmēju konsultatīvās padomes.

4.1.1 Kaut gan Andu integrācijas process norit jau vairākus desmitus gadu, pilsoniskās sabiedrības līdzdalība ieguva formālu statusu tikai Andu Kopienas vēstures jaunākajā posmā, izveidojoties Andu Uzņēmēju un Andu Darba ņēmēju konsultatīvajām padomēm. Pirms tam darba devējiem un arodbiedrībām kā Andu integrācijas politiskajiem dalībniekiem bija maz iespēju līdzdarboties reģionālajā līmenī, lai gan tās bija iesaistītas Andu integrācijā ar valstu valdību starpniecību.

4.1.2 Andu Darba ņēmēju konsultatīvā padome (CCLA) tika izveidota ar Lēmumu Nr. 441⁽¹¹⁾, un tajā ietilpst četri delegāti no katras Andu valsts. Šie augstākā līmeņa delegāti un viņu vietnieki tiek izvēlēti no katras valsts darba ņēmēju sektoru pārstāvošajām organizācijām. Visietekmīgākās arodbiedrību federācijas un konfederācijas no katras valsts piedalās Andu Darba ņēmēju konsultatīvajā padomē. Patlaban tajā ir pārstāvētas 16 federācijas no piecām valstīm⁽¹²⁾.

4.1.3 Andu Uzņēmēju konsultatīvā padome (CCEA) tika izveidota ar Lēmumu Nr. 442, un tajā ir pārstāvētas Andu reģionā darbojošos darba devēju organizācijas, ko veido četri visaugstākā līmeņa delegāti, kuri ievēlēti no katras Andu valsts augstākā līmeņa darba devēju organizāciju vadītāju vidus.

⁽¹¹⁾ *Cartagena de Indias*, Kolumbija, 1998. gada 26. jūlijs.

⁽¹²⁾ MARCOS-SINCHÉZ, José. *La experiencia de participación de la sociedad civil en el proceso de integración andino* (Pilsoniskās sabiedrības līdzdalības pieredze Andu integrācijas procesā), 1. ES-Meksikas pilsoniskās sabiedrības forums, Brisele, Beļģija, 2005. gada marts. http://europa.eu.int/comm/external_relations/andean/conf_en/docs/jose_marcos-sanchez.pdf.

4.1.4 Abu konsultatīvo padomju uzdevumi tika noteikti ar Lēmumu Nr. 464 ⁽¹³⁾, kas paredz, ka konsultatīvās padomes var izteikt savu viedokli Andu Kopienas Ārlietu ministru padomē, Komisijā vai Ģenerālsekretariātā, apmeklēt Andu Kopienas Ārlietu ministru padomes un Andu Kopienas Komisijas sanāksmes, kā arī valdības ekspertu vai darba grupu sanāksmes, kas saistītas ar Andu valstu integrācijas procesu, un minētajām konsultatīvajām padomēm ir tiesības šajās sanāksmēs izteikties.

4.1.5 Andu Darba devēju konsultatīvā padome līdz šim izstrādājusi daudzus atzinumus, daži no kuriem attiecas uz Andu Kopienas sociālo programmu vai ārējo pasākumu programmu. Jo īpaši ir vērts atzīmēt Atzinumu Nr. 27 ⁽¹⁴⁾ par tematu "ES un Andu Kopienas valstu iespējamā asociācijas līguma noslēgšanas pārraudzība": minētajā līgumā CCLA "arī izsaka kopīgas cerības par virzību uz politisko, ekonomisko un sociālo aliansi ar ES."

4.1.6 Savukārt CCEA vienā no savām deklarācijām ⁽¹⁵⁾ uzsver, ka "jautājums par asociāciju ar ES ir ļoti būtisks; publicitāte sarunām ar ES ir jāveido ļoti rūpīgi, lai neapdraudētu šīs sarunas".

4.1.7 Gan CCLA, gan CCEA ir uzsvērušas nepieciešamību veicināt sadarbību ar citiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem Andu reģionā, no vienas puses, un ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju (EESK), no otras puses, lai saskaņotu kopīgās nostādnēs un veicinātu iniciatīvas, kas vērstas uz darba apstākļu pamatstandartu garantēšanu visos nolīgumos starp ES un Andu Kopieni.

4.2 Citas līdzdalības metodes

4.2.1 Papildus iepriekš minētajiem forumiem pilsoniskās sabiedrības institucionālajai pārstāvībai Andu Kopienai ir citi instrumenti līdzdalībai sociālajā politikā, kā, piemēram, *Simón Rodríguez* līgums (1973.; viens no "sociālajiem līgumiem" ⁽¹⁶⁾), kas paredz trīspusēju forumu darba lietu ministru, darba devēju un darba ņēmēju debatēm, līdzdalībai un koordinācijai, lai reģionālajā līmenī risinātu sociālās attīstības un nodarbinātības politiku jautājumus.

4.2.2 Šis līgums bija viens no pirmajiem Andu integrācijas instrumentiem sociālajā un nodarbinātības jomā, un tajā tika tiešā veidā risināti sociālās attīstības un nodarbinātības jautājumi. Līguma īstenošana bija sekmīga, piesaistot pastāvīgu interesi no visām pusēm, kas ieinteresētas attīstības veicināšanā sociālajā un nodarbinātības jomā. Tomēr jāatzīst, ka integrācijas procesu ietekmēja nelabvēlīgi, galvenokārt institucionāla rakstura apstākļi, un 1983. gadā līgums nonāca strupceļā.

⁽¹³⁾ *Cartagena de Indias*, Kolumbija, 1999. gada 25. maijs.

⁽¹⁴⁾ CCLA, Lima, Peru, 2005. gada 7. aprīlis.

⁽¹⁵⁾ CCEA 7. kārtējā sanāksme (Lima, 2005. gada aprīlis).

⁽¹⁶⁾ Pārējie ir *Andrés Bello* līgums, kurā apskatīti izglītības politikas jautājumi Andu reģionā, un *Hipólito Unanue* līgums, kurā apskatīta veselības aizsardzības politika.

4.2.3 Līgums ieguva savu pašreizējo formu līdz ar *Simón Rodríguez* līguma Aizstāšanas protokolu, ko Andu Prezidentālā padome pieņēma 2001. gada 24. jūnijā. Līguma mērķis ir:

- a) izvirzīt un rosināt debates par priekšlikumiem saistībā ar sociālo un nodarbinātības vidi, kas var dod svarīgu ieguldījumu apakšreģionālās sociālās programmas izstrādāšanā, veicinot citu Andu integrācijas sistēmas iestāžu darbību;
- b) noteikt un koordinēt Kopienas politikas attiecībā uz nodarbinātības, arodmacību un apmacību darba vietā veicināšanu, veselību un drošību darba vietā, sociālo drošību, ar nodarbinātību saistītu migrāciju; kā arī jebkādu citus jautājumus, ko dalībvalstis uzskata par svarīgiem un
- c) rosināt un izstrādāt pasākumus sadarbībai un koordinācijai starp Andu Kopienas dalībvalstīm sociālajā un nodarbinātības jomā.

4.3 NVO un pilsoniskās sabiedrības organizāciju nozīme

4.3.1 Valstu un globālā sociālā dinamika nav izslēgta no Andu dimensijas: sabiedrības intereses ir saistītas ne tikai ar nodarbinātības jomu, bet arī tādām specifiskām jomām kā cilvēktiesības, pamatiedzīvotāju tiesības, sieviešu tiesības, kultūra, vide, patērētāji, ģimenes saimniecības un sīksaimniecības utt.

4.3.2 Šīs īpašās intereses ir pārstāvētas daudzās "dažādu interešu" organizācijās, kam jau ir ļoti liela nozīme reģionālajā integrācijā. Šī nozīme vēl vairāk pieaugs, ņemot vērā paredzamo ES — Andu Kopienas asociāciju.

4.3.3 Kā svarīgas jāatzīmē arī citu veidu pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas var būt gan apvienības vai kustības (piemēram, pamatiedzīvotāju kustības), gan nevalstiskas organizācijas (NVO), rīcības platformas un NVO tīkli, koalīcijas vai rīcības platformas, pētniecības centri, universitātes, utt.

4.3.4 Šo kustību un "neorganizētas" pilsoniskās sabiedrības sociālā dinamika Andu reģionā ir ļoti aktīva, lai gan to organizācija un darbība bieži vien aprobežojas ar valstu līmeni, vai arī tās nespēj rast veidus iesaistei vai dalībai formālajā Andu integrācijas sistēmā. Šajā sakarā Andu Kopienas Ģenerālsekretariāts ir nācis klajā ar paziņojumu par plānoto apakšreģionālā Andu akadēmisko iestāžu un NVO tīkla izveidi.

4.3.5 Lai veicinātu šo citu dalībnieku iesaisti Andu integrācijas procesa formālajā dinamikā, Andu Kopiena ir izveidojusi vairākas darba grupas. Pamatiedzīvotāju tiesību aizstāvības ⁽¹⁷⁾ darba grupa tika izveidota kā konsultatīva struktūra Andu integrācijas sistēmā, lai veicinātu pamatiedzīvotāju aktīvu līdzdalību

⁽¹⁷⁾ Lēmums Nr. 524, 2002. gada 7. jūlijs.

apakšreģionālās integrācijas ekonomiskajā, sociālajā, kultūras un politiskajā jomā. Darba grupa risina tādu pretrunīgus jautājumus kā sabiedriskās un pamatiedzīvotāju zemes apsaimniekošana, lauku kopienas un ražošana, ekonomikas attīstība, sociālais taisnīgums un politiskā līdzdalība, kultūras identitāte un institucionalizācija, utt.

4.3.6 Arī Andu Patērētāju tiesību⁽¹⁸⁾ darba grupa ir izveidota kā konsultatīva struktūra Andu integrācijas sistēmā. Tās mērķis ir aktīvi iesaistīt publiskās un privātās iestādes, kas Andu Kopienas dalībvalstīs darbojas patērētāju tiesību aizsardzības jomā, tajos sabiedriskās apspriešanas un lēmumu pieņemšanas procesos, kuri ir saistīti ar reģionālo integrāciju attiecīgajās jomās.

4.3.7 Šīm padomdevējām iestādēm⁽¹⁹⁾ netiek piešķirti Andu Kopienas budžeta līdzekļi to darbības atbalstīšanai. Tādēļ piedalīties spēj vienīgi tās institūcijas, kuras var mobilizēt savu personālu un resursus, lai piedalītos Andu Kopienas darba grupu un organizāciju sanāksmēs.

5. ES — Andu Kopienas attiecības

5.1 Pirmie ES — Andu Kopienas nolīgumi

5.1.1 Pirmais Sadarbības līgums starp Eiropas Kopieniem un Latīņameriku tika parakstīts ar Andu paktu 1983. gadā — 14 gadus pēc šī pakta izveidošanas.

5.1.2 Šis līgums ir pieskaitāms t.s. “sadarbības līgumu otrajai paaudzei”. Atšķirībā no pirmās paaudzes, kas galvenokārt balstījās uz tirdzniecību (un bija nepreferenciāli), šī jaunā līgumu paaudze bija daudzpusīgāka, iekļaujot politiskus un ar sadarbību saistītus aspektus, kas kalpotu par pamatu turpmākajiem līgumiem. Šie līgumi arī uzskatāmi parādīja, kādu nozīmi Eiropas Kopiena piešķir reģionālajai integrācijai Latīņamerikā.

5.1.3 ES — Latīņamerikas attiecību dinamika 80. gados drīz vien noteica nepieciešamību pēc jaunas paaudzes līgumiem, sākot ar 1991. gadu. 1993. gadā ES parakstīja trešās paaudzes pamatnolīgumu ar Andu grupu. Jauna iezīme šajā līgumā bija “demokrātijas klauzula”, kurā tika pausta kopīga apņemība veicināt demokrātiju, un “nākotnes attīstības” klauzula, kas paredzēja iespēju paplašināt sadarbības jomas.

5.1.4 Līdz ar iepriekš minēto 90. gados tika pievērsta uzmanība vēl vienam jautājumam saistībā ar Andu Kopieniem: tā bija

kampaņa par narkotiku tirdzniecību. ES vēlējās piedāvāt savādāku pieeju nekā ASV, kuras vairāk koncentrējās uz represīviem instrumentiem. Pirmkārt, pēc pašu Andu valstu lūguma tika panākta vienošanās Vispārējo preferenču sistēmu attiecināt arī uz Andu valstīm, piemērojot īpašu shēmu — “VPS — Narkotikas”, kas ļāva 90 % Andu valstīs ražotu produktu ievest ES bez muitas tarifu piemērošanas. Otrkārt, tika izveidots augsta līmeņa īpašs dialogs par narkotikām.

5.1.5 1993. gada līgumu drīz vien nomainīja jauns attiecību satvars, ko ES sāka veicināt 90. gadu vidū, kad tika parakstīti ceturtais paaudzes līgumi ar Mercosur, Čīli un Meksiku. Šie teksti tika izstrādāti kā pirmais solis virzībā uz tādiem asociācijas līgumiem, kuros būtu iekļauts brīvās tirdzniecības līgums. Andu Kopiena cerēja parakstīt līdzīgu vienošanos, bet ES uzskatīja, ka būtu labāk strādāt pakāpeniski, lai sasniegtu šo mērķi, sākot ar starpposma nolīgumu; ES priekšlikumu apstiprināja Otrajā ES — Latīņamerikas — Karību valstu sammitā, kas 2002. gada maijā notika Madridē.

5.2 2003. gada nolīgums: starpposms

5.2.1 2003. gada 15. decembrī tika parakstīts ES — Andu Kopienas politiskais dialogs un sadarbības līgums. Lai gan tas bija solis uz priekšu salīdzinājumā ar iepriekšējo līgumu, tas tomēr īsti neattaisnoja Andu valstu cerības⁽²⁰⁾. Viena no problēmām, ko Andu Kopienas valstīm radīja minētais modelis, bija tā, ka neuzlabojās pieeja ES tirgum. Tomēr minētais līgums ietver vienu svarīgu jaunu aspektu: politiskā dialoga institucionalizāciju. Tajā ir ietvertas arī jaunas divpusējās sadarbības jomas (migrācija, terorisms utt.) un palielināta pilsoniskās sabiedrības iesaiste⁽²¹⁾.

5.3 ES — Andu Kopienas tirdzniecība

5.3.1 Kā redzams zemāk minētajā tabulā, tirdzniecības attiecībās starp ES un Andu Kopieniem zināmā mērā ir vērojama stagnācija. Kaut gan ES patlaban ir otrais lielākais Andu valstu tirdzniecības partneris, tās īpatsvars reģiona ārējā tirdzniecībā ir tikai 12-13 % salīdzinājumā ar ASV 40 %. Eksports no Andu valstīm uz ES samazinājās no 19 % no eksporta kopapjoma 1994. gadā līdz 12 % 2004. gadā. Kā piegādātājs ES veidoja 19 % Andu Kopienas importa 1994. gadā, salīdzinājumā ar 13 % 2004. gadā.

⁽²⁰⁾ Daži autori uzskata līgumu “par trešās paaudzes plusu un ceturtais paaudzes minusu” attiecībā uz tajā izteikto starpposma nostāju salīdzinājumā ar 1993. gada līgumiem un tiem, kas parakstīti ar Mercosur, Čīli un Meksiku: Javier Fernándež un Ana Gordon, “Un nuevo marco para el refuerzo de las relaciones entre la Unión Europea y la Comunidad Andina” (Jauna ietvarprogramma Eiropas Savienības un Andu Kopienas attiecību nostiprināšanai), *Revista de Derecho Comunitario Europeo*, 1989. gads, Nr. 17, 2004. gada janvāris — aprīlis.

⁽²¹⁾ Līguma 52. panta 3. punkts paredz izveidot Konsultatīvo komiteju, lai “veicinātu dialogu ar organizētās pilsoniskās sabiedrības ekonomikas un sociālo lietu organizācijām”.

⁽¹⁸⁾ Andu Darba grupa Pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai patērētāju tiesību aizsardzībā, Bogota, Kolumbijā, 2003. gada 11. marts.

⁽¹⁹⁾ Tika izveidota arī konsultatīvā darba grupa vietējām pašvaldībām.

ES TIRDZNIECĪBA AR ANDU KOPIENU

(milj. euro)

	Imports (Imp.)			Eksports (Eksp.)			Balance (ES)	Imp+Eksp
	Apjoms	Ikgadējās izmaiņas %	Īpatsvars kopējā ES importā	Apjoms	Ikgadējās izmaiņas %	Īpatsvars kopējā ES importā		
2000	8.153		0,82	7.020		0,82	-1.134	15 173
2001	8.863	8,7	0,90	7.908	12,6	0,89	-955	16 771
2002	8.853	-0,1	0,94	7.085	-10,4	0,79	-1.768	15 938
2003	7.911	-10,6	0,84	5.586	-21,2	0,64	-2.325	13 497
2004	8.904	12,6	0,87	5.988	7,2	0,62	-2.916	14 892
Vidējais pieaugums gadā %		2,2			-3,9			-0,5

Avots: Eurostat

5.3.2 ES ir lielākais tiešo investīciju avots Andu Kopienā, kaut gan ieguldījumu plūsmas ir konsekventi samazinājušās kopš 2000. gada, kad to apjoms bija vairāk nekā 3,3 miljardi USD, pretstatā 1 miljardam USD 2003. gadā.

5.3.3 Tirdzniecības attiecību perspektīvas ir neskaidras. Neizskatās, ka jaunā VPS, kas stājas spēkā 2006. gadā, būtu ievērojami palielinājusi ES tirgus pieejamību, kaut gan aptverto produktu skaits ir palielinājies. Tāpat sistēmas darbības paildzināšana līdz desmit gadiem nodrošina arī lielāku prognozējamību (kas varētu veicināt ieguldījumus). Šajā kontekstā asociācijas līgums palīdzētu izveidot ciešākus ekonomiskos sakarus starp ES un Andu Kopienā.

5.4 Virzība uz asociācijas līgumu

5.4.1 Neraugoties uz ievērojamu progresu, pastāv reāla iespēja, ka ES-Andu Kopienas attiecības varētu nobloķēties to pašreizējā stāvoklī — ar visai nozīmīgu sadarbību, taču stagnējošu ekonomisko sasaisti un politisko dialogu ar institucionālu satvaru bet bez kopīgas darba kārtības. Tādēļ, neraugoties uz esošajam grūtībām, EESK ierosina spert soļus ceļā uz asociācijas līgumu, kāds jau ir noslēgts ar Čīli un Meksiku un patlaban tiek pārrunāts ar Mercosur valstīm.

5.4.2 Šim līgumam būtu jāietver brīvās tirdzniecības līgums, plašāks politiskais dialogs un jaunas sadarbības iespējas. Tajā būtu arī jāiekļauj izvērsta sociālā dimensija un plašākas iespējas sociālo dalībnieku un pilsoniskās sabiedrības iesaistei.

5.4.3 Līgumā būtu iekļaujami arī tādi svarīgi aspekti kā konkurētspējas palielināšana, juridiskā noteiktība attiecībā uz ieguldījumiem un reāla Andu iekšējā tirgus attīstība, nodrošinot garantijas uzņēmējdarbībai.

5.4.4 Eiropas Savienība visbeidzot piekrita izskatīt šo iespēju Trešajā abu reģionu augstākā līmeņa sanāksmē Gvadalaharā (Meksikā) 2004. gada maijā, taču izvirzīja vairākus priekšnoteikumus (piemēram, jebkurā brīvās tirdzniecības līgumā jāņem vērā Dohas Attīstības programmas rezultāti un Andu reģionālā integrācija pietiekošā līmenī), ko kopīgi izvērtēs ES un Andu Kopiena.

5.5 ES-Andu Kopienas partnerattiecību sociālais saturs

5.5.1 Saskaņā ar pilntiesīgu partnerattiecību mērķi sarunvedējām pusēm jāpievēršas sociālo un darba pamattiesību, kā arī demokrātijas un cilvēktiesību monitoringam un jāizveido mehānismi šo tiesību nodrošināšanai, apliecinot savu apņemību apkarot narkotiku kontrabandu un korupciju un apvienot ekonomikas izaugsmi ar tiesiskumu un sociālo kohēziju.

5.5.2 Nākotnes nolīgums jāorganizē tādējādi, lai tas atbilstu izvirzītajam politisko, ekonomisko un sociālo partnerattiecību mērķim. Tādēļ tajā ir jāiekļauj sociālā sadaļa, kas papildinātu un līdzsvarotu tirdzniecības attiecībām un politiskajam dialogam veltītās sadaļas.

5.5.3 Šajā sociālajā sadaļā jābūt iekļautām darbinieku un darba devēju tiesībām, balstoties uz iepriekš minētajiem kritērijiem, kā arī jābūt nepārprotamai norādei uz biedrošanās brīvību, sociālo dialogu un sociālajām konsultācijām⁽²⁾.

⁽²⁾ Tas ir norādīts EESK atzinuma par sociālo kohēziju Latīņamerikas un Karību reģiona valstīs 6.8.3. punktā: "Tādu patstāvīgu ekonomikas un sociālajā jomā darbojošos organizāciju, kuras spēj rast kompromisus, stiprināšana ir svarīgs nosacījums sociālā dialoga un auglīga pilsoniskā dialoga veidošanai un tādējādi arī Latīņamerikas un Karību reģiona valstu attīstībai;" (OV C 110, 30.04.2004, 55. lpp).

5.5.4 Acīmredzamais konsekvences trūkums cilvēktiesību un preses un arod biedrību brīvību nodrošināšanā dažās Latīņamerikas valstīs vēl jo vairāk pierāda nepieciešamību pēc lielāka ieguldījuma no ES puses.

5.5.5 Šajā nolīgumā būtu jānosaka pienākums līgumslēdzējam pusēm abos reģionos sekmēt sociālās tiesības, īstenojot tehniskās sadarbības un citas palīdzības programmas.

5.6 Sadarbība

5.6.1 ES ir bijusi izteikta līdere attīstības sadarbības ar Andu valstīm jomā. Vairāk nekā viena trešdaļa ES sadarbības ar Latīņameriku ir attiecināma uz Andu Kopieni un tās dalībvalstīm. Bolīvija un Peru bija starp trim lielākajām ES oficiālās palīdzības saņēmējām laikposmā no 1994. līdz 2002. gadam.

5.6.2 Eiropas Komisija patlaban izstrādā jaunu apakšreģionālās sadarbības stratēģiju attiecībā uz Andu Kopieni un īpašu stratēģiju attiecībā uz katru no piecām Andu valstīm, lai noteiktu prioritātes un ievirzes saviem pasākumiem laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam.

5.6.3 Eiropas Komisijas Reģionālās stratēģijas dokumenta Andu Kopienai projekts (2007.-2013. g.) ir vērsts uz trim jomām — reģionālo integrāciju, sociālo kohēziju un cīņu pret narkotikām.

6. Organizētas pilsoniskās sabiedrības ieguldījums ES — Andu attiecībās

6.1 Šī atzinuma mērķis ir sniegt ES institūcijām pamatkritērijus sociālajai dimensijai un pilsoniskās sabiedrības iesaistei, kam, pēc EESK uzskata, jābūt par pamatu attiecībās ar Andu Kopieni, un ar to rūpīgi jāiepazīstas nākamajai asociācijas līguma sarunu komitejai.

6.2 Kaut gan nav agrāk pieņemtu EESK atzinumu vai rezolūciju par attiecībām ar Andu Kopieni, iepriekš minētie kritēriji varētu balstīties uz sekojošo:

a) normām, kas jau ir ietvertas Politiskā dialoga un sadarbības līgumā un īpaši tā 42. pantā (sociālā sadarbība), 43. pantā (organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalība sadarbības īstenošanā) un 44. pantā (sadarbība pret dzimumu diskrimināciju), kuras jāpielāgo tādējādi, lai tās atbilstu nākotnes asociācijas līguma mērķiem;

b) noteiktiem dokumentiem un deklarācijām, kas attiecas uz vispārīgāko kontekstu attiecībās ar Latīņameriku, ko izstrādājis EESK vai pilsoniskā sabiedrība jebkurā no reģioniem.

6.3 Šajā kontekstā ir svarīgi paturēt prātā neseno aicinājumu no ES-Latīņamerikas-Karību jūras reģiona valstu pilsoniskās sabiedrības Trešās sanāksmes dalībnieku puses “lai nolīgumos

ar ES būtu ietverta spēcīga sociālā dimensija, kā arī tiktu veicināta un pastiprināta organizēto pilsonisko sabiedrību pārstāvību sabiedrisko organizāciju un konsultatīvo institūciju loma” un vēlreiz apliecināta “to apņemība dot jaunu impulsu attiecībām starp reģionālām konsultatīvām institūcijām Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstīs, kā arī starp EESK un šīm institūcijām”⁽²³⁾.

6.4 Bez tam, ES un Andu Kopienas valstis ir pieņēmušas principus un vērtības, kas ietvertas SDO Konstitūcijā un tās galvenajos sociālajos dokumentos, piemēram, Deklarācijā par pamatprincipiem un tiesībām saistībā ar darbu (1998. g.), Trīspusējā deklarācijā par starptautiskiem uzņēmumiem un sociālo politiku (1977. g., grozīta 2000. g.) un Starptautiskās Darba konferences rezolūcijā par arod biedrību tiesībām un to saistību ar pilsoniskajām brīvībām (1970. g.). Tās ir parakstījušas arī Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju (1948. g.) un Starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (1976. g.).

6.5 EESK un Andu Konsultatīvajām padomēm būtu jāveido pilāri šai Andu un Eiropas pilsoniskās sabiedrības kopdarbībai un līdzdalībai sarunās starp abiem reģioniem un iesaistei nākotnes konsultatīvajās un līdzdalības struktūrās, kas, pēc EESK uzskata, ir jāiedibina ar nākamo asociācijas līgumu.

6.6 Šīs trīs institūcijas ir veikušas pirmo svarīgo soli savu attiecību institucionalizēšanā, parakstot Iestāžu sadarbības plānu. Šis plāns uzlabos izpratnes kvalitāti starp EESK un Konsultatīvajām padomēm, lai stiprinātu un stabilizētu to savstarpējo sadarbību.

6.7 Iestāžu sadarbības plāna uzdevums ir:

1. atbalstīt pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību Andu Kopienas darbībā;
2. veicināt pilsoniskās sabiedrības dialogu starp Andu Kopieni un Eiropas Savienību;
3. sekmēt sociālās dimensijas iekļaušanu nākamajā asociācijas līgumā starp ES un Andu Kopieni;
4. atbalstīt CCEA un CCLA iniciatīvu izstrādāt priekšlikumu Andu Ekonomikas un sociālo lietu padomes (AESP) izveidei;
5. panākt plašāku Andu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību, kas būtu līdzvērtīga EESK III grupas līdzdalībai;
6. izveidot ciešākus ekonomiskos sakarus starp abiem reģioniem.

⁽²³⁾ Sanāksmes Nobeiguma deklarācijas 4. un 5. punkts.

6.8 Abas Andu Konsultatīvās padomes ir izstrādājušas kopīgu priekšlikumu⁽²⁴⁾ Andu Kopienas institūcijām rosināt diskusijas, kuras būtu vērstas uz Andu Ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidošanu maksimāli īsā laikā.

6.9 EESK atzinīgi novērtē šo iniciatīvu un vienprātību attiecībā uz to, un uzskata, ka Andu Ekonomikas un sociālo lietu padomes izveidošana pēc daudzpusējā modeļa, kur būtu pārstāvēti darba devēji, darba ņēmēji un dažādas organizētas pilsoniskās sabiedrības interešu grupas, atvieglotu tik nepieciešamās kopīgās konsultatīvās komitejas izveidošanu un atzīšanu ES un Andu Kopienas pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalībai nākamā asociācijas līguma institucionālajā satvarā.

6.10 2005. gada 3. martā Eiropas Komisija organizēja ievadkonferenci par ES-Andu Kopienas attiecību nākotni, kurā bija pārstāvētas daudzas sabiedriskās organizācijas un EESK. Līdz ar iespējamo sarunu uzsākšanu šādu pasākumu varētu atkārtot un izvērst, iekļaujot tajā arī esošās Andu pilsoniskās sabiedrības organizācijas (CCLA, CCEA, Andu darba grupas patērētāju un pamatiedzīvotāju jautājumos).

6.11 EESK uzskata, ka, lai attīstītu partnerattiecības starp abiem reģioniem, organizācijām, kuras pārstāv dažādus pilsoniskās sabiedrības sektorus ES un Andu reģionā, jāveicina divpusējās attiecības un kopīgi pasākumi, balstoties uz jau panākto progresu šī mērķa īstenošanā⁽²⁵⁾.

7. Secinājumi un ekonomiska un sociāla rakstura priekšlikumi

7.1 Kā jau norādīts EESK agrākajos atzinumos, noturīgāka demokrātiskā stabilitāte būs atkarīga no valsts institūciju nostiprināšanas un valsts un sabiedrības attiecībām, sociālās labklājības uzlabošanas, nevienlīdzības novēršanas, attīstības un ekonomiskās izaugsmes veicināšanas, agrāk atstumto sektoru sociālās integrācijas un platformu plašam vietējā, valstu un reģionālā līmeņa dialogam izveidošanas.

7.2 EESK uzskata, ka ES un Andu Kopienas kopīgo interešu labad būtu vēlams uzsākt sarunas (neatkarīgi no Dohas sarunu kārtas rezultātiem) par asociācijas līgumu starp abiem reģioniem, un aicina puses spert nepieciešamos soļus, lai sasniegtu šo mērķi.

⁽²⁴⁾ Andu Uzņēmēju konsultatīvās padomes un Andu Darba ņēmēju konsultatīvās padomes piektā sanāksme Limā, Peru, 2004. gada 2.-3. novembrī.

⁽²⁵⁾ 2003. gada 7. aprīlī Eiropas Arod biedrību konfederācija (EAK) un CCLA parakstīja deklarāciju, izveidojot regulāras attiecības un paziņojot par sadarbības līgumu. 2005. gada 17. februārī Limā Latīņamerikas NVO tīkls ALOP un Limas Katoļu universitāte rīkoja ES un Andu Kopienas NVO pārstāvju tikšanos.

7.3 EESK uzskata, ka šī līguma uzdevums ir ielikt pamatus pilnvērtīgām un līdzsvarotām partnerattiecībām, iekļaujot brīvās tirdzniecības zonu un nodrošinot dialogu politiskajos un ar sadarbību saistītajos aspektos. Šo partnerattiecību sociālajai dimensijai jābūt skaidri formulētai nākamā līguma tekstā, balstoties uz apņemšanos ievērot SDO konvencijas par pamattiesībām un citus šeit nosauktos dokumentus.

7.4 Ekonomiskajā aspektā šim līgumam vajadzētu:

- a) pārvērtēt uzņēmējdarbības kā izšķiroša ekonomikas un sociālās attīstības faktora lomu Andu sabiedrībā;
- b) paaugstināt konkurētspēju ar pētniecības un lietišķo izstrādņu un infrastruktūras attīstības palīdzību;
- c) veicināt ieguldījumus un juridisko noteiktību attiecībā uz tiem;
- d) atvieglot finansējuma pieejamību, īpaši MVU, kā arī sekmēt citus līdzekļus ekonomiskās izaugsmes tempa palielināšanai;
- e) paātrināt sociālās ekonomikas sektora attīstību;
- f) veicināt reālas Andu muitas savienības izveidi.

7.5 Sociālajā aspektā šim līgumam būtu īpaši jāatbalsta un jāaizsargā:

- a) izglītība un arodapmācība, kā arī augstskolu sadarbība kā līdzeklis zinātniskās pētniecības un augstākās izglītības attīstībai;
- b) vienlīdzība un diskriminācijas nepieļaušana pēc dzimuma, rases, etniskās piederības, reliģijas, invaliditātes u.c. pazīmēm;
- c) dzimumu līdztiesība darba vietās, īstenojot plānus vienlīdzīgas samaksas un citu sociālo nodarbinātības aspektu nodrošināšanai;
- d) migrantu integrācija un viņu tiesību ievērošana, tostarp garantijas naudas pārvedumiem uz viņu izcelsmes valstīm. Balstoties uz minētajām nostādnēm, ES un Andu Kopienai būtu jāvienojas par imigrācijas politiku;
- e) plāni bērnu darba izskaušanai;
- f) darba devēju un darba ņēmēju sociālais dialogs un to organizāciju stiprināšana;

- g) citu veidu profesionālās vai sabiedriskās (laukstrādnieku, patērētāju u.c.) apvienības un visas pilsoniskās sabiedrības organizācijas;
- h) taisnīgi darba attiecību nosacījumi, ievērojot arodveselības un vides aspektus un pakāpeniski izskaužot neoficiālo nodarbinātību.

7.6 Eiropas Savienībai būtu jābalstās uz šīm jau esošajām ievērojamām iestrādēm sadarbībā ar Andu valstīm kā galveno faktoru, lai uzlabotu nosacījumus šajās valstīs atbilstoši asociācijas līguma prasībām, saskaņā ar prioritāti, kas nesenajā Komisijas paziņojumā ir piešķirta sociālajai kohēzijai ⁽²⁶⁾. EESK atbalsta priekšlikumu paplašināt Eiropas Investīciju bankas finansējumu Latīņamerikai tādējādi, lai šī finansējuma nozīmīga daļa tiktu novirzīta mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Šī un citu mērķu sasniegšanā noderīgs partneris varētu būt Andu Attīstības korporācija.

7.7 EESK arī aicina Komisiju rūpīgi izanalizēt Eiropas Parlamenta priekšlikumu izveidot abu reģionu solidaritātes fondu, kas būtu īpaši noderīgs Andu (un Centrālamerikas) valstīm. Komiteja uzskata arī, ka Ibero-Amerikas institucionālā programma MVU attīstībai (*IBERPYME*) kalpo kā labs piemērs uzņēmējdarbības veicināšanai un, ka šīs programmas gaitā gūtā pieredze būtu izmantojama līdzīgā ES un Andu Kopienas projektā.

7.8 Ņemot vērā Andu Kopienas grūtības to divdesmit projektu īstenošanā, kuri veido Integrēto sociālās attīstības

plānu, tai būtu jāpiešķir Eiropas Komisijas tehnisks vai finansiāls atbalsts, īpaši ņemot vērā to, ka ES ministri ir atzinīgi novērtējuši šo Andu Kopienas plānu, atzīstot to par "ļoti noderīgu instrumentu sociālās kohēzijas veicināšanai Andu Kopienā" ⁽²⁷⁾.

7.9 EESK uzsver CCLA un CCEA lēmumu izveidot Andu Ekonomikas un sociālo lietu padomi pēc Eiropas modeļa un to atbalstīs ar Iestāžu sadarbības plānā paredzētajiem pasākumiem.

7.10 EESK uzskata, ka būtu jāizveido kopīga komiteja EESK un Andu konsultatīvajām padomēm (kā arī attiecīgi EESK un Andu Ekonomikas un sociālo lietu padomei), un to varētu veikt pirms asociācijas līguma parakstīšanas saskaņā ar 2003. gada Politiskā un sociālā dialoga līgumu, kad tas būs ratificēts.

7.11 Eiropas Komisijai un Andu Kopienas Ģenerālsekretariātam sadarbībā ar EESK un Andu konsultatīvajām padomēm kopīgi jāveicina regulārs ES-Andu pilsoniskās sabiedrības forums, kurā abu reģionu sabiedriskās organizācijas un apvienības varētu skaidrot savu viedokli par ES-Andu Kopienas attiecībām.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁶⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "Pastiprinātas partnerattiecības starp Eiropas Savienību un Latīņameriku". Brisele, KOM (2005) 636 galīgā red.

⁽²⁷⁾ ES-Andu Kopienas ministru tikšanās (Luksemburga, 2005. gada 26. maijs).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Ziemeļu dimensijas politikas nākotne

(2006/C 309/19)

Saistībā ar gaidāmo Eiropas Savienības Somijas prezidentūru Somijas ārējās tirdzniecības un attīstības ministre H. E. Mari Kiviniemi 2005. gada 17. novembra vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu “Ziemeļu dimensijas politikas nākotne”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 1. jūnijā. Ziņotājs — *Hamro-Drotz* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 162 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Kopsavilkums

- Savā 2005. gada novembra sanāksmē Ziemeļu dimensijas (ZD) partneru valstu (ES, Islande, Norvēģija, Krievija) ministri vienojās par pamatnostādņēm ZD, kas kalpotu par pamatu kopīgās politikas veidošanai, turpināšanai laika posmā no 2007. gada.
- Somija kā valsts, kas 2006. gada otrajā pusē pārņems ES prezidentūru, lūdza EESK sniegt izpētes atzinumu par to, kā stiprināt ZD politiku un kādā veidā varētu uzlabot pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu šīs politikas īstenošanā.
- EESK atbalsta šīs pamatnostādnes un aicina Somiju kā valsti, kura pārņems ES prezidentūru, veicināt šīs jaunās politikas īstenošanu.
- EESK ierosina šādas prioritārās jomas:
 - jau esošie sadarbības projekti vides un sabiedrības veselības nozarēs;
 - infrastruktūra, transports un loģistika;
 - enerģētika un ar to saistītie drošības jautājumi;
 - pilsoniskās sabiedrības un pilsoniskās sabiedrības sadarbības tīklu stiprināšana un sabiedrības informēšanas uzlabošana;
- turpinot iepriekšējā punktā teikto, ir jāpievērš uzmanība nepieciešamībai veidot konstruktīvas un atvērtas attiecības ar pilsonisko sabiedrību Krievijā, kā arī efektīvu sociālo dialogu. Turklāt būtu jāatbalsta pārrobežu pilsoniskās sabiedrības tīkli un jāveicina sabiedrības informēšanas pasākumi;
- EESK uzsver, ka ir nepieciešams adekvāts finansējums ZD projektiem, un attiecīgajai projektu pieteikumu izskatīšanas procedūrai jābūt skaidrai, operatīvai un vienkāršai;
- EESK ierosina veidot spēcīgus kopīgos mehānismus Ziemeļu dimensijas administrēšanai un pieņemt lēmumu par tās darbības centra atrašanās vietu. Tā ierosina arī, lai esošās reģionālās institūcijas būtu par dabisku sākumpunktu Ziemeļu dimensijas administrēšanai.
- EESK ierosina, lai pilsoniskā sabiedrība padomdevējas statusā tiktu iesaistīta oficiālajos Ziemeļu dimensijas administrēšanas mehānismos, saskaņā ar Barselonas procesu Vidusjūras reģionam. EESK ir gatava dot aktīvu ieguldījumu šāda izkārtojuma veicināšanā.

1. Vispārīga informācija

ES dalībvalstu ministru un Ziemeļu dimensijas partneru valstu (Islande, Norvēģija, Krievija) sanāksme notika 2005. gada novembrī, un tajā vienojās par jaunām pamatnostādņēm (“Pamatnostādnes politiskās deklarācijas un politikas pamatdokumenta izstrādei”) ⁽¹⁾ Ziemeļu dimensijas (ZD) turpināšanai laika posmā no 2007. gada.

ZD dalībnieki izveidoja kopīgu vadības grupu sagatavošanas darba veikšanai saskaņā ar šīm pamatnostādņēm. 2006. gada rudenī iesaistītās puses lems par Ziemeļu dimensijas turpinājumu, pamatojoties un šī darba rezultātiem.

Kā valsts, kas 2006. gada otrajā pusē pārņems ES prezidentūru, Somija, atsaucoties uz EESK līdzšinējo ieguldījumu Ziemeļu dimensijā, 2005. gada novembrī lūdza Komiteju sniegt izpētes atzinumu par Ziemeļu dimensijas politikas nākotni. Somija izteica vēlmi, lai atzinumā būtu ietverts viedoklis un ieteikumi īpaši par to, kādā veidā, sākot ar 2007. gadu, būtu jāpastiprina politikas centieni un kādā veidā varētu uzlabot pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu un šīs politikas īstenošanu.

Īsa vispārēja informācija par Ziemeļu dimensiju un par EESK līdzšinējo devumu ir iekļauta pielikumā.

⁽¹⁾ http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/doc/guidelines05.pdf.

2. EESK ieteikumi attiecībā uz Ziemeļu dimensijas attīstību

EESK 2005. gada jūlijā pieņēma atzinumu par ES un Krievijas attiecību attīstību⁽²⁾ un 2005. gada septembrī — atzinumu par ES Ziemeļu dimensijas nākotni⁽³⁾. Šajos dokumentos izteiktie secinājumi un ieteikumi joprojām ir nozīmīgi un aktuāli, lai arī tie nav vēlreiz uzsvērti šajā atzinumā. Šis atzinums papildina iepriekš minētos atzinumus, un Komiteja atsauksies uz tiem, iesniedzot šajā atzinumā ietvertos ieteikumus Ziemeļu dimensijā iesaistītajiem partneriem.

Sagatavojot šī jaunā atzinuma izstrādi, EESK devās informatīvā komandējumā uz Sanktpēterburgu, lai uzklautu vietējo iesaistīto pušu viedokli par Ziemeļu dimensijas nākotni. Iesaistītās puses no Norvēģijas un Islandes tika aptaujātas, izmantojot EESK un EEZ sakarus.

2.1 EESK atbalsta reģionālo sadarbību ar plašu, kopīgu ZD politiku, kurā piedalās ES, Islande, Norvēģija un Krievija

Ziemeļeiropas nozīme Eiropas un visas pasaules līmenī ir aizvien palielinājusies, piemēram, attiecībā uz tai piederošajiem enerģētiskajiem resursiem, kā arī vides un klimata jautājumiem. Ziemeļeiropai ir nepieciešama daudzpusēja reģionāla sadarbība, kurā piedalās arī tās reģiona valstis, kas atrodas ārpus ES robežām. Šāda sadarbība papildina reģiona valstu divpusējas attiecības un ES attiecības ar valstīm, kuras nav ES dalībvalstis. Reģionālā sadarbība var palīdzēt veicināt stabilitāti, ekonomikas izaugsmi, labklājību, kā arī reģiona un visas Eiropas ilgtspējīgu attīstību.

Nenoliedzami ir tas, ka ir jāvairo Ziemeļu dimensijas atpazīstamība Eiropas Savienībā un partneru valstīs. Tā jāveido par skaidri strukturētu, plaši pazīstamu politiku ES (un EEZ) iestādēs, valstu valdībās un arī pilsoniskajā sabiedrībā.

EESK aicina Somiju tās ES prezidentūras laikā veltīt šim jautājumam pietiekoši lielu uzmanību un centīsies nodrošināt izšķirošu lēmumu pieņemšanu un politisko ieguldījumu dinamiskas politikas interesēs. Līdz ar ES paplašināšanu ir pievienojušās jaunas dalībvalstis, kas šajā jomā nozīmē jaunus un gaidītus resursus Ziemeļu dimensijas attīstībai. EESK arī atbalsta ierosinātās pamatnostādnes, saskaņā ar kurām Ziemeļu dimensijai jāklūst par pastāvīgu politiku.

EESK atbalsta Ziemeļu dimensijas stiprināšanu kā ES, Islandes, Norvēģijas un Krievijas kopīgu politiku. Tai būtu stingri jāsaņķojas galvenajos pastāvošajos sadarbības instrumentos: ZD politikai būtu jāveido reģionālā dimensija četru kopējo telpu ietvaros, kas aptver ES un Krieviju, arī Islandei un Norvēģijai piedaloties šajā visaptverošajā sistēmā saskaņā ar EEZ līgumu.

⁽²⁾ EESK atzinums par "ES un Krievijas attiecībām", OV C 294, 25.11.2005., 33. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums par "Ziemeļu dimensiju un tās rīcības plānu", OV C 24, 31.1.2006., 34. lpp.

ES-Krievijas augstākā līmeņa sanāksmē 2006. gada maijā puses norādīja, ka tās apsver sarunu uzsākšanu par jaunu nolīgumu starp ES un Krieviju. Tas sniegtu jaunas iespējas reģionālās un pārrobežu sadarbības veidošanai, balstoties uz dinamisku ZD politiku. Kopīga ZD politika arī nodrošinātu ietvaru pamatīgākas ES Baltijas jūras stratēģijas izstrādei, ko patlaban gatavo Eiropas Parlaments.

EESK ar gandarījumu atzīmē, ka EEZ Konsultatīvā komiteja 2006. gada jūnijā pieņēma rezolūciju un ziņojumu par tematu "Ziemeļu dimensijas politikas nākotne", kas tika izstrādāti ciešā sadarbībā ar EESK šī atzinuma sagatavošanas laikā.

"Līdzdalības" princips Ziemeļu dimensijas norisēs ir ļoti svarīgs, un tas būtu jāuzsver jau no paša sākuma. Tām Ziemeļu dimensijas valstīm, kuras nav ES dalībvalstis, būtu pilnvērtīgi jāiesaistās šajā procesā un tām jāļauj ar līdzvērtīgām tiesībām piedalīties politikas plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā.

Tam nepieciešami stabili mehānismi, ieskaitot pastāvīgu apvienotu ZD pārvaldes komiteju un atbilstošu skaitu tai pakļautu apakšvienību, kā arī efektīvu institūciju, kuras pārziņā būtu operatīvās funkcijas. Pusēm būtu reizi gadā jātiekas, lai nodrošinātu vadlīnijas ZD sadarbības īstenošanai un uzraudzītu to.

Tā kā Ziemeļu dimensijas pasākumi bieži ir vietējā līmeņa iniciatīvas, ir svarīgi, lai būtu efektīva saikne starp vietējām, apakšreģionālajām un valsts pārvaldes struktūrām un reģionālās sadarbības institūcijām, kas attiecas uz ZD plānošanu un īstenošanu.

2.2 EESK ieteiktās prioritārās jomas

EESK uzskata, ka uz šo brīdi iegūtā pieredze par sadarbību dažādās ZD galvenajās jomās būtu jāizmanto par nākotnes politikas atskaites punktu. There is a need to build upon the positive practical experience gained from private-public partnership projects.

2.2.1 Pastiprināta pievēršanās jau pastāvošiem sadarbības projektiem vides un iedzīvotāju veselības nozarēs

Attiecībā uz esošo sadarbību vides jomā Ziemeļu dimensijas ietvaros īpaša uzmanība būtu jāpievērš ūdens piesārņojuma apturēšanai Baltijas jūrā un Somu jūras līcī, tūlītējiem pasākumiem, lai samazinātu kodolatkritumu radīto piesārņojuma risku Kolas pussalā, kā arī pārrobežu sadarbības projektu atbalstam vides jomā Pleskavas reģionā.

Iedzīvotāju veselības aizsardzības sadarbības jomā galvenā uzmanība jāpievērš darbībām, kas paredzētas infekcijas slimību, īpaši HIV/AIDS, apkarošanai.

EESK mudina ZD partnerus lielāku uzmanību veltīt šīm galvenajām jomām pastāvošo partnerības projektu ietvaros (NDEP — Northern Dimension Environmental Partnership un Sanktpēterburgas Vodocanal projekts, NDPHS — Northern Dimension Partnership in Health and Social Wellbeing). Ir nepieciešama mērķtiecīga rīcība, lai veicinātu un izvērstu šos projektus, kā arī sekmētu, lai ES tiem tiktu veltīta arvien lielāka uzmanība.

2.2.2 Reģionālās infrastruktūras, transporta un loģistikas attīstīšana ir priekšnosacījums uzņēmējdarbības, investīciju un ekonomiskās izaugsmes veicināšanai

Priekšnosacījums uzņēmējdarbībai, investīcijām un ekonomiskajai izaugsmei Ziemeļu dimensijas reģionā ir efektīva transporta un loģistikas sistēma. ZD ietvaros ir nepieciešams dialogs par to, kā uzlabot transportu un loģistiku reģionā, lai izveidotos efektīvi transporta sakari, kas atbilst pieaugošu apjomu preču un pasažieru transporta vajadzībām Ziemeļeiropā. Būtu nepieciešama kopīga rīcība, lai izveidotu sauszemes, ūdens un gaisa transporta maršrutus un tos savstarpēji savienotu arī pār valstu robežām. Īpaša uzmanība jāvelta transporta (piemēram, jūras) drošībai un pierobežas varas iestāžu sadarbībai (muitošana, standarti, veselības aizsardzības prasības, vīzu procedūras u.t.t.), lai tādējādi veicinātu likumīgu robežu šķērsošanu. ZD ietvaros būtu arī jāpieliek pūles, lai rastu iedarbīgus paņēmienus visu veidu nelikumīgas robežu šķērsošanas novēršanai (ieskaitot cilvēku tirdzniecību, kontrabandu, kā arī nelegālu imigrāciju).

Ziemeļu dimensijas politikas īstenošanai ir nepieciešams jauns publiski–privātās sadarbības projekts infrastruktūras, transporta un loģistikas jomā, un EESK ierosina iesaistītajām pusēm darīt visu iespējamo šāda kopīga projekta uzsākšanai.

2.2.3 Sadarbības veicināšana enerģētikas un drošības jomā

ES paplašināšana un starptautiskās enerģētikas tendences uzsvēr pastiprinātas sadarbības nozīmi Ziemeļeiropā enerģētikas jomā. EESK aicina koordinēt reģionālo sadarbību un ES–Krievijas dialogu enerģētikas jomā, lai tādējādi paaugstinātu enerģētisko drošību un enerģijas pieejamību. Komiteja iesaka izveidot ZD partnerību enerģētikas jomā jaunās ZD politikas ietvaros, galveno uzmanību veltot pieejamo dabas resursu ilgtspējīgai attīstībai, enerģētikas efektivitātei un atjaunojamiem enerģijas resursiem, kā arī enerģijas transportēšanas drošības un vides aspektiem.

Kā reģions ar apjomīgiem enerģijas resursiem Ziemeļu dimensijas reģions nav nozīmīgs tikai attiecībā uz tajā esošajām valstīm, bet tam ir ievērojama ietekme uz visu ES. Ievērojot tā iespējami būtiski svarīgo lomu naftas un gāzes nākotnes piegāžu drošības nodrošināšanā ES, šis reģions pelna visu ES dalībvalstu uzmanību. Pastiprinātas uzmanības vēršanai uz Ziemeļeiropu attiecībā uz jauno Eiropas enerģētikas politiku (EPE) apliecina jaunās Ziemeļu dimensijas politikas nozīmi.

Patiesām, Komisija savā jaunajā Zaļajā grāmatā par enerģētiku (*) īpaši piemin Krieviju un Norvēģiju kā svarīgus partnerus attiecībā uz ES jauno un saskaņoto ārējo enerģētikas politiku.

Ziemeļu dimensija ir Eiropas enerģētikas infrastruktūras līdzsva-rotas attīstības svarīgs elements. Lai nākotnē nodrošinātu enerģijas piegādes pietiekamā daudzumā, Ziemeļu dimensijas reģionā būs nepieciešams ievērojams investīciju apjoms kā enerģijas transportēšanas infrastruktūras vajadzībām, tā arī reģiona gāzes resursu izmantošanai. Pieaugošas investīcijas nozīmē ekonomisko izaugsmi, ieskaitot paaugstinātu nodarbinātības līmeni un augstāku ekonomiskās aktivitātes līmeni rūpniecības nozarēs, kas nav tieši saistītas ar jūras resursu izmantošanu. Tomēr svarīgi ir tas, ka īpaši reģiona apjomīgo gāzes un naftas resursu izmantošana pamatojas uz ilgtspējīgu attīstību, augstākā līmeņa vides standartiem un vietējo iedzīvotāju vēlmju ievērošanu.

Ziemeļos ir nepieciešama koordinēta sistēma jūras ekosistēmas uzraudzībai un šādai sistēmai ir jābūt daļai no ZD pārrobežu sadarbības. Ir svarīgi, lai gāzes un naftas resursu izmantošana ir saskaņota ar dzīvotspējīgu zvejniecības nozari un veselīgu jūras vidi. ZD reģionā ir jābūt nodrošinātam iespējami visaugstākajam drošības līmenim attiecībā uz ūdens transportu; šī nepieciešamība vēl palielināsies līdz ar šķidrās dabasgāzes (LNG) pārvadājumu apjoma pieaugumu nākotnē.

Tādēļ ir atzinīgi vērtējams Norvēģijas valdības 2006. gada martā izvirzītais priekšlikums par jaunu un labāk koordinētu sistēmu jūras ekosistēmas uzraudzībai ziemeļos. Bez tam EESK atzinīgi novērtē EEZ Apvienotās parlamentārās komitejas 2006. gada maijā pieņemto rezolūciju par tematu "Eiropas galējie ziemeļi: enerģētikas un vides jautājumi", kuras secinājumi saskan ar šajā atzinumā sniegto viedokli.

EESK uzsver, ka, īstenojot sadarbību enerģētikas jomā Ziemeļu dimensijas reģionā, ir nepieciešams veltīt nopietnu uzmanību enerģijas transportēšanai Somu jūras līcī un Baltijas jūrā, kas strauji pieaug, īpaši no transportēšanas organizācijas un drošības viedokļa, kā arī tam, lai kaitējumu videi samazinātu līdz minimumam.

2.2.4 Pilsoniskās sabiedrības, sadarbības tīklu un sabiedrības informēšanas veicināšanas centieni

2.2.4.1 Pilsoniskās sabiedrības, kopīgo demokrātisko vērtību, cilvēktiesību un atvērta sociālā dialoga stiprināšana

Ziemeļu dimensijas partneru sekmīgas sadarbības priekšnoteikums ir kopīgo vērtību atzišana katrā ZD valstī. Demokrātisks pluralisms, dinamiska pilsoniskā sabiedrība, atvērta sociālais dialogs un darbotiespējīga tirgus ekonomika savstarpēji papildinās. Ir jāpieliek mērķtiecīgas pūles, lai veicinātu šīs vērtības, īpaši Krievijā, kur pastāv nepieciešamība pēc pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanās un demokrātiskām struktūrām.

(*) Komisijas Zaļā grāmata par Eiropas stratēģiju ilgtspējīgai, konkurētspējīgai un drošai enerģētikai, 2006. gada 8. marts.

Savā 2005. gada jūlijā pieņemtajā atzinumā par ES un Krievijas attiecībām EESK nopietnu uzmanību vērta uz Krievijā pārsvarā dominējošo stāvokli šajā svarīgajā aspektā. Komiteja atzīmē, ka jaunais pilsoniskās sabiedrības organizācijas reglamentējošais likums ir vēl vairāk pasliktinājis stāvokli šajā jomā. Tas ir jālabo šī likuma turpmākajā piemērošanā. Ja Krievijas iestādes šajā jomā pārliecinošā veidā pilnveidos savu politiku un darbības metodes, cenšoties panākt konstruktīvu un atvērtu attiecību izveidi ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, ir paredzams plašs atbalsts ciešai sadarbībai ar Krieviju. Piemēram, būtu svarīgi, lai Krievijā izveidotā Pilsoniskā palāta kļūtu par uzticamu instrumentu efektīva sociālā dialoga veicināšanai. Būtu jāatbalsta pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iespēju stiprināšana Krievijā, lai tādējādi arī uzlabotu viņu spējas piedalīties konstruktīvā dialogā.

Ir jācenšas arī atrast veidus pievērsties šiem jautājumiem ZD reģionālās sadarbības kontekstā, ar Krieviju kā vienu no iesaistītajām pusēm.

2.2.4.2 Pārrobežu pilsoniskās sabiedrības sadarbības tīklu veicināšana

Ir nepieciešami centieni, lai veicinātu efektīvu un atvērtu pārrobežu dialogu, sekmējot progresu iepriekšējā punktā minētajās jomās. Pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem šajā ziņā ir ļoti nozīmīga atbildība un loma, un ir svarīgi, lai pilsoniskās sabiedrības grupas pašas nāktu klajā ar iniciatīvām attiecību un sadarbības veicināšanai savās attiecīgajās darbības jomās. Ir jāuzsver, ka Ziemeļu dimensijas "līdzdalības" princips nav tikai valdību jautājums, bet tas attiecas arī uz pilsonisko sabiedrību un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ZD valstīs. Efektīva ZD politikas īstenošana ir iespējama tika tad, ja pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ir aktīvi iesaistīti šajā procesā.

Attiecībā uz Ziemeļu dimensijas politiku ir nepieciešama mērķtiecīga rīcība, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju tīklu, dialoga un sadarbības veidošanos dažādās ZD valstīs un reģionos kā, piemēram, Ziemeļrietumu Krievijā. Politikas prioritātei ir jābūt cilvēku savstarpējai pārrobežu sadarbībai. Ir jāpieņem lēmumi, lai veicinātu mobilitāti, cilvēkresursu attīstību, pieredzes, zinātniskās un informācijas apmaiņu, kā arī savstarpēju diplomu atzīšanu. Pārrobežu sadarbībai būtu jāaptver visas ar pilsonisko sabiedrību saistītās personas, tostarp uzņēmēji, MVU un citi uzņēmumi, darba ņēmēji, jaunieši un studenti, sievietes, zinātnieki un kultūras aprindu pārstāvji, minoritāšu pārstāvji, vides aizsardzības grupas, lauksaimnieku un mežsaimnieku pārstāvji un patērētāji. Pārrobežu aktivitātes būtu jāpakārto tam, lai veicinātu praktiskus projektus un priekšlikumus kopīgiem projektiem, iesaistot pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Jābūt vienkāršām procedūrām, kas ļautu dalībniekiem iesniegt priekšlikumus par kopīgiem projektiem Ziemeļu dimensijas ietvaros.

Ietekmīgu trīspusēju attiecību un darba tirgu attīstību visos ZD apgabalos būtu jācenšas panākt ar līdzsvaru starp godīgu konkurenci uzņēmējdarbībai un apmierinošiem darba apstākļiem darbiniekiem. Trīspusējas attiecības un darba tirgi daudzās

valstīs jau ir labi attīstīti, un šīs iemaņas un kompetences būtu jānodod arī organizācijām tajās valstīs, kurās tās ir vājāk attīstītas. Ziemeļu dimensijas politika būtu piemērots pamata instruments pārrobežu projektu uzsākšanai šajā jomā. Sociālajiem partneriem katrā ZD valstī būtu jācenšas nodrošināt to, lai iniciatīvas un likumdošana, kuru mērķis ir ekonomiskas un sociālas pārmaiņas, kā arī nodarbinātības uzlabošana, ņemtu vērā viņu intereses līdzsvarotā veidā. Lai tas varētu notikt, sociālajiem partneriem jābūt iesaistītiem visās diskusijās, kuru temats ir darba tirgus jautājumi.

2.2.4.3 Sabiedrības informētības veicināšana

Ziemeļu dimensijas sabiedriskā atpazīstamība ir ļoti zema. Par to ir ļoti maz zināms visās valstīs — gan ES dalībvalstīs, gan arī ZD reģionā esošajās valstīs, kas nav ES dalībvalstis. Therefore the ND parties should try to significantly improve information efforts and information channels. Atbilstoša sabiedrības informēšana par Ziemeļu dimensiju ir būtiski svarīga, jo šādā veidā ir iespējams veicināt pilsoniskās sabiedrības plašāku ieinteresētību ZD un iedrošināt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus piedalīties un dot savu ieguldījumu šajās norisēs. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus arī būtu jāiesaista kā informācijas nesējus sabiedrībā, šajā nolūkā īstenojot nepieciešamos izglītošanas un apmācības pasākumus.

Ir skaidrs, ka Ziemeļu dimensijas reģionā ir nepieciešama centrāla struktūra, kas uzņemtos rūpes par iepriekš pieminētajām informatīvajām vajadzībām, kā arī par tīklu, sakaru un finansējuma praktisko koordinēšanu. ZD iesaistītajām pusēm būtu jāpieņem lēmums par šādas centrāles izveidošanu. EESK ierosina šim mērķim no jauna atvērt Eiropas Komisijas biroju Sanktpēterburgā, kurš nesen tika slēgts, un nodot šim birojam operatīvās funkcijas, kuras tiek kopīgi atzītas par piekritīgām Ziemeļu dimensijai. Būtu arī jāizvērtē iespēja nodot šīs funkcijas vienas no 2.4. punktā minēto reģionālo institūciju sekretariātam.

2.2.5 Ir nepieciešams pievērst uzmanību attiecībām ar Baltkrieviju

Diskusijās par Ziemeļu dimensijas politikas tālāko attīstību ir izskanējis ierosinājums, ka šai politikai tādā vai citādā veidā būtu jāaptver arī Baltkrievija. Lai arī tas ir pamatots no ģeogrāfiskā viedokļa, valsts pašreizējā politiskā situācija nepieļauj oficiālas sadarbības iespēju. EESK tomēr vēlētos uzsvērt, ka iepriekš, sevišķi 2.2.4. punktā, pieminētie jautājumi ir svarīgi arī Baltkrievijai.

Komiteja uzskata, ka šos jautājumus iespējams ietekmēt, veicinot pilsoniskās sabiedrības pārstāvju un attiecīgo Baltkrievijas iesaistīto personu sakarus. Komiteja no savas puses plāno turpināt stiprināt šādus sakarus un iesaka šāda veida darbības atbalstīt arī Ziemeļu dimensijas ietvaros.

EESK šobrīd gatavo atsevišķu atzinumu par ES un Baltkrievijas attiecībām.

2.3 Konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību — būtisks Ziemeļu dimensijas sadarbības mehānisma elements — EESK ir gatava dot savu ieguldījumu

Ziemeļu dimensijas ietvaros ir nepieciešams izveidot efektīvu konsultāciju mehānismu, lai šādā veidā redzamākie pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ar saviem uzskatiem, ieteikumiem un īpašajām zināšanām spēj ietekmēt Ziemeļu dimensijas īstenošanu un uzraudzību.

EESK uzskata, ka šajā ziņā efektīvs risinājums būtu ikgadēja pilsoniskās sabiedrības pārstāvju sanāksme, par paraugu izmantojot sanāksmes, kas jau gadiem ilgi notiek saistībā ar sadarbību Vidusjūras reģionā. Vidusjūras reģiona sadarbības sakarā gūtā pieredze ir bijusi ļoti pozitīva, tāpat kā arī pieredze ar konsultatīvo komiteju attiecībā uz sadarbību ar EEZ. Turklāt būtu lietderīgi izveidot pilsoniskās sabiedrības konsultatīvu struktūru, kas būtu pakļauta ZD pārvaldes komitejai, kā tas ierosināts 2.1.4. punktā; šī struktūra varētu pastāvīgi piedalīties politikas uzraudzībā un sagatavot ikgadējo sanāksmi.

Šāds nosacījums dotu iespēju par ZD politiku atbildīgajām personām gūt labumu no pilsoniskās sabiedrības pārstāvju ieguldījuma ZD īstenošanā ekonomikas un sociālā jomā.

EESK jau ir sarīkojusi divas konferences, radot iespēju tikties pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no ZD valstīm. Komiteja gadiem ilgi ir stiprinājusi sakarus ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem no ZD valstīm, kas nav ES dalībvalstis. Tādēļ tās rīcībā ir praktiskas pieredzes apkopojums par pilsoniskās sabiedrības sadarbību reģionā, ko iespējams nekavējoties izmantot.

Līdz ar to EESK ir sagatavojusies aktīvi piedalīties pilsoniskās sabiedrības pārstāvju iesaistīšanā nākotnes ZD politikas īstenošanā. Komiteja plāno izveidot īpašu uzraudzības grupu un labprāt uzņemtos vadošo lomu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju ikgadējo sanāksmju rīkošanā. Vienlaikus būtu jāņem vērā esoša sadarbība EEZ ietvaros. Sanāksmju mērķis būtu izstrādāt pamatnostādnes ZD īstenošanai, it īpaši tajās jomās — piemēram, 2.2.4. punktā noteiktajās, kas ir saistītas ar pilsoniskās sabiedrības darbību. Komiteja ierosina šādu kārtību iestrādāt formālās ZD sadarbības mehānismos.

2.4 Reģionālās institūcijas — dabiskais sākumpunkts Ziemeļu dimensijas administrēšanai

EESK atbalsta viedokli, ka pastāvošajiem reģionālās sadarbības mehānismiem, galvenokārt Baltijas jūras valstu padomei (BJVP), Barenca–Arktikas Padomei (BEAC), Ziemeļu Ministru padomei (ZMP) un Arktikas Padomei būtu jāatvēl galvenā loma Ziemeļu dimensijas ieviešanā. Būtu jāveic pasākumi, lai aktīvi veicinātu saskaņotību un ciešāku sadarbību starp šīm institūcijām un

2.1. punktā minēto ZD pārvaldes komiteju, jo tās varētu būt par dabisku sākumpunktu Ziemeļu dimensijas administrēšanai.

Šāds pamats pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem patiešām nodrošinātu iespēju piedalīties ZD sadarbībā ar to ieguldījumu, ko viņi sniedz, darbojoties reģionālās sadarbības tīklos (piemēram, Baltijas valstu arodbiedrību tīkls BASTUN, kura mērķis ir darba ņēmēju pārstāvība, uzņēmēju pārstāvības organizācija BAC, BCCA — Baltijas valstu Tirdzniecības kameru asociācija un dažādas NVO), kā arī izmantojot tās saites, ko šie tīkli izveidojuši ar iepriekš minētajām struktūrām.

2.5 Jābūt skaidrai kārtībai attiecībā uz ZD aktivitāšu finansējumu

Prioritārās jomas būtu jānosaka ZD publiski–privātās partnerības (PPP) formā ar skaidri noteiktiem partneriem, programmām, laika plāniem un budžetiem.

Pat, ja kādā noteiktā prioritārā jomā partneri vēl nav gatavi piedalīties partnerības projektā, viņiem būtu jācenšas, piemēram, katru gadu vienoties par iespējami precīzām pasākumu programmām, to ieviešanu un finansējumu.

Kas attiecas uz pasākumiem, kurus ierosina un īsteno pilsoniskās sabiedrības pārstāvji (īpaši, skatīt 2.2.4. punktu), ir sevišķi svarīgi izstrādāt procedūru neliela mēroga aktivitāšu finansējumam, kura pamatā būtu iespējami vienkāršs pieteikuma iesniegšanas process. Būs nepieciešams tehniskais atbalsts, lai nodrošinātu konsultācijas un norādījumus saistībā ar pieteikumu iesniegšanai nepieciešamajām iemaņām. Tāpat ir ļoti svarīgi, lai ierosināto projektu izskatīšanas un apstiprināšanas process būtu ātrs un vienkāršs. EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības pārstāvji arī varētu uzņemties daļu atbildības, kas saistīta ar šo procedūru.

Eiropas Kaimiņattiecību un partnerattiecību instrumentam (ENPI) būtu jābūt ZD darbību galvenajam finansējuma avotam. Pienācīgs apjoms ENPI līdzekļu būtu jāpiešķir ZD projektiem un darbībām, un atbilstoši līdzekļi jānodrošina arī Ziemeļu dimensijas pārvaldības vajadzībām.

Ir nepieciešams finansējums no Krievijas puses, kā arī Norvēģijas un EEZ finansējuma mehānismi reģionālās un pārrobežu sadarbības īstenošanai ZD reģionā. Arī turpmāk īpaši svarīga nozīme būs citiem starptautiskajiem un valstu finansējuma avotiem, kas jau tagad piedalās ZD projektos (ERAB, EIB un NIB — Ziemeļvalstu Investīciju banka), lai varētu nodrošināt nozīmīgu un sekmīgu ZD politiku nākotnē.

Ir nepieciešams pilsoniskajā sabiedrībā efektīvi izplatīt viegli saprotamu informāciju par iespējām iegūt finansējumu, par šī finansējuma avotiem un par pieteikuma iesniegšanas procedūru, lai saņemtu finansējumu projektu priekšlikumiem.

Briseļē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Eiropas kaimiņu politika"

(2006/C 309/20)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Komisijas locekles *Ferrero-Waldner* kdzes 2005. gada 22. aprīļa vēstulē lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai sagatavot atzinumu par tematu "Eiropas kaimiņu politika".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 4. maijā. Ziņotāja — *CASSINA* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), ar 160 balsīm par, 2 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Ievadpiezīme.

EESK ir jau sagatavojusi divus dokumentus, kuros novērtēta Eiropas kaimiņu politika — viens no tiem attiecas uz Vidus un Austrumeiropas valstīm un otrs uz Vidusjūras reģionu⁽¹⁾. Šajā atzinumā divu iepriekš minēto dokumentu saturam ir veltīta tikai neliela uzmanība. Informācijas nolūkos tie kopā ar šo atzinumu tiks nosūtīti Eiropas Savienības iestādēm un attiecīgajām dalībvalstīm.

0. Kopsavilkums un secinājumi

0.1 EESK uzskata, ka Eiropas kaimiņu politikai ir ārkārtīgi liela stratēģiska nozīme un ka, īstenojot saskaņotu un atbildīgu politiku, jāizmanto iespējas, ko tā paver miera un stabilitātes nodrošināšanā, kopīgu vērtību stiprināšanā un politisko pasākumu īstenošanā, kā arī apmaiņas veicināšanā ar kaimiņvalstīm visos līmeņos.

0.2 EESK īpaši uzsver, ka jāsaņem:

- dalībvalstu ārpolitika un Eiropas kaimiņu politika,
- citi pasākumi ES ārējo attiecību jomā un Eiropas kaimiņu politika,
- partnervalstu ārpolitika un iekšpolitika un Eiropas kaimiņu politika,
- Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātu pasākumi,
- ar ES budžetu saistītie lēmumi un Eiropas kaimiņu politikas stratēģiskā nozīme

(1) Atzinums par tematu "Aptverošāka Eiropas kaimiņu politika. Jauna sistēma ES attiecībām ar tās austrumu un dienvidu kaimiņiem". (Ziņotāja: *Alleweldt* kdze (OV C 80, 30.03.2004., 148.–155. lpp.); otrs atzinums par tematu "Padomdevēju iestāžu un profesionālo apvienību nozīme partnerattiecību līgumu īstenošanā un Eiropas kaimiņu politikā" (tematiski papildināja ekonomikas un sociālo padomju galotņu un citu līdzīgu iestāžu tikšanos Jordānijā 2005. gada 16. un 17. novembrī; ziņotāja — *Cassina* kdze; izstrādāts sadarbībā ar Grieķijas, Izraēlas un Tunisijas ekonomikas un sociālajām padomēm, kā arī ar Marokas ekonomisko un sociālo grupu pārstāvētiem).

— diferenciētas pieejas principa piemērošana (kas rada pozitīvu konkurenci valstu un reģionu vidū) un iespējas radīt sinerģijas efektu gan pašos reģionos, gan to vidū (tas veicina sadarbību un labāku saprašanos),

— konkrētie prioritārie pasākumi un svarīgākie sasniedzamie mērķi.

0.3 EESK aicina visas iesaistītās iestādes savā darbībā ievērot faktu, ka kopīgas atbildības (paša atbildības) princips nozīmē, ka pastiprināta uzmanība jāpievērš demokrātiskajām vērtībām, kuras ne tikai formāli jāatbalsta, bet arī jārespektē un jāveicina — kopīgas atbildības pamatprincips jāievēro ne tikai ES un partnervalstu, bet arī pašas ES un partnervalstu iestāžu un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju attiecībās. Tāpēc efektīvu un veiksmīgu Eiropas kaimiņu politiku būs iespējams īstenot tikai tadā gadījumā, ja minētajā procesā regulāri tiks iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, it īpaši sociāli profesionālās organizācijas, kuru konsultatīvās funkcijas un spējas sarunu gaitā panākt savu interešu ievērošanu ir skaidri jāatzīst un jāveicina. Tāpēc jānodrošina:

- skaidra, pārredzama, dokumentēta un aktuāla informācija par lēmumiem, kas attiecas uz Eiropas kaimiņu politikas īstenošanu,
- apspriešanās iespējas, instrumenti un mehānismi, kā arī līdzdalība minēto lēmumu pieņemšanā,
- saskaņota informācija, instrumenti un dati sasniegtā novērtēšanai, tostarp arī pieņemot lēmumu par regulāru pasākumu īstenošanu, lai sasniegtu minēto mērķi,
- apmācības iespējas, kas ļautu minētajām organizācijām iesaistīties Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā. To ieguldījums būtu vēl augstvērtīgāks, ja tām nodrošinātu piekļuvi Kopienas resursiem un programmām,
- iespējas veidot dažādo valstu un reģionu organizāciju tīklus, kuriem jāveicina dialogs un sadarbība, kā arī jāveic Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas pārraudzība.

0.4 EESK apņemas veidot, saglabāt un paplašināt attiecības ar padomdevēja iestādēm un/vai sociāli profesionālajām organizācijām partnervalstīs un uzklaut to viedokli, kā arī sadarboties ar Eiropas Parlamentu un Reģionu komiteju, lai palīdzētu īstenot vienotu, efektīvu un konsekventu Eiropas kaimiņu politiku, kuras mērķis ir nodrošināt mieru, stabilitāti un drošību, kā arī kopēju un ilgtspējīgu attīstību.

1. Ievads

1.1 Eiropas integrācijas procesā Kopiena situācijai kaimiņu valstīs ir veltījusi regulāru uzmanību vismaz divu svarīgu iemeslu dēļ:

- galvenais iemesls — vienlaicīgi arī politiskais iemesls, kas Eiropas valstīs mudināja apvienoties Kopienā — ir nepieciešamība nodrošināt mieru, brīvību un stabilitāti gan Kopienas teritorijā, gan ārpus tās;
- otrais iemesls ir saistīts ar ekonomikas un tirgus integrāciju, kā arī nepieciešamību izveidot plašāku tirdzniecības zonu nekā ES dalībvalstu teritorija un sadarboties ar valstīm, kuru ekonomiskās izaugsmes un tautas attīstības (*human development*) līmenis ir tāds pats kā ES vai drīz sasniegs to, lai tirdzniecība ar minētajām valstīm dotu abpusēju labumu un lai to nekavētu konkurences izkropļojumi, dempingi un/vai tirgus protekcionisms no vienas vai otras puses.

1.2 Ilgajā laikā, kad pasaule bija sadalīta divos blokos, Austrumeiropas un Rietumeiropas ekonomiskās un it īpaši politiskās sistēmas atšķirības diemžēl nepieļāva gandrīz nekādu tirdzniecību un apmaiņu (ne tikai ekonomiskajā jomā, bet galvenokārt arī cilvēku apmaiņu un apmaiņu kultūras un sociālajā jomā), un vairāk nekā 40 gadus abu Eiropas daļu iedzīvotāju kontakti notika vienīgi diplomātiskajā vai oficiālajā organizāciju un vietējās varas iestāžu līmenī. Tādējādi nostiprinājās aukstā kara stereotipi un starptautiskā mērogā Austrumu bloka valstu valdībām tika piešķirta šķietama demokrātiskā legimitāte, kuras tām nebija un nevarēja būt.

1.3 Tajā pašā laikā Eiropas Savienība veidoja attiecības ar demokrātiskām kaimiņvalstīm vai arī tām valstīm, kuras bija veikušas pāreju no diktatūras uz demokrātiju (piemēram, Grieķija, Spānija un Portugāle), un četrās paplašināšanās kārtās ES pievienojās jaunas dalībvalstis⁽²⁾. Ar valstīm, kurām nebija izredzes pievienoties vai kuras nevēlējās pievienoties Kopienai, veidojās ciešas attiecības un tika noslēgti līgumi. Šeit ir jāmin 1960. gadā nodibinātā Eiropas Brīvās Tirdzniecības Asociācija (EFTA), no 1994. gada Eiropas Ekonomiskā telpa (EEA), ka arī daudzie divpusējie līgumi (īpaši ar Vidusjūras reģiona valstīm).

⁽²⁾ 1973. gadā — Dānija, Apvienotā Karaliste un Īrija, 1981. gadā — Grieķija, 1986. gadā — Spānija un Portugāle un 1995. gadā — Austrija, Zviedrija un Somija.

1.4 Eiropas Kopienas politikā 80. gadu beigās un 90. gadu sākumā palielinājās to kaimiņvalstu nozīme, kas atrodas Vidusjūras dienvidu un austrumu reģionā. Minētā procesa kulminācijas punkts bija 1995. gada ministru konference Barselonā, kurā tika uzsākta stratēģiskā partnerība, pamatojoties uz asociācijas līgumiem un reģionāliem projektiem. Tās mērķis bija līdz 2010. gadam izveidot brīvās tirdzniecības zonu un kopēju mieru, drošības un labklājības telpu.

1.5 Vidus un Austrumeiropas valstu neatkarības atgūšana, padomju sistēmas sabrukums un minēto valstu pāreja uz demokrātiju un tirgus ekonomiku bija notikums, kurš pilnīgi izmainīja ģeopolitisko stāvokli Eiropas Kopienā, kurā jau bija notikusi sekmīga tirgus integrācija un sākusies vienotas valūtas ieviešana.

1.6 Paplašināšanās rezultātā notikuši Eiropas atkalapvienošanās 2004. gada 1. maijā ir lielākais mūsu kontinenta politiskais sasniegums kopš kara beigām. Tādējādi ES ir reģions, kurš ir bagāts ar cilvēku resursiem, kultūras vērtībām, vēsturisko mantojumu un ekonomisko potenciālu un kurš būtiski atšķiras no Eiropas, kāda tā bija iepriekš. Šīs būtiskās kvantitatīvās un kvalitatīvās pārmaiņas Eiropas Savienībā liek visā pilnībā apziņāties jauno realitāti, liek to atbalstīt un veicināt, un piemērot tai visas Kopienas politikas jomas, arī attiecības ar kaimiņvalstīm. Minētā procesa rezultāts ir Eiropas kaimiņu politika, ko arī EESK pilnībā atbalsta. Komiteja ir sekmējusi minēto procesu, ilgtspējīgi sadarbojoties un veidojot dialogu ar kandidātvalstu pilsonisko sabiedrību.

2. Eiropas kaimiņu politikas pirmsākumi

2.1 Jau Vispārējo lietu un ārējo attiecību padomes sanāksmē 2002. gada novembrī un Eiropadomes sanāksmē Kopenhāgenā 2002. gada decembrī tika uzsvērtā nepieciešamība attīstīt kaimiņu politiku. Pēdējā no minētajām sanāksmēm izskanēja aicinājums veidot un stiprināt ES attiecības ar kaimiņvalstīm, pamatojoties uz kopīgām vērtībām, lai turpmāk novērstu Eiropas sašķeltību, kā arī veicinātu stabilitāti un labklājību gan Kopienas teritorijā, gan ārpus tās. Sākotnēji lielākā uzmanība tika pievērsta attiecībām ar Krieviju, Ukrainu, Baltkrieviju un Moldāviju, kā arī ar partnervalstīm Vidusjūras reģionā.

2.2 Komisija publicēja divus paziņojumus — 2003. un 2004. gadā — un 2004. gadā arī priekšlikumu regulai, ar ko izveido Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu⁽³⁾.

⁽³⁾ Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par tematu "Aptverošā Eiropas kaimiņu politika. Jauna sistēma ES attiecībām ar tās austrumu un dienvidu kaimiņiem", Briselē, 11.03.2003. COM(2004) 373 galīgā redakcija, Komisijas Paziņojums "Eiropas kaimiņu politikas stratēģija", Brisele, 12.05.2004. COM(2004) 628 galīgā redakcija, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka vispārējos noteikumus Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instrumenta izveidošanai, Brisele, 29.09.2004.

2.3 Pēc trīs Kaukāza valstu (Armēnijas, Azerbaidžānas un Gruzijas) īpaša lūguma 2004. gadā Eiropas kaimiņu politika tika attiecināta arī uz minētajām valstīm. Krievija jau iepriekš bija paziņojusi, ka tā Eiropas kaimiņu politikā piedalīties nevēlas, tomēr attiecības ar ES vēlas turpināt īpašas “stratēģiskās partnerības” veidā. Eiropas kaimiņu politika neaptver arī tās Balkānu valstis, kuras parakstījušas Balkānu stabilitātes paktu un/vai kandidātvalstis, kā, piemēram, Horvātija un Turcija (kura agrāk iekļāvās Eiropas–Vidusjūras partnerattiecību politikā un šodien ir kandidātvalsts, kas 2005. gada 3. oktobrī uzsāka iestāšanās sarunas).

2.4 Eiropas kaimiņu politikas mērķis ir kopīgas politikas īstenošana veselā virknē svarīgu politikas jomu, un tās priekšnoteikums ir ES un partnervalstu stingra apņemšanās stiprināt kopīgās vērtības (kopīgas atbildības princips). Tās ir tiesiskas valsts pastāvēšana, laba pārvaldība, cilvēktiesību un minoritāšu tiesību ievērošana, dzimumu līdztiesības principa ievērošana, tirgus ekonomika un ilgtspējīga attīstība. No partnervalstīm tiek pieprasīts, lai tās veltītu īpašas pūles tādās jomās kā terorisma apkarošana, masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas nepieļaušana, starptautisko tiesību ievērošana un konfliktu mierīga noregulēšana.

2.5 Sadarbībā ar partnervalstīm ir izstrādāti valstu rīcības plāni, kuros ne tikai ņemti vērā iesaistīto pušu īpašie apstākļi un vajadzības (diferencētas pieejas princips), bet arī noteiktas kopējās prioritātes, lai stiprinātu iepriekšējā rindkopā minētās vērtības. Rīcības plānus apstiprina attiecīgās asociāciju padomes, un to kopīgi īsteno partnervalstis un ES. ES pārrauga valstu rīcības plānu īstenošanu, par ko Komisija regulāri sagatavo ziņojumus, lai nepieciešamības gadījumā stratēģiju precizētu, ņemot vērā attiecīgo partnervalstu sasniegumus.

2.6 Līdz pašreizējā finanšu plāna beigām (2006. gada beigas) finansējums tiek piešķirts no TACIS un MEDIA programmām. Turpretim 2007.-2013. gada finanšu plānā Eiropas kaimiņu politikai ir paredzēts vienots finansēšanas instruments (Eiropas Kaimiņattiecību un partnerības instruments). Piešķiramā finansējuma apjoms vēl ir jānosaka, taču Komisija, iespējams, ierosinās piešķirt divreiz lielāku finansējumu nekā tas, kas pašreiz tiek piešķirts no divām iepriekš minētajām programmām.

2.7. EESK ar nožēlu secina, ka nedz Komisijas dokumentos, nedz sarunās par rīcības plānu izstrādāšanu līdz šim nav iekļauti elementi, kas ir Kopienas attīstības pamatā un kas sekmējuši integrācijas procesu, padarījuši to demokrātiskāku un veicinājuši līdzdalības procesu. Šajā sakarā it īpaši jāmin “sociālais dialogs” un “konsultatīvās funkcijas”. EESK jau vairākkārt aicinājusi Komisiju pievērst uzmanību minētajiem trūkumiem, un tā pauž cerību, ka visas Kopienas iestādes darīs visu nepieciešamo, lai nodrošinātu vispārēju minēto principu piemērošanu, īstenojot valstu rīcības plānus.

3. Kaimiņattiecību jēdziens un ar to saistītās problēmas

3.1 Intuitīvi jēdziens “kaimiņattiecības” šķiet diezgan skaidrs, tomēr jāautā, kā stratēģiski pareizi un pārliecinoši īstenot politiku, ņemot vērā ne tikai intuitīvo izpratni par to, bet arī tās ambiciozos mērķus. ES ir sākusi veidot kopējo ārējo politiku, kura tomēr vēl ir ierobežota, jo dalībvalstis nekādi negrib atteikties no daudzu kompetenču īstenošanas minētajā jomā. Jāsaprot, ka ES ārpolitikas īstenošana neierobežo dalībvalstu kompetenci savas ārpolitiskās stratēģijas īstenošanā, bet gan var to papildināt un radīt pievienoto vērtību, ja dalībvalstis būs ieinteresētas rīkoties kopīgi un izveidot ārpolitikas saskaņošanas instrumentus, lai varētu nodrošināt saskaņotu un efektīvu visu iesaistīto pušu rīcību attiecīgajā jomā. Eiropas kaimiņu politikas jomā minēto mērķi var sasniegt, ja dalībvalstis un ES nodrošinās saskaņotību Kopienas līmenī, ja attiecībās ar partneriem tām būs vienota nostāja, ja tām būs kopīgi mērķi un ja to priekšlikumi būs līdzīgi.

3.2 EESK uzskata, ka kaimiņu politika nav tikai ģeogrāfisks jēdziens. Tieši pretēji, kaimiņu politikas definīcija, kas iekļauta 3. atsaucē minētajos dokumentos, ļauj secināt, ka minētais jēdziens ietver arī kopīgas vērtības, kultūru un intereses⁽⁴⁾ (arī minēto kopību meklējumus). Lai arī kaimiņattiecībām ir ģeogrāfiska nozīme, to pamatā galvenokārt ir politiskas iezīmes un kopīgas vērtības. Tādējādi nevar izslēgt iespēju, ka nākotnē Eiropas kaimiņu politika aptvers arī citas valstis.

3.3 Piemērojot principu — kopīga atbildība par īstenotajiem pasākumiem, problēmas varētu radīt fakts, ka nekad nav bijusi runa par kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu iespējamo integrāciju ES. Pievienošanās iespēja, acīmredzot, būtu motivējošāka, tomēr ir jānorāda, ka valstu rīcības plānu saturs, metodes un attiecīgais finansējums, kas tiek piešķirts Eiropas kaimiņu politikas īstenošanai, ir gandrīz tikpat liels (ja ne tāds pats) kā finansējums, kas tika piešķirts jaunajām dalībvalstīm pēdējā paplašināšanās kārtā. Arī mehānisms attīstības pasākumu īstenošanai partnervalstīs būtu jāpiemēro iegūtajai pieredzei struktūrpolitikas jomā, un tā pamatā būtu jābūt ļoti ciešai ES un partnervalstu sadarbībai. Kaimiņu politikas metodoloģiska īpatnība ir pakāpeniska rīcība, kas ļauj kontrolēt pielietotās metodes un instrumentus un — tas ir īpaši svarīgi — novērtēt attīstības tendences, lai nepieciešamības gadījumā mainītu iepriekš izvirzītos mērķus. Jaunajā Eiropas kaimiņu politikas “posmā” paredzēts padziļināt attiecības ar tām partnervalstīm, kas vislabāk īstenojušas valstu rīcības plānus. Tā savā ziņā ir “balva”, kas, iespējams, padziļinās ne tikai ekonomiskās un politiskās attiecības, bet arī sabiedrības locekļu attiecības, tādējādi attaisnojot partnervalstu iedzīvotāju dažbrīd ļoti lielas cerības. EESK uzskata, ka pašreiz noraidīt iespēju pievienoties ES, izvirzot stingrus nosacījumus, ir tikpat nepareizi kā modināt nepamatotas cerības.

⁽⁴⁾ Šo apgalvojumu apstiprina fakts, ka Armēnija, Azerbaidžāna un Gruzija lūdza tās iesaistīt kaimiņu politikā, lai gan tās nerobežojas ar ES.

3.4 Komisija 2005. gada martā publicēja Paziņojumu ar ieteikumiem tām valstīm, kuras vēl nebija pieņēmušas valstu rīcības plānus⁽⁷⁾ — runa ir par trīs Dienvidkaukāza valstīm, Ēģipti un Libānu. Eiropadomes 2005. gada 25. aprīļa sanāksmē minētais dokuments tika apstiprināts, un Eiropadome izteica cerību, ka valstu rīcības plāni tiks izstrādāti tuvākajā laikā, lai atbildīgās iestādes (asociāciju padomes) tos iespējami ātri apstiprinātu un lai tos varētu sākt īstenot. Padome aicināja arī piemērot diferencētas pieejas principu, tomēr vienlaicīgi atzīmēja trīs Dienvidkaukāza valstu paziņojumu par nodomu pēc iespējas efektīvāk izmantot Eiropas kaimiņu politiku, lai stiprinātu reģionālo sadarbību.

4. Problēmas dažādos reģionos

4.1 Eiropas kaimiņu politikas raksturīga iezīme ir izteikti divpusējas attiecības (ES/partnervalstis). Reģioni, kur minētā politika tiek īstenota (Vidus un Austrumeiropa, Vidusjūras reģions un Dienvidkaukāzs), ir paši par sevi atšķirīgi, un tāpēc, īstenojot kaimiņu politiku, būtu jāizmanto attiecīgā reģiona iekšējā sinerģija un tajā pastāvošās iekšējās attiecības. Minēto mērķi var sasniegt, paredzot stimulus un veicot pārdomātus pasākumus, kas atvieglo un sekmē attiecības ne tikai vienā noteiktā, bet arī dažādos reģionos. Tas dotu labumu ne tikai trīs minēto reģionu valstīm, bet arī veicinātu stabilitāti, drošību un mieru visā Eiropas Savienībā un citās valstīs, kuras nav iesaistītas kaimiņu politikas īstenošanā. Katrā ziņā jārikojas elastīgi un pragmatiski, lai nodrošinātu atbilstošu līdzsvaru starp attiecību divpusējo raksturu, no vienas puses, un reģionālās un starpreģionālās sadarbības veicināšanu, no otras puses.

4.2 Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas process rada zināmu konkurenci partnervalstu vidū. Ja attiecīgā valsts sekmīgi īsteno kopīgi ar ES izvirzītos mērķus, tās kā ES partnera situācija uzlabojas (lielāki atvieglojumi un atbalsts būtiskiem pasākumiem, labāka piekļuve tirgum, atvieglojumi brīvas pārvietošanās jomā u.t.t.). Konkurence lielāko reģionu vidū var arī mazināties, tomēr tādā gadījumā nedrīkst pieļaut vilšanos un rezignāciju tajos reģionos vai reģiona valstīs, kurās situācija ir īpaši sarežģīta. Īpaši jāveicina atsevišķo valstu un reģionu kontakti. Ja katrs kaimiņu politikā iesaistītais dalībnieks apzinās, ka viņa ieguldītais darbs kalpo ne tikai viņam, bet arī lielam kopīgam procesam, tas veicina savstarpējo saprašanos un var pāvērt jaunas, vēl neapzinātas sadarbības iespējas. Minētā procesa dzinējspēks var būt pilsoniskā sabiedrība.

4.3 Vienlaicīgi ir jānorāda, ka visos trijos Eiropas kaimiņu politikā iesaistītajos lielajos reģionos pastāv atklāti vai slēpti

konflikti vai arī risks, ka konflikti var izraisīties. Dažās partnervalstīs, kur demokrātija vēl nav nostiprinājusies, vērojami arī cita veida konflikti. Uztraukums par to ietekmi uz ES iekšējo situāciju ir pamatots, tomēr vēl svarīgāk ir rūpēties par partnervalstu un to iedzīvotāju drošību un stabilitāti. Tāpēc īpaša un pastāvīga uzmanība jāvelta mērķtiecīgiem pasākumiem, kuru mērķis, īstenojot valstu rīcības plānus, ir mazināt saspīlējumu un konfliktus, radīt priekšnoteikumus grūtību pārvarēšanai un veicināt valstu un tautu sadarbību, kā arī ekonomisko sadarbību. Pats par sevi saprotams, ka minēto pasākumu īstenošanā ir jāiesaista pilsoniskas sabiedrības organizācijas, kuras ir iesaistītas ekonomiskajā, sociālajā un kultūras sadarbībā, kas ir neatņemams mierīgas līdzāspastāvēšanas instruments.

4.3.1 Ir arī svarīgi, lai ES iniciatīvas ārējo attiecību jomā tiktu saskaņotas ar Eiropas kaimiņu politikas elementiem. Šajā sakarā jānorāda, ka nesenā krīze gāzes piegādes jomā liecina, ka attiecības ar Krieviju stratēģiskās partnerības ietvaros ir īpaši sarežģītas. Tāpēc būtu lietderīgi (ne tikai Ukrainas gadījumā vien) rūpīgi pārbaudīt, kāda kopumā var būt tirgus ekonomikas statusa piešķiršanas ietekme — arī sociālā un ekonomiskā — ne tikai uz attiecīgo valsti, bet arī uz ES.

4.3.2. Nedrīkst liekuļot un jāatzīst fakts, ka viens no Eiropas kaimiņu politikas mērķiem ir arī labu attiecību veidošana ar valstīm, kas mums piegādā izejvielas enerģijas ražošanai. Tajā nav nekā nosodāma, ja tiek ievēroti divi nosacījumi: pirmkārt, pamatotās rūpes par piegāžu stabilitāti nedrīkst būt svarīgākas nekā partnervalstu atbilstošā ekonomiskā un sociālā attīstība, un, otrkārt, dalībvalstīm jārikojas saskaņotāk un jāapliecina, ka tās patiešām vēlas sadarboties, lai ar lielu uzmanību atrisinātu stratēģiski svarīgos jautājumus enerģētikas nozarē.

4.4 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus un mērķus, būtiska nozīme ir ES dalībvalstu un partnervalstu pārrobežu sadarbībai. Vairums jauno ES dalībvalstu tieši robežojas ar Eiropas kaimiņu politikā iesaistītām valstīm, tādējādi, no vienas puses, sastopoties ar kaimiņattiecību radītajām problēmām, bet, no otras puses, gūstot labumu no iespējām, kuras paver ģeogrāfiskais tuvums. Īstenojot Eiropas kaimiņu politiku, jācenšas ne tikai, cik vien iespējams, samazināt nestabilitātes risku (gan politiskā, gan arī ekonomiskā un sociālā nozīmē), bet galvenokārt arī atvieglot pastāvošo iespēju izmantošanu, lai īstenotu konkrētus pasākumus un sasniegtu abām pusēm izdevīgus rezultātus. Tas pozitīvi ietekmēs visu — šodien plaši atvērto un homogēno — Kopienas teritoriju, paplašinot un uzlabojot attiecības, palielinot drošību un uzlabojot tautu savstarpējo saprašanos.

⁽⁷⁾ COM (2005), 72 galīgā redakcija, Komisijas Paziņojums Padomei "Eiropas kaimiņu politika — ieteikumi Armēnijai, Azerbaidžānai un Gruzijai, kā arī Ēģiptei un Libānai", Brisele, 02.03.2005.

4.5 Šajā atzinumā netiek sīkāk aplūkota atsevišķu valstu vai reģionu īpašā situācija, jo EESK, kā jau iepriekš minēts, jau ir izstrādājis atzinumus, kas veltīti tieši Vidusjūras reģionam un jaunajām kaimiņvalstīm Austrumeiropā. EESK iniciatīva, kas kopā ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām tika uzsākta Kijevā 2006. gada februārī, palīdzēja aktivizēt minēto organizāciju (tām ir liela interese par ES, un tās saista lielas cerības ar Eiropas kaimiņu politiku) darbību un apliecināja, ka minētajam atzinumam par kaimiņvalstīm Austrumeiropā ir jau konkrēti rezultāti. Lai veidotu dialogu un sadarbotos ar Ukrainas pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

4.5.1 EESK pauž bažas par nesensajiem notikumiem Baltkrievijā, un tā nosoda represijas, kā arī antidemokrātisko rīcību un vajāšanu, kas pārkāpj pilsoņu un sociālās tiesības. EESK, kas turpinās veidot arvien ciešākas attiecības ar Baltkrievijas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, pašreiz izstrādā atzinumu par minēto tematu ⁽⁶⁾.

4.5.2 EESK ir apņēmusies izvirzīt strukturētākus mērķus ilgstošākam laika periodam. Diemžēl EESK nav izdevies analizēt situāciju tieši uz vietas un nodibināt ciešus kontaktus ar Dienvidkaukāza valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Minēto trūkumu tuvākajā laikā varētu novēst, uzsākot rūpīgu darbu minētajā jomā un sagatavojot informācijas ziņojumu vai arī īpašu atzinumu

5. Metodoloģiskie un finanšu instrumenti

5.1 Valstu rīcības plānu īstenošanas metodes paredz, ka jānotiek pastāvīgam dialogam un sarunām starp ES iestādēm un politikas īstenošanā iesaistītajām valstīm. Visām pasākumu īstenošanā iesaistītajām pusēm jāievēro ES pieņemtā kārtība. MEDA programmas sakarā EESK savulaik jau pauda bažas par to, ka finansējuma saņēmējiem un īpaši pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir grūti piekļūt minētajiem līdzekļiem ⁽⁷⁾. Lai novērstu līdzekļu ļaunprātīgu izlietošanu, līdzekļu piešķiršanai un kontrolei jāatbilst stingriem kritērijiem, tomēr tiem ir jābūt arī skaidriem, pārskatāmiem (piemēram, veicot formulāru tulkojumu attiecīgajās valodās!), vienkāršiem un jāsaskan ar Eiropas kaimiņu politikas mērķiem. Pārāk lielais formalitāšu daudzums, kas saistīts ar atbalsta līdzekļu iegūšanu, ko vēl vairāk apgrūtina birokrātija, neveicina ne prioritāro mērķu sasniegšanu, ne arī rīcības efektivitāti. Tas tikai rada labvēlīgus apstākļus "ar sadarbību saistītai uzņēmējdarbībai", no kuras labumu gūst uzņēmumi, kas sniedz konsultācijas. Visbeidzot, tas apslāpē partneru individualitāti un iniciatīvas spējas. ES iestādes aizstāv viedokli, ka kaimiņu politikai it jāatbilst konkrētajai situācijai attiecīgajā valstī un reģionā. Minētais aspekts ir

ļoti svarīgs, taču tas jāņem vērā arī, nosakot īstenošanas kārtību un izvēloties metodes, kuras sistemātiski un pastāvīgi jāpiemēro ekonomiskajai un sociālajai situācijai attiecīgajās valstīs un kurām jābūt saprotamām visām sabiedrības daļām.

5.1.1 Grūtības, ar kurām sastopas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, cenšoties piekļūt programmām un attiecīgajiem līdzekļiem, vismaz daļēji ir izskaidrojamas ar to, ka tās nezina noteikumus un kārtību vai arī to zina tikai aptuveni. Piekļuvi kādai Kopienas programmai vai ES veicinātās politikas pasākumiem nevar salīdzināt ar konkursa procedūru, kur pretendenti pašiem ir sevi jānodrošina ar dalībai nepieciešamo informāciju un organizatoriskiem instrumentiem. Par to ir atbildīgas Kopienas iestādes, un tām ir jāatbalsta ekonomiskās un sociālās organizācijas, lai tās varētu attīstīt attiecīgas spējas un kompetences. Vēl pirms dažiem gadiem Komisija īstenoja tādas pasākumus, piedāvājot projektu dalībniekiem apmācības kursus par pieejamu samaksu. Tā pēdējā laikā ir trīskāršojusies un tādējādi vairs nav pieejama vairumam attiecīgo sabiedrības pārstāvju. EESK uzskata, ka zinātnības (*know-how*) izplatīšana pilsoniskās sabiedrības organizāciju vidū ir tikpat nepieciešama kā administratīvās kompetences palielināšana partnervalstīs, t.i., Eiropas kaimiņu politikā iesaistītajās valstīs. Tāpēc tam noteikti ir jābūt bezmaksas pakalpojumam, ja vēlamies iesaistīt pilsonisko sabiedrību Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā.

5.2 Tā kā valstu rīcības plāni attiecas uz dažādām Komisijas locekļu kompetencē esošajām politikas jomām, ir būtiski, lai visi ģenerāldirektorāti izprastu un atbalstītu Eiropas kaimiņu politiku, un tiem ir jāstrādā kopā un ar lielu atbildības sajūtu, lai Eiropas kaimiņu politika būtu veiksmīga.

5.3 Regulārās novērtēšanas mehānisms būs efektīvs, ja tas tiks maksimāli vienkāršots, izvairoties no atkārtotības un koncentrējoties uz prioritāro mērķu sasniegšanu. Tādējādi organizētā pilsoniskā sabiedrība, bez kuras līdzdalības nav iedomājama minētās un jebkuras citas politikas sekmīgas īstenošana, var sniegt efektīvāku un bagātīgāku ieguldījumu Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā un novērtēšanā (skatīt arī 6. punktu). Tāpēc kvalitātes novērtēšanā prioritāriem jābūt tiem kritērijiem, kas tiek piemēroti, lai novērtētu demokrātijas attīstību, kā arī vērtību un pamattiesību ieviešanu attiecīgajā partnervalstī. Pielietojamo metožu jomā prioritāra nozīme ir datu vākšanas un statistikas tīkla izveidošanai, kas ļautu ticami un pēc iespējas salīdzinoši novērtēt attiecīgo valstu sasniegumus. Turklāt būtu jācenšas panākt, lai novērtēšanas ziņojumi tiek izstrādāti vienlaicīgi. Tas atvieglotu gan labāko sasniegumu novērtēšanu, gan arī to prioritāšu noteikšanu, kurām ir nepieciešams lielāks vai savādāks atbalsts.

⁽⁶⁾ Skatīt Stulik kga ziņojumu (REX/220).

⁽⁷⁾ Skatīt Informatīvo ziņojumu par Eiropas/Vidusjūras augstākā līmeņa tikšanos Maltā, REX 113 (ziņotājs — Dimitriadis kgs), it īpaši 35. un 36.1. punktu.

5.4 Kaut arī ES ir lielākais Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu tirdzniecības partneris, ES finansējums, ko tā piešķir sadarbības veicināšanai, dažkārt ir nepietiekams, un dažās valstīs tas ir mazāks nekā citu pasaules lielvalstu piešķirtais finansējums. Tomēr mūsu partneri jau vairākkārt ir parādījuši, ka Kopienas ieguldījums un rīcība ir būtiski uzlabojusi to attīstības kvalitāti. Tā palīdz nostiprināt noteiktus sasniegumus, ļauj ievērojami palielināt resursus un veidot partnerību, kurā katrs dalībnieks ir līdzvērtīgs, spēj pilnībā uzņemties atbildību un nav tikai atbalsta saņēmējs, kurš lielākā vai mazākā mērā ir spiests īstenot mērķus, kurus patiesībā nemaz neatbalsta.

5.5 Mūsu partneru cerības nedrīkst pievilt. Tāpēc visiem Kopienas dalībniekiem ir jāuzņemas konkrēta atbildība — tas attiecas galvenokārt uz dalībvalstīm, jo tām ir vislielākās pilnvaras budžeta apstiprināšanā. Finanšu plānā 2007–2013. gadam jāparedz lielāks finansējums Eiropas kaimiņu politikai, jo tā būtiski ietekmē ES iekšējo attīstību un drošību, kā arī ļauj nostiprināt ES pozīcijas pasaules mērogā. Tas arī atvieglos privātā kapitāla piesaistīšanu, jo investori varēs darboties saskaņotā un drošā vidē.

6. Eiropas kaimiņu politika — pilsoniskās sabiedrības līdzdalība

6.1 EESK ir pārliecināta, ka Eiropas kaimiņu politikas sekmīga īstenošana liela mērā ir atkarīga no tā, cik lielā mērā visas attiecīgās iestādes valstu rīcības plānu īstenošanā iesaistīs pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Komiteja to ir pilnībā pamatojusi iepriekš pieņemtos atzinumos, piemēram, visos atzinumos, kas bija veltīti paplašināšanās procesam⁽⁸⁾. Komiteja pauž cerību, ka Komisija aktīvāk atbalstīs minēto viedokli un izstrādās kritērijus, kārtību un instrumentus pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanai Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā. Ciktāl tas nav pretrunā 3.3. punktam, paplašināšanās procesā iegūtā pieredze ir jāņem vērā, sarunu procesā iesaistot kandidātvalstu ekonomiskos un sociālos dalībniekus, kā arī risinot ES dalībvalstu un kandidātvalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dialogu. Ja pirmajam aspektam tika pievērsta pienācīga uzmanība (īpaši dažās bijušajās kandidātvalstīs, kas tagad ir ES dalībvalstis), otrs aspekts bija organizāciju, fondu un padomdevēju iestāžu, īpaši EESK, brīva iniciatīva. Savukārt, īstenojot Eiropas kaimiņu politiku, būs jānodrošina pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana un jāizstrādā minētā procesa struktūra.

6.2 Pamatojoties uz EESK pieredzi un paveikto darbu, kā arī 1. atsaucē minētajos atzinumos izvirzītajiem priekšlikumiem,

⁽⁸⁾ Pēdējais no pieņemtajiem atzinumiem ir Ārējo attiecību specializētās nodaļas atzinums REX/208 (ziņotājs — Pezzini kgs).

šajā atzinumā EESK minējusi tikai tos pasākumus, kas obligāti jāveic, lai sasniegtu izvirzīto mērķi, proti, efektīvi īstenot Eiropas kaimiņu politiku, minētajā procesā iesaistot pilsonisko sabiedrību.

6.3 EESK aicina Komisiju:

- nodrošināt ģenerāldirektorātu, kuru pārziņā ir dažādi Eiropas kaimiņu politikas aspekti, darbības saskaņotību, veicinot sinerģiju, informācijas un paraugprakses apmaiņu;
- sarunās ar Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu valdībām uzsvērt, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas jāiesaista valstu rīcības plānu īstenošanā, un tāpēc paredzēt, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšana ir viens no Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu sasniegumu novērtēšanas kritērijiem;
- nodot zinātību (*know-how*) ekonomiskajiem un sociālajiem dalībniekiem, kas tiem nepieciešama, lai pēc iespējas efektīvāk un pareizāk izmantotu Eiropas kaimiņu politikai paredzētos resursus un lai attiecīgie dalībnieki spētu pārraudzīt valstu rīcības plānu īstenošanu un izstrādāt priekšlikumus turpmākai rīcībai;
- izstrādāt skaidrus un efektīvus kritērijus, kas ļautu novērtēt kopīgo vērtību iedzīvināšanu, kurai ir prioritāra nozīme Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā;
- sniegt informāciju un dokumentus par asociācijas līgumos paredzētajām sanāksmēm, kas veltītas Eiropas kaimiņu politikas īstenošanai (it īpaši sanāksmju grafiku un atsevišķo sanāksmju dienas kārtību), kā arī veicināt informējošu pasākumu un konsultāciju rīkošanu pirms un pēc minētajām sanāksmēm;
- ierosināt instrumenta izveidi, kurš atvieglotu vīzas saņemšanu tiem partnervalstu pilsoņiem, kuri vēlas ieceļot ES, lai studētu, izglītos un veiktu pētniecību, kā arī lai veidotu kontaktus ar partnerorganizācijām vai ekonomiskās sadarbības partneriem;
- atbalstīt EESK centienus, lai koordinētu padomdevēju iestāžu un valstu rīcības plānu īstenošanā iesaistīto pilsoniskās sabiedrības organizāciju darbību, it īpaši, piešķirot finansējumu ikgadējam ekonomikas un sociālo padomju un līdzīgu iestāžu sammitam (jau 10 gadus EESK organizē līdzīgu sammitu Eiropas–Vidusjūras partnerības ietvaros), kura gaitā tiek novērtēta Eiropas kaimiņu politikas īstenošanu kopumā un iesaistītajām organizācijām tiek dota iespēja apmainīties ar pieredzi ne tikai divpusējā un vietējā, bet arī plašākā līmenī.

6.4 EESK aicina ES dalībvalstu valdības:

- izstrādāt sistemātiskas salīdzināšanas veikšanas kārtību, lai nodrošinātu valstu ārpolitikas un Eiropas kaimiņu politikas saskaņotību un efektivitāti nolūkā sasniegt ne tikai resursu, bet, it īpaši, iniciatīvu kritisko masu, kas palīdzētu sasniegt tādus rezultātus, kas dotu labumu visām iesaistītajām pusēm;
- valstu ārpolitikas ietvaros Eiropas kaimiņu politiku īstenot tā, lai maksimāli izmatotu iespējas, kuras ne tikai partnervalstīs kopumā, bet arī attiecīgo valstu līmenī paver organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana. Tas izdarāms, īstenojot kopējus politiskus pasākumus saistībā ar sadarbību attīstības jomā un veidojot partnerību un tīklus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas minētajā jomā;
- panākt Eiropas kaimiņu politikas ietvaros un daudzpusējo starptautisko organizāciju īstenoto pasākumu saskaņotību;
- informēt par valstu valdību viedokļiem jautājumos, kuri tiek apspriesti sanāksmēs, kuras notiek saskaņā ar asociācijas līgumiem;
- veicināt un atviegлот partnervalstu studentu piekļuvi augstskolām attiecīgajās valstīs;
- valstu līmenī rīkot regulāras (divreiz gadā) informācijas dienas, lai atspoguļotu Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas rezultātus un paustu attiecīgās valdības viedokli par sasniegumiem šajā svarīgajā politiskās jomā.

6.5 EESK aicina Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu valdības:

- panākt divpusējās un daudzpusējās ārpolitikas ietvaros īstenoto pasākumu un Eiropas kaimiņu politikas ietvaros īstenoto pasākumu saskaņotību;
- savu valstu sociālo partneru organizācijām un profesionālajam apvienībām regulāri sniegt skaidru informāciju par sasniegumiem valstu rīcības plānu īstenošanā, nodrošinot piekļuvi dokumentiem par valstu rīcības plānu īstenošanas gaitu;

- regulāri apsprieties ar padomdevējām iestādēm (ja tādas attiecīgajā valstī ir nodibinātas) par lēmumiem, kuri tiek gatavoti saistībā ar valstu rīcības plānu īstenošanu, novērtēšanu un citiem pasākumiem, kuri, iespējams, tiks īstenoti, lai uzlabotu ES un attiecīgās valsts attiecības;
- partnervalstīs, kurās padomdevējas iestādes nav izveidotas, izveidot piemērotus mehānismus, lai veicinātu un koordinētu pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību ar valstu rīcības plānu īstenošanu saistīto lēmumu pieņemšanā un īstenoto pasākumu pārraudzībā;
- koordinēt apspriešanos ar pilsonisko sabiedrību un tās iesaistīšanu arī zemākos līmeņos, lai Eiropas kaimiņu politika veicinātu visas valsts ekonomiskās un sociālās struktūras attīstību un līdzsvaru.

6.6 EESK aicina Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistīto partnervalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijas:

- interesēties par Eiropas kaimiņu politikas īstenošanu attiecīgajā valstī, novērtēt to un veicināt tās īstenošanu, gan pierasot, lai valdības sniegtu tām informāciju un iespējas iesaistīties minētās politikas īstenošanā, gan sadarbojoties ar EESK, lai noteiktu prioritātes un par tām informētu Kopienas iestādes;
- iesaistīties strukturētā dialogā gan ar EESK, gan ar padomdevējām iestādēm ES dalībvalstīs un citās Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā iesaistītajās partnervalstīs, lai izveidotu plašu tīklu Eiropas kaimiņu politikas īstenošanas pārraudzībai un lai sekmētu organizāciju savstarpējo saprašanos, kā arī paraugprakses izplatīšanu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas jomā.

6.7 EESK, savukārt, ir apņēmusies rūpīgi sekot Eiropas kaimiņu politikas īstenošanai dažādos reģionos un meklēt efektīvākas sadarbības formas ar Eiropas Parlamentu un Reģionu komiteju, lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanu svarīgās Eiropas kaimiņu politikas īstenošanā.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Kopienas pašu resursu sistēmu”(//EK, Euratom)

COM(2006) 99 galīgā redakcija — 2006/0039 (CNS)

(2006/C 309/21)

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 93. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu padomi par augstāk minēto tematu.

Komitejas Birojs uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot atzinumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), iecēla Āgnes CSER kdzi par galveno ziņotāju un ar 84 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Atzinuma kopsavilkums

1.1 Pamatojoties uz Padomes Lēmuma par pašu resursiem ⁽¹⁾ 9. pantu, Komisijai līdz 2006. gada 1. janvārim vajadzēja veikt pilnīgu 2007.–2013. gadam paredzētās pašu resursu sistēmas pārskatīšanu un izvirzīt priekšlikumus. EP iesniedza lūgumu pārskatīt iemaksu kritērijus. Komisija ar Padomes atbalstu sagatavoja priekšlikumu un iesniedza to izskatīšanai.

1.2 ES iestādes to novērtēja; arī EESK (ECO/148), ņemot vērā savus iepriekšējos atzinumus, novērtēja priekšlikumu, vairākkārt pievēršot uzmanību svarīgajai saiknei starp ES budžeta politiku un ES politiku vispār.

1.3 Komiteja skatīja visu trīs veidu pašu resursu izmantošanu nākotnē un vērtēja Komisijas dokumentā izteikto priekšlikumu par pašu, tiešo ES resursu izveidošanu.

1.4 Komiteja iepazīstināja ar pašu resursu izveidošanas vēsturi un izmaiņām tajos, skatīja tā sauktos “ceturto resursus”, novērtēja Apvienotās Karalistes korekciju, kā arī vispārējo korekcijas mehānismu.

1.5 ES Padome 2005. gada decembrī Apvienotās Karalistes prezidentūras laikā, novērtējot finanšu perspektīvu 2007.–2013. gadam, panāca politisku vienošanos. Mainot iepriekšējo Padomes lēmumu, tika noteiktas jaunas vadlīnijas. Eiropadome arī aicināja Komisiju sagatavot jaunu lēmumu un izdarīt grozījumus tam pievienojamā darba dokumentā par Apvienotās Karalistes korekciju, tika mainīts arī agrākais Komisijas priekšlikums attiecībā uz vispārējo korekciju.

1.6 Neskatoties uz grozīto Komisijas priekšlikumu, EESK pieturas pie iepriekšējā atzinuma noslēguma piezīmēm, tā kā grozītais Komisijas priekšlikums nenozīmē būtiskas izmaiņas, bet gan tikai politisku kompromisu, kaut arī izmaiņām Apvie-

notās Karalistes kompensācijas aprēķinā, kas jau divdesmit gadus ir nemainīgs, ir vēsturiska nozīme, jo tas var būt pirmais solis ceļā uz tās atcelšanu.

2. EESK kā organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvja pieeja

2.1 Kā aktīvam dalībniekam mūsu Komitejai ES un valstu līmenī ir nozīmīga loma plaisas starp iedzīvotājiem un ES iestādēm pārvarēšanā. Tā izplata un pauž viedokli sakarā ar Komisijas dokumentos par pārdomu periodu izvirzītajiem mērķiem, sekmē pilsoņu aktīvu piedalīšanos ES politiku īstenošanā (Rīcības plāns, D-plāns un Baltā grāmata par komunikācijas politiku).

2.2 Saskaņā ar minētajiem dokumentiem ES pilsoņiem ir tiesības zināt par ES rīcību un mērķiem; EESK atzinumā par pārdomu periodu ir paudusi pilsoņu vēlmi, lai ES nākotnes politikām atbilstu attiecīgs saturs. Minētā sakarā Komiteja pauž gandarījumu par 2006. gada 4. aprīlī panākto iestāžu vienošanos par finanšu perspektīvā 2007.–2013. gadam paredzētā finasējuma palielināšanu salīdzinājumā ar Eiropadomes sākotnēji apstiprināto summu. Atsaucoties uz iepriekšējiem atzinumiem ⁽²⁾, Komiteja tomēr secina, ka minētais palielinājums ir ierobežots un finanšu perspektīva nedod iespēju pilnībā īstenot izvirzītos mērķus.

3. Ievads

3.1 Paplašināšanai, kas notika 2004. gada ir vēsturiska nozīme, jo pēc 50 gadiem atkal ir apvienojušies pāri par 450 miljoniem Eiropas iedzīvotāju. Iestāžu sistēmai, kas līdz šim bija darbojusies tikai 15 valstu kopienā, bija nopietni jāstrādā, lai pielāgotos. Paplašinātās Eiropas, kurā tagad ir 24 un būs 27

⁽¹⁾ OV C 253, 07.10.2000.

⁽²⁾ OV C 74, 23.03.2005.

valstis, politikas pieņemšana, nepieciešamo resursu noteikšana un to radīšana "vecu" un "jauno" un dalībvalstu sadarbībā nozīmē nopietnu pārbaudi. Minēto procesu vajadzēja veicināt 2004. gada Komisijas paziņojumam "Kopīgās nākotnes celšana, paplašinātās Eiropas politiskie izaicinājumi un finanšu resursi" un uz tā pamata sagatavotajam 2007.–2013. gada finanšu perspektīvas priekšlikumam.

3.2 Komisijas paziņojuma pieņemšana bija sākuma punkts lēmumam par jauno finanšu perspektīvu. Eiropas Parlamenta nostājas pamatā bija Savienības prioritāšu ievērošana. Eiropadomes jūnijā pieņemtais lēmums paredzēja stingrāku prioritāšu ievērošanu attiecībā uz vajadzībām un nepieciešamajiem izdevumiem.

3.3 ES budžets salīdzinājumā ar valstu budžetiem ir ierobežots, valstis tajā iekļauj vidēji 45 % nacionālā ienākuma, bet ES budžets tikai nelielu daļu pārsniedz 1 %. Komisija 2007.–2013. gada finanšu perspektīvas resursiem arī turpmāk ieteica izmantot ne vairāk kā 1,24 % no NKI.

3.4 Patiešām nav reāli no Eiropas sagaidīt vairāk un tērēt mazāk, ES līmeņa politiku īstenošana prasa lielāku finansiālo segumu. ES sniegto pievienoto vērtību apliecinotajām politikām jaunajā finanšu perspektīvā paredzētie līdzekļi tika noteikti, ņemot vērā trīskāršo rezultāta, efektivitātes un sinerģijas prasību.

3.5 Lai sasniegtu mērķus, jābalstās uz vadlīnijām, kas nosaka lielāku finanšu pārredzamību, lielāku izdevumu kvalitāti un efektivitāti, kā arī Kopienas sniegtās pievienotās vērtības efektīvāku novērtēšanu.

3.6 Pastiprinājusies ir prasība mainīt pašu resursu sistēmu, jo tā nav pietiekoši pārredzama, tās finansiālā neatkarība ir ierobežota, tā ir sarežģīta un neskaista. Sakarā ar tikai Lielbritānijai piemērojamo korekcijas mehānismu 80. gadu vidū radās prasība ieviest vispārēju korekciju vai izmaiņas sistēmā.

4. ES finanšu perspektīva laika periodam no 2007. līdz 2013. gadam — pēc decembra Eiropadomes

4.1 Finanšu perspektīva ir cieši saistīta ar pašu resursu jautājumu, ar korekcijas mehānismu, nepieciešamību mainīt pašreizējo sistēmu, un to 2004. gada decembra secinājumos ir atzinusi arī Eiropadome.

4.2 Eiropadome 2005. gada martā apstiprināja Lisabonas stratēģijas mērķus, tās fokusā izvirzot ekonomisko izaugsmi un nodarbinātību.

4.3 Neformālās galotņu tikšanās reizē 2005. gada oktobrī Hemptonkortā netika pārrunāts sociālais modelis, bet gan globalizācijas radītie izaicinājumi; Savienības finanšu perspek-

tīvā 2007.–2013. gadam jāatspoguļo jaunās prioritātes — pētniecības attīstība, inovācija, enerģētika, politika, izglītība (tajā skaitā ieguldījumi augstākajā izglītībā), saimnieciskās nozīmes reģionāla līmeņa imigrācijas veicināšana, demogrāfisko pārmaiņu pārvaldība.

4.4 Eiropadomes 2005. gada decembra sanāksmē tika panākta vienošanās par finanšu shēmu laika periodam no 2007. līdz 2013. gadam. Ņemot vērā politisko vienošanos un pamatojoties uz grozīto Komisijas priekšlikumu, budžetu septiņu gadu periodam nosaka ar starpiestāžu vienošanos, ko parakstījis Eiropas Parlaments, Padome un Komisija. Vienošanās bija būtiski atkarīga no diskusiju ar EP rezultāta. Finanšu shēmas struktūra tikai daļēji atbilst divkārtējai prasībai nodrošināt finanses ES jauno nākotnes uzdevumu veikšanai un segt ar paplašināšanu saistītos izdevumus.

4.5 Padome 2005. gada decembrī nolēma, ka 2008.–2009. gadā, kad daudzgadu finanšu perspektīvas sakarā jāpārskata visi Savienības ieņēmumi un izdevumi, jāpārskata arī pašu resursu sistēma. Minētais nosacījums 2006. gada maijā iekļauts Starpiestāžu nolīgumā.

4.6 Komisija ir ierosinājusi sagatavot Balto grāmatu par finanšu shēmu, ieņēmumiem un izdevumiem. Tiek prasīts, lai pašreizējo ES pašu resursu sistēmu aizvietotu pārredzamāki un neatkarīgāki ieņēmumi. Komisija pieņem zināšanai Eiropas Parlamenta nodomu organizēt konferenci, iesaistot valstu parlamentus. EESK apliecina vēlēšanos iesaistīties minētajā pasākumā.

5. Pašu resursu sistēma

Divu gadu garumā apspriežot finanšu perspektīvu, maz uzmanības pievērsts pašu resursu sistēmai kopumā.

5.1 Neskatot ES integrācijas budžeta attīstību, pašu resursu sistēmu var novērtēt tikai daļēji. Attīstību laika periodā no 1957. gada līdz 2006. gadam var iedalīt četros posmos:

1957.–1969.: katrai kopienai ir savs budžets,

1970.–1987.: kopīgs budžets vienam gadam,

1988.–1999.: pirmās divas finanšu perspektīvas, pamatojoties uz Kopienas politikām,

2000.–2006.: Kopienas politikas nosaka budžets. Eiropas integrācija budžetu jau no sākuma ir noteikusi kopīgo mērķu īstenošana un dalībvalstu intereses.

Visumā var teikt, ka pirmo divu finanšu perspektīvu periodā saistību apropriācijas pieauga līdz ar Kopienas politiku attīstību, un tas noteica Kopienas budžeta shēmu.

5.2 *Agenda 2000* diskusijās, izmantojot saukli “izdevumu stabilizēšana” neto iemaksātājas budžetā panāca budžeta iespēju sašaurināšanu. Izdevumu stabilizēšanu neto maksātājvalstis panāca, pamatojoties uz Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikto budžeta disciplīnu.

5.3 Kopienas budžeta izdevumu un pašu resursu pārskatīšana kļuva būtiska pēc 2005. gada sammita neveiksmes. Pašu resursi tomēr būtiski vēl nav apspriesti. Lielbritānijas prezidentūra ierosināja pieņemt klauzulu par pārskatīšanu. Ierosinājuma pamatā bija EK 2005. gada iniciatīva, un to savos priekšlikumos bija iekļāvuši jau Luksemburgas prezidentūra. Dalībvalstis nevarēja vienoties par pārskatīšanas klauzulas saturu un tās nosacīto reformu laiku. Ar pārskatīšanu saistītas diskusijas par Savienības budžeta nākotni vēlreiz sašķēla dalībvalstis, kuru nostāja bija atkarīga no to kā neto maksātājvalstu vai neto saņēmējvalstu situācijas. Bija skaidrs, ka līdz 2013. gadam nav gaidāmas lielas reformas.

5.4 Ja Kopienas budžetu skatām **tikai no grāmatvedības viedokļa, ņemot vērā tikai apropriāciju un iemaksu bilanci**, iegūstam lielas un maldinošas atšķirības. Valstu kā neto saņēmēju vai maksātāju pozīcija nekāda veidā neliecina par Eiropas līmeņa ieguvumu, Kopienas politiku ieguldījumu iekšējā tirgus makroekonomiskā līmeņa papildu ienākumos.

5.5 EESK savos iepriekšējos atzinumos ir noraidījis tādu pieeju, kur dalībvalstu kā neto maksātājvalstu nostāja ir svarīgāka par Kopienas politikām, kas kalpo kopējām interesēm.

5.6 Mēs uzskatām, ka Kopienas politikas, kas nosaka budžetu, un Savienības līmeņa budžeta disciplīna ir savienojamas. Budžeta disciplīnas noteikšana pirmo reizi tika pieprasīta *Delors* paketes ietvaros, Kopienas politiku un budžeta sakarā nenoraidot Kopienas politiku noteicošo nozīmi.

5.7 Resursi no nacionālā kopienākuma, kuru nozīme pēc 2007. gada palielinās, ir taisnīga risinājuma piemērs. Var likties, ka pati par sevi iemaksu no nacionālā kopienākuma palielināšana stiprinās tendenci izcelt valstu kā neto maksātāju situāciju: NKI resursi ir tiešās iemaksas no dalībvalstu budžeta un to mērķis nav patieso ES pašu resursu nodrošināšana.

6. Ar Apvienotās Karalistes korekciju saistītais darba dokuments

6.1 Grozījumi lēmumā par pašu resursiem ļauj sagatavot jaunu dokumentu, kas varētu stāties spēkā no 2007. gada 1. janvāra, vai vēlākais 2009. gada sākumā, iespējams, pat ar atpakaļejošu datumu. Tajā saglabāts iepriekšējais priekšlikums attiecībā uz vienotu PVN piesaistīšanu 0,30 % apmērā, bet atšķirībā no agrākā paredz divus izņēmumus. Attiecībā uz laika periodu no 2007. līdz 2013. gadam PVN resursu piesaistīšanas apjoms Austrijai ir 0,225 %, Vācijai 0,15 %, Holandei un Zviedrijai 0,10 %, tajā pašā laika periodā Īsraēlā var izmantot

ikgadēju 605 miljonu EUR bruto samazinājumu tās NKI iemaksām, un Zviedrija var izmantot 150 miljonus EUR ikgadēju bruto samazinājumu tās NKI iemaksām.

6.2 Vēlākais no 2013. gada Apvienotā Karaliste pilnībā piedalās paplašināšanas izdevumu finansēšanā sakarā ar valstu pievienošanas pēc 2004. gada 30. aprīļa, izņemot attiecībā uz kopējo lauksaimniecības politiku. Laika periodā no 2007. līdz 2013. gadam Apvienotās Karalistes papildu iemaksa atbilstoši spēkā esošajam lēmumam nevar būt lielāka par 10,5 miljardiem *euro*. Ja paplašināšana aptvers citas valstis kā Rumānija un Bulgārija, korekcija jāpielāgo. Lēmumos par sistēmas pārskatīšanu Padome vēlreiz apstiprina nepieciešamību pilnībā pārskatīt finanšu shēmu un Savienības resursus, aptverot KLP un Apvienotās Karalistes korekciju. Padome 2008.–2009. gadā vēlas saņemt ziņojumu par minēto jautājumu.

6.3 Komisijas priekšlikumā paredzēts, ka pirms Apvienotās Karalistes korekcijas aprēķināšanas jāņem vērā PVN likmes samazināšana, bet NKI bāzes iemaksu samazināšana varētu notikt tikai pēc korekcijas aprēķinu veikšanas. Septiņpadsmit dalībvalstis uzskata, ka abi pasākumi veicami pēc Apvienotās Karalistes korekcijas aprēķināšanas, bet Apvienotā Karaliste uzstāj, ka tie ņemami vērā pirms tās noteikšanas. Apvienotās Karalistes priekšlikums nozīmē, ka palielinātos korekcijas summa un tādējādi arī dalībvalstu finansiālais logs.

6.4 EESK piekrīt Revīzijas palātas uzskatam, ka jebkurš korekcijas mehānisms traucē pašu resursu sistēmas vienkāršošanai un pārredzamībai. Revīzijas palāta ir izteikusi vairākas piezīmes par pašreizējo pašu resursu sistēmu un tās trūkumiem, jo īpaši norādot uz vadības, konsekvences un pārredzamības trūkumu. Tā arī norāda, ka budžeta nelīdzsvarotību nevar atrisināt, izmantojot aprēķinus.

6.5 Sakarā ar nelielajām izmaiņām pašu resursu sistēmā, īpaši jāuzsver Apvienotās Karalistes korekcijas aprēķināšanas metodes maiņa. Vienošanās, kas panākta 2005. gada decembrī, paredz, sākot ar 2009. gadu pakāpeniski un sākot ar 2011. gadu pilnībā aprēķinos atņemt izdevumus jaunajām dalībvalstīm, izņemot KLP tirgus izdevumus un tiešos maksājumus ražotājiem. Tas ļauj novērst korekcijas summas proporcionālu palielināšanos līdz ar paplašināšanas izdevumiem.

7. Vispārīgas piezīmes

7.1 EESK atbalsta EP uzskatu, ka PVN un nacionālā kopienākuma bāzes resursi (kuru mērķis, tos izveidojot, bija ES pašu resursu papildināšana) pakāpeniski ir kļuvuši par galvenajiem Kopienas budžeta finansēšanas avotiem; tas ka, pašreizējo pašu resursu sistēmu papildina atrunas, to padara tikai sarežģītāku, iedzīvotājiem nepārskatāmu un netaisnīgu, novedot pie finanšu sistēmas, kas rada nepieņemamu nevienlīdzību dalībvalstu starpā.

7.2 EESK piekrīt Eiropas Parlamentam, ka ES paplašinoties, jābūt pieejamiem atbilstošiem finanšu resursiem, atspoguļojot tās augošās politiskās ambīcijas. Finanšu perspektīva ir tāda finanšu shēma, kuras mērķis ir nodrošināt ES prioritāšu attīstību, ievērojot budžeta disciplīnu, nevis septiņiem gadiem paredzētu daudzgadu budžetu.

7.3 EESK norāda, ka 1993. gadā 15 valstīm noteikto pašu resursu augšēja robeža nav mainījies: tāpat 1,31 % ES nacionālā kopienākuma saistību apropriācijām un 1,24 % ES nacionālā kopienākuma maksājumu apropriācijām.

8. Kopsavilkums

8.1 Ņemot vērā iepriekšēikto, mēs kopumā uzskatām, ka Eiropadomē 2005. gada decembrī panāktā vienošanās nozīmē, ka Kopienas budžeta vēstures ceturtais posms, kas sakās 2000. gadā un kurā Kopienas politikas nosaka budžets, turpināsies līdz 2013. gadam.

8.2 Nākamā budžeta pieņemšanā jāatsakās no pieejas, kurā dominē valstu kā neto maksātāju vai saņēmēju nostāja; nepieciešams ir kopīgs budžets, kas ir neatkarīgs vai gandrīz neatkarīgs no valstu budžetiem. Tādu neatkarību var nodrošināt tikai patiesi pašu resursi.

8.3 EESK uzskata, ka Kopienas budžeta neatkarību var nodrošināt pašu resursu sistēma, kuras pamatā ir vai nu kopīgas politikas, vai arī patiesi pašu resursi — Kopienas nodokļi, vai arī abu kombinācija. Kopienas nākotnes perspektīvā Kopienas metodei vispiemērotākais veids būtu kopīgas politikas kā resursu radītājas.

8.4 Neskatoties uz asajiem, uz finansiālo neatkarību pamatotajiem iebildumiem pret Kopienas nodokļiem, mēs uzskatām, ka kopīgo mērķu īstenošanai NKI bāzes iemaksas jāaizstāj ar pašu resursiem.

8.5 Pārveidojot pašu resursu sistēmu, jātiecas panākt pārredzamību, efektivitāti, elastīgumu un proporcionāla finansējuma principa īstenošanu.

- Resursu efektivitāte: resursiem būtiski jāietekmē budžeta apjoms;
- Pārredzamība un vienkāršība: dalībvalstu ieguldījumam Savienības budžetā jābūt saprotamam iedzīvotājiem;
- Izdevumu efektivitāte: ieņēmumu administratīvie izdevumi nedrīkst būt nesamērīgi salīdzinājumā ar resursu apjomu;
- Vienlīdzīgas bruto iemaksas: finanšu slogs taisnīgi jāsadala dalībvalstu starpā, ņemot vērā iedzīvotāju patieso situāciju.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes Direktīvai par atbrīvojumu no pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa precēm, kuras ievie personā, kas ieceļo no trešām valstīm”

COM(2006) 76 galīgā redakcija — 2006/0021 (CNS)

(2006/C 309/22)

Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 22. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 7. jūnijā. Ziņotājs — BURANI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (5. jūlija sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Komisijas priekšlikums attiecas uz noteikumu saskaņošanu, kuros ietverti nosacījumi par precēm, ko ievie ceļotāji no trešām valstīm un kas parasti būtu jāapliek ar pievienotās vērtības nodokli (PVN) vai akcīzes nodokli. Šāda veida preces (lai arī noteiktos apjomos) vienmēr ir bijis iespējams ievest, nemaksājot nodokļus; šo jomu regulējošā pamatdirektīva (1969. gada 28. maija Direktīva 69/169/EEK) ir grozīta 17 reizes un ir jāaizstāj ar šo Komisijas priekšlikumu.

1.2 “Lai novērstu nodokļu dubulto uzlikšanu, kā arī gadījumos, kad, ņemot vērā preču ieviešanas apstākļus, nav jāpiemēro parastie ekonomikas aizsardzības līdzekļi” šī sistēma ir jāsaglabā arī turpmāk. (1) Lai gan Komisija uzskata, ka šis pamatprincips ir jāsaglabā, daudzie laika gaitā izdarītie grozījumi, paplašināšanās un ārējo robežu izmaiņas ir pietiekami iemesli, lai veiktu pamatdirektīvas pilnīgu pārstrādāšanu un to aizstātu ar citu dokumentu.

1.3 Pati par sevi vienkāršā problēma kļūst sarežģīta, jo ir jāneregulē tādu “jūtīgu” preču kā tabaka un alkoholisko dzērienu imports. Lai gan problēma ir pastāvējusi vienmēr, ES paplašināšanās ietekmē rodas jaunas perspektīvas. Tomēr ir jāsaprot, ka pamatjautājumi paliek nemainīgi — dalībvalstu atšķirīgais ģeogrāfiskais stāvoklis un sociālā situācija; atšķirīgās pozīcijas un ļoti dažādie aplikšanas ar nodokli līmeņi. Gala rezultāts būs atkarīgs no tā, vai par saskaņošanas jautājumiem veltīto Komisijas priekšlikumu būs iespējams panākt vienošanos.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Sākotnēji Direktīva attiecās uz personām, kas ceļoja ES teritorijā; kopš 1993. gada saskaņā ar vienotā tirgus principiem preču aprites ierobežojumi starp dalībvalstīm tika atcelti. Paplašināšanās rezultātā mainoties ES **ārējām robežām**, ir nākuši klāt jauni aspekti, kas ir jāņem vērā; Komisija secina, ka Eiropas Savienībai tagad ir kopīga ārēja robeža arī ar Krieviju, Ukrainu un Baltkrieviju.

(1) COM (2006), 76 galīgā redakcija, — 2006/0021 (CNS), 1. Pamatojums.

2.1.1 EESK to ņem vērā un tomēr piebilst, ka papildus minētajām kaimiņvalstīm Eiropas Savienība Austrumos robežojas arī ar citām valstīm. Tādējādi ES jaunās dalībvalstis sastopas ar problēmu, jo šo valstu un dažu kaimiņos esošo trešo valstu cenu līmenis ievērojami atšķiras. Turklāt kopš **Kipras un Maltas uzņemšanas ES** ir izveidojušās **jaunas jūras robežas**.

2.1.2 Neviens no noteiktām dalībvalstīm piešķirtajiem izņēmuma režīmiem (kas savulaik tika piešķirts, ņemot vērā šajās valstīs pastāvošas īpašas problēmas) vairs nav spēkā, izņemot īpašo režīmu Somijai, kam atbilstoši līdz 2007. gadam ir atļauts ierobežot alus ieviešanu, ja tā apjoms pārsniedz 16 litrus. Lai gan EESK minētajam nosacījumam piekrīt, ir jāsaprot, ka EESK šos izņēmumu režīmus nekad nav atbalstījusi; šai gadījumā visu 25 dalībvalstīm vienots režīms tomēr varētu izraisīt noteiktas problēmas, kas tiek aprakstītas turpmāk.

2.2 Saskaņā ar priekšlikumu direktīvai pašreizējā **ar nodokļiem neapliekamā ievesto preču vērtība** 175 EUR apmērā jāpalielina **gaisa transporta pasažieriem līdz 500 EUR un citiem ceļotājiem līdz 220 EUR**. Ievaddaļā “Paskaidrojuma raksts” Komisija pamato šādu rīcību, apgalvojot: “Ņemot vērā izmaksas un grūtības, kas saistās ar ceļošanu ar gaisa transportu, ir jāpieņem, ka ceļotāji to izvēlēties retāk nekā ceļošanu ar sauszemes vai jūras transportu. Turklāt ceļotājiem, kas ceļo ar gaisa transportu, ir ierobežotas iespējas kaut ko pirkt un pārvadāt, t.i., viņi nevarēs pārvadāt **apjomīgas lietas**.” Tomēr, ņemot vērā, ka **īstais iemesls** ir cits, jo apsvēruma 4. punktā ir teikts: “Nosakot monetāros robežlielumus, jāņem vērā grūtības, ar ko saskaras dalībvalstis, kurām ir kopīga robeža ar trešām valstīm, kur ir ievērojami zemākas cenas”.

2.2.1 EESK uzskata, ka atšķirība starp paskaidrojuma rakstā un apsvēruma 4. punktā teikto pastāv galvenokārt ar nodokļiem saistītu iemeslu dēļ. Pretējā gadījumā būtu bezjēdzīgi runāt par “apjomīgām lietām” (skatīt iepriekšējo rindkopu), jo ir preces, kas pēc apjoma nav lielas, tomēr ļoti vērtīgas (fotoaparāti, portatīvie datori, pulksteņi, rotaslietas u.c.), un kuras tādā drīkstētu ievest gaisa transporta pasažieri, bet ne ceļotāji, kas izmanto automobiļus, vilcienus vai pasažieru kuģus. Šķiet,

ka apgalvojums “Ņemot vērā izmaksas un grūtības, kas saistās ar ceļošanu ar gaisa transportu, ir jāpieņem, ka ceļotāji to izvēlēties retāk nekā ceļošanu ar sauszemes vai jūras transportu” attiecas uz *īpašajiem gadījumiem*, nevis uz ceļojumiem vispārīgi, jo ceļojumus ar gaisa transportu (pirmām kārtām *lētās aviolīnijas*) katru dienu izmanto miljoniem tādu uzņēmēju un ceļotāju, kas ik gadu dodas uz trešām valstīm.

2.2.2 EESK **uzskata par nepieņemamu**, ka, rēķinoties ar īpašiem gadījumiem, tiek izstrādāti tādi tiesību akti tiesiskā regulējuma saskaņošanai, kas rada **diskrimināciju iedzīvotāju vidū** viņu izmantotā **transporta līdzekļa dēļ**. Kaut arī EESK jau vairākkārt ir izteikusi pret **izņēmumu** ieviešanu, kā jau iepriekš minēts 2.1.2. punktā, un principā tā ir noskaņota pret šāda veida risinājumu, tā uzskata, ka minētā sistēma konkrētajā gadījumā ir **vienīgā iespēja**, kas tomēr būtu jāizmanto tikai tad, ja viena dalībvalsts vai vairākas dalībvalstis, ņemot vērā proporcionalitātes principu, var pierādīt, ka **vispārēji pieņemta robežvērtība 500 EUR apmērā** radītu nesamērīgus zaudējumus.

2.3 Priekšlikumā direktīvai nav mainīti **daudzuma ierobežojumi tabakas izstrādājumiem un alkoholiskajiem dzērieniem**. Attiecībā uz tabaku ir minēta PVO konvencija, ko ES ratificējusi 2005. gada 30. jūnijā un kurā ir ieteikts aizliegt vai ierobežot tabakas izstrādājumu ieviešanu, ko veic personas, iebraucot no ārvalstīm. Ņemot vērā šo ieteikumu, Komisija ierosina izveidot **vienotu daudzuma ierobežojumu samazināšanas sistēmu** minētajām precēm, lai “nodrošinātu **vienlīdzīgu attieksmi** pret visiem pilsoņiem, kas ieceļo Eiropas Savienībā”.

2.3.1 EESK **piekrīt** minētajam priekšlikumam, kaut arī tai ir zināmi iebildumi attiecībā uz pamatojumu, kas pausts saistībā ar tabakas izstrādājumiem un kas, tāpat kā iepriekš minētais, ir vairāk saistīts ar nodokļu jautājumiem, nevis rūpēm par veselību. Tas atklājas 9. panta 2. punkta noteikumos, saskaņā ar ko tabakas izstrādājumu ieviešanas gadījumā dalībvalstīm ir dota iespēja noteikt ievērojami zemākus daudzuma ierobežojumus par standartizētajiem. Protams, ka smēķēšana ir kaitīga, tomēr būtu absurdi apgalvot, ka tās kaitīgums ir atkarīgs no dalībvalsts.

2.4 Turklāt Komisija ierosina **atcelt daudzuma ierobežojumus smaržām, kafijai un tējai**. Šajā sakarā tika ņemts vērā, ka saskaņā ar ES tiesisko regulējumu smaržas vairāk netiek apliktas ar akcīzes nodokli un ka kafija netiek aplikta ar akcīzes nodokli piecās dalībvalstīs, bet tēja — tikai vienā dalībvalstī. Šajā sakarā paskaidrojuma rakstā ir minēts *svarīgākais apsvērums*, proti, “atcelt daudzuma ierobežojumus (...), jo šīs preces **vair neatbilst reālajam nodokļu modelim (...) ES ar 25 dalībvalstīm**”⁽²⁾. Citiem vārdiem sakot, daudzuma ierobežojumi jāatceļ, jo tikai nedaudzas no 25 dalībvalstīm aplikk šīs preces ar akcīzes nodokli.

2.4.1 EESK **piekrīt** tam, ka jāatceļ šie daudzuma ierobežojumi, un piezīmē, ka šajā gadījumā tika piemērots noteikums, saskaņā ar ko, **vadoties pēc proporcionalitātes principa, priekšroka ir kolektīvajām, nevis individuālajām interesēm**.

2.5 Tieši attiecībā uz **proporcionalitāti** dažkārt var kritizēt priekšlikumu direktīvai. Kopumā ņemot un attiecībā uz 2.4. punktā minēto noteikumu EESK vērš uzmanību uz to, ka katrai iniciatīvai būtu jābalstās uz **konkrētu principu, ko**

saskaņoti attiecina uz visiem regulējuma aspektiem, bet nevis tikai uz dažiem no tiem. Tas, ka šis apgalvojums ir pamatots, skaidrāk izriet no piezīmēm attiecībā uz atsevišķiem pantiem.

3. Īpašas piezīmes

3.1 **2., 4., 5. un 7. pants — direktīvas piemērošana**. Šajos pantos noteikts, ka atbrīvojums no PVN un akcīzes nodokļa tiek piešķirts precēm, kuras “ceļotājs ievie personīgajā bagāžā”, kad viņš veic ceļojumu, šķērsojot trešo valsti. Direktīva tiek piemērota tikai tad, ja attiecīgā persona **nevar pierādīt**, ka preces ir iegādātas vienā no ES valstīm un par tām nevar saņemt PVN vai akcīzes nodokļa atmaksu. Aprēķinot preces vērtību, netiek ņemti vērā personīgās lietošanas priekšmeti, kas ir ievesti uz laiku vai ievesti atpakaļ pēc pagaidu izvešanas.

3.1.1 Šis noteikums, kaut arī tas pastāvēja jau agrāk, tomēr sagādā ceļotājam vēl aizvien lielu apgrūtinājumu, jo ceļotājam vajadzētu **ņemt līdzi rēķinus**, it īpaši tam piederošu dārgāku preču rēķinus, vai arī pirms izceļošanas sagādāt **izziņu par pagaidu izvešanu**.

3.1.2 Kaut arī EESK apzinās, ka vienkāršāku risinājumu nav, tomēr tā uzsver, ka Komisija un dalībvalstis, piemēram, īstenošanas noteikumos, varētu mērķtiecīgi ieteikt **šo noteikumu publiskot piemērotākajos veidos**, proti, novietojot paziņojumus vietās, kur ceļotāji atstāj valsti, kā arī šo noteikumu iekļaujot vispārīgajos norādījumos, ko izplata ceļojumu birojos, kā arī pievieno lidmašīnas un prāmja biļetēm.

3.2 **8. pants — robežlielumi**. To preču kopējā vērtība, kuras drīkst ievest, nemaksājot nodokļus, ir **EUR 500 ceļotājiem, kas ceļo ar gaisa transportu, un EUR 220 visiem pārējiem ceļotājiem**. Direktīvā ir paredzēts, ka dalībvalstis var šo summu **samazināt ceļotājiem, kas jaunāki par 15 gadiem, tomēr šis robežlielums nedrīkst būt mazāks par EUR 110**. Robežlielums attiecas uz visām precēm, izņemot tabaku un alkoholu, savukārt uz tiem attiecas daudzuma ierobežojumi.

3.2.1 EESK jau ir paudusi (sk. šī atzinuma 2.2.2 punktu) savu izbrīnu par to, ka iedzīvotājus diskriminē atkarībā no viņu izmantotā transporta veida. Šāda dalījuma iemesls acīmredzot ir to dažu dalībvalstu īpašais stāvoklis, kas robežojas ar trešām valstīm, kurās cenu līmenis ir daudz zemāks, piemēram, ievērojamu nodokļu sloga atšķirību dēļ. Šo problēmu būtu iespējams risināt, īstenojot **samērīguma principu** (sk. 2.4.1 un 2.5 punktu), **un**, ja ir pierādīts, ka tas ir nepieciešams, **atsevišķos gadījumos piemērojot noteikumus par atbrīvojumiem**.

3.2.2 Tāpēc EESK, atsaucoties uz šī atzinuma 2.2.2 punktu, ierosina **robežvērtību 500 EUR apmērā attiecināt uz visiem ceļotājiem neatkarīgi no viņu izmantotā transportlīdzekļa**. Augstākas robežvērtības priekšrocība būtu tāda, ka pirmām kārtām tad, kad ceļotāju ir daudz, muitas ierēdņiem nebūtu jāpārbauda visi tūristi, bet gan viņiem būtu iespēja efektīvāk koncentrēt uzmanību uz reāliem kontrabandas gadījumiem. Šajā sakarā ir jāatzīmē, ka muitas ierēdņi, pateicoties savai pieredzei un profesionalitātei, samērā viegli spēj atšķirt tūristu, kurš tomēr izdara nelielu pārkāpumu, no kontrabandista, kura rīcība ir krimināli sodāma. Tomēr paliek neatrisināta problēma, kas saistīta ar “regulāru” ceļotāju (kas nav ne tūristi, ne pārrobežu darba ņēmēji vai pierobežas iedzīvotāji) veiktu neliela apjoma kontrabandu jeb precēm, ko viņi ievie, lai gūtu peļņu.

⁽²⁾ Sk. turpat, sadaļas “Konteksts” apakšpunkts “Priekšlikuma pamatojums un mērķi”, 4. ievilkums.

3.3 **9. pants — tabakas izstrādājumu maksimālie daudzuma ierobežojumi.** Attiecībā uz tabakas izstrādājumu ieviešanas atbrīvojumu no PVN un no akcīzes nodokļa ir noteikti maksimālā daudzuma ierobežojumi. **Parastais maksimālais daudzums** ir 200 cigarešu vai 100 cigarellu, vai 50 cigāru, vai 250g smēķējamās tabakas. Dalībvalstis var noteikt **samazinātu maksimālo daudzumu:** 40 cigarešu vai 20 cigarellu, vai 10 cigāru, vai 50 g smēķējamās tabakas; šos samazinātos maksimālos daudzumus dalībvalstis var attiecināt uz visiem ceļotājiem vai **tikai uz tiem ceļotājiem, kas ceļo ar gaisa transportu.**

3.3.1 Gluži tāpat, kā attiecībā uz maksimālo summu, EESK **neatbalsta** arī atšķirīgus maksimālos daudzumus; jāņem vērā tas, ka samazināto maksimālo daudzumu dēļ **lielas neērtības rastos ceļotājiem, kas ceļo ar autotransportu un kas ir ES pilsoņi,** un kas brauc cauri dažādām valstīm (ES dalībvalstīm un trešām valstīm) un kuru galamērķis nav valsts, kura piemēro samazinātos maksimālos daudzumus. Nemot vērā tūrisma apjomu un vajadzību tūrisma veicināt, nevis to kavēt ar tādu pasākumu palīdzību, kuros paredzēta stingra robežkontrole, EESK aicina attiecībā uz minētajiem gadījumiem ieviest īpašu **atbrīvojumu.**

3.4 **10. pants — maksimālie alkohola daudzuma ierobežojumi.** Tāpat kā attiecībā uz tabakas izstrādājumiem, arī attiecībā uz alkoholiskajiem dzērieniem tiek saglabāti pašreizējie **maksimālie daudzuma ierobežojumi,** dzērienus sadalot divās kategorijās: a) 1 litrs dzērienu, kas iegūti destilācijā, un alkoholisko dzērienu, kuru alkohola tilpumkoncentrācija pārsniedz 22 % vai etilspirta ar spirta tilpumkoncentrāciju 80 tilp. % vai vairāk; b) 2 litri starpproduktu un dzirkstošo vīnu. Abu kategoriju dzērienu maksimālo daudzumu nesaskaita. **Papildus** minētajiem daudzumiem no PVN un akcīzes nodokļa var atbrīvot **4 litrus negāzēta vīna un 16 litrus alus.** Šie atbrīvojumi neatiecas uz ceļotājiem, kas ir jaunāki par 17 gadiem.

3.4.1 EESK **principā atbalsta** ierosinātos pasākumus, tomēr vērš uzmanību uz dažām **detaļām, kas nebūt nav mazsvarīgas.** Par 1. kategoriju: alkoholu ar spirta tilpumkoncentrāciju virs 80 % parasti pārdod tikai ar 98 vai 99 tilp. %, un no 1 litra šāda produkta ir iespējams saražot 3 litrus alkoholisku dzērienu ar spirta tilpumkoncentrāciju 33 %; tādēļ šķiet, ka šāda alkohola pielīdzinājums 1 litram destilētu dzērienu un alkoholisko dzērienu ir patvaļīgs. Kategorijā “dzirkstošie vīni” ietilpst gan augstvērtīgi dzirkstošie vīni, gan dažādas kvalitātes dzirkstošie vīni (*vins mousseux/spumante*); EESK uzskata, ka turpmāk nebūtu jānodala dzirkstošie vīni no “parastiem” vīniem, jo dzirkstošie vīni ne vienmēr ir augstas kvalitātes.

3.4.2 Komitejai ir **kategoriski iebildumi** pret **alus un vīna** maksimālo daudzumu — pastāv skaidra neatbilstība starp 4

litriem vīna un 16 litriem alus, un tā nav labvēlīga ceļotājiem no valstīm, kurās ikdienā nedzer alu. Būtu jānosaka nevis kopējs maksimālā daudzuma ierobežojums, bet gan **atsevišķi kvantitatīvi un alternatīvi maksimālā daudzuma ierobežojumi abiem minētajiem dzērienu veidiem.**

3.5 No nodokļa ir atbrīvota transportlīdzekļa tvertnē pildīta **degviela** un 10 litri degvielas, kas iepildīta kannā; ir paredzēti **izņēmumi** gadījumā, ja ir **spēkā stingrāki valsts tiesību akti.**

3.5.1 EESK aicina Komisiju **radikāli mainīt** šo noteikumu. Pirmkārt, attālumš līdz degvielas uzpildes stacijām neattiecinot papildus tvertnē iepildītai degvielai vēl arī **kannā** iepildītas degvielas atbrīvojumu no nodokļa; šāds atbrīvojums būtu **jāatceļ** jau tāpēc vien, ka ir bīstami pāravadāt degvielu ārpus tvertnes. Daudzu valstu ceļu satiksmes noteikumos šāda prakse ir aizliegta. Būtu jāaizliedz arī papildu tvertnes, kas, iespējams, uzstādītas transportlīdzeklī; attiecībā uz kravas automašīnām, kam bieži ir divas tvertnes, būtu jāaizliedz tās tvertnes, kuras nav bijušas uzstādītas transportlīdzekļa reģistrācijas brīdī.

3.5.2 Otrkārt, **stingrākus valsts tiesību aktus** — arī tad, ja tos attaisno cenu atšķirības kaimiņvalstu starpā — 3.3.1 punktā minēto iemeslu dēļ nedrīkst attiecināt **uz ceļotājiem no citām valstīm, nevis no tās, kura piemēro šādus stingrākus tiesību aktus.** Gadījumā, ja tiek uzskatīts, ka ir vajadzīgi stingrāki tiesību akti, tos — kā paredzēts direktīvas projekta 14. pantā — varētu attiecināt tikai uz personām, **kas dzīvo pierobežas apgabalā,** un uz pārrobežu darba ņēmējiem.

3.6 **14. pants — pierobežas zonas iedzīvotāji un pārrobežu darba ņēmēji.** Tāpat kā līdz šim, ir paredzēti īpaši noteikumi **personām, kas dzīvo pierobežas zonā,** un pārrobežas darba ņēmējiem (darba ņēmējiem, kas dzīvo ES dalībvalstī un strādā citas kaimiņos esošās trešās valsts pierobežas zonā, kā arī darba ņēmēji, kas dzīvo trešā valstī un strādā kaimiņos esošās ES dalībvalsts pierobežas zonā). Dalībvalstis ir tiesīgas šo kategoriju ceļotājiem **samazināt robežlielumus un/vai daudzuma ierobežojumus.** Direktīvā “pierobežas zona” ir definēta kā “zona, kura taisnā līnijā no dalībvalsts robežas nepārsniedz 15 kilometrus”; EESK uzskata, ka šāds ierobežojums ir patvaļīgs un ka tajā nav ņemtas vērā katras pierobežas zonas ģeogrāfiskās, ekonomiskās un sociālās īpatnības; tādēļ būtu jādod iespēja katrai dalībvalstij pašai noteikt savas pierobežas zonas atbilstoši apstākļiem, turklāt, pateicoties lielākai rīcības brīvībai, dažām dalībvalstīm rastos iespēja vērsties pret bažas rosinošo “netipisko kontrabandu” pie Austrumeiropas valstu robežām.

3.7 Direktīvai jāstājas spēkā **2006. gada 31. decembrī,** tas ir iespējams vienīgi tad, ja likumdošanas procedūra norit ātri un bez aizķeršanās.

Briselē, 2006. gada 5. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu Komisijas Paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kopienas Lisabonas programmas īstenošana: izmantojot izglītību un mācības, stimulēt uzņēmējdarbības garu"

COM(2006) 33 galīgā redakcija

(2006/C 309/23)

Komisija 2006. gada 5. aprīlī saskaņā ar EK Dibināšanas līguma 262. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas atzinuma sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 2. jūnijā. Ziņotāja — *Ingrid Jerneck* kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārāajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlijā sēdē) ar 122 balsīm par, 16 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

EESK nostājas galvenie jautājumi

Uzņēmējdarbība attiecas uz indivīda spējām pārvērst idejas darbībā. Apmācība uzņēmējdarbības jomā veicina inovāciju, radošu pieeju un pašapziņu. Uzņēmējdarbības gara veicināšana, izmantojot izglītību un apmācību, ietver šādus aspektus:

- uzņēmējdarbības gars jāsāk veicināt un attīstīt savlaicīgi;
- jābūt uzņēmējdarbības apmācības papildu programmām, kas ir iekļautas valsts mācību programmā no pamatzglītības līdz augstākajai izglītībai;
- jābūt pozitīvai un efektīvai skolu/universitāšu un uzņēmumu sadarbībai;
- jāpanāk skolotāju dalība — tas veicinās viņu personisko attīstību;
- izglītības programmu izstrādē uzņēmējdarbības gara veicināšanai jāiekļauj gan darba devēji, gan darba ņēmēji;
- jāpanāk pilsoniskās sabiedrības plaša iesaiste un klātbūtne mācību procesā;
- skolās jāņem vērā sieviešu uzņēmēju nozīme ar mērķi veicināt pozitīvu līdzsvaru starp sievietēm un vīriešiem;
- jāveicina arī invalīdu uzņēmējdarbības gars ("uzņēmēja domāšanas veids");
- jāņem vērā apmaiņas ar paraugpraksi svarīgums, un ir jāuzrauga virzība šajā jomā, izmantojot Komisijas organizētās gadskārtējās novērtēšanas konferences;
- jāņem vērā masu saziņas līdzekļu darbība un uzņēmējdarbības atspoguļojums;
- viens no iespējamajiem modeļiem dalībvalstīs ir pastāvīga uzņēmējdarbības gara veicināšana visos izglītības sistēmas posmos;
- jāņem vērā "Vienas pieturas aģentūru" nozīme, lai atvieglotu uzņēmumu izveidi;
- jāīsteno Eiropas Uzņēmējdarbības gads atbilstoši Komisijas priekšlikumam;

— uzņēmējdarbības garam izglītībā un mācībās var būt nozīme, veicinot izpratni par Eiropu un tuvinot ES iedzīvotājiem.

1. Komisijas dokumenta kopsavilkums

1.1 Komisija 2005. gada februārī nāca klajā ar Lisabonas stratēģijas aktualizācijas priekšlikumu, koncentrējot Eiropas Savienības centienus divu galveno uzdevumu īstenošanai — panākt spēcīgāku, noturīgāku izaugsmi un izveidot vairāk labu darba vietu. Jaunā Partnerība izaugsmei un nodarbinātībai uzsver to, cik svarīgi ir sekmēt plašāku uzņēmējdarbības kultūru un radīt MVU darbību atbalstošu vidi.

1.2 Vienotu pasākumu mērķis ir radīt labvēlīgāku uzņēmējdarbības tēlu sabiedrībā ne tikai, lai izmainītu izveidotās nostādnes, bet arī, lai uzlabotu eiropiešu prasmes un likvidētu šķēršļus uzņēmumu veidošanai, zinātnības nodošanai un uzņēmējdarbības izaugsmei.

1.3 Uzņēmējdarbības spēja ir izšķiroši svarīga izaugsmei, nodarbinātībai un iekšējam piepildījumam. Atzīstot to, ka uzņēmējdarbības spējas apgūstamas, izmantojot mūžizglītību, šis Paziņojums attiecas uz izglītību mācību laikā, sākot no pamatskolas līdz universitātei, ieskaitot vidusskolas līmeņa profesionālo izglītību (sākotnējo profesionālo izglītību) un to, kuru nodrošina augstskolas līmeņa tehniskās izglītības iestādes.

1.4 Tradicionāli vispārējā izglītība Eiropā nav veicinājusi uzņēmējdarbību un pašnodarbinātību, un, lai gan tiek izstrādātas daudzas iniciatīvas uzņēmējdarbības izglītības jomā, tās ne vienmēr veido saskaņotu sistēmu. Komisijas ieteikumi, kas balstīti uz pierādījumiem un sekmīgu praksi, izstrādāti ar mērķi noformulēt sistemātiskākas nostādnes attiecībā uz uzņēmējdarbības izglītību un nostiprināt izglītības lomu uzņēmējdarbību vairāk vērstas kultūras izveidē Eiropas sabiedrībā. Vairums no šiem pasākumiem īstenojami valsts vai vietējā līmenī.

1.5 Šis Paziņojums tiks izmantots par pamatu politiku izstrādē panāktā progresa izvērtēšanā, jo īpaši izmantojot Lisabonas ziņojumus, kuri dalībvalstīm ir jāiesniedz saskaņā ar Vienotajām pamatnostādnēm attiecībā uz izaugsmi un nodarbinātību.

2. EESK vispārējās piezīmes

2.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu. Plašāka uzņēmējdarbība ir svarīga, lai veicinātu ekonomisko izaugsmi, kas nepieciešama veiksmīgai Eiropas sociālā modeļa saglabāšanai un Lisabonas stratēģijas veiksmīgai īstenošanai. Eiropā nepieciešams vairāk uzņēmēju, kuriem ir nepieciešamās zināšanas, lai veiksmīgi konkurētu tirgos. Kā Komisija atzīst, uzņēmējdarbības izglītības priekšrocības nav tikai jaunu uzņēmumu skaita pieaugums, jauni projekti un jaunu darba vietu izveide. "Uzņēmēja domāšanas veids" jāuzskata par pamatprasmi un karjeras iespēju, kā arī par būtisku personiskās attīstības sastāvdaļu. Tas veicina radošu pieeju un inovāciju, kā arī pašapziņu, jo attīsta iniciatīvas garu un palīdz indivīdam iemācīties tikt galā ar neveiksmēm. Tas ir jautājums par uzņēmīgas attieksmes ieaudzināšanu, nevis vienkārši zināšanu apguvi par to, kā kļūt par uzņēmēju. Uzņēmējdarbības apmācība sniedz iespēju darba ņēmējiem pilnvērtīgi uztvert darba vidi un izmantot tās piedāvātās izdevības. Uzņēmējdarbība attiecas uz indivīda spējām pārvērst idejas darbībā⁽¹⁾.

2.2 EESK atbalsta viedokli par to, ka pārmaiņas domāšanas veidā vai attieksmē ir izšķiroši nozīmīgas, lai sasniegtu uzņēmējdarbības aktivitātes pieaugumu, šim pārmaiņām jābūt jau agrīnā dzīves posmā. "Uzņēmēja domāšanas veids" jāuzskata arī par mācību procesu mūža garumā, kas sākas pamatskolā. Tur tiek iegūtas uzņēmējdarbībai nepieciešamās pamatiemaņas, piemēram, radoša pieeja, vēlme iegūt jaunas atziņas un turpināt izglīties u.t.t., kas papildina vispārējās izglītības ietvaros apgūtās zinības un kultūru. Šāds risinājums spēj piedāvāt lielāku elastīgumu dažādos cilvēka dzīves posmos, palīdzot atvieglot līdzsvaru starp darbu un privāto dzīvi sievietēm un vīriešiem. Jāņem vērā ģimeņu loma un to attieksme pret uzņēmējdarbību.

2.3 Komiteja atzinīgi vērtē pavasara Eiropadomes secinājumus⁽²⁾. Eiropadome uzsver nepieciešamību izveidot pozitīvu vispārēju uzņēmējdarbības vidi un aicina dalībvalstis pastiprināt attiecīgos pasākumus šajā jomā, iekļaujot arī uzņēmējdarbības izglītību un apmācību. Valsts reformu programmās un ziņojumos skaidri jānosaka pasākumi, kas vērsti uz to, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi visu veidu un apjomu MVU un mudinātu cilvēkus, jo īpaši sievietes un jauniešus, biežāk kļūt par uzņēmējiem.

2.4 Komiteja atzinīgi vērtē ieteikumu par "viens pieturas aģentūru" izveidi, lai uzņēmumus varētu izveidot ātri un vienkārši. Tas ir svarīgs jautājums saistībā ar vispārēju izaugsmi un vairāk darba vietām. Tomēr, kā jau Komiteja atzīmējusi iepriekš, šķēršļi uzņēmējdarbībai pirms un pēc uzņēmumu

izveides procesa ir daudz būtiskāki nekā uzskatīts. Veltot pārāk daudz uzmanības tam, lai uzņēmumu reģistrācija notiktu ātri, var neapzināti samazināties laika posms, kas uzņēmējam nepieciešams svarīgiem pētniecības darbiem, plānošanai, resursu palielināšanai un vispārējai apspriešanai pirms jauna uzņēmuma izveides⁽³⁾. Šajā sakarā Komiteja atkārtoti uzsver, ka tas attiecas ne vien uz uzņēmumu izveidi, bet arī uz uzņēmumu i pašumtiesību maiņu.

2.5 Iepriekšējos Komitejas atzinumos apskatīti regulējošie, ar nodokļu un finansiālie jautājumi, kas visi ietekmē uzņēmējdarbību⁽⁴⁾.

2.6 Lai gan Komiteja atbalsta un piekrīt Paziņojumā izteiktajiem priekšlikumiem un ieteikumiem, tā vēlas izteikt šādas piebildes:

3. EESK īpašās piezīmes

3.1 "Uzņēmēja domāšanas veids" izglītībā

3.1.1 "Uzņēmēja domāšanas veids" ir mācību process mūža garumā, kam jābūt savlaicīgi un "kā sarkanam pavedienam" jābūt visā izglītības sistēmā. Zināšanu un spēju apguves pamats, kas vēlāk ļautu attīstīt patstāvību un uzņēmējdarbības garu, būtu jānodrošina jau pamatskolā un jāattīsta gan vidējās, gan augstākās izglītības līmenī. Padziļināta vispārēja, labas kvalitātes izglītība pēc tam pavērs ceļu efektīvai un mērķtiecīgai sagatavošanai veikt uzņēmējdarbību. To apliecina nesen veiktais pētījums⁽⁵⁾, kurš parāda, ka uzņēmējdarbības apmācību programmām ir izšķiroša nozīme, lai mudinātu jauniešus apsvērt pašnodarbinātību kā nākotnes karjeras iespēju. Šīs programmas arī parādījušas to, ka uzlabojas studentu spējas risināt problēmas, attīstās pašapziņa, un tiek mācīta sadarbības un komandas darba vērtības apziņa. Uzņēmējdarbības izglītība ietver aktīvu līdzdalību izglītībā, nevis pasīvu tās apgūšanu. Lundas Universitātē veiktais pētījums⁽⁶⁾ parāda, ka uzņēmējdarbības iemaņas galvenokārt apgūst, izmantojot darba pieredzi un praktisko darbu, nevis iegūstot formālo izglītību.

3.1.2 "Uzņēmēja domāšanas veida" attīstīšana ir svarīga ne tikai teorētiskajā izglītībā, bet arī uz praksi vērsta vidējā arodizglītībā un augstākajā izglītībā, un tā var papildus pozitīvi ietekmēt intereses palielināšanos par dažādām izglītības

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu: "Zaļā grāmata — uzņēmējdarbība Eiropā" (ziņotājs — Ben Butters kgs), (OV C 10, 58. lpp., 14.01.2004).

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu: "Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai — Rīcības plāns Eiropas programma uzņēmējdarbībai" (ziņotājs — Ben Butters kgs), (OV C 74, 1. lpp., 23.03.2005), EESK atzinums par tematu "Zaļā grāmata — uzņēmējdarbība Eiropā" (ziņotājs — Ben Butters kgs), (OV C 10, 58. lpp., 14.01.2004).

⁽³⁾ Enterprise 2010 the next generation, survey from Junior Achievement Young Enterprise, 2005. gada septembris.

⁽⁴⁾ "Entrepreneurship, Career Experience and Learning — Developing our Understanding of Entrepreneurship as an Experiential Learning Process" dissertation by Diamanto Politis 2005, School of Economics and Management, Lundas universitāte.

⁽¹⁾ COM (2005) 548, Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par pamatprasmēm mūžizglītībā.

⁽²⁾ Briseles 2006. gada 23./24. marta Eiropadome — Prezidentūras secinājumi.

iespējām. Šajā sakarā Komiteja atzīmē, ka ir trīs dažādi uzņēmējdarbības kultūras veidi, kas jāņem vērā, izstrādājot izglītības programmas.

3.1.3 Viens no risinājumiem ir tiešu un savlaicīgu kontaktu izveide starp skolām, uzņēmumiem, valdību, attiecīgajām varas iestādēm un vietējām pašvaldībām. Izglītības pārvaldes iestādēm un uzņēmējiem jāsadarbojas, lai panāktu vislabāko iespējamo izglītību. Arī darba ņēmējiem un darba devējiem būtu sabiedriski pamanāmā veidā jāpiedalās darbā izglītības jomā. Komiteja piekrīt Komisijai, ka “uzņēmēja domāšanas veida” nozīme ir pastiprināti jāuzsver un tam būtu jābūt valsts mācību plānu neatņemamai sastāvdaļai. Šo procesu ir jāpapildina piemērotiem īstenošanas pasākumiem. Uzņēmējdarbības iniciatīvu transversālā rakstura dēļ ir nepieciešama visu iesaistīto ministriju (izglītības, rūpniecības un ekonomikas) cieša sadarbība, lai būtu iespējams nodrošināt šādu saskaņotu koncepciju.

3.1.4 Jāatbalsta dažādas valsts un vietējā līmeņa iniciatīvas, kā arī paraugprakses apmaiņa. Šajā darbā jākonsultējas ar organizētu pilsonisko sabiedrību (ieskaitot sociālos partnerus, ģimenes organizācijas, utt.).

3.1.5 Šajā procesā pilnībā jāatbalsta skolotāji. Viņi pietiekami jāinformē par uzņēmējdarbības izglītības ieguvumiem un jāparāda, kā šādas programmas var īstenot, sākot ar pamatskolu. Šajā sakarā skolu rīcībā jābūt ne tikai nepieciešamajiem cilvēkresursiem un finanšu resursiem, bet tām jābūt arī pietiekami neatkarīgām, lai varētu izpildīt šo un citus uzdevumus, ko tās apņemas veikt. Skolotājiem jāsaprot, ka skolēnu visaptverošai izglītībai jāietver patstāvības, zinātkāres un kritiskas pieejas elementi, kas var stimulēt audzēkņus un palīdzēt attīstīt “uzņēmēja domāšanas veidu”. Šim nolūkam skolotāji jāatbalsta un viņiem jābūt, ka minētais izglītības veids var būt arī personīgās pilnveidošanas avots.

3.1.6 Komiteja izsaka nožēlu, ka Paziņojumā nav plašāk apskatīta sieviešu loma, lai gan tā minēta ievadā. Meiteņu un zēnu attiecība, kuri vidusskolā piedalās mini-uzņēmumu darbībā, ir vienāda, un dažās valstīs meiteņu ir pat vairāk. Neraugoties uz to, atbilstoši pārskatos sniegtajiem datiem, vīrieši biežāk uzsāk uzņēmējdarbību, ir uzņēmumu īpašnieki un ir vairāk pārliecināti par savām spējām uzņēmējdarbības jomā (?). Šo parādību vērts turpmāk apsvērt, un tā attiecas uz izglītības sistēmu kopumā.

3.1.7 Gan veselīgiem cilvēkiem, gan invalīdiem jābūt vienādi iespējai kļūt par uzņēmējiem. Tas jāņem vērā uzņēmējdarbības izglītībā un apmācībā, sniedzot cilvēkam nepieciešamo atbalstu. Šajā procesā jāiesaista attiecīgās invalīdu organizācijas Eiropas valstu un vietējā līmenī.

3.2 Paraugprakses izplatīšana un pārraudzība

3.2.1 Komisijas Paziņojumā noteikta un apkopota informācija par padarīto, pamatojoties uz paraugpraksi. Šobrīd galvenā uzmanība jāvelti tam, kā turpmāk pielietot un izplatīt šos iegūtos datus, priekšlikumus un ieteikumus.

3.3 Paraugprakses izplatīšana

3.3.1 Komiteja apzinās to, ka dalībvalstīs ir piemēri tādām izglītības programmām, kuras ir papildinātas ar tēmām un darbību, kas palīdz attīstīt nākotnē paredzamajai uzņēmējdarbībai nepieciešamās iemaņas, un vēlas šiem paziņojumā nosauktajiem piemēriem pievienot vēl kādu atziņu. Publiskās iestādes, kā arī privātpersonas ir iesaistītas apmācībā uzņēmējdarbības jomā. Tomēr ir jāpārbauda, vai šāda veida izglītības eksperimentus, piemēram, tā saukto “Uzņēmējdarbības kāpņu”⁽⁸⁾ modeli var padarīt efektīvākus un tas, vai tos var izmantot daudz plašāk. Šis modelis, kurā ir dažādas pakāpes, sākot no pamatzglītības līdz pētniecības līmenim, ir izrādījies efektīvs veids, kā ļaut apgūt uzņēmējdarbības garu indivīdam jau agrīnā vecumā, turpinot šo izglītību arī tālākās izglītības pakāpēs:

- Septiņus gadus jauni “brīnumbērni” rada vienkāršas un praktiskas inovācijas.
- 15 gadu vecumā: informācija un aktīva piedalīšanās skolas pasākumos, izmantojot uzņēmumu, organizāciju un iestāžu līdzdalību.
- 18 gadu vecumā: kā kļūt par jaunajiem uzņēmējiem un nodibināt savu uzņēmumu.
- Augstākā izglītība: īpašas fakultātes un programmas uzņēmējdarbībai.

3.3.2 Ir svarīgi izveidot paraugprakses forumu. Jau uzsāktās iniciatīvas, lai noteiktu paraugpraksi un īstenotu tās apmaiņu, plašāk jāattīsta dalībvalstīs, un Komisijai šie pasākumi jākoordinē. Gadskārtējās konferences, kas notiek Eiropas Mazo uzņēmumu hartas ietvaros, ir svarīga iepriekš minēto pasākumu daļa. Komiteja arī gaida Komisijas 2006. gada rudenī organizēto konferenci kā turpinājumu Paziņojumam par “uzņēmēja domāšanas veida” veicināšanu. Komiteja pieprasa, lai visas attiecīgās sabiedriskās struktūras un privātpersonas iesaistītos šajā konferencē, un iesaka iepazīstināt ar dažādiem modeļiem, piemēram, visās izglītības pakāpēs rosināt uzņēmējdarbības garu, izmantojot konkrētu situāciju izpēti. Šajā forumā ir svarīgi apspriest modeļus, kas jau pamatzglītības posmā veicina nākotnē uzņēmējdarbībai nepieciešamas spējas veidojošus nosacījumus (mentalitāte, personība) un kurus var pilnveidot, lai piemērotu citu dalībvalstu kritērijiem un programmām. Komiteja arī ierosina noteikt, ka šāda veida novērtēšanas konference kļūst par gadskārtēju pasākumu, kurā tiek novērtēta Komisijas rekomendāciju īstenošana.

(?) Global Entrepreneurship Monitor, 2005. gads, kopējais ziņojums.

(8) Zviedrijas Uzņēmumu konfederācijas ieviests modelis.

3.3.3 Komisija savā paziņojumā salīdzinoši min ASV, kur uzņēmējdarbības pasākumi tiek veicināti vairāk nekā Eiropā. Iepriekšējā Komitejas ziņojumā tika uzsvērts tas, ka, salīdzinājumā ar ASV, proporcionāli mazāk eiropiešu iesaistīti uzņēmumu veidošanā un ievērojami lielāks skaits labprātāk izvēlas algotu darbu nevis pašnodarbinātību. Daudzi novērotāji uzskata, ka Eiropas sociālais modelis ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ Eiropā vairāk cilvēku izvēlas algotu darbu. Jāņem vērā šādi apstākļi: a) vai šie dati pēc būtības ir pietiekami, lai tos izvēlētos par kritēriju ES darbības novērtēšanai dalībvalstīs un attiecībā pret standartiem citur pasaulē, b) priekšrocību ietekme, salīdzinot algotu darbu un pašnodarbinātību, c) vai tas tieši saistīts ar uzņēmējdarbības dinamikas trūkumu Eiropā un d) vai risinājumi ir pieņemami Eiropas sabiedrībai ⁽⁹⁾.

3.3.4 Uzņēmējdarbība ir svarīga sabiedrībai kopumā. Lai veicinātu un paaugstinātu "uzņēmēja domāšanas veidu" kultūru, kā arī izpratni par uzņēmējdarbības nozīmi valsts vispārējā attīstībā, Komiteja ierosina 2009. gadu pasludināt par Eiropas Uzņēmējdarbības gadu. Šajā sakarā Komiteja atzīmē, ka vairāku svarīgu Kopienas programmu termiņa vidusposma pārskats notiks 2010. gadā. Jāizveido pozitīva sabiedrības attieksme pret uzņēmējdarbību. Šajā gadā būtu arī iespēja nostiprināt un paplašināt esošo paraugprakses apmaiņu. Eiropas Uzņēmējdarbības gads varētu būt nozīmīgs arī izpratnes veicināšanā par ES un tās tuvināšanā iedzīvotājiem.

3.3.5 Kā jau Komiteja uzsvērusi, masu saziņas līdzekļiem ir ļoti svarīga nozīme uzņēmējdarbības gara atklāsmē un uzņēmējdarbības principu izpratnē. Tomēr pārāk daudz tiek uzsvērtā lielo uzņēmumu un starptautisko uzņēmumu darbība. Ir jāizstrādā stratēģijas, kas sniegtu iespēju uzsvērt uzņēmēja lomu, popularizējot mazo un mikro-uzņēmumu tēlu, īpašus

nodarbinātības veidus, pakalpojumus un tradicionālās darbības jomas, kā arī amatniecību ⁽¹⁰⁾.

3.4 Uzraudzība

3.4.1 Tā kā izglītība un apmācība ir jomas, par kurām atbildīgas ir dalībvalstis, jautājums par uzraudzību un īstenošanu ir ļoti svarīgs. Komiteja atzīmē, ka iepriekšējos novērtēšanas ziņojumos atbilstoši Mazo uzņēmumu hartai aizvieto vispārējie ziņojumi, kas izstrādāti kā daļa no Lisabonas stratēģijas (Vienotās pamatnostādnes attiecībā uz izaugsmi un nodarbinātību, 15. pamatnostādne). Tomēr Komiteja uzskata, ka vēl varētu izveidot valstu progresu ziņojumus. Komisijai jānosaka kvalitatīvie un kvantitatīvie mērķi, lai efektīvi un ilgtermiņā novērtētu progresu, ievērojot subsidiaritātes principu un katras valsts īpašo situāciju. Ekspertu grupas "Izglītība uzņēmējdarbībai" galīgajā ziņojumā izteiktie priekšlikumi ir piemēroti ⁽¹¹⁾.

3.4.2 Komiteja atzīmē, ka vairākas Kopienas apmācību programmas varētu sniegt finansiālu atbalstu, lai veicinātu uzņēmējdarbības garu, jo īpaši programmas *Erasmus* un *Leonardo*, struktūrfondi, jo īpaši Eiropas Sociālais fonds un gaidāmā Konkurētspējas un Inovācijas programma, *CIP*. Tomēr minētās atbalsta iespējas nelielas saskaņotas. Nepieciešama saskaņota Kopienas līmeņa stratēģija, lai veicinātu uzņēmējdarbības garu. Skaidri jānosaka metodes un finansējums, un par dažādajām iespējām, lai nodrošinātu Kopienas finansējumu, jāinformē ieinteresētās puses visos līmeņos.

3.4.3 Komiteja paredz pārraudzīt prioritātes pasākumu, ko uzsākusi Somijas prezidentūra, lai atklātu uzņēmējdarbības iespējas, kā izteikts Eiropadomes aicinājumā ⁽¹²⁾.

Briselē, 2006. gada 6. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ EESK atzinums par tematu: "Zaļā grāmata — uzņēmējdarbība Eiropā" (ziņotājs — Ben Butters kgs), (OV C 10, 58. lpp., 14.01.2004).

⁽¹⁰⁾ EESK atzinums par tematu: "Zaļā grāmata — uzņēmējdarbība Eiropā" (ziņotājs — Ben Butters kgs), (OV C 10, 58. lpp., 14.01.2004).

⁽¹¹⁾ Ekspertu grupas "Izglītība uzņēmējdarbībai" galīgais ziņojums — "Virzība, veicinot uzņēmējdarbības attieksmi un iemaņas pamatizglītībā un vidējā izglītībā", pabeigts 2004. gada februārī.

⁽¹²⁾ Briseles 2006. gada 23./24. marta Eiropadome — Prezidentūras secinājumi.

1. PIELIKUMS

Zemāk minētie grozījumi ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīti debašu laikā:

EESK nostājas galvenie jautājumi, 14. ievilkums

Grozīt šādi:

~~“jaisteno Eiropas Uzņēmējdarbības gads atbilstoši Komisijas priekšlikumam,”~~

Balsošanas rezultāti:

Par: 48

Pret: 62

Atturējās: 15

3.3.4. punkts

Grozīt šādi:

~~“Uzņēmējdarbība ir svarīga sabiedrībai kopumā. Lai veicinātu un paaugstinātu “uzņēmēja domāšanas veida” kultūru, kā arī izpratni par uzņēmējdarbības nozīmi valsts vispārējā attīstībā, Komiteja ierosina 2009. gadu pashudināt par Eiropas Uzņēmējdarbības gadu aicina Komisiju veikt atbilstošus pasākumus., Šajā sakarā Komiteja atzīmē, ka vairāku svarīgu Kopienas programmu termiņa vidusposma pārskats notiks 2010. gadā. Jaizveido pozitīva veidot pozitīvu sabiedrības attieksmei pret uzņēmējdarbību un. Šajā gadā būtu arī iespēja nostiprināt un paplašināt esošo paraugprakses apmaiņu. Eiropas Uzņēmējdarbības gads varētu būt nozīmīgs arī izpratnes par ES veicināšanā un tuvināšanā ES iedzīvotājiem.”~~

Balsošanas rezultāti:

Par: 60

Pret: 73

Atturējās: 13

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Baltā grāmata par Eiropas komunikācijas politiku”

COM (2006) 35 galīgā redakcija

(2006/C 309/24)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 1. februārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Baltā grāmata par Eiropas komunikācijas politiku”

Komiteja saskaņā ar Reglamenta 19. panta 1. punktu 424. plenārajā sesijā, kas notika 15. un 16. februārī, nolēma izveidot apakškomiteju Komitejas darba sagatavošanai šajā jautājumā.

Eiropas komunikācijas politikas apakškomiteja, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, atzinumu pieņēma 2006. gada 22. jūnijā. Ziņotāja — **Jillian van Turnhout** kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlija sēdē), ar 108 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

Komitejas detalizēts viedoklis par pieciem Eiropas Komisijas Baltajā grāmatā iekļautajiem jautājumiem ir izklāstīts turpinājumā. Kopumā Komiteja neatbalsta papildu rīcības hartu vai kodeksu, kas nosaka vispārējus principus, bet tā atkārtoti aicinājumu Komisijai pievērsties problēmai — komunikācijas politikas trūkst tiesiskā pamata. Komiteja vērš uzmanību uz dubulto resursu problēmu — līdzekļu trūkums un tik sarežģītas birokrātiskas procedūras to saņemšanai, ka laupa uzņēmību. Komiteja atzinīgi vērtē praktiskus priekšlikumus, kas saistīti ar tādiem jautājumiem kā pilsoniskā izglītošana, uzsver, ka galvenā atbildība par šiem jautājumiem jāuzņemas dalībvalstīm, un cita starpā aicina izglītības ministrus apspriest kopīgu pieeju jautājumā, kas attiecas uz Eiropas Savienības vēsturi. Lai tiešām piesaistītu iedzīvotāju uzmanību, ir vajadzīgs gan skaidrs un pievilcīgs vēstījums un skaidrs redzējums, ko iedzīvotāji spētu pieņemt kā savu redzējumu, gan piemērots pasniegšanas veids un saziņas instrumenti. EESK apliecina gatavību un vēlmi strādāt kopā ar citām iestādēm un atzīmē daudzos pozitīvos uzlabojumus iestāžu sadarbības jomā centrālā līmenī. Tomēr Komiteja, kas izteikti atbalsta decentralizētu pieeju, vēlētos mudināt Komisiju turpmāk apsvērt, kādā veidā patiesu sinerģiju un iestāžu sadarbību būtu iespējams veicināt decentralizētā līmenī. Komiteja ierosina noteikt, ka pēc Baltās grāmatas pieņemšanas solītajam Eiropas Komisijas un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas sadarbības protokola papildinājumam būtu jāpievēršas šiem īpašajiem jautājumiem.

2. Paskaidrojums

2.1 Eiropas Komisijas Baltā grāmata par Eiropas Savienības komunikācijas politiku (COM(2006) 35 galīgā redakcija) ir pieņemta 2006. gada 1. februārī. Tas ir trešais dokuments, ko Eiropas Komisija septiņu mēnešu laikā ir pieņēmusi par komunikācijas jautājumiem. Pirmie divi dokumenti bija šādi: iekšējais

rīcības plāns (SEC(2005) 985 galīgā redakcija), kas pieņemts 2005. gada 20. jūlijā; un Komisijas paziņojums “Komisijas ieguldījums pārdomu laikā un pēc tā: D plāns — demokrātija, dialogs un diskusijas” (COM(2005) 494 galīgā redakcija), kurš pieņemts 2005. gada 13. oktobrī. Baltajā grāmatā ir izteikts aicinājums Eiropas Savienības iestādēm un organizācijām sniegt atbildi “parastajā iestāžu saziņas kārtībā”. Grāmatā ir noteikts sešu mēnešu ilgs apspriešanās posms, pēc kura Komisija ierosina izdarīt secinājumus “nolūkā ierosināt rīcības plānus katrā darbības jomā”.

2.2 Savukārt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pieņēmusi divus jaunākos atzinumus komunikācijas jomā: pirmais ir atzinums par tematu “Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai” (CESE 1249/2005⁽¹⁾), kas ir pieņemts 26. oktobrī un adresēts Eiropas Parlamentam; otrais ir atzinums par Komisijas paziņojumu “D plāns” (CESE 1499/2005⁽²⁾), ko pieņēma 2005. gada 14. decembrī. Abos minētajos atzinumos ir izvirzīti vairāki operatīvi ieteikumi. EESK sabiedrisko attiecību grupa 2006. gada 6. aprīļa sanāksmē uzsāka minēto operatīvo ieteikumu īstenošanas sistemātisku pārskatīšanu.

2.3 Tādēļ šajā atzinumā par Balto grāmatu nav jāietver jomas, kuras jau ir izskatījuši un joprojām izskata Komiteja. Atzinumā drīzāk jācenšas sniegt atbildi saistībā ar Baltajā grāmatā norādītajām piecām pamatjomām. Tās ir šādas:

— Kopēju principu noteikšana: kāda ir turpmākā virzība?

— Kā tuvināties iedzīvotājiem?

— Kā efektīvāk iesaistīt plašsaziņas līdzekļus izpratnes par Eiropu veicināšanā?

— Ko vēl iespējams darīt, lai novērtētu Eiropas iedzīvotāju viedokli?

— Darbs kopā.

⁽¹⁾ OV C 28, 03.02.2006., 42.–46. lpp.

⁽²⁾ OV C 65, 03.02.2006., 92.–93. lpp.

2.4 Apakškomitejai un tās ziņotājam papildus abiem iepriekš minētajiem Komitejas atzinumiem un Komisijas Baltajai grāmatai ir vairāki citi avoti viedokļu vērtējumam:

- EESK plenārajās sesijās kopš 2005. gada jūnija notikušo debašu protokolu kopsavilkums, ieskaitot 2006. gada 20. aprīļa debates, kuras īpaši bija veltītas Baltajā grāmātā izvirzītajām un iepriekš uzskaitītajām problēmām,
- EESK 7. un 8. novembrī Briselē rīkotā ieinteresēto pušu foruma “Mazināt plaisu” darba grupu ieteikumi,
- Sabiedrisko attiecību grupā notikušo dažādo diskusiju protokolu kopsavilkums,
- Komitejas 2006. gada jūnijā Eiropadomei adresētais pašiniciatīvas atzinums, ko pieņēma 2006. gada 17. maijā,
- EESK 9. un 10. maijā Budapeštā rīkotā ieinteresēto pušu decentralizētā foruma “Mazināt plaisu” darba grupu ieteikumi.

2.5 Atzinums par Balto grāmatu ir sadalīts piecās nodaļās atbilstoši pieciem Komisijas dokumentā noteiktajiem jautājumiem, un tas aprobežojas ar pievēršanos vienam vai tikai dažiem galvenajiem jautājumiem katrā nodaļā.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 Kopēju principu noteikšana: kāda ir turpmākā virzība?

3.1.1 Īpašajā jomā izpratnes veicināšanai par Eiropu būtiski svarīga ir dalībvalstu loma. Daudzās citās jomās šī loma ir uzņēmējdarbībai, sociālajiem partneriem, pilsoniskās sabiedrības atsevišķiem pārstāvjiem. Īsāk sakot, pati dinamiskā sabiedrība veiksmīgi uzņemas šo izšķirošo lomu. Šajā gadījumā nav jāuzrunā visa Eiropa kopumā.

3.1.2 Būtiskākais jautājums ir par to, vai Komiteja piekristu vai nepiekrīstu Komisijas ierosinājumam, ka kopīgos principus un normas, uz kurām jābalsta informācijas un komunikācijas pasākumi par Eiropas jautājumiem, varētu apkopot pamatdokumentā, piemēram, Eiropas hartā vai kodeksā par rīcību komunikācijas jomā. Tā mērķis būtu apvienot visus dalībniekus (ES iestādes, valstu, reģionālās un vietējās pārvaldes, nevalstiskās organizācijas) kopīgos centienos ievērot šos principus un nodrošināt to, ka ES komunikācijas politika kalpo pilsoņu interesēm.

3.1.3 Komiteja izprot, ka Eiropas Komisijas galvenās bažas šajā sakarā ir reāla tiesiska pamata, uz kura varētu balstīt ES informācijas un komunikācijas pasākumus, trūkums. Komiteja šajā jautājumā jau ir izteikusi skaidru viedokli. Sevišķi sava 2005. gada 26. oktobra atzinuma Eiropas Parlamentam par pārdomu periodu ⁽³⁾ 3.7 punktā Komiteja aicināja Komisiju apsvērt likumdošanas iniciatīvas ierosināšanu reālai komunikācijas politikai un tādējādi cīnīties ar “apslēpto” problēmu, ko izraisa tiesiskā pamata trūkums, kurš ir radījis tik daudz neformālu mehānismu un nelīdzsvarotu pieeju. Komiteja uzskata, ka šāda priekšlikuma iesniegšana jau pati par sevi veicinātu debates.

3.1.4 Baltajā grāmātā noteikts, ka apspriešanās posma beigās Komisija “paziņos apspriešanās rezultātus un tad lems, vai ierosināt hartu, rīcības kodeksu vai kādu citu instrumentu”. Komiteja ir norūpējusies par šādiem izteikumiem un saskata zināmu nedrošību attiecībā uz iespējamo pieeju, ko Komisija varētu ierosināt.

3.1.5 Komisija atsaucas uz “kopīgiem principiem un normām”, pamatojoties uz dažu dalībvalstu praksi, taču šādi principi un normas pārsniedz komunikācijas un informācijas robežas. Vienkāršai principu deklarācijai, par kuru visi varētu vienoties, nebūtu papildu vērtība, jo patiesībā tādai visi piekrist *jau tagad*. No otras puses, kodekss vai harta varētu šķist pārlietu ierobežojošs. Turklāt šādi principi jau ir iekļauti vairākos pamata dokumentos. No otras puses, ja nolūks ir izstrādāt rīcības kodeksu plašsaziņas līdzekļiem un citām saziņā iesaistītajām pusēm, tad pastāv risks, ka to varētu uztvert kā mēģinājumu ietekmēt debates vai noslāpēt pret Eiropu skeptiski noskaņotus viedokļus. Turklāt mērķis iesaistīt visas ieinteresētās puses šķiet nereāls, jo ievērojot Francijā un Nīderlandē notikušo referendumu pieredzi, viena no visām iestādēm vērā ņemamām pamācībām ir tāda, ka aizvien lielāks iesaistīto pušu skaits vēl automātiski nenozīmē atbalstu Eiropas integrācijas procesam. Visbeidzot, ja visas Baltajā grāmātā uzskaitītās puses piekristu parakstīt šādu kodeksu, tas nozīmētu, ka visiem būtu vienlīdzīga atbildība par ar komunikāciju saistītajiem izaicinājumiem, ar ko saskaras Eiropas Savienība. Pēc Komitejas domām, būtu maldinoši radīt šādu iespaidu, jo galvenā atbildība gulstas — tādām iespaidam arī jārodas — uz dalībvalstu valdību pleciem.

3.1.6 Komiteja ar bažām atzīmē Komisija nolūku izveidot īpašu tīmekļa forumu, lai uzklāstu viedokļus par to, cik vēlams būtu šāds pamatdokuments. Ne visiem Eiropas iedzīvotājiem šāds uz tīmekli orientēts risinājums ir pieejams. Būtu svarīgi papildināt apspriešanas procesu, izmantojot citus, tradicionālākus plašsaziņas līdzekļus.

⁽³⁾ “Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai” — OV C 28, 03.02.2006., 42.–46. lpp.

3.2 Kā tuvināties iedzīvotājiem?

3.2.1 Komiteja atzīmē, ka finanšu resursi ir ļoti ierobežoti. Turklāt līdzekļu izmaksai noteiktās procedūras pēc jaunās Finanšu regulas pieņemšanas bez šaubām kavē un laupa uzņēmību attiecībā uz daudzām pilsoniskās sabiedrības darbībām ar pozitīvām iecerēm.

3.2.2 Lai veiksmīgi tuvinātos iedzīvotājiem, nepieciešama uz viņu skepses iemesliem vērsta rīcība: pirmkārt, daļa iedzīvotāju izturas aizvien kritiskāk pret to politisko lēmumu rezultātiem un ietekmi uz viņu dzīves un darba apstākļiem. Otrkārt, pastāv politisko sarunu trūkums un līdz ar to arī nepieciešamība pēc saziņas, tomēr, lai tā būtu veiksmīga, šis saziņas veidols ir jāmaina.

3.2.3 Iedarbīgai saziņai pirmām kārtām ir nepieciešams saprotams un saistošs vēstījums, skaidrs redzējums, ko iedzīvotāji pieņem. Iedzīvotāji vēlas redzēt Eiropu kā politisku projektu, ieskaitot tā sociālekonomisko aspektu, Eiropas modeli, kas uztur sociālo kohēziju un uzlabo konkurētspēju. Dažas valstis jau ir pierādījušas, ka šis mērķis ir sasniedzams.

3.2.4 Komunikācija ir centralizēta un vērsta uz Eiropu. Tā galvenokārt norisinās Eiropas līmenī starp Eiropas ieinteresētajām pusēm un iestādēm, kā arī cilvēkiem, kas jau ir iesaistīti Eiropas projektā. Turklāt komunikācija izmanto līdzekļus, piemēram, apspriedes tīmekli, kuri spēj sasniegt tikai atsevišķas iedzīvotāju grupas. Lai sasniegtu arī pārējos, ir jāizstrādā saziņas pasākumi, kas iesaistītu arī pārējās puses un ne tikai Eiropas Savienības iestādes un tos, kas jau ir saistīti ar ES, tāpat debates ir jāpadara decentralizētas, tas nozīmē — tām jānorisinās valsts, reģionālā un vietējā līmenī, iesaistot attiecīgā līmeņa lēmumu pieņēmējus un plašsaziņas līdzekļus (kurus pašus atsevišķos gadījumos ir jāpārlicina).

3.2.5 Šajā sakarā Baltā grāmata izvirza virkni praktisku priekšlikumu, sākot ar pilsonisko izglītošanu un beidzot ar kopīgām atklātām debatēm. Komiteja īpaši atzinīgi vērtē argumentus, kas atbalsta politisko izglītošanu. Tomēr Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 149. pants visai skaidri nosaka, ka tikai pašu dalībvalstu ir kompetencē ir mācību saturs un izglītības sistēmu uzbūve, tas atzīts arī Baltajā grāmatā. Arī tadēļ, Eiropas iestādēm iestājoties par pastiprinātu pilsonisko izglītošanu, pastāv divkārs risks. No vienas puses, Eiropas iestādes ir pakļautas riskam tikt apsūdzētām par iejaukšanos dalībvalstu valdību suverēnajā kompetencē, bet no otras puses, tās netieši uzņemtos atbildību par jautājumiem, kuri patiesībā nemaz nav to kompetencē.

3.2.6 Jebkurā gadījumā Eiropas Savienībai ir nepieciešams, lai iedzīvotāji pieņemtu šo kopīgo likteni. Šajā nolūkā būtu vēlams, lai dalībvalstu izglītības programmu ietvaros Eiropas Savienība tiktu parādīta un izskaidrota vēsturiskā un mūsdienu aspektā kā visu dalībvalstu un to iedzīvotāju kopīgs politisks

projekts. Šis jautājums būtu atklāti jāapspriež izglītības ministru Padomē.

3.2.7 Tas gan nenozīmē, ka ES iestādēm nevajadzētu neko darīt. Tieši otrādi, visiem vajadzētu pielikt pūles Eiropas iedzīvotāju informēšanā par to, kādā veidā Eiropas Savienība rada pievienoto vērtību. Būtu jānosaka mērķauditorija un jādara zināmi ES neapšaubāmo panākumu piemēri.

3.2.8 Izsakoties plašāk, iedzīvotājos ir jārada sajūta, ka viņi ir pilnībā pārredzama reglamentēšanas un lēmumu pieņemšanas procesa būtiska sastāvdaļa.

3.3 Kā efektīvāk iesaistīt plašsaziņas līdzekļus izpratnes par Eiropu veicināšanā?

3.3.1 Šajā nodaļā Komisija sniedz ieteikumu par to, ka ES iestādēm nepieciešami labāki komunikācijas līdzekļi un iespējas, kā arī pēta iespējas "digitālās plaisas" pārvarēšanai. Komiteja izsaka nožēlu par faktu, ka Komisijas plānotais ierosinājums par Eiropas preses aģentūru tika svītrots no Baltās grāmatas galīgā projekta, jo, kā parādīja sākotnējās reakcijas, tas būtu izraisījis plašas debates par to, kāds ir Briselē izvietoto plašsaziņas līdzekļu un ES iestāžu attiecību raksturs.

3.3.2 Komiteja atbalsta šajā nodaļā ietvertos pasākumus. Tomēr Komiteja aicina Komisiju izšķirt vispārējos un specializētos plašsaziņas līdzekļus. Pārsvārā specializētie plašsaziņas līdzekļi ir labi informēti un sniedz informatīvo nodrošinājumu. Komiteja arī vēlētos uzsvērt, ka televīzija joprojām ir galvenais informācijas avots vairumam Eiropas iedzīvotāju. Komiteja mudina Komisiju vispārējās stratēģijas izstrādes procesā ņemt to vērā, tāpat kā arī digitālās televīzijas straujo attīstību. Šajā sakarā Komiteja uzsver īpašo nozīmi, kāda ir saziņai ar iedzīvotājiem viņu dzimtajā valodā.

3.3.3 Šajā nolūkā Komiteja turpina aktualizēt un ieviest stratēģisko komunikācijas plānu. Tas ietver pastāvīgu Komitejas komunikācijas līdzekļu pārskatīšanu un pielietošanu, kā arī novatorisku metožu izpēti (ievērojami piemēri tam bija "Atvērtās telpas metodes" izmantošana 2005. gada 7. un 8. novembrī Briselē un ieinteresēto pušu forums par tematu "Mazināt plaisu" 2006. gada 9. un 10. maijā Budapeštā).

3.4 Ko vēl iespējams darīt, lai novērtētu Eiropas iedzīvotāju viedokli?

3.4.1 Komisija ierosina izveidot valsts ekspertu tīklus un Eiropas sabiedriskās domas novērošanas centru. Komiteja piekrīt Baltās grāmatas pamata viedoklim šajā jomā. Sevišķi Komiteja piekrīt, ka *Eurobarometer* veidolā Eiropas Savienības rīcībā ir darbotiespējīgs instruments, lai gan tā uzskata, ka Komisijai būtu jācenšas veidot saiknes un sinerģija arī ar valstiskām viedokļu izpētes organizācijām.

3.4.2 Tāpat Komiteja uzskata, ka Komisija vēl pagaidām nepietiekami izmanto jau pastāvošos mehānismus sabiedriskā viedokļa izvērtēšanai, piemēram, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju. Tādēļ Komiteja ar gandarījumu pieņēma zināšanai paziņojumu par nodomiem, kas ietverts jaunajā Eiropas Komisijas un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas sadarbības protokolā (parakstīts 2005. gada 7. novembrī). Komitejas kā viedokļus apkopujošas struktūras sistemātiskāka izmantošana ir aspekts, kas jāattīsta saistībā ar Baltās grāmatas papildinājumu pie 2005. gada 7. novembrī pieņemtā sadarbības protokola.

3.5 Darbs kopā

3.5.1 Šajā nodaļā Komisija uzskaita virkni ar jaunām, strukturētām sadarbības formām. Tā norāda uz to lomu, ko Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir uzņēmusies jau šobrīd un atsaucas uz 2005. gada 7. novembra abu iestāžu jauno

sadarbības protokolu. Centrālā līmenī abu iestāžu sadarbība ir laba. Tomēr Komiteja ir pārliecināta, ka daudz vairāk būtu iespējams darīt, lai veicinātu Komisijas un Komitejas resursu sinerģiju decentralizētā līmenī. Arī šī ir viena no tām jomām, kas būtu jāapskata papildinājumā pie Baltās grāmatas 2005. gada 7. novembrī pieņemtā protokola.

4. Atgādinājums par iepriekšējiem Komitejas ieteikumiem

4.1 Komiteja atgādina savus iepriekšējos ieteikumus komunikācijas jomā, īpaši tos, kas iekļauti pielikumā atzinumam par tematu "Pārdomu periods: struktūra, tēmas un mehānisms debašu par Eiropas Savienību novērtēšanai" (CESE 1249/2005⁽⁴⁾), kā arī Komitejas maijā pieņemtajā atzinumā, kas adresēts Eiropadomei, kuras sanāksme notika 2006. gada 15. un 16. jūnijā.

Brisele, 2006. gada 6. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁾ OV C 28, 03.02.2006., 42.-46. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Sociālā kohēzija — pamatojot Eiropas sociālo modeli”

(2006/C 309/25)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2006. gada 19. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas par tematu “Sociālā kohēzija: pamatojot Eiropas sociālo modeli”

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 2. jūnijā. Ziņotājs — Ehnmark kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlijā sēdē) ar 91 balsi par, 1 balsi pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas sociālais modelis ir realitāte, kas pamatojas uz visaptverošu mērķu vienotību un piemērošanas dažādību. Modelis savu vērtību ir pierādījis, Eiropas valstis rosinot veidot uz kohēzijas, solidaritātes un konkurētspējas principiem balstītas sabiedrības. Nākamajos gados modelis saskarsies ar jauniem nozīmīgiem izaicinājumiem. Šodienas uzdevums ir noteikt sociālā modeļa saturu un sagatavoties nākotnei.

1.2 Eiropas sociālā modeļa priekšrocības izriet galvenokārt no konkurētspējas, solidaritātes un savstarpējās uzticības principu savstarpējās iedarbības veida. Šādā veidā modelis ir kļuvis gan par realitāti, gan arī par nākotnes iespēju. To tomēr nekādā ziņā nevar uzskatīt par “pilnīgi izveidotu”. Tam ir jābūt dinamiskam un jāņem vērā jauni izaicinājumi.

1.3 Eiropas sociālais modelis šajā analīzē nav saistīts tikai ar jēdziena “sociāls” tradicionālo nozīmi. Tā kā ir attīstījusies dažādu nozaru saikne, jēdzienam “sociāls” ir jābūt siastītam gan ar ekonomikas, gan arī vides jautājumiem. Vienīgi pieņemot šādu plašu definīciju, sociālais modelis spēs sniegt vajadzīgo ierosmi, lai risinātu nākotnes problēmjaudājumus. Piemērojot šādu plašu interpretāciju, šo modeli būtu iespējams nosaukt arī par Eiropas sabiedrības modeli, kurā viens no elementiem ir sociālais aspekts. Tomēr šajā analīzē ir izmantots jēdziens “sociāls”.

1.4 Visu ES nacionālo sistēmu iezīme ir ekonomikas efektivitātes un sociālā progresa saskaņa. Pienācīgi veidota sociālā politika un darba tirgus politika pozitīvi ir veicinājušas gan sociālo taisnīgumu, gan arī ekonomikas efektivitāti un ražīgumu. Sociālā politika ir produktīvs faktors.

1.5 EESK norāda uz Eiropas sociālā modeļa vairākiem galvenajiem elementiem — tā, pirmkārt, atzīmē valsts lomu, kas garantē un bieži nodrošina atbilstīgu rīcību arī sociālās kohēzijas un taisnīguma veicināšanai, cenšoties sasniegt augstu nodarbinātības līmeni un nodrošinot augstas kvalitātes sabiedriskos pakalpojumus. Citi galvenie elementi ir saistīti citastarp ar ražīguma un konkurētspējas nodrošināšanas pasākumiem, kā arī pasākumiem vides aizsardzības jomā, pētniecībā un izglītībā.

1.6 Ilgā laika periodā attīstītā Eiropas sociālā modeļa sasniegumi ir ievērojami ekonomikas, sociālajā un vides jomās. Visredzamākais sasniegums ir Eiropas labklājības zonas izveidošanās. Tas tomēr nespēj aizēnot tādus modeļa trūkumus kā vēl joprojām aktuālā sociālā nošķiršana, pastāvīgas nabadzības zonas un ilgstoši augsts bezdarba līmenis (jo īpaši jauniešu vidū).

1.7 Eiropu un Eiropas sociālo modeli būtiski ietekmē nākotnes izaicinājumi. Tie attiecas uz konkurētspēju un nodarbinātību, sociālo iekļaušanu un nabadzības novēršanu, kā arī globalizācijas ietekmi. Citi izaicinājumi ir saistīti ar dzimumu līdztiesības jautājumiem, migrāciju un demogrāfisko attīstību.

1.8 Lai Eiropas sociālais modelis būtu nozīmīgs Eiropas nākotnes sabiedrības veidošanā, tam ir jābūt dinamiskam un spējīgam piemēroties nākotnes izaicinājumiem, pārmaiņām un reformām.

1.9 Eiropas sociālais modelis saglabās savu nozīmi vienīgi tik ilgi, kamēr to augstu novērtēs un atbalstīs Eiropas iedzīvotāji. Šī analīze un Eiropas sociālā modeļa galvenie jautājumi veido dialoga un apspriešanas pamatu dalībvalstīs, tādējādi iedzīvotājiem piedāvājot jaunas iespējas izteikt savu viedokli par vēlamu Eiropas attīstības gaitu un sociālā modeļa veidu.

1.10 Īsumā sakot, šā atzinuma hipotēze ir šāda — Eiropas sociālajam modelim ir jāsniedz priekšstats par demokrātisku, zaļu, konkurētspējīgu, solidāru un sociāli iekļaujošu labklājības zonu visiem Eiropas iedzīvotājiem.

2. Analīze un komentāri

2.1 Pamatojums un definīcijas

2.1.1 Ievads

2.1.1.1 Eiropas sociālais modelis un tā iezīmes ir kļuvušas par intensīvi apspriestu tematu. Tā kā šo diskusiju ir veicinājuši daudzi pēdējā laika notikumi, tas nav pārsteidzoši. Konstitūcijas projekts neieguva sabiedrības atbalstu, un tajā ieskicētās idejas netika īstenotas. Eiropas sociālā modeļa apspriešanu ir ietekmējušas arī citas pārmaiņas un notikumi: Eiropas lēnā ekonomiskā

attīstība un nespēja paaugstināt nodarbinātības līmeni, demogrāfiskā attīstība, globalizācijas turpināšanās un tās sekas, kā arī Pakalpojumu direktīvas projekta intensīvā apspriešana. Jauno dalībvalstu integrācija turpina ietekmēt debates par ES nākotni.

2.1.1.2 EESK ar šo atzinumu sniedz savu ieguldījumu patlaban notiekošajās debatēs. Šis atzinums tiks izmantots kā pamats turpmākam dialogam ar sociālajiem partneriem un organizēto pilsonisko sabiedrību.

2.1.1.3 Šajā atzinumā vispirms tiek atzīts fakts, ka pastāv ne tikai vērtību un vīziju kopums, bet arī sociālā realitāte — to visu ir iespējams nosaukt par Eiropas sociālo modeli. Atzinuma mērķis ir aprakstīt šā modeļa saturu un galvenajos vilcienos aprakstīt tā tālākās attīstīšanas idejas un iespējamās izaicinājumus.

2.1.1.4 Sociālais modelis ir Eiropas nākotnes vīzija, un tas ir jāattīsta saistībā ar citiem Eiropas nākotnes redzējumiem — pirmām kārtām, ar ilgtspējīgu attīstību, kā arī ar nākotnes redzējumu par Eiropu kā pasaules viskonkurētspējīgāko zināšanu sabiedrību, tādējādi nodrošinot lielāku skaitu darba vietu un labākas darba vietas, un sociālo kohēziju.

2.1.2 Eiropas sociālā modeļa definīcija un joma

2.1.2.1 Eiropas sociālā modeļa analīze ir jāsāk ar Eiropas valstīs izveidoto vērtību sistēmu, kas ir pamats jebkurai diskusijai par sociāla modeļa kopējām iezīmēm. Eiropas Savienības dibināšanas pamatā ir noteiktas kopējas vērtības: brīvība, demokrātija, cilvēktiesību un cilvēka cieņas ievērošana, līdztiesība, solidaritāte, dialogs un sociālais taisnīgums. Fakts, ka modelis daļēji balstās uz tiesībām (kā to attēlo Sociālā harta), patiesi nozīmē to, ka modeļa pamatā ir noteikta vērtību sistēma.

2.1.2.2 Šajā analīzē Eiropas sociālais modelis tiek apskatīts plašā nozīmē. Sociālais modelis nevar būt saistīts tikai ar jēdziena “sociāls” tradicionālo nozīmi. Ekonomikas, sociālo un vides jautājumu savstarpējās saistības rezultātā kļūst nepieciešama sociālā modeļa plaša interpretācija.

2.1.2.3 Turklāt šajā Eiropas sociāla modeļa analīzē ir izmantota divējāda pieeja — galvenā uzmanība tiek veltīta vērtībām un nākotnes redzējumiem, vienlaikus tos saistot ar redzējumu īstenošanas galvenajām politikām. Sociālais modelis neaprobežojas vienīgi ar nākotnes redzējumu formulēšanu; tas ir arī praktiska iespēja šos redzējumus pārveidot par realitāti. Šī modeļa loma ir veicināt un nodrošināt pamatu jaunu nozīmīgu jautājumu risināšanai.

2.1.2.4 Saskaņā ar turpmākās analīzes hipotēzi Eiropas pašreizējais sociālais modelis pamatā sastāv no trim galvenajiem blokiem — mērķiem ekonomikas, sociālajā un vides jomā.

Sociālā modeļa konkrētā attīstība notiek šo jomu savstarpējās mijiedarbības kontekstā, kā arī ir atkarīga no tādām tendencēm kā globalizācija. Eiropas sociālā modeļa priekšrocības izriet galvenokārt no konkurētspējas, solidaritātes un savstarpējās uzticības principu mijiedarbības. No šāda viedokļa raugoties, Eiropas sociālo modeli tomēr nekādā ziņā nevar uzskatīt par “pilnīgi izveidotu”. Tam ir jābūt dinamiskam, un tam ir jāņem vērā iekšēji un ārēji izaicinājumi.

2.1.2.5 Šo nākotnes redzējumu ir iespējams rezumēt šādā teikumā — Eiropas sociālais modelis sniedz priekšstatu par demokrātisku, zaļu, konkurētspējīgu, solidarāru un sociāli iekļaujošu labklājības zonu visiem Eiropas iedzīvotājiem.

2.1.2.6 Šajā kontekstā ir svarīgi atzīmēt saikni starp ekonomikas efektivitāti un sociālo taisnīgumu un kohēziju. Eiropas sociālā modeļa pamatā ir abi minētie aspekti. Neraugoties uz valstu atšķirīgajām nacionālajām sistēmām, pastāv viens noteikts Eiropas sociālais modelis, kas balstās uz visām ES valstu sistēmām raksturīgo ekonomikas efektivitātes un sociālā progresā saskaņā. Tajā pašā laikā sociālā dimensija ir produktīvs faktors. Piemēram, pārdomāti tiesību akti veselības aizsardzības jomā, kā arī darba tiesības veicina labus sasniegumus ekonomikas jomā. Pienācīgi izstrādāta sociālā politika un darba tirgus politika, ko atbalsta sociālie partneri, spēj pozitīvi ietekmēt gan sociālo taisnīgumu un kohēziju, gan arī ekonomikas efektivitāti un ražīgumu. Bezdarbnieku pabalsti un aktīva darba tirgus politika stabilizē ekonomiku un veicina aktīvu pielāgošanos izmaiņām, paplašinot prasmes un iemaņas un efektīvi meklējot darbu un pārkvalificējoties. Mērķtiecīgas valsts investīcijas fiziskajā infrastruktūrā un cilvēku kapitālā var veicināt ekonomikas un sociālo mērķu sasniegšanu. Būtu jāpanāk abu minēto aspektu savstarpēji pastiprinoša mijiedarbība, jo šāda veida mijiedarbība ir iespējama. Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības aktīva līdzdalība var uzlabot kohēziju, vienlaikus pastiprinot ekonomikas efektivitāti.

2.1.2.7 Šo jautājumu iespējams aplūkot arī savādākā veidā, t.i., uzsverot faktu, ka sociālas Eiropas trūkums izraisīs gan ekonomiskas, gan arī politiskas sekas. Pētījumā par tādas politikas, kas nav sociāla, īstenošanas sekām (ar ko nāktos saskarties Eiropas Komisijai) tika konstatēts, ka sociālas politikas īstenošana radīs ievērojamas ekonomikas priekšrocības attiecībā uz līdzekļu piešķiršanas efektivitāti, darba ražīgumu un ekonomikas stabilizāciju. Pētījumā tika secināts, ka “sociālā politika, kas pamatojas uz investīcijām cilvēku un sociālajā kapitālā, veicina augstāku ekonomikas efektivitāti, jo šāda politika uzlabo ražīgumu un darbaspēka kvalitāti. Tādēļ, lai gan sociālās politikas sekas parasti ir jūtamas īstermiņā un tās priekšrocības bieži redzamas tikai ilgtermiņā, sociālā politika ir produktīvs faktors.”⁽¹⁾

⁽¹⁾ Dr Didier Fouarge (2003. gada 3. janvāris). Politikas, kas nav sociāla, sekas: ceļā uz kvalitatīvas sociālās politikas ekonomikas sistēmu — politikas, kas nav sociāla, sekas
(URL: <http://www.lex.unict.it/eurolabor/documentazione/altridoc/costs030103.pdf>).

2.1.2.8 ES valstīm un dažkārt pat reģioniem ir īpaši tiem raksturīga vēsturiska pieredze, noteikti konflikti un īpaši konfliktu noregulēšanas veidi. Sociālā vienprātība nepastāv arī attiecībā uz vērtību "līdzsvaru", tomēr viedokļi tikai nedaudz atšķiras. Tā rezultātā ir radušies neskaitāmi iestāžu veidi valstu "sociālās konstitūcijas" īstenošanai — t.i., vērtības ir pārvērstas par likuma garantētām tiesībām un pilnvarām — un šajā iestāžu sistēmā ir ietverts tirgus ekonomikas, kā arī tiesiskais, konstitucionālais un valdības aparāts. Eiropas līgumos ir uzsvērtas gan sociālā modeļa pamatā esošās kopējās vērtības, gan arī atzīts nacionālo atšķirību ievērošanas nozīmīgums.

2.1.2.9 Šajā sakarā ir jāmin arī vides jautājumi. Ātri augošās enerģijas cenas, pastāvīgā atmosfēras piesārņošana un šo aspektu ietekme uz mājokļiem, transportu un profesionālo dzīvi pasliktinās līdzsvaru starp ekonomikas efektivitāti, ražīgumu, sociālo taisnīgumu un kohēziju. Tomēr arī šajā jomā ir iespējams minēt piemērus, kad ilgtspēju veicinoša politika ir apvienojama ar ekonomisku un sociālu mērķu sasniegšanu. Tas attiecas arī uz tādiem jautājumiem kā sabiedrības veselība un drošība. Vides degradācija izraisa jaunas veselības problēmas gan bērnu, gan pieaugušo vidū. No šī piemēra kļūst redzama nepieciešamība vides jautājumus efektīvāk integrēt Eiropas sociālajā modelī.

2.1.2.10 Ņemot vērā institucionālo daudzveidību, daži ir secinājuši, ka tāda parādība kā Eiropas sociālais modelis īstenībā nepastāv. Modeļu daudzums atbilst vai nu valstu skaitam (vai arī to pārsniedz), vai arī labākajā gadījumā tos ir iespējams sagrupēt "dzimtās".

2.1.2.11 Nekādā ziņā nevēloties apšaubīt šīs institucionālās daudzveidības nozīmi, EESK uzskata, ka par vienotu Eiropas sociālo modeli ir vērts runāt šādu iemeslu dēļ:

- 1) atšķirībā no iepriekšējām pieejām, kuru viennozīmīgs mērķis bija noteikt dzimtas Eiropas kapitālisma **ietvaros**, globāli raugoties un analizējot sasniegtos rezultātus, parādās ievērojamas atšķirības starp Eiropas valstīm kā vienotu grupu un modernām kapitālistiskām valstīm ārpus Eiropas (jo īpaši ASV);
- 2) institucionālā daudzveidība ir daudz nozīmīgāka nekā sociālās politikas rezultātu daudzveidība Eiropā, jo daudz u iestāžu funkcijas pārklājas;
- 3) salīdzinājumā ar citiem reģioniem Eiropas ekonomiku integrācija norit daudz intensīvāk, tādējādi radot nepieciešamību daudzās politikas jomās īstenot kopīgas pieejas;
- 4) kā unikāla iezīme ir jāmin arī ES dalībvalstu sociālo modeļu pārvalstiskā — proti, Eiropas — dimensija, jo ES ir izstrādājusi "sociālos *acquis*"⁽²⁾.

⁽²⁾ Eiropas sociālie *acquis* aptver direktīvas par tādiem jautājumiem kā informēšana par individuālajiem darba apstākļiem (91/533/EEK), darbiniecēm — grūtniecēm (92/85/EEK), bērna kopšanas atvaļinājumu (96/34/EK), darba laiku (2003/88/EK), jauniešu darbā (94/33/EK) un nepilnas slodzes darbu (97/81/EK).

2.1.2.12 EESK vēlas ierosināt to, ka šajā dokumentā turpmāk minētajām iezīmēm (kas — lai arī dažādi institucionalizētas — ir ne tikai vērtību kopums, bet arī sociālā realitāte) ir jāklūst par Eiropas sociālā modeļa galvenajiem elementiem, kas ES valstīs vai jau pastāv vai arī jāievieš politikas īstenošanas rezultātā:

- 1) valsts uzņemas atbildību par sociālās kohēzijas un taisnīguma veicināšanu, tiecoties nodrošināt augstu nodarbinātības līmeni un nodrošinot vai garantējot augstas kvalitātes sabiedriskos pakalpojumus (vispārējās nozīmes pakalpojumus), kā arī īstenojot pārdales budžeta politiku;
- 2) valdības un/vai sociālie partneri vai citi resori nodrošina sociālās aizsardzības sistēmas, kas garantē tāda līmeņa atbilstošu apdrošināšanu vai sociālo aizsardzību pret nozīmīgākajiem riskiem (piemēram, bezdarbu, slimībām, vecumu), kas novērš nabadzību un sociālo atstumtību;
- 3) tiesību aktos noteiktas vai juridiskām tiesībām pielīdzināmas tādas tiesības kā tiesības apvienoties un tiesības streikot (kā to atspoguļo starptautiskie nolīgumi);
- 4) darbinieku līdzdalība visos līmeņos, kopīgi ar darba attiecību vai autonoma sociālā dialoga sistēmām;
- 5) stingras un skaidras saistības attiecībā uz dzimumu līdztiesības jautājumiem visās sabiedrības dzīves jomās, jo īpaši izglītībā un profesionālajā dzīvē;
- 6) nepieciešamās politikas migrācijas jautājumu risināšanai, jo īpaši ES valstu demogrāfiskās attīstības kontekstā;
- 7) sociālajiem un nodarbinātības jautājumiem veltītu tiesību aktu kopums, kas nodrošina līdzvērtīgas iespējas un aizsargā sabiedriski neaizsargātas grupas, ieskaitot pozitīvas politikas nelabvēlīgā stāvoklī esošo grupu (jauniešu, vecāku cilvēku, invalīdu) īpašo vajadzību apmierināšanai;
- 8) makroekonomikas un struktūrpolitikas līdzekļu kopums, kas veicina ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi bez inflācijas, tirdzniecību ar līdzvērtīgām konkurences iespējām (vienota tirgus), kā arī atbalsta pasākumus rūpniecībai un pakalpojumu sniedzējiem, jo īpaši uzņēmējiem un MVU;
- 9) nepieciešamās politiku programmas, lai veicinātu investīcijas Eiropas nākotnei būtiskās jomās, jo īpaši mūžizglītībā, pētniecībā un attīstībā, vides tehnoloģijās utt.;
- 10) tādi aizvien prioritāri jautājumi kā sociālās mobilitātes veicināšana un līdzvērtīgu iespēju nodrošināšana;
- 11) atbildība par nepieciešamu politiku uzsākšanu, lai risinātu vides jautājumus, jo īpaši saistībā ar veselības aizsardzību un enerģijas piegādi;

- 12) plaša vienprātība attiecībā uz to, ka valsts un privātās investīcijas Eiropā ir jāuztur ļoti augstā līmenī, tādējādi veicinot konkurētspēju un progresu sociālajā un vides jomā;
- 13) tādas saistības attiecībā uz ilgtermiņa attīstību, ka sasniegumi ekonomikas un sociālajā jomā netiks panākti uz nākamo paaudžu rēķina (paaudžu solidaritāte);
- 14) skaidras saistības solidarizēties ar jaunattīstības valstīm un nodrošināt atbalstu šo valstu ekonomikas, sociālo un vides reformu programmām.

2.2 Eiropas sociālā modeļa sasniegumi

2.2.1 Eiropas Savienības izveidošana un tās sekmīgā paplašināšana ir vēsturiski nozīmīgs notikums. Kontinentam, ko bija plosījis karš un konflikti, ir izdevies aizsākt jaunu attīstības posmu un novērsties no agresīvā nacionālisma. Eiropas sociālais modelis ir jāapskata šajā kontekstā.

2.2.2 Eiropa var būt lepna par sasniegumiem sociālajā jomā, ko tā ir panākusi, izveidojot atbilstošas iestādes un īstenojot dažādas efektīvas politikas gan valstu, gan arī zināmā mērā Eiropas līmenī. Eiropas valstu galvenie labklājības rādītāji (ieskaitot nabadzības un nevienlīdzības novēršanu, paredzamo dzīves ilgumu un veselības stāvokli) ir vieni no labākajiem pasaulē.

2.2.3 Salīdzinājumā ar pasaules līmeni daudzās Eiropas valstīs ir ļoti augsts ražīgums un konkurētspēja; tomēr ir jāsaprot, ka situācija dažādās ES valstīs ir atšķirīga. Nozīmīgs sasniegums ir daudzu ES valstu absolūti vadošā pozīcija attiecībā uz konkurētspēju un investīcijām pētniecībā. Nākotnes redzējums izveidot uz zināšanām balstītu sabiedrību, kuras galvenie elementi ir pētniecība un mūžizglītība, ir kļuvis par plaši atbalstītu Eiropas modeļa sastāvdaļu.

2.2.4 Lai arī Kioto protokola īstenošanas rezultāti neatbilst iecerētajam, ES šajā jomā ir sasniegusi vislielāko progresu. Eiropa ir kļuvusi par vienu no vadošajiem pasaules reģioniem arī attiecībā uz investīcijām videi draudzīgās tehnoloģijās, kā arī attiecībā uz jaunu risinājumu izstrādāšanu apkures un transporta jomās.

2.2.5 Salīdzinot ESAO (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija) valstu rādītājus sociālās kohēzijas un drošības, kā arī nodarbinātības/bezdarba jomās, ir iespējams secināt, ka valstīs, kas saviem iedzīvotājiem un darba ņēmējiem piedāvā augstu drošības līmeni, ir augstāks nodarbinātības līmenis (lielisks pozitīvs piemērs ir Ziemeļvalstis).

2.2.6 Aizvien acīmredzamāks ir kļuvis fakts, ka atbalsts tālākai Eiropas integrācijai ir saistīts ar pieņemumu, ka šī integrācija nav vienīgi tirgus integrācija. Tā kā ekonomiskās robežas vairs nepastāv, dalībvalstis un ES iestādes kopīgi ar sociālajiem partneriem valstu un Eiropas līmenī attīsta attiecīgos mehānismus, lai jaunajos apstākļos nodrošinātu sociālo

kohēziju un taisnīgumu un jo īpaši aizkavētu sistēmu sāncensību, kas Eiropā izraisītu pagrimumu un ievērojami pazeminātu sociālos standartus.

2.2.7 ES paplašināšana ļoti konstruktīvā veidā ir veicinājusi Eiropas sociālā modeļa identitātes veidošanos. Paplašināšanās rezultātā Eiropas Savienībai pievienojās tādu valstu grupa, kas ilgā laikā posmā guvušas panākumus sociālajā, ekonomikas un rūpniecības jomā. ES paplašināšana ir nostiprinājusi sociālā modeļa kultūras dimensiju. Kultūras dimensija būs viens no galvenajiem ES kohēzijas veicināšanas mehānismiem.

2.2.8 Visu līmeņu sociālais dialogs ir kļuvis par Eiropas sociālā modeļa būtisku izpausmi. Sociālā dialoga rezultātā ir izveidojusies aizvien lielāka vienprātība par to, ka Lisabonas stratēģijas un sociālā modeļa vērienīgos mērķus bez sociālo partneru līdzdalības sasniegt būs ārkārtīgi sarežģīti. Eiropai raksturīgā veidā risinot jautājumus par darba ņēmēju līdzdalību, tiek nodrošināts, ka uzņēmumu pastāvīgo strukturālo pārmaiņu rezultātā labumu gūst visas iesaistītās puses.

2.2.9 ES politiku īstenošanā sociālajiem partneriem ir bijusi izšķirīga nozīme. Šī nozīme pasaules mērogā ir unikāla. Ir ierosināts, ka sociālajiem partneriem ES līmenī būtu jāuzņemas atbildība par visām ar profesionālo dzīvi saistītām reglamentējošām normām.

2.2.9.1 Kas attiecas uz Eiropas sociālā modeļa pamatuzbūvi, sociālo partneru izšķirīgā nozīme ekonomikas un sociālajā politikā netiek pilnīgi novērtēta. Šajā saistībā īpaša nozīme ir darba devēju un darba ņēmēju apvienību regulējošajai funkcijai, kā arī kolektīvajiem un darba koplīgumiem. Viena no Eiropas sociālā modeļa pamatiezīmēm ir arī vispārattīstītas darba ņēmēju pārstāvju tiesības piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā rūpnīcās un uzņēmumos.

2.2.10 Iedzīvotāju un iedzīvotāju pārstāvības organizāciju līdzdalība ir pamatsastāvdaļa, lai izstrādātu Eiropas sociālo modeli. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas atbalsta savu locekļu centienus; minētās organizācijas bieži vien ir svarīgas sociālo pakalpojumu sniedzējas. Eiropas sociālā modeļa nākotne un tā attīstība būs atkarīga no organizētas pilsoniskās sabiedrības lielākas līdzdalības, izmantojot plašāku pilsonisko dialogu un līdzdalības demokrātiju.

2.2.11 Valsts sektora augstas kvalitātes pakalpojumi ir vēl viens ar sociālā modeļa noteikšanu saistīts nozīmīgs jautājums. Runājot par vispārējo situāciju ES, ir jāsaprot, ka valsts sektoram kā vienmērīgi izplatītu būtisku pakalpojumu garantētājam un/vai nodrošinātājam ES ir lielāks atbalsts nekā citos reģionos. Tādās jomās kā izglītība un apmācība, veselības un vecāka gadagājuma cilvēku aprūpe valsts sektoram visās dalībvalstīs ir izšķirīga nozīme. Tajā pašā laikā attīstās diskusija par valsts sektora iespējamajām alternatīvajām funkcijām, t.i., valsts sektors kā īpašu pakalpojumu garantētājs vai šo pakalpojumu garantētājs un nodrošinātājs.

2.2.12 Ar valsts sektoru cieši saistīta ir arī sociālās ekonomikas struktūru izveide daudzās ES valstīs. Sociālajai ekonomikai ir divējādas funkcijas — tā veic būtiskus uzdevumus, jo īpaši aprūpes jomā, vienlaikus nodrošinot darba vietas tādiem iedzīvotājiem, kurus pastāvīgi nodarbināt nav vienkārši (piemēram, invalīdiem). Sociālās ekonomikas nozīme vairāk vai mazāk palielinās visās ES valstīs — daļēji demogrāfiskās attīstības rezultātā, kā arī ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt vecāka gadagājuma cilvēku aprūpi. Sociālajai ekonomikai ir būtiska loma nabadzības novēršanā. Sociālajai ekonomikai ir raksturīgas dažādas izpausmes un daudzveidīgi organizatoriskie veidi, un tai nav īpaša nolūka iekļauties konkurences sistēmā.

2.3 Trūkumi un izaicinājumi

2.3.1 Atzīmējot Eiropas sociālā modeļa panākumus, būtu nepareizi, ja netiktu minēti tās trūkumi un arī izaicinājumi, ar ko tas sastopas mainīgā vidē. Lepnumu par sociālo modeli nedrīkst sajaukt ar pašapmierinātību.

2.3.2 Bieži tiek teikts, ka modeli nav iespējams nosaukt par "sociālu", ja tā piemērošanas rezultātā viena desmitā vai viena divpadsmitā darbaspējīgo iedzīvotāju daļa ir nolemta bezdarbam. Vienā ziņā tas ir pareizi — lielā Eiropas Savienības daļā bezdarba līmenis ir nepieņemami augsts, izraisot sociālas un ekonomiskas grūtības, apdraudot sociālo kohēziju un nelietderīgi iztērējot produktīvus resursus. Tomēr šajā apgalvojumā bieži netiešā veidā tiek ietverts uzskats, ka Eiropa, izvēloties sociālo modeli, vienlaicīgi izvēlas augstu bezdarba līmeni un bezdarbs ir cena, kas jāmaksā par sociālo kohēziju. EESK neatbalsta šo viedokli. Eiropai nav jāizvēlas starp sociālo kohēziju un augstu nodarbinātības līmeni.

2.3.3 Bezdarbs vēl aizvien ir Eiropas sociālā modeļa galvenais drauds, jo tas paaugstina izmaksas, samazina finansēšanas iespējas un rada nevienlīdzību un sociālu spriedzi. Bezdarba līmeņa samazināšana vēl aizvien ir galvenā prioritāte. Tās īpaši attiecas uz bezdarbu jauniešu vidū, kas daudzās valstīs ievērojami pārsniedz vidējo bezdarba līmeni. Tā kā jauniešu bezdarbs ir saistīts ar jauniešu ilglaicīgu izslēgšanu no darba tirgus un sabiedrības, tas ir īpaši bīstams gan sociālā, gan ekonomiskā ziņā. Lai risinātu minēto problēmu un sasniegtu vislabākos iespējamus rezultātus, ir nepieciešams plašs pasākumu kopums, ietverot gan piedāvājuma puses pasākumus, gan arī pieprasījuma puses politikas.

2.3.4 Nevienlīdzības un nabadzības nevienmērīga ģeogrāfiskā sadale (tiek lēsts, ka nabadzībā dzīvo 70 miljoni iedzīvotāju) Eiropas Savienībā ir vēl joprojām izplatīta parādība, kas kopš paplašināšanās ir kļuvusi izplatītāka. Tādu iedzīvotāju skaits, kas cieš (relatīvu) trūkumu, ir pārlieku liels pat bagātājās valstīs. Īpaši skandalozs jautājums ir bērnu nabadzība, kas jaunajai paaudzei liedz izmantot jebkādas iespējas un nevienlīdzību pārnes no paaudzes uz paaudzi. ES dalībvalstu sociālās kohēzijas politiku īstenošana (pat ņemot vērā to pašreizējos

vērienīgos mērķus) nav spējusi apturēt nabadzības un bezdarba līmeņa paaugstināšanos. Tas ir galvenais nākotnes uzdevums.

2.3.5 Bieži tiek uzskatīts, ka šos un citus Eiropas ekonomikas un sabiedrības un mūsu sociālā modeļa trūkumus saasina tādi jauni izaicinājumi kā ekonomikas globalizācija, jauno tehnoloģiju attīstība un sabiedrības novecošana. Garāks paredzamais dzīves ilgums un dzimstības līmeņa samazināšanās ir parādības, kas ietekmē diskusiju par tādiem nopietniem jautājumiem kā sociālās drošības sistēmas — galvenais piemērs ir pensiju sistēma. EESK iesaka izvairīties no virspusēju ar īstenojamo politiku saistītu secinājumu izdarīšanas, pamatojoties uz vairākiem populāriem viedokļiem:

- lai gan globalizācija nozīmē aizvien lielāku preču un pakalpojumu apjoma pārdošanu starptautiskajā tirgū, ir svarīgi apzināties, ka — 25 dalībvalstu ES uzskatot par vienotu saimniecisku vienību — tiek eksportēti (vai importēti) tikai mazliet vairāk nekā 10 % ES saražoto preču. Tādējādi ES ekonomika nekādā ziņā nav atvērtāka par ASV ekonomiku (ko parasti uzskata par daudz neatkarīgāku no globālās ietekmes). ES dalībvalstīm ir jāpieņem sociāli un politiski lēmumi attiecībā uz savām labklājības sistēmām un nepieciešamajām reformām. Neefektīva pabalstu sistēma ir jāreformē nevis "globalizācijas" dēļ, bet gan ar mērķi šo reformu rezultātā nodrošināt augstāku ražīgumu vai paaugstināt nodarbinātības līmeni, nodrošinot saņēmējiem lielāku drošību;

- jāatbalsta arī tehnoloģiskas pārmaiņas, tādējādi paaugstinot darba ražīgumu un palīdzot nodrošināt labklājību, kas nepieciešama augstu dzīves standartu un augsta sociālās aizsardzības līmeņa finansēšanai. Atbilstīgi reaģējot uz tehnoloģiskām pārmaiņām, ar labi izstrādātu sociālo politiku starpniecību ir jāinvestē darba ņēmējos un jāatbalsta pielāgošanās procesi, lai Eiropas uzņēmumiem un strādājošajiem būtu iespējams paaugstināt prasmes un iemaņas;

- Eiropas sociālo modeli neapšaubāmi ietekmē arī demogrāfiskā attīstība (lai gan pareizs ir arī pretējs apgalvojums). Apzinīgas bērna aprūpes politikas īstenošana sievietēm un vīriešiem vienlaikus ļauj apvienot profesionālo un ģimenes dzīvi; aktīvas novecošanas politika profesionālajā dzīvē ļauj turpināt piedalīties vecāka gadagājuma cilvēkiem, tādējādi viņiem un sabiedrībai izmantojot garāku paredzamā dzīves ilguma priekšrocības. Mūžizglītība veicina pielāgošanos un paaugstina ražīgumu un nodarbinātību. Turklāt demogrāfiskās problēmas ir aktuālas visās sabiedrībās;

- visbeidzot, vispāratzīts ir fakts, ka Eiropā ir jāizstrādā un jākoordinē lielāks (nevis mazāks) skaits Eiropas ekonomikas politiku, kas palīdzētu pārvarēt tādu tirgus traucējumus kā nelabvēlīga nodokļu konkurence. Šāda veida traucējumi nelabvēlīgi ietekmē sociālās sistēmas un to finansējuma avotus. No otras puses, Eiropas integrācija ir efektīvs spēks,

kas labvēlīgi ietekmē tirdzniecību un ekonomikas efektivitāti un rada iespēju dažu darba un sociālās dzīves aspektu norisi reglamentēt daudz nozīmīgākajā — Eiropas līmenī. Šo mērķu sasniegšana, ņemot vērā institucionālo daudzveidību, ir politikas veidotāju, kā arī sociālo partneru galvenais izaicinājums.

2.4 *Dinamisks modelis*

2.4.1 Ja Eiropas sociālo modeli vēlas saglabāt, kā arī nodrošināt tā ietekmi uz turpmākām politikām, tam ir jābūt dinamiskam un atvērtam apspriešanai un reformām. Vēsturē ir zināmi daudzi piemēri, kad modelis bija pakļauts neparedzētiem izaicinājumiem: draudošas vides katastrofas, radikālas demogrāfiskas un ģimenes struktūras izmaiņas, enerģijas piegādes krīzes, zināšanu revolūcija, jaunas un iedarbīgas informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, kā arī mainīgi ražošanas un profesionālās dzīves veidi.

2.4.2 No nākotnes viedokļa Eiropas sociālā modeļa galvenais izaicinājums ir noteikt modeļa aspektus, kas veicina divām pusēm (*win-win*) vai trijām pusēm izdevīgus (*win-win-win*) risinājumus. Citiem vārdiem sakot, būtu jākoncentrējas uz tādu pašreizējo un jaunu politiku noteikšanu, kas veicina sociālo kohēziju, ekonomikas attīstību, kā arī ilgtspējīgu attīstību.

2.4.3 Vienlaikus ir jāveic tādu iestāžu pastāvīgas un pārdomātas reformas, kam ir acīmredzami negatīva ekonomiskā un sociālā ietekme, kā arī negatīva ietekme uz vidi. Lietderīgi būtu veikt politikas ietekmes novērtējumu, kura mērķis būtu noteikumu uzlabošana, nevis vienkārša to atcelšana.

2.4.4 Kur Eiropas sociālais modelis sastopas ar jaunajiem izaicinājumiem? Pirmkārt, šādās trīs jomās: konkurētspēja un nodarbinātība, sociālā iekļaušana un nabadzības novēršana, kā arī globalizācijas ietekme. Ilgākā laika posmā izaicinājumi vides jomā var ietekmēt ražošanas un darba vietu pārvietošanu, kam var būt tālejošas sekas. Turklāt ir jāmin arī migrācijas jautājumi (iekšējā un ārējā migrācija), kā arī dzimumu līdztiesības jautājumi; abi šie aspekti spēcīgi ietekmēs Eiropas sociālā modeļa nākotnes perspektīvas.

2.4.5 Uz zināšanām balstītas sabiedrības turpmāka attīstīšana būs nozīmīga gan attiecībā uz pētniecības jomu, gan mūžizglītību. Zināšanas vēl vairāk nekā patlaban kļūs par izšķirošu konkurētspējas nodrošināšanas faktoru, tādējādi garantējot resursus sociālo politiku īstenošanai. Šajā kontekstā būtu svarīgi turpināt atbalstīt uzņēmumus un mazo uzņēmumu izaugsmi. Zināšanu revolūcijas sociālā ietekme ir iespējama sociālā dialoga tēma. Valdību un sociālo partneru īpašs izaicinājums būs jaunu un efektīvu mūžizglītības sistēmu izstrāde.

2.4.6 Ir svarīgi izstrādāt priekšlikumus, lai nodrošinātu jaunu līdzsvaru starp elastīgumu un drošību, tādējādi veicinot

nodarbinātību un inovācijas, kā to ir uzsvēruši sociālie partneri pirms neilga laika kopīgi izstrādātajā programmā⁽³⁾. Īpaši svarīgi būtu panākt sociālo partneru vienošanos par jaunatnes bezdarba samazināšanas pasākumiem. Bezdarbs pats par sevi ir traģēdija; jauno paaudžu bezdarbs ir drauds demokrātiskās Eiropas sabiedrības struktūrai.

2.4.7 Attiecībā uz izaicinājumiem vides jomā būs jāpalielina investīcijas transporta jomā un dzīvojamajās ēkās, kā arī pašvaldību attīstības plānošanā un reformās. Enerģijas cenu celšanās ievērojami ietekmēs sociālo kohēziju un struktūrpolitiku. Iespējams, ka galvenokārt šajā jomā tiks panākti trijām pusēm izdevīgi (*win-win-win*) risinājumi.

2.4.8 Piemērojot makroekonomisku pārvaldības sistēmu, ir jāsniedz labāks atbalsts Lisabonas stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanai. Ilgākā perspektīvā pēc Lisabonas stratēģijas īstenošanas būs svarīgi izveidot uz izaugsmi orientētu līdzsvaru starp piedāvājuma un pieprasījuma ekonomikas politiku.

2.4.9 Globalizācija ir izaicinājums ne tikai tirdzniecības un cenu ziņā. Globalizācija ir arī iespēja, piemēram, atklāt jaunus videi draudzīgu tehnoloģiju tirgus. Salīdzinājumā ar citām valstīm Eiropai pastiprināti ir jāinvestē modernajās tehnoloģijās (jo īpaši vides jomā), jo arī citas valstis (piemēram, ASV) patlaban atklāj šīs iespējas. Globalizācija nav vienīgi cīņa ar tās sekām; tā ļoti lielā mērā ir spēja rīkoties apsteidzoši un atklāt iespējas.

2.4.10 Visnopietnākais nākotnes izaicinājums būtu Eiropas atgriešanās pie pastiprinātām nacionālām politikām, kas īsteno tu protekcionismu un slēgtu tirgus. Šādu politiku īstenošana nodarītu zaudējumus gan ekonomikas, gan arī sociālajā jomā.

2.4.11 Neviena sociālā modeļa izveidošana nav pilnīgi pabeigta un neviena modeļa galīgais veids nekad netiks noteikts. Sociāla modeļa galvenais princips ir spēja tā attīstības gaitā radīt idejas un gūt atklāsmes. Sociālajam modelim ir jābūt vai nu dinamiskam vai arī tā attīstība apstāties un modelis izzudīs. Sociālais modelis ir jāpārbauda un jāapspriež pastāvīgā demokrātiskā procesā. Jāveic gan tā novērtējums, gan arī jāizstrādā un jāuzlabo attiecīgie pārvaldības instrumenti.

2.5 *Vai Eiropas sociālais modelis ir pasaules mēroga paraugs?*

2.5.1 Eiropas sociālo modeli ir iespējams uzskatīt par mēģinājumu izstrādāt plānu, lai izveidotu uz nākotni orientētu labklājīgu Eiropas Savienību, kam raksturīga augsti konkurētspējīga rūpniecība, vērienīgi mērķi sociālajā un augsts atbildības līmenis vides jomā. Ja Eiropas sociālais modelis tiek aprakstīts šādā veidā un tiek uzsvērtā tā demokrātiskā nozīme, tas var būt ideju un pieredzes avots citām valstīm vai valstu grupām.

⁽³⁾ "Eiropas sociālo partneru darba programma 2006.–2008. gadam." Skatīt arī EESK 2006. gada 17. maija atzinumu "Elastīgums un darba vietas drošība — Dānija" (ziņotāja — Vium kdze) (vēl nav publicēts OV).

2.5.2 Vai Eiropas sociālais modelis var kļūt par pasaules mēroga paraugu? Katrai valstij un valstu grupai ir jāizstrādā savs sociālais modelis un jāattīsta savi tā piemērošanas veidi. Tas, kas izrādījies vērtīgs Eiropā, ne vienmēr būs vērtīgs citā valstī un citos apstākļos. Eiropas sociālais modelis tomēr arī tādā gadījumā varētu rosināt idejas, jo īpaši tādēļ, ka tas ekonomikas, sociālos un vides jautājumus mēģina apvienot ar “priekšstatu par demokrātisku, zaļu, konkurētspējīgu, solidāru un sociāli iekļaujošu labklājības zonu visiem Eiropas iedzīvotājiem”. To, vai šos mērķus ir izdevies sasniegt, vērtēs citas valstis.

2.5.3 ES pastiprināti apvieno mērķus ekonomikas, nodarbinātības, sociālajā un vides jomās, un šī pieeja ES partnerus interesē aizvien vairāk. Eiropas ekonomikas un sociālais modelis attiecībā uz reģionālo integrāciju var būt ideju avots mūsu partnerreģioniem un partnervalstīm. Triju pīlāru pieeja Eiropas Savienībā ir pierādījusi savu vērtību.

2.5.4 Starptautiskā darba organizācija (ILO) savā pētījumā par globalizācijas sociālo dimensiju izteikti norādījusi, ka Eiropas sociālais modelis būtu piemērots ideju avots jaunajām rūpnieciski attīstītajām valstīm⁽⁴⁾. Viens no piemēriem ir Ķīna, kas patlaban ir sasniegusi stabilu strauju ekonomikas izaugsmi, tomēr tā aizvien vairāk apzinās sociālo spriedzi un problēmas vides jomā.

2.6 Eiropas iedzīvotāju iesaistīšana jautājumu risināšanā

2.6.1 Eiropas sociālais modelis pastāvēs un eksistēs vienīgi tik ilgi, kamēr to atbalstīs Eiropas iedzīvotāji. Ja modeli vēlas

saglabāt, debatēs un dialogā ir jāiesaista iedzīvotāji. Tādējādi iedzīvotājiem rastos būtiska iespēja iesaistīties plašās debatēs par Eiropas sabiedrības nākotni.

2.6.2 EESK šajā atzinumā ir veikusi Eiropas sociālā modeļa pamatanalīzi. Šī analīze būtu jāattīsta tālāk. Īpaši nepieciešams ir panākt skaidru saikni starp koncepciju un realitāti. Tādējādi modelis varētu būt pamats turpmākai diskusijai par iedzīvotāju viedokļiem attiecībā uz vēlamo Eiropas sabiedrības modeli. ES jaunās informācijas un komunikācijas stratēģijas ietvarā sociālo modeli būtu iespējams izmantot kā dialoga pamatu.

2.6.3 Visbeidzot, piedaloties debatēs un dialogā, kā arī daudz vairāk uzzinot, Eiropas iedzīvotāji izšķirsies par Eiropas sociālā modeļa un tā tālākas attīstības atbalstīšanu.

2.7 EESK loma

2.7.1 EESK locekļi ir nozīmīgs starpposms, kas ļauj īstenot saziņu ar viņu vēlētājiem. EESK regulāri rīko ieinteresēto pušu plaša mēroga forumus viedokļu un uzskatu apmaiņai.

2.7.2 EESK apsvērs iespēju, kādā veidā Eiropas sociālais modelis varētu būt pamats plašāku saziņas centienu īstenošanai ES. Šādā veidā EESK spēj dot konkrētu ieguldījumu debatēs par Eiropas un sociālā modeļa veidu, kādu to nākotnē vēlas redzēt Eiropas iedzīvotāji. Līdzdarboties tiks aicināti gan sociālie partneri un organizētā pilsoniskā sabiedrība, gan arī valstu ekonomikas un sociālās padomes.

Briselē, 2006. gada 6. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁾ URL: <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/globali/synthesis.pdf>.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība ES kohēzijas politikas un reģionālās attīstības politikas īstenošanā”

(2006/C 309/26)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar tās Reglamenta 29. panta 2. punktu 2005. gada 13. un 14. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas par tematu “Pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība ES kohēzijas politikas un reģionālās attīstības politikas īstenošanā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2006. gada 7. jūnijā. Ziņotāja — Marzena MENDZA-DROZD kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlijā sēdē), ar 47 balsīm par, 36 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja jau ilgāku laiku izrāda lielu interesi par kohēzijas politiku. EESK ir vairākkārt paudusi savu viedokli par minēto tematu saistībā ar struktūrfondu⁽¹⁾ un kohēzijas fondu tiesisko regulējumu, kā arī attiecībā uz vienu no svarīgākajiem minēto fondu apgūšanas principiem — partnerības principu.

1.2 Komitejas interesi par partnerības principu vienmēr radīja pārliecība, ko atbalsta arī Eiropas Komisija, ka kohēzijas politikas efektivitāte lielā mērā ir atkarīga no ekonomikas un sociālo partneru, kā arī citu attiecīgo pilsoniskās sabiedrības organizāciju atbilstošas līdzdalības [...] ⁽²⁾.

1.3 Tomēr EESK uzskata, ka vēl joprojām daudz kas ir darāms, lai pilsoniskās sabiedrības organizācijas iesaistītu kohēzijas politikas īstenošanā. Komiteja, izstrādājot šo atzinumu, vēlas sniegt ieguldījumu, lai tuvākajā laikā partnerības princips tiktu labāk īstenots, un lolo cerības, ka Komisija un Padome vēl varēs veikt nepieciešamos grozījumus un uzsākt konkrētas darbības, lai nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalību kohēzijas politikas īstenošanas procesā. Komiteja arī cer, ka šis atzinums, ņemot vērā, ka pašreiz tiek sagatavoti programmu dokumenti dalībvalstīs, var kļūt par lietderīgu pilsoniskās sabiedrības organizāciju instrumentu attiecībās ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām.

⁽¹⁾ Nesen izstrādātie atzinumi ir: atzinums par priekšlikumu EP un Padomes regulai par Eiropas Pārrobežu sadarbības grupas izveidi (OV C 255, 14.10.2005., 76. lpp), atzinums par vispārīgajiem noteikumiem attiecībā uz fondiem (OV C 255, 14.10.2005., 79. lpp), par ERAF (OV C 255, 14.10.2005., 91. lpp) un ESF (OV C 234, 22.09.2005., 27. lpp), atzinums par tematu “Partnerība struktūrfondu īstenošanā” (OV C 10, 14.01.2004., 21. lpp), atzinums attiecībā uz Trešo ziņojumu par kohēziju (OV C 302, 07.12.2004., 60. lpp), kā arī OV C par kohēzijas politikas stratēģiskajām pamatnostādņēm (2007–2013).

⁽²⁾ Atzinums par priekšlikumu Padomes regulai par vispārīgajiem noteikumiem attiecībā uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu, OV C 255, 14.10.2005., 79. lpp.

2. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas

2.1 Komiteja ieteiktu, lai pilsoniskās sabiedrības jēdziens plašā nozīmē ietvertu “visu to organizatorisko struktūru kopumu, kuru locekļi darbojas sabiedrības interesēs” ⁽³⁾ un kuras atbilst pārstāvības kritērijiem, kurus Komiteja izskatījusi jau iepriekšējos atzinumos ⁽⁴⁾. Šāda pieeja nozīmē, ka minētā jēdziena definīcijā tiek iekļauti pirmām kārtām tādas pilsoniskās sabiedrības organizācijas kā

— sociālie partneri — arodbiedrības un darba devēju organizācijas,

— nevalstiskās organizācijas (kuru oficiālie un tiesību statūti regulē šo organizāciju darbību un pilnvaras): apvienības, sociāli profesionālas organizācijas, federācijas, forumi, tīkli, fondi (daudzās dalībvalstīs fondi no apvienībām atšķiras tikai ar to, ka to dibināšanai ir atšķirīgs juridiskais pamats). Minētās dažādu veidu organizācijas dēvē arī par “bezpeļņas organizācijām” vai “trešo sektoru”, un to darbības jomas ir, piemēram, vides aizsardzība, patērētāju tiesību aizsardzība, vietējā attīstība, cilvēktiesības, sociālais atbalsts, medicīniskā aprūpe, sociālās atstumtības novēršana, uzņēmējdarbības veicināšana, sociālā ekonomika u.c.

2.2 Komiteja apzinās, ka, pieņemot tik plašu pilsoniskās sabiedrības definīciju, var rasties grūtības attiecībā uz šo definīciju praktisko piemērošanu, jo sevišķi, kad runa ir par kohēzijas jautājumiem. Tā uzskata, ka skaidrāk definējot pārstāvību, pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu lielāka leģitimitāte nekā tagad piedalīties dažādos kohēzijas politikas īstenošanas posmos. Savā atzinumā par Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvību Komiteja ir izklāstījusi atsevišķus pamatprincipus, aicinot pārējās iesaistītās puses izmantot

⁽³⁾ Atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Eiropas Savienības un kandidātvalstu pilsonisko sabiedrību dialogs”, OV C 28, 3.02.2006., 97. lpp.

⁽⁴⁾ Atzinums par tematu “Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība pilsoniskā dialoga ietvaros”, OV C 88, 11.04.2006., 41. lpp.

Komitejas darba rezultātus⁽⁵⁾, jo sevišķi attiecībā uz plānošanu un uzraudzību ES līmenī. Komiteja tomēr uzskata, ka, balstoties uz tās priekšlikumiem, īpaši uz tiem, kuros runa ir par līdzdalību programmu izstrādē un uzraudzībā, ir iespējams izveidot arī dalībvalstu un reģionālo pašvaldību līmenī precīzu sarakstu, kurā būtu uzskaitīti kritēriji, un uzskata, ka minētajā sarakstā varētu iekļaut šādus kritērijus:

- iespēja izmantot šo organizāciju biedru speciālās zināšanas;
- darbība sabiedrības un vispārējo interešu labā;
- savās rindās pulcēt pietiekamu skaitu biedru ar mērķi nodrošināt savas darbības efektivitāti un profesionālas zināšanas, kā arī darbības demokrātiskumu (atbildīgu personu vēlēšanas, iekšējās debates un informēšana, pārskatāmība lēmumu pieņemšanā, finanšu pārskatāmība u.c.)
- pietiekams finansējums un finansiāla neatkarība, lai nodrošinātu darbības neatkarību;
- neatkarība no ārējās ietekmes un spiediena;
- pārskatāmība, it sevišķi attiecībā uz finansēm un iekšējiem lēmumu pieņemšanas procesiem.

2.3 Pārstāvības jautājums ir pamatjautājums. Tomēr ir jāņem vērā arī kvalitātes kritēriji, kas ir izklāstīti iepriekš minētajā EESK atzinumā. Skaidri jāizšķir starp līdzdalību un konsultāciju politikas veidošanas procesā un tiesībām iesniegt projektus, kas ir finansēti no Kohēzijas fonda. Visām organizācijām, kas var sniegt ieguldījumu politikas mērķu sasniegšanā kādā īpašā jomā, jābūt tiesīgām saņemt finansējumu.

2.4 Attiecībā uz kohēzijas politikas efektīvu īstenošanu Komiteja uzskata, ka jāpieliek visas pūles, lai pilnvērtīgāk izmantotu ieinteresēto pilsoniskās sabiedrības organizāciju potenciālu, jo atkarībā no to darbības mērķa tām visbiežāk var būt priekšrocības, kas ir svarīgas kohēzijas politikas īstenošanai, piemēram:

- pieredze un kompetence ekonomikas un sociālajā jomā;
- laba informētība par reģionālajām un vietējām vajadzībām;

(⁵) Lai varētu uzskatīt, ka Eiropas organizācija pārstāv iedzīvotāju intereses, tai jāatbilst deviņiem kritērijiem, proti:

- tai jau ilgāku laiku jādarbojas Eiropas līmenī;
- tai jānodrošina tieša piekļuve tās locekļu speciālajām zināšanām;
- tai jāpārstāv vispārējās intereses, kas saskan ar Eiropas sabiedrības interesēm;
- tās sastāvā jāietilpst organizācijām, kas attiecīgo dalībvalstu līmenī ir atzītas par tās aizstāvēto interešu pārstāvēm;
- tai jābūt dalīborganizācijām lielākajā daļā ES dalībvalstu;
- tai jāparedz pienākums atskaitīties organizācijas locekļiem;
- tai jābūt pārstāvības un darbības mandātam Eiropas līmenī;
- tai jābūt neatkarīgai, un tā nedrīkst saņemt norādījumus no malas;
- tās darbībai, jo īpaši tās finansēm un lēmumu pieņemšanas procesam, jābūt pārredzamiem.

— tiešs kontakts ar iedzīvotājiem un minēto organizāciju locekļiem un līdz ar iespēja izteikties viņu vārdā;

— tiešs kontakts ar mērķgrupām un informētība par to vajadzībām;

— iespēja aktivizēt vietējo sabiedrību un brīvprātīgos;

— augsta efektivitāte un gatavība izmantot novatoriskas rīcības metodes;

— iespēja uzraudzīt valsts pārvaldes darbību;

— labi kontakti ar plašsaziņas līdzekļiem.

2.5 Turklāt Komiteja kopumā uzskata, ka, iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kurām sabiedrība uzticas, var nodrošināt iedzīvotāju un ES ciešāko kontaktu, kā arī veicināt pārredzamību attiecībā uz pieejamo fondu izmantošanas procesu. Minēto organizāciju līdzdalība var radīt lielāku lēmumu pārskatāmību un to pieņemšanu tikai uz objektīvu kritēriju pamata. Šo organizāciju dalība varētu veicināt arī to, ka īstenotās darbības patiešām atbilst sabiedrības vajadzībām. Visbeidzot, pilsoniskās sabiedrības organizācijas var būt nozīmīgi partneri, iesaistoties debatēs par Eiropas politikas jomu, tostarp kohēzijas politikas, nākotni, un veidojot debates vietējā — iedzīvotājiem tuvākā — līmenī.

2.6 Turklāt Komiteja norāda uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju potenciālu (atbilstoši to darbības īpatnībām un statūtos iekļautajiem mērķiem) tādās konkrētās jomās kā

— darba tirgus, nodarbinātība un uzņēmējdarbība — šajās jomās viņi var palīdzēt labāk noteikt prioritātes un ekonomisko attīstību veicinošas darbības;

— rūpnieciskās pārmaiņas — šajā jomā var izmantot šo organizāciju kompetenci, lai ierobežotu negatīvās, neplānotās un nepietiekami novērtētās sekas;

— vides aizsardzības joma — viņi var garantēt stratēģisku mērķu, prioritāšu un projektu atlases kritēriju noteikšanu saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības principu;

— sociālā atstumtība un dzimumu līdztiesības problēmas — pilsoniskās sabiedrības pārstāvju praktiskās zināšanas var nodrošināt kohēzijas politikas īstenošanu saskaņā ar iespēju vienlīdzības principu un likumdošanas normām un ņemot vērā ierosināto risinājumu sociālo aspektu;

— vietējā attīstība — šajā jomā viņu informētība par problēmām un vajadzībām ir pirmais solis risinājumu meklēšanā;

— pārrobežu sadarbība — viņi var būt ļoti labi partneri projektu īstenošanā;

— valsts līdzekļu izmantošanas uzraudzība, tostarp norādes un informācija par korupcijas gadījumiem.

3. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma kohēzijas politikas īstenošanas procesā

3.1 Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas un Padomes priekšlikumus, ka partnerības princips jāizmanto visos kohēzijas politikas īstenošanas posmos, sākot ar programmu izstrādi un īstenošanu, beidzot ar tās rezultātu novērtēšanu. Komiteja uzsver arī, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība var veicināt kvalitatīvāku īstenošanu un vēlamu rezultātu sasniegšanu. Komiteja uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība būtu jānodrošina šādās jomās:

- programmu izstrāde Kopienas līmenī,
- programmu izstrāde valsts līmenī (Nacionālā stratēģiskā ietvardokumenta un rīcības programmu sagatavošana),
- struktūrfondu popularizēšana un informēšana par iespējām izmantot to līdzekļus,
- struktūrfondu apgūšana,
- līdzekļu izmantošanas uzraudzība un novērtējums.

3.2 Visbeidzot, Komiteja vērs uzmanību uz faktu, ka kohēzijas politikas īstenošanas procesā pilsoniskās sabiedrības organizācijas var pildīt trīs veidu funkcijas: padomdevēju funkciju, izvirzot mērķus un uzraudzības prioritātes, uzraudzības funkciju attiecībā uz valsts pārvaldes veiktajām darbībām un izpildfunkciju, kuru viņi pilda kā tādu programmu īstenotāji un partneri, kuras daļēji tiek finansētas no struktūrfondu līdzekļiem.

3.3 Komiteja vēlas atgādināt, ka savā atzinumā par vispārīgiem noteikumiem attiecībā uz struktūrfondiem⁽⁶⁾ tā ir kritiski izteikusies par partnerības principu, kaut gan tā atzinīgi vērtē faktu, ka Komisijas priekšlikumā⁽⁷⁾ pirmo reizi tika minēta pilsoniskā sabiedrība un nevalstiskās organizācijas. Komiteja ir nobažījies pēc tam, kad uzzināja, ka likumdošanas darba gaitā Padome ir attiekusies no minētā formulējuma un ir nosaukusi tās par "jebkurām citām attiecīgajām kompetentajām institūcijām". Komiteja tāpēc ir jo gandarītāka par to, ka attiecīgo dokumentu pēdējā redakcijā (sk. 2006. gada aprīļa redakcijā) starp partneriem, uz kuriem attiecas partnerības princips, atkal ir minētas pilsonisko sabiedrību pārstāvošas struktūras, vides aizsardzībā iesaistītās puses, nevalstiskās organizācijas un vīriešu sieviešu līdztiesības principa aizstāvji. Komiteja cer, ka visas piezīmes, ko tā līdz šim ir izteikusi, ir veicinājušas šīs izmaiņas.

4. Programmu izstrāde Kopienas līmenī

4.1 Ņemot vērā faktu, ka programmu izstrāde Kopienas līmenī ir pirmais struktūrfondu apgūšanas solis, Komiteja vēlētos uzsvērt visu tieši šajā līmenī veikto apspriešanos nozīmi. Apspriešanās, ko Komisija nesen rīkoja attiecībā uz priekšlikumu stratēģiskajām pamatnostādnēm 2007.–2013. gadam,

⁽⁶⁾ Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par vispārīgiem noteikumiem attiecībā uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu", OV C 255, 14.10.2005, 79. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2004) 492 galīgā redakcija

liecina, ka par minētajām problēmām interesējas pilsoniskās sabiedrības organizācijas⁽⁸⁾. Komiteja, kas pati ir centusies iesaistīt savā darbā arī citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, uzskata, ka šāda veida interese vislielākajā mērā jāizmanto stratēģisku dokumentu sagatavošanas procesā.

4.2 Turklāt Komiteja uzskata, ka aktīva pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalība varētu būt ļoti vērtīga visām konsultatīvajām iestādēm, kas darbojas Eiropas līmenī. Komiteja apzinās, ka šajā sakarā īpaši svarīgs ir jautājums par pārstāvību un nepieciešamību izveidot atbilstošus kritērijus. Šī ir tieši tā joma, kurai piemērot Komitejas nesen noteiktos kritērijus attiecībā uz nevalstiskajām organizācijām⁽⁹⁾.

5. Struktūrfondu programmu izstrāde valsts līmenī

5.1 Kaut gan Eiropas Komisijas paredzētā regulējuma vienkāršošana var veicināt kohēzijas politikas pārredzamību, EESK vēlreiz vērs uzmanību uz riskiem, kas var rasties minēto priekšlikumu īstenošanas rezultātā. EESK pauzē bažas galvenokārt par to, ka valsts un pašvaldību pārvaldes iestādes, kam ne vienmēr ir vēlēšanās struktūrfondu un kohēzijas fondu izmantošanā iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tās ignorēs, kā tas izriet no vides organizāciju⁽¹⁰⁾ un Eiropas Arodbiedrību konfederācijas sagatavota ziņojuma⁽¹¹⁾, un ka tā visa rezultātā tiks ierobežotas sabiedrības iespējas uzraudzīt līdzekļu piešķiršanu.

5.2 Brian Harvey kga Eiropas Pilsoņu rīcības dienestam (ECAS — European Citizen Action Service) sagatavotajā ziņojumā⁽¹²⁾, kas faktiski attiecas tikai uz nevalstiskajām organizācijām jaunajās dalībvalstīs, atspoguļotā pieredze attiecībā uz programmu izstrādi nepieciešamo dokumentu sagatavošanu 2004.–2006. gadam neviens optimisms. Apspriešanas datumu bieža maiņa, būtiski programmu dokumentu grozījumi pēc apspriešanas beigām (piemēram, attiecībā uz paredzamo ietekmi uz vidi), pārāk vēlu uzsākts apspriešanas process un tādējādi nepieciešamība sniegt piezīmes diezgan īsā laika posmā — tās ir tikai dažas no procesa nepilnībām, par kurām ir ziņojuši pilsoniskās sabiedrības pārstāvji. Gadījumos, kad dokumentu izstrāde tika uzticēta konsultāciju aģentūrām, kam nebija nekāda kontakta ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, situācija bija vēl sliktāka.

⁽⁸⁾ Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta darba dokuments, kurā ir apkopoti sabiedriskās apspriešanas par Kopienas kohēzijas stratēģiskajām pamatnostādnēm (2007.–2013. gadam) rezultāti, 2005. gada 7. oktobrī.

⁽⁹⁾ Atzinums par tematu "Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvība pilsoniskā dialoga ietvaros", OV C 88, 11.04.2006., 41. lpp.

⁽¹⁰⁾ "Labākā pieejamā prakse. Sabiedrības līdzdalība Savienības fondu programmu plānošanā un uzraudzībā". Vides ekonomikas institūts, CEE Bankwatch Network, Eiropas Zemes draugi, 2004. gada septembra ziņojums.

⁽¹¹⁾ Partnerība 2000.–2006. gada plānošanas periodā — Partnerības principa īstenošanas analīze — Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta Diskusijas dokuments.

⁽¹²⁾ Brian Harvey, "Illusion of inclusion" (Ilūzija attiecībā uz iekļaušanu), ECAS.

5.3 Šādas rīcības rezultātā mazinās ne tikai interese par apspriešanas procesu, bet vēl jo svarīgāk — netiek izmantotas iespējas veikt nozīmīgus grozījumus programmu dokumentos. Šajā sakarā Komiteja vēlētos ļoti skaidri uzsvērt, ka atbilstoši veikta apspriešanas procesa ietvaros visu ieinteresēto organizāciju pārstāvjiem ir jānodrošina ne tikai piekļuve izskatāmajiem dokumentiem, bet arī jāpiešķir atbilstošs (tāds, kas netraucē darba grafiku un vienlaicīgi ir pietiekams, lai iepazītos ar dokumentu saturu) laika periods iespējamo piezīmju iesniegšanai.

5.4 Pozitīvā pieredze, piemēram, 2005. gadā Polijā notikušās apspriešanas attiecībā uz valsts attīstības plānu, kad valsts iestādes noteica īpašus principus, kā veikt apspriešanu, dokumentēt tās norisi un iesniegtās piezīmes, un kā pamatot to pieņemšanu vai nepieņemšanu, ir labas prakses piemērs un pierāda, ka visu procesu var īstenot taisnīgi un efektīvi.

5.5 No dažādu valstu sniegtās informācijas izriet, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas parasti nepiedalās darba grupās, kas ir atbildīgas par programmu dokumentu sagatavošanu. Tādējādi jau sākotnēji lielā mērā ir ierobežotas viņu iespējas ieteikt savas piebildes.

5.6 Tādēļ Komiteja uzskata, ka Komisijas formulētais prasību minimums (vai vismaz vadlīnijas), kas dalībvalstīm jāņem vērā attiecībā uz apspriešanu, un nepieciešamība sniegt informāciju par procesa norisi, varētu pozitīvi ietekmēt situācijas maiņu. Šāda Komisijas rīcība varētu vismaz nedaudz novērst tādas situācijas rašanos, kad vienā no dalībvalstīm labs plāns attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības līdzdalību valsts attīstības plāna izstrādē paliktu tikai uz papīra.

6. Struktūrfondu popularizēšana

6.1 Kaut gan Komiteja uzskata, ka pēdējo gadu laikā ir uzlabojusies situācija attiecībā uz informācijas par struktūrfondu pieejamību, piemēram, informācijas publicēšana iestāžu tīmekļa vietnēs, tā vēlētos piebilst, ka tikai dažās valstīs tiek izmantoti arī citi popularizēšanas un informēšanas līdzekļi, piemēram, prese, televīzija, semināri un konferences, kas ir paredzētas mērķgrupām. Šķiet, ka šajā jomā, izmantojot pilsoniskās sabiedrības organizāciju iespējas, varētu lielā mērā uzlabot situāciju.

6.2 Komiteja uzskata, ka diemžēl arī reģionālajā līmenī situācija attiecībā uz informēšanu par struktūrfondu nav labāka. Izstrādājot popularizēšanas un informēšanas plānus, nenotika apspriešanās, vai arī tās tika rīkotas tikai sevis popularizēšanas nolūkā. Tomēr, minētajā procesā iesaistot pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus un izmantojot to informētību par dažādām grupām un problēmām, varētu veicināt reālistiskākas popularizēšanas un informācijas stratēģijas sagatavošanu.

6.3 Ņemot vērā faktu, ka struktūrfondi ir paredzēti konkrētiem sociālekonomiskiem mērķiem, bet finansējums populariz-

ēšanai un informēšanai ir tikai līdzeklis to īstenošanai, lielāka uzmanība jāpievērš popularizēšanas un informēšanas pasākumu efektivitātes problēmām.

6.4 Protams, grūti ir viennozīmīgi noteikt, kurš finanšu līdzekļu popularizēšanas un informēšanas mehānisms, spēj visefektīvāk sasniegt adresātus. Var minēt labus piemērus gan attiecībā uz popularizēšanas un informēšanas pasākumiem, ko patstāvīgi īstenoja izpildvaras iestādes, gan arī attiecībā uz pasākumiem, kas tika uzticēti reklāmas aģentūrām un sabiedrisko attiecību firmām. Tomēr ir zināmi arī gadījumi, kad neviena no minētajām iespējām nebija efektīva, lai sasniegtu ieinteresētos saņēmējus, vai piedāvātais produkts nebija piemērots gala patērētāju vajadzībām.

6.5 Tā rezultātā bieži rodas absurdas situācijas, kad pilsoniskās sabiedrības organizācijas tādēļ, ka nav pieejami popularizēšanai paredzētie finanšu līdzekļi, pašas ir spiestas īstenot informatīvus pasākumus, finansējot tos ar saviem līdzekļiem.

6.6 Tādēļ šķiet, popularizēšanai un informēšanai paredzēto līdzekļu finanšu resursu efektīvas izmantošanas priekšnoteikums ir to pieejamības nodrošināšana pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas spēj īstenot saņēmēju vajadzībām piemērotus informēšanas pasākumus un bieži vien ir gatavas īstenot minētās darbības ar zemākām izmaksām.

6.7 Komiteja apzinās, ka jautājums par struktūrfondu un kohēzijas fondu popularizēšanu ir daudz plašāks nekā lēmums par to, kas atbildīgs par procesu un tā organizēšanu. Būtiska nozīme ir jautājumam, kādiem mērķiem paredzēti struktūrfondu līdzekļi un kādas problēmas ar to palīdzību var risināt. Komiteja uzskata, ka minētajam jautājumam noteikti jāpievērš lielāka uzmanība un tas publiski jāapspriež pirms struktūrfondu un kohēzijas fondu līdzekļu izmantošanas.

7. Struktūrfondu apgūšana

7.1 EESK savos iepriekšējos atzinumos jau pievērsa uzmanību vispārējo dotāciju nozīmei. Šajā sakarā tā vēlas uzsvērt faktu, ka no 10 jaunajām dalībvalstīm vispārējo dotāciju sistēmu ir ieviesusi tikai Čehija, kaut gan arī tur minētā mehānisma nozīme ir ierobežota, jo valsts pārvalde ir noteikusi virkni formālu šķēršļu. Rūpējoties, lai šāda situācija neatkārtotos nākamajā programmu izstrādes periodā, Komiteja vēlas pievērst uzmanību faktam, ka to valstu pieredze, kas ir izmantojušas minēto izdevību, ir ļoti pozitīva, sevišķi attiecībā uz īpaši atstumto grupu, piemēram, ilgstošo bezdarbnieku, sasniegšanu.

7.2 Vēl viens aspekts, uz ko Komiteja vērsusi uzmanību jau agrāk, ir pilsoniskās sabiedrības organizāciju iespējas izmantot tehnisko palīdzību. Piemēram, Apvienotajā Karalistē tehniskajai palīdzībai paredzētais budžets (tostarp arī Eiropas Reģionālās

attīstības fonds) lielā mērā tika izmantots, lai minētās organizācijas iesaistītu struktūrfondu apgūšanas procesā. Ar tehniskās palīdzības starpniecību finansēja, piemēram, jumta organizāciju darbības, kas saistītas ar konsultāciju un apmācības pakalpojumu sniegšanu nevalstiskajām organizācijām, lai tās varētu piedalīties programmu un projektu īstenošanā, izmantojot struktūrfondu līdzekļus. Tomēr šāda situācija nav plaši izplatīta. Arī Komiteja uzskata, ka tur, kur šāda prakse nepastāv, ir bez aplinkiem jāatzīst, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir tiesības saņemt tehniskās palīdzības līdzekļus ⁽¹³⁾.

7.3 Turklāt Komiteja vēlētos pievērst uzmanību faktam, ka prasība līdzfinansējuma projektiem izmantot valsts līdzekļus rada pilsoniskās sabiedrības organizācijām nelabvēlīgu situāciju. Tā rezultātā tiek ierobežota minēto organizāciju piekļuve struktūrfondu līdzekļiem un līdz ar to arī iespējas īstenot projektus. Komiteja vēlas nepārprotami uzsvērt savu viedokli, ka ir jārada iespēja pilsoniskās sabiedrības organizācijām izmantot pašu (privātos) līdzekļus līdzfinansējuma (dalībvalstu līmenī) projektos, kuriem piešķir struktūrfondu līdzekļus. Komiteja ierosina šo normu attiecināt arī uz nevalstiskajām organizācijām, kas daudzos gadījumos uzņemas pildīt ar struktūrfondu palīdzību finansēto projektu īstenošanu.

7.4 Komiteja vēlas vienlaicīgi pievērst uzmanību prasībai, lai rīcības programmās pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir definētas kā galīgie saņēmēji, jo diemžēl tā nav vispārpieņemta prakse. Tomēr pieredze valstīs, kurās pilsoniskās sabiedrības organizācijas varēja izmantot pieejamos līdzekļus, piemēram, Spānijā, liecina par to lielo efektivitāti citastarp sociālās atstumtības mazināšanai, tūrisma attīstībai un vietējai attīstībai. Lai sasniegtu Lisabonas stratēģijas un stratēģisko pamatnostādņu (2007.–2013. gadam) mērķus, Komiteja uzskata, ka īpaša nozīme ir pilsoniskās sabiedrības organizāciju iespējai īstenot projektus, kas ir finansēti no struktūrfondu līdzekļiem.

7.5 Komiteja apzinās, ka kohēzijas politikas īstenošanā svarīga nozīme ir projektu, kam tiek piešķirts līdzfinansējums, veidam. Tieši minētie projekti veicina — vai arī neveicina — lielākas sociālekonomiskās kohēzijas panākšanu. Komiteja aizstāv tēzi, ka iestādes, kas atbild par projektu atlasu, var izmantot pilsoniskās sabiedrības organizāciju kompetenci, proti, to, ka tās lieliski pārzina vietējās un reģionālās problēmas, vienlaikus gādājot par to, lai šajā situācijā nerastos interešu konflikts.

8. Līdzekļu izmantošanas uzraudzība un novērtējums

8.1 EESK ir cieši pārliecināta, ka uzraudzība un novērtējums ir ļoti svarīgi struktūrfondu apgūšanas procesa elementi, kas nodrošina ne tikai līdzekļu efektīvu pārvaldību, bet arī kohēzijas politikā paredzēto mērķu un rezultātu sasniegšanu. Šajā sakarā

jāpieliek visas pūles, lai pilsoniskās sabiedrības pārstāvji varētu iesniegt savu novērtējumu par īstenošanas procesu un sasniegtajiem rezultātiem tur, kur vēl šāda standarta prakse nav pieņemta, un lai šis novērtējums tiktu ņemts vērā lēmuma pieņemšanas procesā. Šajā nolūkā ir nepieciešama pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalība komitejās, kas uzrauga gan nacionālo stratēģiskā ietvardokumentu, gan atsevišķu rīcības programmu īstenošanu.

8.2 EESK savā 2003. gada atzinumā par partnerības principu ⁽¹⁴⁾ jau ir pievērsusi uzmanību faktam, ka atsevišķu valstu sniegtā informācija par uzraudzības komiteju sastāvu ir ļoti atšķirīga. Kaut gan Komitejas nodoms nav vienādot izmantotos risinājumus, tā vēlas būt pārliecināta, ka visas dalībvalstis ievēro noteiktos obligātos standartus.

8.3 Atsevišķās jaunajās dalībvalstīs, piemēram, Polijā un Čehijā, ir izdevies iesaistīt pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus praktiski visās uzraudzības komitejās. Nevalstiskās organizācijas pašas ierosināja izstrādāt pārstāvju iesaistīšanas procedūru, saskaņā ar ko atbilstoši kvalificētas personas tika aicinātas izvirzīt savas kandidatūras, notika balsošana tīmekļa vietnē un to kandidātu ievēlēšana, kas saņēma vislielāko balsu skaitu. EESK apzinās, ka ne visās dalībvalstīs ir šāda situācija. Turklāt pat pozitīvā pieredze, kas bieži ir bijusi protestu iznākums, nevar nodrošināt, ka nākamajā programmu izstrādes periodā tiks sasniegti līdzīgi rezultāti. Tādēļ pilsoniskās sabiedrības pārstāvju līdzdalības apjoms un kvalitāte pašlaik vislielākajā mērā ir atkarīga no atsevišķu valdību labās gribas, nevis no nepieciešamības ievērot skaidri izvirzītos principus. EESK uzskata, ka nākotnē tas, vai valsts varas iestādes un reģionālās pašvaldības atzīs pilsoniskās sabiedrības nozīmīgo lomu, būs atkarīgs gan no nepieciešamības ievērot īpašus noteikumus (vai pamatnostādnes), gan arī no pilsoniskās sabiedrības organizāciju (pirmām kārtām NVO) spējas pašorganizēties un izvirzīt savus pārstāvjus. EESK uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības dalībnieku vieta un viņu lomas atzīšana no valsts iestāžu puses var notikt tikai, nodrošinot neapšaubāmu pārstāvību, kas piešķir legimitāti un tātad tiesības izmantot to darbībai paredzētās struktūrfondu programmas.

8.4 Turklāt EESK uzskata, ka būtu jāvelta visas pūles, uzlabojot uzraudzības komiteju darbības efektivitāti tā, lai tās nebūtu tikai formāli izveidotas iestādes un (kā tas ir daudzos gadījumos) vietas, kur tiek iesniegti lēmumi, ko valsts pārvaldes iestādes jau pieņemušas. Jānodrošina, lai tās tik tiešām veidotu forumu, kurā var diskutēt un meklēt vispiemērotākos risinājumus. Komiteja uzskata, ka viens no veidiem, kā to īstenot, ir to pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība, kas šādās debatēs var ieviest jaunu nostāju.

⁽¹³⁾ Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par vispārīgiem noteikumiem attiecībā uz Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu", OV C 255, 14.10.2005, 79. lpp.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums par tematu "Partnerība struktūrfondu apgūšanai", OV C 10, 14.01.2004, 21. lpp.

8.5 Komiteja vērs uzmanību uz to, ka visbiežāk minēto problēmu vidū, kas saistītas ar līdzdalību struktūrfondu uzraudzības jomā, ir arī šādas: ierobežota piekļuve dokumentiem, minēto funkciju veikšanai nepieciešamo finanšu līdzekļu trūkums, kā arī nepārrēdzamība attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvju vēlēšanu sistēmu. Komiteja uzskata, ka minētie apsvērumi ir ļoti svarīga pazīme, ka jāpalielina centieni, lai nākamajā programmu izstrādes periodā mainītu šo situāciju. Komiteja uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas pēc padoma un informācijas varētu griezties pie valstu un/vai reģionālajām Ekonomikas un sociālo lietu komitejām.

8.6 Turklāt EESK uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem, kas darbojas uzraudzības komitejās, jānodrošina apmācība, kā arī jāatlīdzina izdevumi (piemēram, ceļa izdevumi), lai viņi varētu efektīvi pildīt savus pienākumus.

9. Komitejas priekšlikumi

9.1 Komiteja jau vairākkārt ir izstrādājusi atzinumus par kohēzijas politiku un struktūrfondu un tādā veidā pievērsusi uzmanību ļoti nozīmīgajai pilsoniskās sabiedrības pārstāvju lomai. Par minēto jautājumu ir paudušas savu viedokli arī daudzas citas iestādes. Ņemot vērā Trešajā ziņojumā par kohēziju minēto piezīmi, t.i., "lai veicinātu labāku pārvaldību, ar atbilstošu mehānismu palīdzību lielākā mērā jāiesaista sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji pasākumu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā", Komiteja pauž cerību, ka minētā nostāja tiks nepārprotami atspoguļota galīgi pieņemtajā tiesiskajā regulējumā un nākamajā programmu izstrādes periodā. EESK cer arī, ka Eiropas Komisija izstrādās atbilstošas vadlīnijas dalībvalstīm, pamatojoties uz šajā atzinumā ietvertajām piezīmēm.

9.2 Komiteja uzskata, ka būtu ļoti lietderīgi izvērtēt dalībvalstīs pašreiz izmantotos risinājumus, kas garantē partnerības principa efektīvu piemērošanu. EESK apsver iespēju tā ietvaros izveidot partnerības uzraudzības centru.

9.3 Tomēr Komiteja apzinās, ka tās ieteikumu un vēlmju ievērošana būs atkarīga galvenokārt no dalībvalstīm. Tādēļ tā vērsas vienlaicīgi pie valstu, kā arī reģionālās pārvaldes iestādēm ar lūgumu nodrošināt — neatkarīgi no pieņemtā tiesiskā regulējuma — lielāku pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību kohēzijas politikas īstenošanas procesā.

10. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Komiteja formulē šādus ieteikumus, kas paredzēti Komisijai un Padomei, kā arī izsaka aicinājumu dalībvalstīm (valsts un reģionālās pārvaldes iestādēm) un pilsoniskās sabiedrības organizācijām:

10.1 Programmu izstrāde Kopienas līmenī

— Komiteja, kas jau daudzus gadus pilda konsultatīvas funkcijas, proti, sniedz konsultācijas Eiropas Komisijai, Parlamentam un Padomei, vēlas uzsvērt, ka tā cenšas iesaistīt

savā darbā arī citas organizācijas, lai nodrošinātu, ka tās atzinumos ņemtas vērā pilsoniskās sabiedrības pārstāvju piezīmes un viedoklis.

— Komiteja atzinumā par pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem ir noteikusi skaidrus pārstāvības pamatkritērijus un aicinājusi citus izmantot tās darba rezultātus⁽¹⁵⁾. Skaidra pārstāvības definīcija nodrošinātu pilsoniskās sabiedrības organizācijām pilnvērtīgākas tiesības (nekā tām ir pašlaik) piedalīties kohēzijas politikas īstenošanā.

— Komiteja ierosina stratēģiskajās pamatnostādnēs 2007.–2013. gadam papildus iekļaut regulējumu par pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību.

— Komiteja izsaka cerību, ka Struktūrfondu vispārīgo noteikumu (sk. 2006. gada aprīļa redakcijā) klauzula par apspriešanos Kopienas līmenī nodrošinās arī citām pārstāvnieciskām Eiropas organizācijām līdzdalības tiesības.

— Komiteja aicina Komisiju un Padomi tiesiskajā regulējumā attiecībā uz pārrobežu sadarbību nepārprotami uzsvērt, ka pilsoniskās sabiedrības pārstāvji var tikt iesaistīti paredzētajās darbībās kā partneri.

— Komiteja aicina Komisiju informēt par obligātajiem standartiem konsultācijām par kohēzijas politikas jautājumiem un ievērot tos, kā arī vairāk izmantot elektroniskos plašsaziņas līdzekļus.

10.2 Programmu izstrāde valstu līmenī

— Komiteja aicina Komisiju noteikt vadlīnijas attiecībā uz apspriešanos par stratēģiskajiem vai programmu dokumentiem, ko ir izstrādājušas dalībvalstis. Komiteja uzskata, ka būtiska nozīme šajā sakarā ir ne tikai iepazīstināšanai ar publiskās apspriešanas plānu, bet arī sniegtajām atsaucēm par tā īstenošanu.

— Komiteja aicina dalībvalstis, kā arī to valsts un reģionālās pārvaldes iestādes, kas ir atbildīgas par programmu dokumentu sagatavošanu, uzņemties pienākumu vadīt atbilstošu apspriešanās procesu, ņemot vērā šādus faktorus: atbilstoši termiņi, kuros ieinteresētās pilsoniskās sabiedrības organizācijas varētu iesniegt piezīmes, apspriežamo dokumentu pieejamība, apspriešanas gaitas vai izteikto piezīmju dokumentēšana.

⁽¹⁵⁾ Lai varētu uzskatīt, ka Eiropas organizācija pārstāv iedzīvotāju intereses, tai jāatbilst deviņiem kritērijiem, proti:

- tai jābūt pastāvīgi funkcionējošai Kopienas līmenī;
- tai jānodrošina tieša piekļuve tās locekļu speciālajām zināšanām;
- tai jāpārstāv vispārējas intereses, kas saskan ar Eiropas sabiedrības interesēm;
- tās sastāvā jāietilpst organizācijām, kas attiecīgo dalībvalstu līmenī ir atzītas par tās aizstāvēto interešu pārstāvēm;
- tai jābūt dalīborganizācijām lielākajā daļā ES dalībvalstu;
- tai jāparedz pienākums atskaitīties organizācijas locekļiem;
- tai jābūt pārstāvības un darbības mandātam Eiropas līmenī;
- tai jābūt neatkarīgai, un tā nedrīkst saņemt norādījumus no malas;
- tās darbībai, jo īpaši tās finansēm un lēmumu pieņemšanas procesam, jābūt pārrēdzamiem.

- Komiteja aicina pilsoniskās sabiedrības organizācijas aktīvi piedalīties, it īpaši apspriešanās procesā.
- Komiteja rosina dalībvalstis un par programmas dokumentu sagatavošanu atbildīgās valsts un reģionālās iestādes vērgi uzklaust pilsoniskās sabiedrības organizāciju viedokli un piezīmes un ņemt tos vērā, izstrādājot attiecīgos dokumentus.

10.3 Struktūrfondu popularizēšana

- Komiteja uzskata, ka gan dalībvalstīm, gan reģionālajām pašvaldībām lielākā mērā jāizmanto pilsoniskās sabiedrības organizāciju potenciāls, iekļaujot tās popularizēšanas plānu izstrādē, kā arī jāatbalsta “no apakšas” izvirzītās iniciatīvas, piešķirot tām atbilstošus finanšu līdzekļus, kas ir pieejami, lai popularizētu struktūrfondus un informētu par tiem.
- Komiteja aicina pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas darbojas valsts vai reģionālajā līmenī, aktīvi iesaistīties, lai apkārtējos informētu par kohēzijas politikas mērķiem un iespējām, kas rodas, pateicoties struktūrfondiem.

10.4 Struktūrfondu apgūšana

- Komiteja uzskata, ka jāpieliek pūles, lai dalībvalstis tiktu iedrošinātas izmantot vispārējās dotācijas mehānismu. Minēto uzdevumu, šķiet, vislabāk var veikt Eiropas Komisija, kā arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas darbojas atsevišķās valstīs.
- Komiteja aicina dalībvalstis, īpaši tās, kas līdz šim vēl nav nolēmušas ieviest vispārēju dotāciju mehānismu, izmantot citu dalībvalstu labo pieredzi un minēto mehānismu pielietot laika posmā no 2007. līdz 2013. gadam.
- EESK uzskata, ka jādara viss iespējamais, lai nodrošinātu tehniskās palīdzības resursu pieejamību pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas izpilda šī atzinuma 2.2. punktā minētos atbilstības kritērijus.
- Ņemot vērā pozitīvo lomu, kāda var būt pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras izpilda šī atzinuma 2.2. punktā minētos atbilstības kritērijus, Komiteja aicina dalībvalstu valsts un reģionālās pārvaldes iestādes vienkāršot procedūru, kas attiecas uz pieteikuma iesniegšanu, lai saņemtu tehniskās palīdzības līdzekļus.
- Komiteja aicina arī dalībvalstis, izstrādājot budžetus, ņemt vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju (sociālo partneru

un NVO), kas izpilda šī atzinuma 2.2. punktā minētos atbilstības kritērijus, pašu līdzekļus kā projektu līdzfinansējuma sastāvdaļu.

- Komiteja aicina dalībvalstis rīcības programmās nepārprotami definēt pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas izpilda šī atzinuma 2.2. punktā minētos atbilstības kritērijus, kā galīgos saņēmējus. Vienlaicīgi Komiteja aicina Komisiju nodrošināt, ka dalībvalstu iesniegtie dokumenti garantē struktūrfondu līdzekļu pieejamību pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
- Komiteja aicina dalībvalstis izmantot to pilsoniskās sabiedrības organizāciju zināšanas un pieredzi projektu atlases procesā, kas izpilda šī atzinuma 2.2. punktā minētos atbilstības kritērijus. Komiteja vērs uzmanību uz nepieciešamību veikt pasākumus, lai izvairītos no iespējama interešu konflikta.
- Turklāt Komiteja vērs uzmanību uz to, ka ir nepieciešams novērst vai mazināt dažus formālus un tehniskus šķēršļus, kas apgrūtina tādu pilsoniskās sabiedrības organizāciju iespējas izmantot struktūrfondus, kuras izpilda šī atzinuma 2.2. punktā minētos atbilstības kritērijus.

10.5 Līdzekļu izmantošanas uzraudzība un novērtējums

- Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt iesaistīto individuālo dalībnieku un organizāciju objektivitāti un taisnīgumu, Komisijai jāizstrādā vadlīnijas attiecībā uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību uzraudzības un novērtējuma procesā, it īpaši attiecībā uz šo organizāciju kā pilntiesīgu locekļu iesaistīšanu uzraudzības komitejās.
- Komiteja cer, ka viena no dalībvalstu iesniegtu ziņojumu sastāvdaļām būs atgriezeniskā informācija par to, kādā veidā uzraudzības komitejās ir īstenots partnerības princips.
- Komiteja aicina dalībvalstis nodrošināt pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem piekļuvi apmācībai, lai viņi varētu efektīvi pildīt savus pienākumus kā uzraudzības komitejas locekļi.

Komiteja aicina pilsoniskās sabiedrības organizācijas saglabāt pastāvīgu kontaktu ar saviem pārstāvjiem, kas darbojas uzraudzības komitejās, un nodrošināt savstarpēju informācijas apmaiņu.

Briselē, 2006. gada 6. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes regulai par kopuzņēmuma izveidi jaunas paaudzes Eiropas gaisa satiksmes vadības sistēmas (SESAR) ieviešanai"

COM(2005) 602 galīgā redakcija — 2005/0235 (CNS)

(2006/C 309/27)

Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 171.pantu 2006. gada 4. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 30. maijā. Ziņotājs — *McDonogh* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlijā sēdē), ar 37 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 SESAR ir tās vienotās Eiropas gaisa telpas iniciatīvas tehniskā daļa, ko uzsāka 2004. gadā nolūkā veikt reformas gaisa satiksmes kontroles organizēšanā. Tās gaitā ieviesīs jaunas komunikācijas, kontroles un datortehnoloģijas saziņai starp dienestiem uz zemes un gaisakuģi, tādējādi uzlabojot un atvieglojot gaisa satiksmes kontroleru un pilotu darbu. Lai gan pilota kabīnes tiek aizvien vairāk automatizētas, šobrīd kontrolieri un piloti joprojām sazinās, izmantojot radio sakarus.

1.2 SESAR ir jaunas paaudzes gaisa satiksmes vadības sistēma, kam būs izšķiroša nozīme, nodrošinot aizvien pieaugošās gaisa satiksmes vadību. SESAR uzlabos gaisa satiksmes drošību un ekoloģisko sniegumu un arī turpmāk nodrošinās Eiropai vadošo vietu pasaules gaisa satiksmes tirgū. Komisija attīstīs šo nozīmīgo rūpniecisko projektu sadarbībā ar Eiropas Aeronavigācijas drošības organizāciju (Eirokeontroli) un ražotājiem.

1.3 Eiropai būs efektīvākā gaisa satiksmes kontroles infrastruktūra pasaulē. Saskaņā ar aprēķiniem SESAR īstenošanas tīrā pašreizējā vērtība, kas tiktu iegūta, uzlabojot gaisa satiksmes efektivitāti, varētu būt 20 miljardi *euro*. Projekta tiešo un netiešo seku rezultātā varētu rasties 50 miljardu *euro* liels ieguldījums. Projekts radīs gandrīz 200 000 augstas kvalifikācijas darbavietu.

1.4 Gaisa satiksmes attīstības prognozes Eiropā rāda, ka periodā līdz 2025. gadam tās intensitāte ievērojami pieaugs. Šo pieaugumu nebūs iespējams nodrošināt bez gaisa satiksmes kontroles infrastruktūras pilnīgas atjaunināšanas, lai optimizētu aviācijas maršrutus un novērstu pārslogojumu. SESAR uzlabos arī gaisa satiksmes drošību, ko šobrīd apdraud novecojošās tehnoloģijas un sadrumstalota gaisa satiksmes kontrole.

1.5 Eiropas Komisija un Eirokeontrole kopīgi finansēja 43 miljonu *euro* (50,5 miljonu ASV dolāru) vērtu projektu, kas tika piešķirts 30 avioliņiju, gaisa navigācijas organizāciju un aviācijas iekārtu ražotāju konsorcijs. Līgums aptver Eiropas vienotās gaisa telpas gaisa satiksmes vadības izpēti programmas (SESAR, agrākais nosaukums SESAME) definē-

šanas fāzi. Divus gadus ilgajā definēšanas fāzē tiks izstrādāta ne tikai veidojamās gaisa satiksmes vadības (ATM) sistēmas uzbūve, bet arī ieviešanas grafiks periodam līdz 2020. gadam.

1.6 Definēšanas fāzes kopējās izmaksas, ieskaitot 43 miljonus *euro* vērtu līgumu, būs 60 miljoni *euro*. Eiropas Komisija un Eirokeontrole katra sedz pusi no izmaksām; Eirokeontroles ieguldījums aptver finansējumu, augsti kvalificētu personālu un izpēti. EK ir aprēķinājusi, ka attīstības fāzes finansēšanai būs vajadzīgi 300 miljoni *euro* gadā, un šo summu nodrošinās Komisija, ražotāji un Eirokeontrole. Jau tagad gaisa satiksmes vadības izpētei un izstrādei tērē 200 miljonus *euro* gadā, šie līdzekļi tiks novirzīti SESAR.

1.7 Definēšanas fāzi pilnībā apmaksā Komisija un Eirokeontrole. Paredzēts, ka definēšanas fāzē ražotāji segs trešdaļu ar programmu saistīto izdevumu — aptuveni 100 miljonus *euro* gadā septiņu gadu periodā. Gan ES, gan Eirokeontrole katra piešķirs 100 miljonus *euro* gadā.

1.8 Vēl nav skaidrs, kuri ražotāji apmaksās to izdevumu daļu, kas jāsedz ražotājiem, proti, 100 miljonus *euro* gadā, kā arī nav skaidrs, cik lielu summu maksās katrs ražotājs. Ražotāju ieguldījuma apjoms ir jānosaka, bet vispirms jāatrisina tādi sarežģīti jautājumi kā intelektuālā īpašuma tiesības, konkurences noteikumi u.c.

1.9 Ieskatu par to, kādu naudas summu ražotāji piešķirs SESAR, dod pašreizējie pētniecības un izstrādes izdevumi gaisa satiksmes vadības jomā. To apjoms ir 200 miljoni *euro* gadā, no kuriem 75 miljonus nodrošina aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēji. Ievērojamu daļu šo līdzekļu, kuru izmantošana līdz šim bija sadrumstalota, un varbūt pat tos visus saņems SESAR.

1.10 Projektā iesaistījušies šādi partneri: gaisa satiksmes vadības pētniecības un izstrādes centri, Eirokeontroles militārais direktorāts (EURAMID), Lielbritānijas civilās aviācijas dienests (UK CAA), ražotāji ārpus Eiropas (Boeing, Honeywell, Rockwell-Collins), arodorganizācijas (Gaisa satiksmes kontroleru apvienību starptautiskā federācija (IFATCA), Eiropas Pilotu apvienība (ECA) un Eiropas Transporta darbinieku apvienība (ETF).

1.11 Definēšanas fāzē iesaistījušies šādi uzņēmumi:

LIETOTĀJI: *Air France, Iberia, KLM, Lufthansa, Association of European Airlines (AEA), European Regional Airlines Association (ERAA), International Airline Transport Association (IATA), International Aircraft Owners and Pilots Association (IAOPA).*

Aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēji: *Aeropuertos Espanoles y Navegación Aerea (Spānija), (AENA); Austrocontrol; DFS; Directorate of Air Navigation Services (Francija), (DSNA); Italian Company for Air Navigation Services (ENAV); Luftfartsverket (Zviedrijas lidostu operators), (LFV); Luchtverkeersleiders Nederland (Nīderlandes gaisa kontroles veicējs), (LVNL); National Air Traffic Services (Apvienotā Karaliste), (NATS); NAV.*

LIDOSTAS: *Aéroports de Paris, BAA, Fraport, Amsterdam, Munich, AENA, LFV.*

RAŽOTĀJI: *Airbus, BAE Systems, European Aeronautic Defence and Space Company (EADS), Indra, Selex, Thales ATM, Thales Avionics un Air Traffic Alliance.*

2. Ieteikumi un komentāri

2.1 Jebkura iniciatīva, kuras mērķis ir modernizēt gaisa satiksmes kontroli Eiropā, vērtējama kā konstruktīva.

2.2 Ar šādu iniciatīvu palīdzību varētu panākt efektīvāku maršrutēšanu, palielināt degvielas ietaupījumus un samazināt lidojumu ilgumu pasažieriem.

2.3 Izveidojot funkcionālus gaisa telpas blokus, tiktu nodrošināta optimāla gaisa telpas izmantošana, tajā pašā laikā ievērojot reģionālos nolīgumus un ņemot vērā vietējo kopienas, kas dzīvo zem funkcionālajiem gaisa blokiem esošās pilsētās, mazpilsētās un ciematos, vajadzību pēc normāliem dzīves apstākļiem un intereses.

2.4 Tā kā SESAR projekts novērsīs pārklāšanos pētniecības un attīstības darbā, tam nevajadzētu palielināt gaisa satiksmes izmantotāju kopējo ieguldījumu pētniecībā un izstrādē.

2.5 Pēc Eiropas Kopienas pievienošanās Eirokontrolei Komisija un Eirokontrole parakstīja sadarbības pamatnolīgumu par

Eiropas vienotās gaisa telpas ieviešanu un pētniecību un izstrādi gaisa satiksmes vadības jomā. Šim solim vajadzētu uzlabot drošību un aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēju darba efektivitāti.

2.6 Kopuzņēmumam jāizmanto integrēta pieeja, visus (tehniskos, darbības, regulēšanas un institucionālos) jautājumus risinot ar publisko un privāto partneru kopīgām pūlēm un tādējādi nodrošinot veiksmīgu pāreju no definēšanas fāzes uz ieviešanas fāzi un no pētniecības un attīstības uz ekspluatāciju.

2.7 Pēc definēšanas fāzes pabeigšanas būtu jāpārskata kopuzņēmuma finansējuma apjoms. Visām pusēm būs jāizvērtē jebkuru tādu papildu izmaksu ietekme, kuras jāsedz privātajam sektoram, pieprasot samaksu no lietotājiem, jo galarezultātā tās, iespējams, būtu jāsedz pasažieriem.

2.8 SESAR ieviešanas fāzei paredzētais publisko iestāžu piešķirtais budžets būtu jāpapildina ar privātā sektora iemaksām.

2.9 Ņemot vērā šajā procesā iesaistīto dalībnieku skaitu, kā arī finanšu resursus un tehniskās zināšanas, kas tam ir nepieciešamas, ir ļoti būtiski izveidot juridisku vienību, kas spētu nodrošināt SESAR projektam piešķirto līdzekļu koordinētu pārvaldību ieviešanas fāzes laikā.

2.10 Definēšanas fāzē iesaistīto uzņēmumu skaits ir ierobežots, un tie nevar pārstāvēt Eiropas aviācijas rūpniecību kopumā. Eiropas Komisijai būtu jādod iespēja iesaistīties definēšanas fāzē arī mazākiem partneriem, jo īpaši jaunajām dalībvalstīm.

2.11 SESAR būs jāīsteno pakāpeniski. Galīgais jeb ieviešanas posms būtu jāpabeidz pēc iespējas ātrāk. Komisijai būtu jāizvirza skaidri starpposma mērķi, lai paātrinātu projekta īstenošanu un samazinātu ieviešanas perioda ilgumu.

2.12 Tā kā SESAR uzlabos efektivitāti, būtu jāsamazina maksa par Eiropas gaisa satiksmes pakalpojumiem.

Briselē, 2006. gada 6. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu “Vispārējās nozīmes pakalpojumu nākotne”

(2006/C 309/28)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2005. gada 14. jūlijā saskaņā ar tās Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas par tematu “Vispārējās nozīmes pakalpojumu nākotne”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2006. gada 30. maijā. Ziņotājs — HENCKS kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 428. plenārajā sesijā, kas notika 2006. gada 5. un 6. jūlijā (6. jūlijā sēdē), ar 46 balsīm par, 9 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Vispārējās nozīmes pakalpojumi, kuru definīciju nosaka valdības iestādes, pamatojoties un atsaucoties uz sociālajām un pilsoniskajām prasībām, apmierina pamatvajadzības un tiem ir galvenā nozīme Savienības sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā un Lisabonas stratēģijas sekmīguma nodrošināšanā.

1.2 Tā kā Eiropadome ir izsludinājusi pārdomu periodu par svarīgiem Eiropas jautājumiem, pilsoniskajai sabiedrībai būs jāklūst par apņēmīgu un rīkoties spējīgu dalībnieku, lai nodrošinātu efektīvus vispārējās nozīmes pakalpojumus un tos padarītu par būtisku pārdomu tematu.

1.3 EESK atkārtoti izsaka prasību, lai Kopienas līmenī tiktu noteikti tie kopējie pamatprincipi, kuriem jāatbilst visiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem un kas jāiekļauj vienā pamatdirektīvā, un vajadzības gadījumā sīkāk jānosaka atsevišķās nozarēm veltītās direktīvās.

1.4 Saskaņā ar subsidiaritātes principu katrai valstij oficiālā izsludinātā dokumentā jāspēj noteikt īpaši nozīmīgu vai valsts, reģionālās vai vietējās nozīmes pakalpojumu veidus, kas nepieder pie pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un uz kuriem neattiecas konkurenci un valsts atbalstu regulējoši noteikumi.

1.5 Attiecībā uz citiem vispārējās nozīmes pakalpojumiem ietvardirektīvā un nozaru tiesību aktos ir skaidri jānosaka valstu vai vietējo pašvaldību brīvas tiesības noteikt pārvaldes un finansēšanas nosacījumus, Kopienas rīcības principus un robežas, to darbības efektivitātes novērtēšanu, patērētāju un lietotāju tiesības, minimālo sabiedrisko dienestu pamatzdevumu un pamatsaistību apjomu.

1.6 Lai panāktu to, ka visi, kas ir saistīti ar vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes un ārpusekonomikas vispārējās nozīmes pakalpojumiem, izprastu veicamo, visiem dalībniekiem, valsts, reģionālajām, pašvaldību iestādēm, sociālajiem partneriem, patērētāju un vides aizsardzības organizācijām, sociālās ekonomikas struktūrām un struktūrām, kas cīnās pret atstumtību utt. gan valsts, gan reģionālajā, gan vietējā līmenī līdzās regulatoriem un pakalpojumu sniedzējiem ir jābūt savai lomai un jāpieņem visi posmi, proti, kā kvalitātes standartu izstrādes organizēšanas, tā arī to noteikšanas, uzraudzības un piemērošanas posmā.

1.7 Katru reizi, kad Eiropas līmenī direktīvas, kas regulē vispārējās nozīmes pakalpojumus kādā atsevišķā nozarē, rada sociāla rakstura sekas un ietekmē strādājošo kvalifikāciju, darba apstākļus un nodarbinātības nosacījumus, jauno Eiropas struktūrētā dialoga nozaru komiteju ietvaros ir jāapspriežas ar strādājošo un darba devēju organizācijām.

1.8 Vispārējās nozīmes pakalpojumu tendence attīstīties, to nozīme Lisabonas stratēģijas īstenošanā padara obligātu ne tikai pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi — attiecībā uz tiem jau pastāv Kopienas noteikumi — regulāru novērtējuma, bet arī vispārējās nozīmes pakalpojumu regulāru novērtējuma no Savienības mērķu viedokļa veikšanu. EESK ierosina izveidot novērošanas centru, kas sastāvētu no Eiropas Parlamenta politiskajiem pārstāvjiem, Reģionu komitejas pārstāvjiem un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, lai veiktu vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu un ārpusekonomikas vispārējās nozīmes pakalpojumu novērtējumu.

1.9 EESK īpaši vēlas panākt to, lai iepriekš aprakstītie principi noteiktu arī Savienības nostāju tirdzniecības sarunās — jo sevišķi Pasaules tirdzniecības organizācijas un Vispārējā nolīguma par pakalpojumu tirdzniecību ietvaros. Nav pieņemami, ka Eiropas Savienība starptautiskajās tirdzniecības sarunās uzņemtos saistības atcelt ierobežojumus attiecībā uz ekonomikas nozarēm vai uzņēmējdarbības jomām, ja šādi soļi nav noteikti iekšējā tirgus noteikumos, kas regulē vispārējās nozīmes pakalpojumus. Nepieciešamība saglabāt dalībvalstu spēju regulēt gan pakalpojumus ar vispārēju ekonomisku nozīmi, gan ārpusekonomikas vispārējās nozīmes pakalpojumus ar mērķi sasniegt Savienības nospraustos sociālos un attīstības mērķus nozīmē no augstāk minētajām sarunām izslēgt vispārējās nozīmes pakalpojumu jautājumu.

2. Pašiniciatīvas atzinuma priekšmets

2.1 Vispārējās nozīmes pakalpojumi veido Eiropas sabiedrības modeļa kodolu, un tiem ir izšķiroša nozīme sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā. Tie papildina vienoto tirgu un ir plašāki par to, kā arī uzskatāmi par iedzīvotāju un uzņēmumu saimnieciskās un sociālās labklājības priekšnoteikumu.

2.2 Gan pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, gan ārpusekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumi apmierina pamatvajadzības un nodrošina iedzīvotāju saikni ar pašvaldību un pat ikdienas sīkumu līmeni ir uzskatāmi par visu Eiropas valstu kultūras identitātes sastāvdaļu.

2.3 Visi minētie apsvērumi ir vērsti uz iedzīvotāja interesēm, kuru ievērošana liek nodrošināt iespējas izmantot prioritāro mērķu sasniegšanai nozīmīgus pakalpojumus.

2.4 Vērtību kopība valstīs, reģionos un nozarēs izpaužas kā dažādi vispārējas nozīmes pakalpojumu organizācijas veidi. Vispārējas nozīmes pakalpojumu definīciju, pamatojoties un atsaucoties uz sociālajām un sabiedriskajām prasībām, var noteikt valsts pārvaldes iestādes.

2.5 Šāda situāciju daudzveidība ir izaicinājums Eiropas integrācijai. Tā tomēr nebūt nav nepārvarams šķērslis, un ir uzskatāma par iespēju, saskaņojot visiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem piemērojamo principu kopumu, izveidot tādu pamatu, kas nemitīgu ekonomisko un sociālo pārmaiņu situācijā apmierina vispārējās intereses.

2.6 Labdabīgas mijiedarbības radīšana starp lielo Eiropas tirgu, kam nepieciešama brīva aprīte, brīva konkurence, efektivitāte, konkurētspēja un ekonomikas dinamisms un vispārējo interešu mērķu ievērošanu ir izrādījis garš un sarežģīts process. Daudzi pasākumi šajā sakarā ir bijuši sekmīgi, tomēr joprojām ir jānovērš atsevišķas problēmas.

3. Vēsturisks pārskats

3.1 Romas līgumā vispārējas nozīmes pakalpojumi ir minēti tikai 77. pantā (šobrīd spēkā esošajā Līgumā 73. pantā), kas regulē sabiedriskos pakalpojumus pārvadājumu jomā, un 90. panta 2. punktā (šobrīd spēkā esošajā Līgumā 86. panta 2. punktā), kurš vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu gadījumā noteiktos apstākļos pieļauj atkāpes no konkurences noteikumiem.

3.2 Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 86. panta 2. punkts ļauj dalībvalstīm par labu uzņēmumiem, kas apkalpo vispārējas intereses, radīt tādu tiesisku kārtību, kas neatbilst parastajām tiesībām, piemēram, konkurences noteikumiem: "Uz uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vai kas darbojas kā dalībvalstu fiskāli monopoli, attiecas šajā Līgumā ietvertie noteikumi, un jo īpaši noteikumi par konkurenci, ja šo noteikumu piemērojums *de iure* vai *de facto* netraucē veikt tiem uzticētos uzdevumus. Tie nedrīkst ietekmēt tirdzniecības attīstību tiktāl, lai kaitētu Kopienas interesēm (¹)."

(¹) Eiropas Konstitucionālā līguma III-166. panta 2. punktā gandrīz vārds vārdā ir atkārtota Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 86. panta 2. daļa.

3.3 Pamatojoties uz minēto pantu Eiropas Kopienas Tiesa atzīst (kopš 1993. gada), ka, lai sabiedriskos pakalpojumus sniegtu uzņēmums varētu veikt tam uzticēto īpašo uzdevumu, uz to var neattiecināt Līguma konkurences noteikumus — šāds atbrīvojums var izpausties kā pilnīgs monopolstāvoklis, ja ierobežojumi ir nepieciešami, lai uzņēmums varētu nodrošināt pakalpojumu ar vispārēju saimniecisku nozīmi sniegšanu ekonomiski pieņemamos apstākļos (²).

3.4 Tiesa ir atzinusi, ka konkurences priekšrocības ienesīgās uzņēmējdarbības jomās, ko uzņēmums saņem kā atlīdzību par zaudējumiem, ko viņš cieš, darbojoties neienesīgās jomās, par saderīgām ar Līgumu (³).

3.5 Tāpat Tiesa nolēma, ka gadījumā, kad valsts finansiālais atbalsts ir uzskatāms par atlīdzību par uzņēmuma darbību, pildot sabiedrisko pakalpojumu saistības, uz šādu atbalsta veidu noteiktos apstākļos neattiecinā Līguma normas par valsts atbalstu (⁴). Tajā pašā laikā Tiesa precizē, ka, sniedzot gan pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, gan ārpusekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumus, ir jāievēro vispārīgie līguma principi: pārredzamība, proporcionalitāte, nediskriminācija un vienāda attieksme.

3.6 Sākot ar 1986. gadā parakstīto Vienoto Eiropas aktu, ar vienotā tirgus izveidi, Eiropas integrācija sāka attiekties uz pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, piemēram, apšaubot dalībvalstīs pakalpojumus sniedzošajiem uzņēmumiem (valsts un privātiem) piešķirtajās tiesībās un uzsākot ievērojamu lielo sabiedrisko pakalpojumu tīklu liberalizāciju.

3.7 Amsterdamas līguma, kas parakstīts 1997. gadā, 16. pantā ir uzsvērti pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vieta Savienības kopējo vērtību klāstā, kā arī to nozīme sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā. Tajā ir izteikta prasība valstu un Eiropas iestādēm, lai pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšana "pamatotos uz tādiem principiem un nosacījumiem, kas ļauj īstenot to uzdevumu", vienlaikus lielā mērā ievērojot konkurences principus.

3.8 Minētais 16. pants neietekmē veidu, kā Komisijas īsteno politiku attiecībā uz uzņēmumiem, kas sniedz sabiedriskos pakalpojumus. Tomēr Eiropadome Lisabonā, 2000. gada martā nolēma "īstenot iekšējo tirgu un padarīt to darboties spējīgu", ierosinot ievērojamu liberalizāciju attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu tīkliem un attiecinot konkurences prasības uz valstu tirgiem neatkarīgi no tā, vai tas ir dzelzceļa transporta, pasta pakalpojumu, enerģētikas vai telekomunikāciju tirgus.

(²) Sal. spriedumus lietās "Poste Italiane", "Corbeau", "Commune d'Almelo", "Glöckner" et "Altmark".

(³) Sal. 25. 10. 2001. spriedums lietā "Glöckner".

(⁴) 24.07.2003. spriedums lietā "Altmark".

3.9 Nicā 2000. gadā pieņemtā Pamattiesību harta pirmo reizi saista vispārējās nozīmes pakalpojumus un pamattiesības. Tādējādi tiesības izmantot pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un ar vispārējās nozīmes pakalpojumu atsevišķiem elementiem saistītās tiesības (sociālā drošība un sociālā palīdzība, veselības aizsardzība, vides aizsardzība utt.) ir nostiprinātas Pamattiesību hartas pantos no II-34. līdz II-36. pantam.

3.10 Barselonas Eiropadome, kas notika 2002. gada 15. un 16. martā, īpaši paredzēja "ietvardirektīvas priekšlikumā precizēt principus, kas attiecas uz pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un veido Līguma 16. panta pamatu, vienlaikus ievērojot attiecīgo dažādo nozaru īpatnības un Līguma 86. panta normas".

4. Pašreizējā situācija

4.1 Kaut arī ir panākts progress, daudzi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji to uzskata par nepietiekamu, ņemot vērā vispārējās nozīmes pakalpojumu svarīgumu Eiropas iedzīvotāju dzīvē, un nākotnes Eiropas Konstitūcijas izstrādes ietvaros ir palielinājuši iniciatīvu skaitu, lai panāktu to, ka vispārējās nozīmes pakalpojumus nosaka kā vienus no Savienības kopējiem mērķiem, un ar kvalitatīvu, uz vispārējām, vienlīdzīgām izmantošanas iespējām, īpašumtiesību neitralitātes un demokrātisku tarifu principa balstītu pakalpojumu palīdzību veicinātu un nodrošinātu drošību un sociālo taisnīgumu.

4.2 Konstitucionālā līguma projekta III-122. panta mērķis bija radīt sekundāro tiesību pamatu attiecībā uz pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, bez dalībvalstu kompetences ierobežošanas nosakot, ka "eirolīkumos formulē", "tādus — jo īpaši ekonomiskos un finanšu principus un nosacījumus, kas ļauj īstenot to [vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu] uzdevumus".

4.3 Turklāt ar minēto III-122. pantu būtu atzīts vietējo pašvaldību brīvas administrācijas princips un pašvaldību tiesības pašām sniegt pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi būtu padarītas par konstitucionālu principu, kas tādējādi precizētu subsidiaritātes principu attiecībā uz Savienībai un dalībvalstīm piekritīgo kompetenci pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi jomā.

4.4 Ņemot vērā to, ka Konstitucionālā līguma ratifikācija ir atlikta, EESK uzskata, ka bez liekas vilcināšanās, pamatojoties uz spēkā esošajiem līgumiem, ir jāuzsāk pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un ārpusekonomikas vispārējās nozīmes pakalpojumu ietvardirektīvas izstrādes

process, ko Komiteja savos atzinumos jau sen ir aicinājusi darīt ⁽⁵⁾.

4.5 Tiesiskais pamats šobrīd var būt tikai iekšējā tirgus izveides pabeigšana, ja pieņem, ka šo pamatu ir jāpapildina, ņemot vērā arī citas Līguma normas, kas konkrētizē iekšējā tirgus veidu, kam jābūt vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu tirgum:

- 16. pants, saskaņā ar kuru Savienībai jāgādā par to, lai pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi atbilstu to mērķiem;
- Pamattiesību hartas 36. pants, kas satur prasību Savienībai ievērot visu cilvēku tiesības izmantot pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi;
- 86. pants, kurā precizēts, ka, pastāvot pretrunai starp konkurenci regulējošiem noteikumiem un vispārējo interešu diktētiem uzdevumiem, jābalstās uz pēdējiem;
- 5. pants, kas veltīts subsidiaritātes principa ievērošanai;
- 295. pants, kas nosaka Savienības neitralitāti attiecībā uz uzņēmumu īpašumtiesībām.
- VIII sadaļa, kas veltīta nodarbinātībai, ņemot vērā ar vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem tieši vai netieši saistīto darba vietu skaitu;
- XIV sadaļa, kas veltīta patērētāju aizsardzībai un satur īpašas normas attiecībā uz pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi;
- XV sadaļa, kas veltīta Eiropas komunikāciju tīkliem un nosaka Savienības atbildību;
- XVI sadaļa, kas veltīta rūpniecības konkurētspējai, paedzot mūsdienīgus, efektīvus un kvalitatīvus pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi;
- XVII sadaļa, kas veltīta ekonomikas un sociālajai kohēzijai, paredzot pastāvošo līdzsvara trūkumu izlīdzināšanu;
- XIX sadaļa, kas veltīta vides aizsardzībai, ir īpaši svarīga, ņemot vērā pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi ārējo ietekmi.

4.6 Šo pantu kopums ļauj izveidot īpašas, pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi veltītas tiesības, un tās varētu kļūt par vienu no visu vispārējās nozīmes pakalpojumu pamatdirektīvas sastāvdaļām, kurā vienlaikus būtu ņemta vērā iekšējā tirgus galīgā izveidošana un pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi īpatnības, ievērojot Līgumā noteiktos mērķus.

⁽⁵⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Vispārējās nozīmes pakalpojumi", pašiniciatīvas atzinums, O.V. C 241, 07/10/2002, 0119. — 0127. lpp; Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā gramata par vispārējās nozīmes pakalpojumiem" KOM(2003) 270, galīga red., O.V.C 80, 30/03/2004, 0066. — 0076. lpp; Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltā grāmata par vispārējās nozīmes pakalpojumiem" KOM(2004) 374, galīgā red., O.V. C 221, 08/09/2005, 0017. — 0021. lpp.

5. Pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi atšķirība no vispārējas nozīmes pakalpojumiem

5.1 Pretēji pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi vispārējas nozīmes pakalpojumi kā pakalpojumu kopums paši par sevi līgumos nav minēti.

5.2 Vispārējas nozīmes pakalpojumus, kam nav saimniecisks raksturs, neregulē īpaši Kopienas noteikumi, un uz tiem neattiecas iekšējā tirgus noteikumi par konkurenci un valsts atbalstu, tomēr uz tiem attiecas virkne sabiedrībai būtisku Eiropas Savienības mērķu (pamattiesību ievērošana, iedzīvotāju labklājības veicināšana, sociālais taisnīgums, sociālā kohēzija utt.). No tā izriet, ka Savienībai, kas ir atbildīga par dzīves līmeņa un kvalitātes uzlabošanu visā Eiropas teritorijā, ir noteikta atbildība attiecībā uz pamattiesību un sociālās kohēzijas nodrošināšanas līdzekļiem, par kādiem ir uzskatāmi arī vispārējas nozīmes pakalpojumi; tai tāpēc ir jārūpējas vismaz par to, lai vispārējas nozīmes pakalpojumi būtu pieejami, lai iedzīvotāji tos varētu atļauties un tie būtu labas kvalitātes.

5.3 Atšķirība starp pakalpojumiem ar tautsaimniecisku nozīmi un ārpusekonomikas pakalpojumiem ir neskaidra un nenoteikta. Gandrīz ikviens vispārēju interešu vārdā sniegts pakalpojums, pat ja tā sniegšanas mērķis nav peļņas gūšana vai to sniedz labdarības nolūkā, tomēr rada tautsaimniecisku vērtību, bet vienlaikus uz to neattiecas konkurences tiesības. Turklāt pakalpojums var vienlaicīgi būt gan komerciāls, gan nekomerciāls. Tāpat pakalpojumam var būt komerciāls raksturs, neskatoties uz to, ka tirgūs nespēj nodrošināt pakalpojumu atbilstīgi loģikai un principiem, kas nosaka vispārējas nozīmes pakalpojumus.

5.4 Tas viss rada neskaidrību un pretrunas starp konkurenci un vispārējas nozīmes pakalpojumiem, kuru tautsaimniecisko vai ārpusekonomikas raksturu Eiropas Kopienas Tiesa joprojām no tiesiskā viedokļa interpretē un definē dažādi, kas rezultātā:

- padara nedrošu daudzu sabiedriskos pakalpojumus sniežošu uzņēmumu stāvokli, jo sevišķi to uzņēmumu, kas piedāvā pakalpojumus sociālajā jomā vai nekomerciālajās nozarēs, vai arī darbojas vietējā līmenī;
- uzņēmumiem rada sankciju no Komisijas un Eiropas Kopienas Tiesas puses draudus;
- iedzīvotāji/patērētāji ir nobazījušies, baidoties, ka sabiedriskie pakalpojumi var izzust.

5.5 Papildus tam Eiropas iestāžu starpā pastāv terminoloģiskas dabas neskaidrības. Komisijas skatījumā jēdziens "vispārēja nozīme" aptver visus vispārējas nozīmes pakalpojumus neatkarīgi no tā, vai tie ir komerciāli vai nekomerciāli, kamēr Eiropas Parlamentam vispārējas nozīmes pakalpojumi ir tikai tie, kas nav tautsaimnieciskas nozīmes. EESK vēlas, lai tiktu uzsakts darbs, kura rezultātā dažādās iestādes panāktu attiecīgu vienošanos.

6. Turpmākā orientācija

6.1 Tā kā Eiropadome ir izsludinājusi pārdomu periodu par svarīgiem Eiropas nozīmes jautājumiem, pilsoniskajai sabiedrībai būtu jāklūst par apņēmīgu un rīkoties spējīgu dalībnieku, lai nodrošinātu efektīvus vispārējas nozīmes pakalpojumus, tiem kļūstot par svarīgu Savienības sastāvdaļu.

6.2 Šajā sakarā jādomā par to, kādas iniciatīvas Eiropā jāuzņemas, lai panāktu harmonisku tirgus mehānismu un sabiedrisko pakalpojumu savienojumu jomās, kur tāda papildināmība ir savietojama ar vispārējas nozīmes pakalpojumu mērķiem un var sniegt pievienoto vērtību, tādējādi uzlabojot Eiropas iedzīvotāju dzīves kvalitāti, izmantojot Eiropas sociālo modeli, kura pamatā ir ekonomiska izaugsme, darbavietu radīšana un noturīga labklājība.

6.3 Viena no sociālā modeļa lielajām īpatnībām ir sociālais dialogs. Informācija, konsultācijas un sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaiste ir neatņemami nosacījumi, lai varētu uzturēt un veiksmīgi modernizēt Eiropas sociālo modeli; būs jāpanāk tāda sociāla Eiropa, kuras pamatā ir sekmīga regulējošās jomas un sociālā dialoga mijiedarbība.

6.4 Visiem dalībniekiem, valsts, reģionālajām un vietējām varām, sociālajiem partneriem, patērētāju un vides aizsardzības organizācijām, sociālās ekonomikas struktūrām un struktūrām cīņai pret atstumtību utt. ir sava vieta blakus regulatoriem un pakalpojumu sniedzējiem vispārējas nozīmes pakalpojumu jomā.

6.5 Tādēļ jāgarantē, lai valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, regulējot vispārējas nozīmes pakalpojumus, iepriekšminētie dalībnieki būtu iesaistīti visos posmos, proti, gan organizācijā, gan izpildē, uzraudzībā, rentabilitātē un kvalitātes normu piemērošanā.

6.6 Eiropas līmenī katrreiz, kad nozaru direktīvām ir sociāla ietekme uz strādājošo kvalifikāciju un darba apstākļiem un nodarbinātību, pirms Eiropas Komisijas tiesību akta priekšlikuma izvirzīšanas jānotiek Eiropas līmeņa strukturētām dialogam.

6.7 Tātad, regulējot vispārējas nozīmes pakalpojumus, princips, kas pausts EKL 139. pantā, saskaņā ar kuru Komisijas pienākums ir nodrošināt, lai ar darba devēju un darba ņēmēju organizācijām notiktu konsultācijas par sociālo dimensiju un ierosinātajām politikām, jāizmanto arī nozaru līmenī.

6.8 Tādējādi nozaru strukturētā dialoga komitejas garantēs to, lai tiktu veicināts nozaru vai starpnozaru sociālais dialogs, kura rezultātā tiek noslēgti Eiropas darba koplīgumi, kas izmantojami, lai sociālā dempinga un nekvalificēta personāla izmantošanas apstākļos aizsargātu strādājošo tiesības un darbu.

6.9 Minētais nenozīmē, ka Komisijai nevajadzētu obligāti veikt ietekmes analīzi par tās priekšlikumu, kuru mērķis ir mainīt kādu no Kopienas tiesību instrumentiem nozarēs vai ieviest kādu jaunu instrumentu pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi jomā, ietekmi uz vispārējas tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu sniegšanu.

7. Veidojot Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumu koncepciju

7.1 Iedzīvotāji tiecas pēc tādas Eiropas, kas ir kopīga dzīves telpa, kurā tiek risināti jautājumi par dzīves kvalitāti, solidaritāti un bagātību uzkrāšanu ne tikai to materiālo vērtību izpausmē. Vispārējas nozīmes pakalpojumi ir neatņemams līdzeklis minētā mērķa sasniegšanai.

7.2 Līdz ar to Kopienas līmenī būs jānosaka kopējie pamatprincipi, kuriem ir jāatbilst visiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem, lai tos varētu iekļaut vienā ietvardirektīvā un vajadzības gadījumā tālāk regulēt atsevišķām nozarēm veltītās direktīvās.

7.3 Horizontālas ietvardirektīvas pieņemšana ir pilnīgi nepieciešama, lai uzņēmējiem, kuru uzdevums ir pārvaldīt vispārējas nozīmes pakalpojumus ar tautsaimniecisku nozīmi vai ārpus ekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumus, tāpat kā valsts un vietējām varām nodrošinātu vajadzīgo juridisko drošību, kā arī sniegtu nepieciešamās garantijas lietotājiem un patērētājiem.

8. Vispārējas nozīmes pakalpojumu mērķi

8.1 Vispārējas nozīmes pakalpojumi (VNP) ir Eiropas sociālā modeļa un sociālās tirgus ekonomikas balsts, tādēļ tiem mijiedarbojoties un attīstoties līdz ar ekonomisko un sociālo progresu ir:

- jāgarantē katram iedzīvotājam tiesības piekļūt galvenajām precēm un pakalpojumiem (tiesības uz izglītību, veselības aprūpi, drošību, darbu, enerģiju, ūdeni, transportu, komunikācijām u.c.);
- jānodrošina ekonomiskā un sociālā kohēzija un kohēzija kultūras jomā;
- jāievēro taisnīgums un sociālā integrācija, jārada solidaritāte, jāveicina sabiedrības vispārējas intereses;
- jārada ilgtspējīgas attīstības nosacījumi.

9. Vispārējas nozīmes definīcija

9.1 Galvenokārt un vispirms ir jārada institucionālā bāze, kas ir stabils pamats juridiskās drošības izveidošanai attiecībā uz atšķirību — atbilstoši Hartai — starp vispārējas nozīmes

pakalpojumiem ar tautsaimniecisku nozīmi un ar tautsaimniecību nesaistītiem vispārējas nozīmes pakalpojumiem, jo tiek saprasts, ka Hartā nav paredzēts pēdējiem piemērot konkurences noteikumus un noteikumus par valsts atbalstu.

9.2 Ņemot vērā, ka minēto jēdzienu ir grūti izsmēloši definēt, no vienas puses, un risku, ko nozīmē ierobežojoša attieksme, no otras puses, definīcijas fokusā jābūt pakalpojuma īpašajam uzdevumam un pret to izvirzītajām prasībām (sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumam), kas nepieciešamas, lai tas sasniegtu savu mērķi un kuras skaidri jānosaka.

9.3 Saskaņā ar EK Līguma 86. panta 2. punktu — atbilstoši Kopienas tiesu praksei — veiksmīga vispārējas nozīmes uzdevuma izpilde konflikta gadījumā ir svarīgāka par konkurences noteikumu ievērošanu.

10. Valsts un vietējās pārvaldes loma

10.1 Saskaņā ar subsidiaritātes principu katra dalībvalsts pati brīvi nosaka atšķirību starp vispārējas nozīmes pakalpojumiem ar tautsaimniecisku nozīmi un ārpus ekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumiem. Ja novērtējumā ir acīmredzama kļūda, Komisijai tomēr jābūt spējīgai iejaukties.

10.2 Dalībvalstīm tād jāspēj oficiāli noteikt — paziņojot Eiropas iestādēm — tos neatkarīgu vispārīgas nozīmes pakalpojumu veidus, kam ir valstiska, nacionāla, reģionāla vai vietēja nozīme un kas nav vispārējas nozīmes pakalpojumi ar tautsaimniecisku nozīmi, un uz kuriem neattiecas konkurences noteikumi un noteikumi par valsts atbalstu.

10.3 Neiejaucoties valsts pārvaldes brīvā izvēlē, EESK uzskata, ka minēto valsts, reģionālās un vietējās nozīmes pakalpojumu starpā jābūt pakalpojumiem sakarā ar obligāto izglītības sistēmu, veselību un civilo aizsardzību, kultūras darbu, labdarību, sociāla rakstura pakalpojumiem, vai tādiem pakalpojumiem, kuru pamatā ir solidaritāte vai dāvinājumi, kā arī audiovizuālie pakalpojumi un ūdens apgāde un attīrīšana.

10.4 Attiecībā uz citiem pakalpojumiem gan ietvardirektīvā par vispārējas nozīmes pakalpojumiem, gan specifiskos nozaru tiesību aktos skaidri jānosaka regulējuma, kas papildinās Kopienas konkurences tiesības, principi un nosacījumi; minētajai juridiskajai definīcijai jāļauj pielāgot prasības izmantotāju un patērētāju prasībām un vajadzībām, kā arī tautsaimnieciskās un tehnoloģiskās vides pārmaiņām.

10.5 EESK uzskata, ka īpašais statuss, kas ir ūdenim, ar tā apgādi saistītā kontinuitāte un noturība, kā arī cenu un ieguldījumu politika nozīmē, ka ūdens nozarei jāiekļaujas vispārējās interesēs un Eiropā to nav sistemātiski jāliberalizē.

10.6 Regulējošajai bāzei tātad jānodrošina vispārējas nozīmes pakalpojumu esamība, definīcijas noteikšanas un organizācijas brīvība dalībvalstīm vai vietējām pašvaldībām, brīva pārvaldes ⁽⁶⁾ un finansējuma formu izvēle, Kopienas darbības principi un ierobežojumi, rezultātu novērtēšana, patērētāju un izmantotāju tiesības, galvenie ar sabiedriskajiem pakalpojumiem saistītie uzdevumi un pienākumi.

10.7 Sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumi, kas ir pienākumi, ko dalībvalstis uzņemas pašas vai nodod izpildītājiem, galvenokārt nozīmē vienlīdzīgu un vispārēju pieeju, jebkādas diskriminācijas neesamību, pakalpojuma kontinuitāti, kvalitāti, pārredzamību, drošību, spēju piemēroties un nepieciešamo attīstību.

10.8 Ievērojot Līguma 295. pantu, kas nenosaka, vai pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi ir publiskā vai privātā sektora joma, un neaicina dalībvalstis tos liberalizēt, EESK mudina izmantot visdažādākās pārvaldes un partnerības formas, iesaistoties publiskajai varai, pakalpojumu sniedzējiem, sociālajiem partneriem, ka arī izmantotājiem un patērētājiem.

11. Regulējums

11.1 Regulējums ir dinamisks process, kas attīstās līdz ar tirgus attīstību un tehnoloģiskajām pārmaiņām.

11.2 Veids kā liberalizēta tirgū jādarbojas konkurencei ir atkarīgs no nozares īpatnībām; tā var darboties piedāvājumu konkursu veidā, publiskās un privātās partnerības formā, cenu kontrolē, novēršot diskrimināciju kāda tīkla pieejamībā vai radot dažādu tīklu konkurenci.

11.3 Salīdzinot dažādas dalībvalstu regulējuma sistēmas, var teikt, ka nevienu modeli nevar uzskatīt par vislabāko, jo tas vienmēr atkarīgs no katras valsts vēstures, institūcijām un tradīcijām, nozares vai ģeogrāfiskās situācijas, kā arī kādas nozares tehnoloģiskās attīstības.

11.4 Tādēļ cieņa pret dažādām regulējuma sistēmām, kas saistītas ar vēsturi, tradīcijām, institūcijām un pakalpojumu veidiem ir jāsavieno ar konkrētiem kopīgiem Kopienas mērķiem, kas ierobežoti tā, lai panāktu diferencētus rezultātus nolūkā veicināt vislielāko efektivitāti Eiropas, pārrobežu, reģionālajā, pilsētu un vietējā līmenī.

11.5 Atzīstot pieredzes apmaiņu un saskaņošanu Kopienas līmenī, nedrīkstētu uzspiest nekādu vienotu Eiropas līmeņa risinājumu; atbilstošs pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku

nozīmi regulējuma veids ir jānosaka dalībvalstīm, ievērojot subsidiaritātes principu un principu, kas atzīst neitralitāti attiecībā pret to, vai kādu pakalpojumu pārvalda publiska vai privāta iestāde.

12. Novērtēšana

12.1 Tā kā vispārējas nozīmes pakalpojumi attīstās un tiem ir noteikti mērķi, kā arī nozīme Lisabonas stratēģijas īstenošanā, ir nepieciešams regulāri novērtēt ne tikai pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, attiecībā uz kuriem pastāv Kopienas noteikumi, bet arī vispārējas nozīmes pakalpojumus saistībā ar Savienības mērķiem.

12.2 Tādēļ EESK nepiekrīt Komisijas viedoklim ⁽⁷⁾, ka ar tautsaimniecību nesaistīti vispārējas nozīmes pakalpojumi, nav jāiekļauj vispārējas nozīmes pakalpojumu rezultātu horizontālajā novērtējumā.

12.3 Tādam novērtējumam jāpalielina vispārējas nozīmes pakalpojumu efektivitāte un to pielāgošana attīstībai un iedzīvotāju un uzņēmumu vajadzībām, kā arī publiskajām iestādēm jāsniedz elementi, kas ļauj veikt labāku izvēli.

12.4 Eiropas Parlaments ir lūdzis Komisijai organizēt dažādu esošo forumu debates (Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, Reģionu komiteja, sociāla dialoga organizācijas, apvienības, kas iesaistītas VNP un patērētāju iniciatīvās. Minēto debašu rezultātus vajadzētu ņemt vērā un izmantot, lai noteiktu nostādnes ikgadējam horizontālam novērtējumam, arī par kuru jānotiek debatēm.

12.5 Minētais nozīmē, ka saistības, ko Komisija uzņēmas paziņojumā COM(2002)331 — iesaistīt pilsonisko sabiedrību VNP rezultātu horizontālā novērtēšanā, ieviešot "pastāvīgu uzraudzības mehānismu, lai ņemtu vērā pilsoņu viedokļus un to attīstību" nebūtu tikai vārdi un, ka atbilstoši Komisijas sacītajam "ad hoc tiks uzklauti iesaistīto dalībnieku, tajā skaitā sociālo partneru viedokļi par specifiskiem jautājumiem".

12.6 Savienības uzdevums būs sekmēt novērtēšanas dinamiku, ievērojot subsidiaritātes principu, dialogā ar attiecīgo dalībnieku pārstāvjiem, izstrādājot harmonisku Eiropas mēroga novērtēšanas metodi, kuras pamatā ir vienoti rādītāji.

12.7 Minētajā novērtēšanas metodē vajadzēs ņemt vērā ne tikai tautsaimnieciskos rezultātus, bet arī sociālo un vides ietekmi un vispārējo interešu ievērošanu ilgtermiņā.

⁽⁶⁾ EK Līguma 295. pants paredz neitralitātes principu attiecībā uz uzņēmumu publisko vai privāto īpašumu. COM(2004) 374 galīgā redakcija, 25.10.2004.

⁽⁷⁾ COM(2002) 331, 3.2. punkts.

12.8 Tas nozīmē, ka izmantotājiem, kam paredzēti pakalpojumi ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un ārpusekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumi, būtu iespējas paust savas vajadzības un vēlmes, jo īpaši ar savu pārstāvju starpniecību piedaloties vērtēšanas metožu izstrādē un rezultātu novērtēšanā.

12.9 Ņemot vērā augstāk minēto, EESK pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un ārpusekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtēšanai ierosina izveidot novērošanas centru, kas sastāvētu no Eiropas Parlamenta politiskajiem pārstāvjiem, Reģionu komitejas pārstāvjiem un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

12.10 Centrā būtu jāietilpst koordinācijas komitejai, kas nosaka mērķus un novērtēšanā izmantojamās atsauces, izvēlas struktūras, kas veic pētījumus, veic analīzi un sniedz atzinumus par ziņojumiem. Centra darbā piedalīsies zinātniskā padome, kas skatīs izmantoto metodoloģiju un sniegs nepieciešamās rekomendācijas. Koordinācijas komiteja rūpēsies par to, lai novērtējuma ziņojumi tiktu darīti zināmi un publiski apspriesti visās dalībvalstīs, iesaistoties visām ieinteresētajām pusēm; tas nozīmē, ka novērtējuma ziņojumiem jābūt pieejamiem dažādās Savienības darba valodās.

13. Finansējums

13.1 Ilgtermiņa sabiedrisko pakalpojumu ieguldījumu un saistību finansējuma drošība ir būtisks jautājums, lai visiem visā Savienības teritorijā par pieņemamu cenu nodrošinātu pieeju kvalitatīviem vispārējas nozīmes pakalpojumiem.

13.2 Vispārējā nozīme un sabiedrisko pakalpojumu izpildes saistības, ko publiska vara uzliek vienam vai vairākiem pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi nodrošinātājiem, nosakot konkrētus nosacījumus specifikācijas, liek izmantot piemērotas finansējuma metodes.

13.3 Tādējādi dalībvalstu uzdevums ir garantēt ilgtermiņa finansējumu, lai nodrošinātu ieguldījumus, kas nepieciešami, no vienas puses, pakalpojumu kontinuitātei un ilgtspējībai un, no otras puses, lai atbilstoši kompensētu par sabiedrisko pakalpojumu vai vispārējo pakalpojumu sniegšanas saistībām. Kopienas noteikumiem šāda finansējuma drošība ir jāsekmē, nevis jāierobežo.

13.4 Eiropas Savienības direktīvas par sabiedrisko pakalpojumu organizēšanas un saistību finansēšanu trūkums ļauj dalībvalstīm atbilstoši subsidiaritātes un proporcionālītātes principam plaši izvēlēties finansēšanas metodes.

13.5 Dalībvalstīm jāvar izmantot daudzveidīgas sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu un saistību finansēšanas metodes: tieša kompensācija no valsts vai pašvaldību budžeta, finansējums no izmantotāju vai izmantojuma veidu sociālās vai teritoriālās solidaritātes fondiem, pakalpojumu sniedzēju un izmantotāju ieguldījums, nodokļu kredīti, izņēmuma tiesības utt., kopīgais privātā un publiskā sektora finansējums (publiskā un privātā partnerība), jo īpaši attiecībā uz publisko infrastruktūru, kas rada ienākumus no izmantošanas.

13.6 Tā kā finansējuma veids valstīs un nozarēs ievērojami atšķiras un pastāvīgi mainās sakarā ar tehnoloģijas attīstību, EESK uzskata, ka Kopienas līmenī nebūtu jāierobežo iespējamie finansējuma avoti vai arī jādod priekšroka kādam no tiem, bet gan jāļauj dalībvalstīm valsts, reģionālajā vai vietējā līmenī, pamatojoties uz savam politiskajām prioritātēm un ekonomiskā izdevīguma novērtējumu, lemt, kā tās vēlas finansēt pakalpojumus par kuram ir atbildīgas.

13.7 Ņemot vērā vairāku jauno dalībvalstu ierobežotas finansiālās iespējas, Savienībai vajadzētu tām sniegt līdzekļus, kas nepieciešami, lai attīstītu efektīvus pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi un ārpusekonomikas vispārējas nozīmes pakalpojumus.

Briselē, 2006. gada 6. jūlijā

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND